

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
Hadtudományi Doktori Iskola

Erdei Gábor rendőr alezredes

A bűnözésföldrajz elméleti és gyakorlati összefüggései

Doktori (PhD) értekezés

Témavezető:

Siposné Prof. Dr. Kecskeméthy Klára ezredes

Budapest, 2014.

TARTALOMJEGYZÉK

Bevezetés.....	4
A témaválasztás indokolása	4
Célkitűzések	5
Az értekezés felépítése	7
A kutatási terület kiterjedése.....	8
Alkalmazott kutatási módszerek	9
1. A bűnözésföldrajz tudományelmélete.....	11
1.1. A bűnözésföldrajz fogalma és helye a földrajztudományban	11
1.2. A bűnözés terjedelme.....	20
1.3. A bűn- és földrajzi iskolák történeti áttekintése.....	27
1.4. A bűnözésföldrajz tudományelméletével kapcsolatos következtetések.....	32
2. A bűnözés és az épített környezet összefüggései.....	34
2.1. A bűnözés és a területfejlesztés kapcsolata.....	34
2.2. Az épített környezet kockázati tényezői	42
2.3. A településstruktúrák és a bűnözés kapcsolata	48
2.4. A bűnözés és az épített környezet összefüggéseiből levont következtetések .	60
3. A szervezett bűnözés.....	63
3.1. A szervezett bűnözés kialakulása.....	63
3.2. A szervezett bűnözésnek az állam működésére gyakorolt hatása.....	76
3.3. A magyarországi szervezett bűnözés történeti áttekintése.....	82
3.4. A szervezett bűnözéssel kapcsolatban levont következtetések.....	85
4. A társadalmat érintő kriminogén hatások	86
4.1. Szociológiai elméletek	86
4.2. A nemek és életkorok kriminalisztikai jellemzői.....	108
4.3. Hazai példa a társadalmat érintő kriminogén hatásokra	122
4.4. Következtetések a társadalmat érintő kriminogén hatásokról.....	132
5. A földrajzi profil	135
5.1. A földrajzi profilalkotás kialakulása, elemei	135
5.2. Modellezési típusok	140
5.3. Esettanulmányok	149
6. A profilalkotási folyamat	155
6.1. A metódus	155
6.2. A kinetikai modell felállítása	158
6.3. A kinetikai modell felállítására vonatkozó következtetések.....	168
7. Bizonytalansági tényezők, a bűnmegelőzés és a bűnözés jövőképe.....	172
7.1. A bűnügyi statisztika valóságtartalma	172
7.2. Bűnmegelőzés	181
7.3. A bűnözés jövőképe	192
7.4. A bűnügyi statisztika pontosságára, a bűnmegelőzésre és a bűnözés jövőképre irányuló kutatásokból levont következtetések.....	200
A kutatás összegzése	203
Végkövetkeztetések.....	203

További következtetések.....	204
Új tudományos eredmények.....	207
Javaslatok	208
Melléletek.....	210
Ábrák és táblázatok	210
Magyarázatok és definíciók	212
Irodalomjegyzék.....	220
Könyvek	220
Cikkek	227
Konferencia kiadványok	242
Honlapok.....	243
Megjelent publikációk jegyzéke	245

Bevezetés

A témaválasztás indokolása

Hazánkban és az egész világon az egyik legfontosabb feladat a lakosság biztonságérzetének legmagasabb szintű megteremtése. A közbiztonság romlásának velejárója a bűnözés növekedése. A bűncselekmények megemelkedett száma negatív tendenciát idézhet elő, mely problémának megoldása közös érdekünk és feladatunk.

Napjaink minőségi átalakulását, társadalmi modernizációját nem kísérik látványos társadalmi változások. A külső szemlélőnek úgy tűnik, hogy a korábbi nagy mozgások lelassultak, sőt, néhány vonatkozásban mintha le is álltak volna, azonban ennek ellenére a volt szocialista országokban végbement rendszerváltoztatások magukban hordozták, illetve hordozzák a folyamatos társadalmi változásokat, átalakulásokat, melyek mondhatni az egész világra hatással vannak. Újabb tudományterületek jelentek meg, melyeknek művelői igyekeznek megválaszolni, valamint rendszerbe foglalni a végbemenő folyamatokat.

A bűnözés területi összefüggésének vizsgálata már a XIX. században elkezdődött, azonban a tudományág nagy ívű fejlődése a XX. század végétől jegyezhető, és napjainkban is olyan új elméletek látnak napvilágot, melyek a tudományág modernizációjához járulnak hozzá.

A társadalomföldrajzi kutatások tematikájában az utóbbi években egyre nagyobb szerep jut mind a regionális, mind pedig az egy-egy ország egész területére kiterjedő vizsgálatoknak. A bűnözésnek és a társadalmi-gazdasági-földrajzi jellemzőknek a kapcsolódása jelentette számomra az egyik kutatási főirányt. Elemzéseimben segítséget nyújtott a bűnügyi statisztika. A levont következtéseim bűnözési térképek megrajzolásához járultak hozzá. Az univerzalitásra törekvő kutatásom mellett továbbra is fontosak maradtak a regionális és lokális szintű megfigyelések.

A bűnözési térkép alapján annak megválaszolására törekszem, hogy milyen összefüggés van bűnözés és terület között. Megállapítom, hogy a vizsgálandó terület elhelyezkedése, adottságai, fejlettségi mutatói magában hordozzák az arra vonatkozó elkövetett jogsértések típusát. Dolgozatomban bemutatom továbbá azt a körülményt is, hogy a bűnözés területi megoszlása nem csupán térbeli szerkezetet jelent, hanem a társadalom, így a népesség, és nem utolsósorban a termelőerők térbeli szerkezetét is magában foglalja. A vizsgálataim arra engednek következtetni, hogy a bűnözésföldrajz nem egy leegyszerűsített kimutatás a települések kapcsolódásairól, hanem jellemezhet egy teljes településhálózatot.

A bűnözésföldrajz egyik fontos jellemzője a demográfiai változás. A településeken a népesség csökkenése következtében a bűnözés csökken, vagy a növekvő népesség miatt a bűnözés is növekszik. Elemzéseim következménye nem csak az általános tendenciákat mutató településeknek, hanem azon lakóövezeteknek a behatárolása is, melyek az általános szabálytól eltérnek, vagy rendhagyó jegyekkel, jellemzőkkel rendelkeznek.

A változásokat az infrastruktúra fejlődése is befolyásolja. A közlekedés sokkal nagyobb szerepet játszik életünkben, mint korábban, hiszen a kedvező feltételek a társadalom mobilitását elősegítik.

A bűnözés nemzetközi vonulatait vizsgálva megállapítom, hogy az Európai Unió bővítése is kihatással van a bűnözésföldrajzra. Az európai kooperáció, a bűnözést érintő információk cseréje azt mutatja meg, hogy az európai országokban hogyan változik a bűnözés térbeli elhelyezkedése.

Az informatika bevezetését a társadalomban a gazdaságosság, a hatékonyság és a termelékenység indokolja. Bűnözésföldrajzi kutatásomban az informatika rendszerelmélete kiemelkedő szerephez jut. A változások nyomán követése az informatika útján pontosabb meghatározásokat eredményez; sőt, azt is megállapítom, hogy a bűnügyi felderítő munkában már nélkülözhetetlen szerepet tölt be. Az elmúlt időszakbeli bűnözés térbeli elhelyezkedésének rekonstrukciója, az abból származó információk összegyűjtése a változások térbeli irányát adja meg számomra.

Az információ haladásának kevesebb áttétele esetén a hibaeltérés is kisebb. A pontosság, az empirikus tapasztalatok és a matematikai-statisztikai mérések összessége tudományos munkám alapját képezi. A tudományos munkámban visszanyúlok a korábbi vizsgálatok eredményeihez, melyek kutatásom során tartópilléreké válnak. A vizsgálataim a szimpla megfigyelésen túl kiterjednek a látottak fogalmi rendszerének meghatározására is. A kutatásomból eredő szemléletem abban nyújt segítséget, hogy az egyszerű megfigyelésből vonjak le eddig még nem ismert következtetéseket.

Céltűzések

A földrajzi környezet változatossága, a földrajzi jelenségek és folyamatok sokszínűsége arra készítet, hogy körültekintően és aprólékosan feltárjam a geográfia szabály- és törvényszerűségeit. Az utóbbi években nagy horderejű társadalmi-gazdasági változások mentek végbe nemcsak hazánkban, hanem a volt szocialista országokban is, mely hatással volt és jelenleg is van az európai és más országokra. Megállapításaim szerint a bűnözés szerkezete az elmúlt évek során jelentős mértékben megváltozott, a bűncselekmények elkövetésében hangsúly eltolódások mutatkoztak, emiatt a bűnözés és területi összefüggései is változtak.

A statisztikai számok önmagukban nem mutatnak rá a mögöttük lévő tartalomra, ezért szükségesnek tartom a számok mögé nézve a végbemenő folyamatok hátterét is vizsgálni, mert csak ezek tükrében kaphatok teljes képet a valóságról. A tudományok fejlődésében nagy szerepet játszanak a különféle találmányok és felfedezések. Tudományos munkám alapja olyan eseményeknek az összefoglalása, amelyek személyekkel és időpontokkal kapcsolhatók össze.

A megállapításaim nem egy adott időpillanatnak a művei, hanem hosszabb kutatói munkám eredménye. Célként tűzöm ki a szimpla megfigyelésen túl a látottak fogalmi rendszerének meghatározását.

A társadalmi-gazdasági változások önmagukban hordozzák a bűncselekmények változásait is, melyeknek nap, mint nap szemtanúi vagyunk. A tudomány és technika fejlődésével új elkövetési módok jelennek meg. Új eszközök, védelmi stratégiák kidolgozása szükséges ezek visszaszorítására. Elemzéseim célja a társadalmi-gazdasági folyamatok változásaiból levont következtetéseken túl, a kulturális, illetve életkori, nembeli sajátosságokból fakadó összefüggések vizsgálata is. A bűnözésföldrajz magába foglalja a társadalomtudományok szinte valamennyi területét. Az azokban végzett korábbi kutatások, illetve eredményeinek felhasználása a vizsgálataimban nélkülözhetetlenek.

A területi elemzéseim rávilágítanak arra, hogy egy adott területen egyes bűnözési kategóriák mekkora nagyságban és milyen minőségben vannak jelen. Megmutatom azt is, hogy az adott helyen milyen stratégiát dolgozzanak ki a bűncselekmény megfékezésére, vagy milyen preventív lépéseket tegyenek azok megelőzésére. Választ adok arra, hogy a bűnözési térkép a problémakör megoldásában nyújt nagy segítséget. A vizsgálataim nem általánosságban, mint bűnözésre terjednek ki, hanem mindig egy vagy néhány bűncselekmény típusra vonatkoznak.

A társadalomban végbemenő demográfiai változások is hatással vannak a bűnözés alakulására. Elemzéseim annak a kérdésnek a megválaszolására irányulnak, hogy az effajta változások generálják, szintetizálják, avagy csökkentik a bűncselekmények elkövetésének számát. A feltérképezés után a vizsgálandó eredményeket analizálom, majd a megfelelő konzekvenciákat levonom.

Vizsgálataim a bűnözésföldrajz struktúrájára terjednek ki, nyomon követve a bűnözésföldrajzot kialakulásától kezdve a legújabb kutatásokig. Választ adok arra, hogy a bűnözés és a földrajz tudományterületei hol kapcsolódnak olyan szinten egymással, amely gyakorlati segítséget nyújt a bűnügyi munkában. Rávilágítok az elkövetések és a területi elhelyezkedések közötti összefüggésekre. A görcső alá vett települések elhelyezkedése, adottságai, fejlettségi mutatói a népesség és a termelőerők térbeli szerkezetét is megmutatja.

Hipotézisek

- 1. A bűnözésföldrajz a társadalomföldrajz része,** függ a társadalomföldrajz elemeitől, a bűncselekmények fajtáitól, bekövetkezésének okaitól, a társadalmi hatásoktól és a társadalmi környezettől.
- 2. A bűnözésföldrajz elemeinek kutatása** kihatással van a biztonság, a nemzetbiztonság elemeinek tudományos meghatározására, fogalmi rendszerének továbbfejlesztésére.
- 3. A bűnözésföldrajz jelentős befolyásoló** tényezője a szervezett bűnözés, melynek jelenléte az ország nemzet- és közbiztonságán túl a működését is veszélyezteti.
- 4. A bűnözésföldrajz tartalmi elemei** kategorizálhatók, ezek a kategóriák egyértelművé teszik a bűnözésföldrajzi fogalmakat.

5. A bűnözésföldrajz elemeinek meghatározását és vizsgálatát nagymértékben befolyásolja a földrajzi diszpozíció.

6. A bűnözésföldrajz fogalmainak kutatása és meghatározása elősegíti a bűnözéshez köthető profilalkotást.

7. A bűnözésföldrajzi profil tudományos meghatározása elősegíti a bűnmegelőzés társadalmi és rendőri intézkedéseinek tervezését.

Az értekezés felépítése

Az értekezésem hat részből áll a kijelölt célok és a feladatok meghatározása alapján:

A **bevezető rész** a kutatási témám jelentőségének, célkitűzéseinek, hipotéziseinek, a feladatok megoldásának, értekezésem szerkezetének, az általam vizsgált területnek és a kutatásom módszereinek összefoglalása.

Az **első fejezet** a kutatás elméleti alapjainak, a bűnözésföldrajz fogalmának, szerepének és jelentőségének az összefoglalása, valamint annak elhelyezése a földrajztudományban és kapcsolódása más tudományterülethez. Ennek érdekében felhasználom a kriminológia, a szociológia és a szociálgeográfia kutatásainak eredményeit. Visszanyúlok a bűnözésföldrajz kutatásának kezdetéig, ezzel kapcsolatos ismereteim jelentős része nemzetközi szakirodalomra támaszkodik. A legújabb irányzatok bemutatásakor ismertetem a hazai és a külföldi törekvéseket, melyek modernebb elképzeléseket generálnak a bűnözésföldrajz kutatómunkájában.

A **második fejezetben** bemutatom, hogy a környezeti tényezők hogyan befolyásolják a bűnözés kialakulásának kockázatát, melyek azok a természetes vagy mesterséges adottságok (folyók, parkok, utak, hidak stb.), amelyek rizikófaktorként jelentkezhetnek. A települések bűnözésföldrajzi jellemzésében arra mutatok rá, hogy az ésszerű településfejlesztési stratégia a lakóközösségek biztonságos életviteléhez járul hozzá, csökkenti a bűnözéstől való félelmet, és növeli az egymás iránti interakciót.

A **harmadik fejezetben** arra világítok rá, hogy az állam már nem az egyetlen és elsődleges szereplője a világpolitikának. A nemzetközi porondon megjelenő bűnszervezetek részt akarnak venni a politikában úgy, hogy annak szereplőit folyamatosan befolyásuk alatt tartják. Emiatt fennáll annak a veszélye, hogy a bűnözői csoportok egyre erősebbé válnak, különösen a szegényebb országokban, melyek jelentős mértékben fenyegetik a nemzetbiztonságot.

Dolgozatom **negyedik részében** olyan összefüggéseket vizsgálok a társadalom és a gazdaság szerkezete között, melyek jelentősen támogatják, vagy visszaszorítják a bűnözést. Hangsúlyt fektetek az életkor és a nemek kihatásaira. Választ adok arra, hogy egy öregedő társadalomban a születések számának csökkenése, vagy a többségben lévő fiatal generáció hogyan befolyásolja a bűnözés volumenét.

Az **ötödik és a hatodik fejezet** megítélésem szerint a bűnözésföldrajz legfontosabb elemei. A földrajzi profil megalkotása nem más, mint két tudomány, a kriminológia és a geográfia kapcsolódása egymással, más tudományok, mint pl. a szociológia és a pszichológia felhasználásával. Az elmélet óriási segítséget nyújt a bűnügyi munkában. Olyan számítógépes programokról van szó, melyekben a bűncselekmény és elkövetőjének kriminalisztikai jellemzői a tettes lehetséges tartózkodási helyére mutatnak rá.

Amikor a bűnözésföldrajzot kutatjuk, általában a bűnügyi statisztikai adatokból kíséreljük meg levonni következtetéseinket az adott területre. Ezek az elemzések megfigyelésen alapulnak, a bűnözés visszaszorítása érdekében jelentősek és fontosak. A földrajzi modellezés tudományosan megszerkesztett program, amely az elmélet és a gyakorlat együttes alkalmazásának eredménye. A földrajzi profilalkotás eredményeinek értékelésekor a különböző elméleti irányok összehasonlítása és kritikai jellemzői arra adnak választ, hogy a programok mely része szorul korrigálásra, illetve mik lehetnek azok az új elemek, melyek beépítésével növelhető az eredményesség, azaz a nyomozó hatóságok felderítési mutatója.

Az **értekezés hetedik része** a bizonytalansági tényezőt, a látenciát helyezi előtérbe, amely nemcsak a statisztikai kimutatásokat, hanem a bűnözés földrajzát is nagymértékben befolyásolja. Több bűncselekmény a hatóságok előtt ismeretlen marad, vagy az elkövetés során okozott kár csekély értéke miatt, vagy pedig azért, mert egyéb okból, pl. félelemből, erkölcsi okból, személyes indíttatásból a sértett nem tesz feljelentést. Csak becsülni lehet a bűncselekmények típusai között fellépő látencia mértékét.

A dolgozatom lezárásaként olyan törekvéseket mutatok be, melyek a bűnözésföldrajz átalakítására irányulnak. A fejezet a bűnözés elleni védekezést állítja előtérbe. A bűnözés előrevetítése a bűnmegelőzés egyik lehetséges eszköze. A prognosztika a várható kedvező vagy kedvezőtlen folyamatokat jelzi előre, és teret enged a szakembereknek és a politikai döntéshozóknak arra, hogy a problémákat a megfelelő időben orvosolják és a szükséges intézkedéseket megtegyék.

Az értekezésem **utolsó részében** összegzem a következtetéseimet és bemutatom az új tudományos eredményeket, valamint a jövőbeni kutatások irányát jelölöm ki azok számára, akik ebben a témában kívánnak elmélyülni.

A kutatási terület kiterjedése

A **bűnözés a világ országaiban változó intenzitású és kiterjedtségű.** A történelem igazolja, hogy az emberek már nagyon régóta felfigyeltek az őket érintő káros folyamatokra, amelyek nemcsak a közösség tagjai számára, hanem a társadalmakra is negatív hatást gyakorolnak. A bűnözés megfékezése megítélésem szerint nem kizárólag a nyomozó és igazságügyi szervekre hárul, hanem minden egyes nemzetet érintő probléma. Minden ország egyik legfontosabb megoldandó feladata a bűnözés visszaszorítása. Ez pedig a társadalmi összefogáson túl egyre nagyobb anyagi terhet ró az államok költségvetésére. A bűnözés elleni kutatások előtérbe helyeződnek, a nemzetközi kapcsolatok e téren szorosabbá válnak.

Az információk áramlása felgyorsul és a konferenciákon elhangzottak tanulságai meghatározzák a közös célokat.

A bűnözésföldrajz hazai és nemzetközi kutatása a bűnözéssel foglalkozók kutatási irányának meghatározását jelenti. A bűnözés elleni küzdelem megszervezése és egy hatékony megelőzési rendszer kiépítése a problémakör pontos körülhatárolását és jellemzését igényli. Egy országban a bűnözés elleni hatékony fellépés csak akkor lehetséges, ha a célok meghatározásában és elérésében a szakemberek és a politikai döntéshozók egységes álláspontot képviselnek.

Emiatt a **kutatási területem a hazai környezeten túl kiterjed a külföldi viszonyokra**, az ott elért eredményekre és a megoldásra váró feladatokra is.

Alkalmazott kutatási módszerek

A **bűnözésföldrajz struktúrájának** kutatásakor vizsgálom azt a körülményt, hogy mi indokolja kialakulását, melyek azok a szempontok, amelyek a korai vizsgálatokat meghatározzák, mik a tudomány főbb fejlődési állomásai és a legújabb kutatási irányokban hogyan kapcsolódik össze a bűnözés a földrajzzal. A vizsgálatokból szűrök le következtetéseket, melyek nem csak egy-egy esetre, mondhatni kutatási halmazra, vagy a halmazon belül egy-egy személyre vonatkoztatható.

Példaként említhető, hogy a nagyvárosi területi egységet megfigyelve a szerényebb anyagi lehetőséggel rendelkezők által lakott kerületben valószínűsíthető a nagyobb bűnözés, de azt, hogy a bűncselekményeket az alacsony színvonalon, a megélhetéssel küszködők követik-e el, kétséget kizáróan kimutatni nem lehet. A bűnözés volumene levetíthető egy-egy ország területére, ezáltal megkísérelhető annak megválaszolása, hogy milyen összefüggés van az elkövetések száma és a területek között. A települések elhelyezkedése, adottsága, fejlettségi mutatója magában hordozza az elkövetett bűncselekmények típusát.

A **felvetődött problémák megoldásához a kapcsolódó teóriákat**, elméleteket összegzem és rávilágítok az új elméleti irányra a helyes megoldáshoz, továbbá az újabb vizsgálati eredmények felhasználására teszek javaslatot.

Az értékelések és elemzések a felvetődött probléma megoldásában kulcsfontosságú szerepet játszanak. A kutatók által felállított elméletek használhatók hipotézisként, axiómaként vagy elvként is, melyek a természeti jelenségek vagy a kísérleti előrejelzések magyarázatára szolgálnak. A hagyományok tisztelete fontos volt számomra. A kutatási hagyományok eljárásmodokat határoznak meg, melyek kihatnak a vizsgálataimra és irányt mutatnak a módszerek fejlesztésére is.

Az elkövetések a települések típusaiként változhatnak. A bűnözésföldrajzban egyszerre jelen van a néprajz, a történelem, a szociológia és természetesen a földrajztudomány is. A külterületeken élők nem szakadnak el a nagyobb településektől, főleg nem a bűnözésből élő emberek. A bűnözésföldrajzi értékelés vonatkozhat csak kisebb vagy csak nagyobb településekre.

Összefüggéseket keresek arra, hogy az elkövetés a társadalmi-gazdasági változásokkal milyen kapcsolatban áll.

Vizsgálataimat nagyobb területekre is kiterjesztem, mint például a nagyvárosok, metropoliszok területfejlesztési koncepcióira, mely környezeti tényezők befolyásolják a bűnözés létrejöttét, annak tartós jelenlétét és volumenét. Az egyetemi, főiskolai városok a kereskedelmi, az egészségügyi és az egyéb szolgáltatásaikon kívül a határaikon is túlnyúlnak.

Elemzem a társadalmi tértudományok közös fogalmait, elméleteit, és felhasználom azon módszereket, melyek a rendszert egységessé teszik, illetve a társadalmi jelenségeket, így a bűnelkövetés folyamatát vizsgálják.

A természettudományi megközelítésen nyugvó törvényszerűségek alkalmazásával végzett többirányú vizsgálataim a térben zajló társadalmi-gazdasági folyamatok komplex kezelésére világítanak rá.

Az államhatárokon átnyúló együttműködések szerepe felértékelődött, ezért a határokat, a határmentiséget, illetve a határokon átnyúló kapcsolatokat is bevontam a vizsgálataimba. A megváltozott körülmények, újabb kihívások elé állítottak, mert újabb részek kerültek az általam képviselt szakmai területhez.

A tudományos munkám egyik tényezője annak a módszernek a használata, mely az összefüggéseket felismerésükben értelmezi.

A matematikát hívom segítségül a jelenségek mögött meghúzódó összefüggések feltárására, melyek keresésének adekvát eszköze a matematikai mérés. Megállapításaimat kiterjesztem olyan tendenciákra, amelyek még nem, vagy alig vannak jelen. **A bűnözés vizsgálata során, pl. az elkövető földrajzi profiljának megalkotásakor**, olyan matematikai módszerek alkalmazása kerül előtérbe, melynek előfeltétele a pontos mérés, legfeljebb a kismértékű pontatlanság engedhető meg.

A bűnözésföldrajzi térkép pontos megrajzolásához elengedhetetlen olyan körülmények tisztázása, melyek a pontosságot befolyásolják.

Ilyen pontosságot befolyásoló tényező a látens (rejtett) bűnözésből adódó hibaszázalék. A hibaszázalék meghatározása csak aprólékos, körültekintő munkával lehetséges. A statisztikai adatok támpontot adhatnak egy-egy vizsgált bűncselekmény kategória mérési eredményének hibaszázalékos megállapításához. A társadalom képviselőit élő rendszernek tekintetem, ezért teljes egészében matematikai módszerekkel mérni nem tudtam, azonban a tudományosság kritériumát előtérbe helyezve a matematikát figyelmen kívül nem hagyhattam.

Az empirikus méréseim a különböző elméleteket visszaszorítják, illetve adott esetben teljes mértékben ki is zárják. A megfigyelt dolgokat objektíveknek tekintem, és a vizsgálataim során mindig ezeket tartom szem előtt.

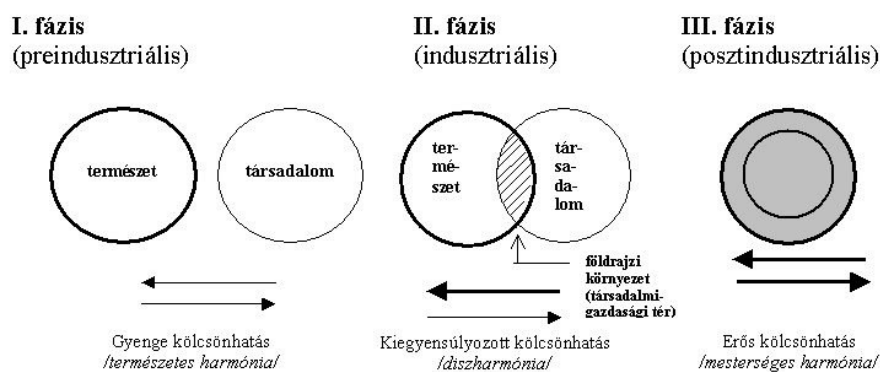
1. A bűnözésföldrajz tudományelmélete

1.1. A bűnözésföldrajz fogalma és helye a földrajztudományban

A földrajz a Földet beborító komplex földrajzi burok mindenkori állapotának, folytonos változásának leírásával, értelmezésével és tudományos igényű értékelésével foglalkozik, kiemelt figyelmet fordítva a földrajzi környezet és a benne élő társadalom közötti kölcsönhatásokra. A földrajztudomány fő feladata a földrajzi buroknak és a benne lejátszódó térbeli folyamatoknak a tudományos vizsgálata. A geográfia összefoglalja, rendszerezi és közvetíti azokat az ismereteket, melyek az emberek valóság-hű világképének kialakulásához szükségesek. A földrajzi burok természeti eredetű jelenségeit kizárólag a természettudomány eszközeivel, és részben tapasztalati, részben kísérletekkel alátámasztott módszereivel lehet megismerni, ezért a természetföldrajz a természettudományok körébe tartozik.

A társadalomföldrajz, amely a földrajzi környezet és a társadalom működése során létrejövő kölcsönkapcsolatokat vizsgálja, kutatási feladatait társadalomtudományi módszerek és eszközök alkalmazásával oldja meg, ezért a társadalomtudományok része. Az egyre szaporodó ágazati területek helyett a természeti és társadalmi területek egységbe foglalása a regionális földrajz. A regionális földrajznak rendszertani felosztásában a kutatás keretét szolgáló térbeli egységek: tájak, kistérségek, régiók és országok jelennek meg. Az ágazati földrajz feladata a jelenségek típusainak kialakítása, a közöttük lévő összefüggések törvényszerűségeinek megállapítása és rendszerezése.¹

Tóth József (2001) szerint az ember - biológiai lény mivoltából fakadó szükségletei révén - csak a természetben és a természetből élhet. A természet és a társadalomba szerveződött ember kölcsönhatása a termelőerők fejlődésével mind erősebbé válik.

1. ábra: A természet-társadalom kölcsönhatás fejlődése

(Forrás: Tóth J. (2001): A természet-társadalom kölcsönhatás fejlődése: Földrajzi Konferencia, Szeged 2001. pp. 2-3 <http://geography.hu/mfk2001/cikkek/TothJ.pdf> megnyitva: 2013. 12. 30.)

¹ A regionális és az ágazati általános földrajz feladata, 2011: <http://ttmk.nyme.hu/> megnyitva: 2011. 02. 23.

Tóth József elmélete alapján az első fázisban a háborítatlan természet és a kis létszámú emberiséget tömörítő társadalom kölcsönhatása gyenge, néhány kisebb térségtől eltekintve kiegyensúlyozott. A második fázisban a termelőerők felgyorsult fejlődése nyomán a két szférát szimbolizáló kör egymásba hatol, létrejön egy olyan új tértípus, amely egyidejűleg mindkét szféra része. A kölcsönhatás ebben az esetben kiegyensúlyozatlan, mindkét szféra törvényei hatnak, mert mindkettőnek része, a törvények érvényesülése a másik által befolyásolt. Az új tértípus létrejötte új minőséget is jelent. A természeti környezettel szemben nevezhetjük ezt a tértípust infrastrukturális térnek. A harmadik fázisban a természet-társadalom kölcsönhatás erősödése és kiegyensúlyozódása, az új típusú tér totálissá válása következik be, a modern földrajztudomány tárgya globálissá vált.

Az ábra három lépése egy adott térség időbeli fejlődésének három stádiuma, de más megközelítésben azt is jelentheti, hogy egy adott időpontban valamely térségében mindhárom stádium létezhet. A fejlődés irányát a legfejlettebb stádiumban lévő térség szabja meg. Tóth József a fentiek alapján arra a következtetésre jutott, hogy a földrajz egyidejűleg természet- és társadalomtudomány, mert tárgya egy sajátos, minőségileg új tértípus, mely társadalmi-gazdasági-infrastrukturális természeti szférák kölcsönhatás-rendszere, így a belső struktúráltága is sokgyökerű.

A földrajztudomány belső struktúrájának elemzésére szükségesnek érzem Tóth József (Golobics P. – Tóth J., 1995: 12-23.) munkáját alapul venni, mely szerint a geográfia egységes, de a megközelítés súlypontja szerint háromosztatú:

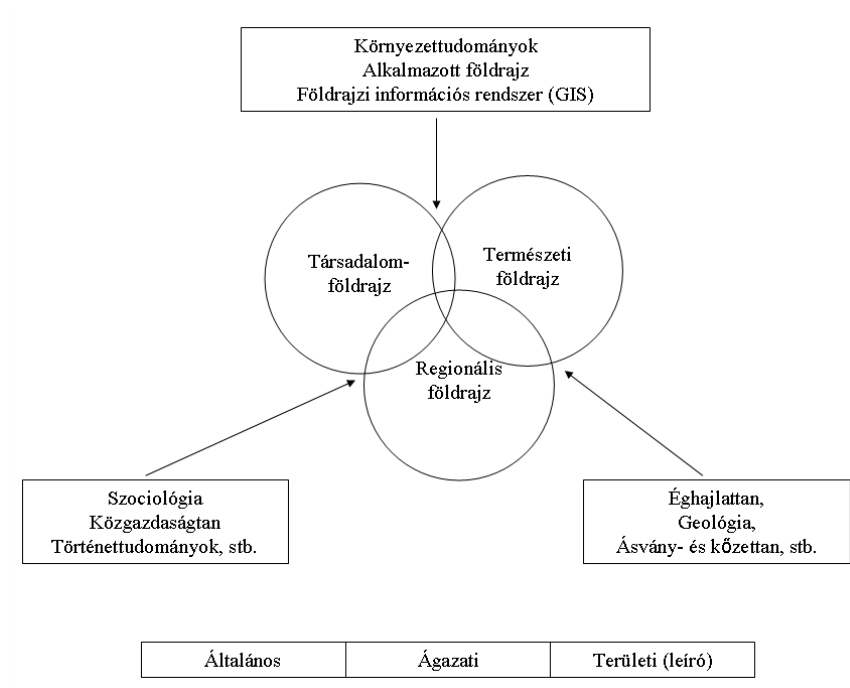
- társadalomföldrajz, mely a földrajz tárgyával a társadalom oldaláról közelítve foglalkozik;
- természeti földrajz, mely a földrajz tárgyával a természet oldaláról közelítve foglalkozik;
- regionális földrajz, mely a földrajz tárgyával a társadalmi-gazdasági-infrastrukturális-természeti tér (a földrajzi környezet) fejlődés során elkülönült egységei (régiók, tájak, térségek) oldaláról közelítve komplex természeti-társadalmi földrajzi szemlélettel foglalkozik.

A három aspektus mindegyikéhez és az érintkező aspektus-párok közé a segédtudományok tömege szállítja a beépítésre és szintetizálásra váró anyagot. A segédtudományokban való jártasság igénye ilyen nagyszámú diszciplína esetén különösen nehézé teszi a geográfiai alkotó művelését. A sokrétűség és sokoldalúság ugyanakkor biztosítja, hogy a végzett szakemberek a szűkebb szakképzettségükhöz sorolható pályavariánsokon túl más társadalmi posztokat is eredményesen töltsenek be.

A geográfia aspektusai akként is értelmezhetők, hogy általános, ágazati vagy területi szempontokat helyezünk előtérbe. Az általános, ágazati és területi megközelítési mód mind a társadalom, mind a természeti, mind pedig a regionális földrajzban értelmezhető, sőt az egyes földrajztudományi ágak nagyobb részdiszciplínáira is érvényesíthető.

Az ágazati megközelítési mód szerint a termelőerők ágazatilag egyenlőtlen fejlődése az egyenlőtlenség továbbvitelét jelenti, illetve új egyenlőtlenségek születésével jár együtt. Az eltérő típusú ágazatok sajátos érdekei az adott ágazatok helyzetével függnek össze. A termelőerők fejlődésének területi oldalról történő megközelítése alapján a társadalmi-gazdasági-történeti tényezők hatásai is érvényesülnek a különböző ágazatokban. A termelőerők fejlődésének ágazati és területi aspektusa egyenrangú, az ágazati és a területi egyenlőtlenség kialakulása és a folyamatokat kísérő érdekek objektívek, melyek ágazati és területi aspektusból is egyaránt értelmezhetők.

A földrajzi szemlélet tág, kölcsönhatásban élő összefüggésrendszerben értelmezi a jelenségeket; mely a társadalmi-gazdasági-infrastrukturális-természeti térre terjed ki. A földrajzi környezet a jelenségeket ágazati és területi oldalról tekintve egyidejűleg, mindig az idő figyelembevételével értelmezi. A földrajzi szemlélet csak a geográfiára nem korlátozható. A térrel, a térbeliséggel és a térfolyamatokkal kapcsolatos mechanizmusok társadalmi jelentőségűek.

Magyarázat:

1. A földrajztudomány ágai
2. Segédtudományok
3. Megközelítési módok

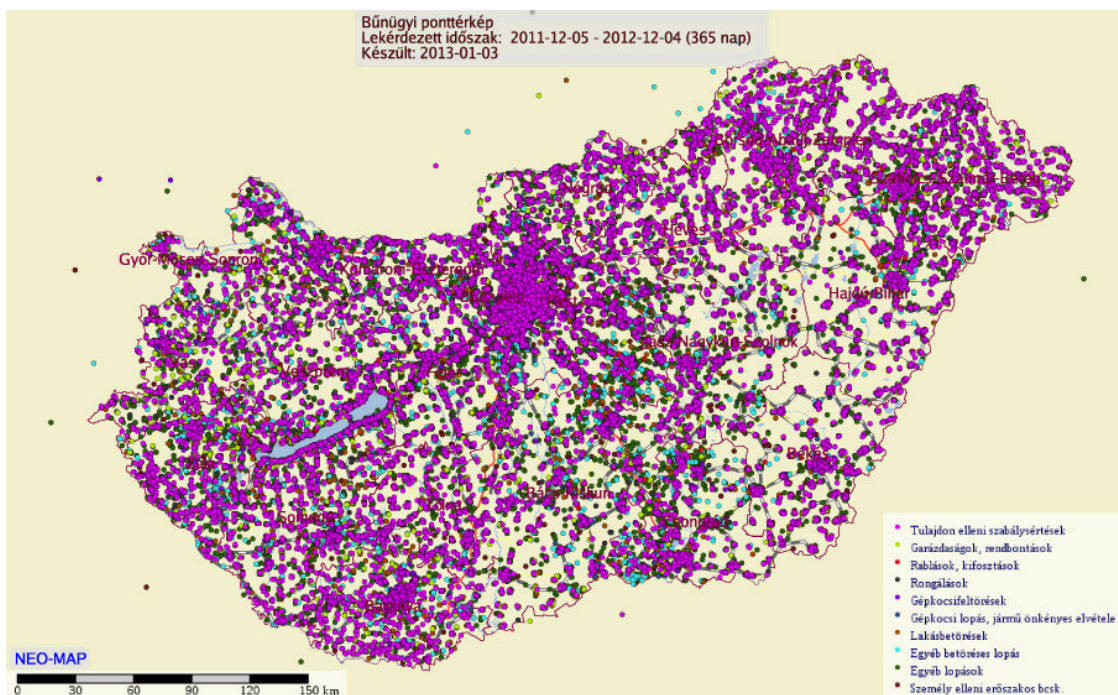
2. ábra: A földrajztudomány belső struktúrája

(Forrás: Golobics P.-Tóth J., 1995: 12-23)

A földrajztudomány felépítésének rövid áttekintése után feltehetjük a kérdést, hogy a tudományon belül hol helyezkedik el a bűnözésföldrajz? Nos, erre nem könnyű a válasz. Több kutató tett már kísérletet a bűnözésföldrajz helyének meghatározására. Magyarországon az 1970-es évektől kezdve születtek olyan elméleti összefüggéseket kutató művek, melyek a bűnözésföldrajz helyére, szerepére és fogalmi meghatározására világítanak rá.

Lukács Tibor (Lukács, 1971: 20-71) szerint a bűnözésföldrajz fogalmát is csak akkor tudjuk meghatározni, ha a bűncselekmény elkövetését, magát a bűntett fogalmát is meghatároztuk. Bűncselekményt csak ember, tehát olyan valaki követhet el, aki általában, vagy az adott pillanatban emberi tulajdonságokkal rendelkezik, tudata világos, akaratlagosan cselekszik, beszámítási képességéhez kétség nem fér. A bűntett emberi cselekmény, illetve jogellenes az értékelendő magatartás.

A bűnözés a konkrét, egyedi bűncselekmények sokaságából tevődik össze, de mégsem azonos az egyedi bűncselekmények összességével. A társadalomfejlődés során a társadalmi berendezkedés belső ellentmondásai is - többek között - a bűnözés elterjedésében nyilvánulnak meg.

3. ábra Magyarország bűnügyi ponttérképe

(Forrás: Nyugalomra vágyik? Irány Csepel! <http://www.origo.hu/itthon/20130103-erdekessegek-az-orszagos-bunugyi-terkep-adataibol.html>, letöltve: 2013. 10. 11.)

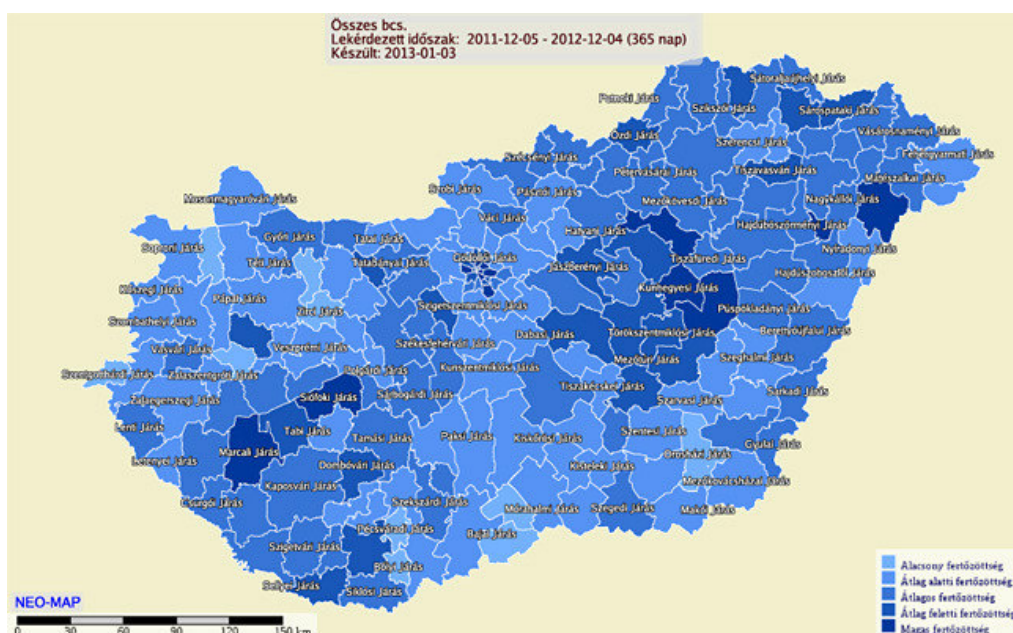
Gödöny József (Gödöny J., 1976: 27-38) munkájában azt hangsúlyozza, hogy a bűnözés változó terjedelemben és intenzitással, de évezredek óta kíséri az emberiséget, veszélyt hozva az egyénre, rombolást a társadalomra. A bűnözés sokoldalú tanulmányozási lehetőségének megteremtése, a bűnözéssel foglalkozó különböző tudományok kutatási tárgyának helyes meghatározása.

Általában a bűnözés elleni küzdelem célszerű megszervezése, és a hatékony megelőzési rendszer kiépítése mindenekelőtt annak a jelenségnek pontos megjelölését, körülhatárolását, illetve jellemezését igényli, amit bűnözésnek tekintünk.

Arra a kérdésre, hogy a bűnözés terjedelmét (mennyiségét), annak alakulását, a bűnözés struktúráját és annak változásait hány és milyen mutató alapján, milyen módszer segítségével jellemzik, Gödöny József úgy válaszol, hogy változnak a bűnözés e jelenségeire vonatkozó értékelések, amelyek igen gyakran ellentmondóak, s nem tükrözik hűen a valóságos folyamatokat.

Ilyen okból fordulhat elő, hogy nálunk, de külföldön is ugyanarra az időszakra vonatkozóan egyesek a bűnözés növekedéséről, mások stagnálásáról vagy csökkenéséről beszélnek. Megállapításaikat az ismertté vált, illetve a jogerősen elbírált bűncselekmények, vagy az elkövetők, illetve az elítéltek számának alakulására alapozzák, vagy e számokat a lakossághoz, illetve a vétőképes lakossághoz viszonyítják.

Az egyes tudományterületeket is akkor lehet elhatárolni, feladatukat kijelölni, a kutatás tárgyát meghatározni, ha pontosan körülhatárolt az a jelenség, amellyel foglalkozni kell. A bűnözésfogalom tartalmi elemei, a fogalom terjedelme (határai) meghatározásánál kétségtelenül figyelembe kell venni, hogy a szóba jövő jelenségek egy része a tárgyi oldalhoz, vagyis a bűncselekményhez, míg a másik része a személyi oldalhoz, a bűnelkövetőkhöz kapcsolódik, és ezek részben önállóan, részben pedig együttesen jelentkeznek. A bűnözés mennyiségi oldalról csak a bűncselekmények számával megfelelően nem jellemezhető, úgyszintén a bűnözés struktúrája csak a tárgyi oldalról a bűncselekmények, illetve azok különböző kategóriái alapján sem határozható meg megfelelően.

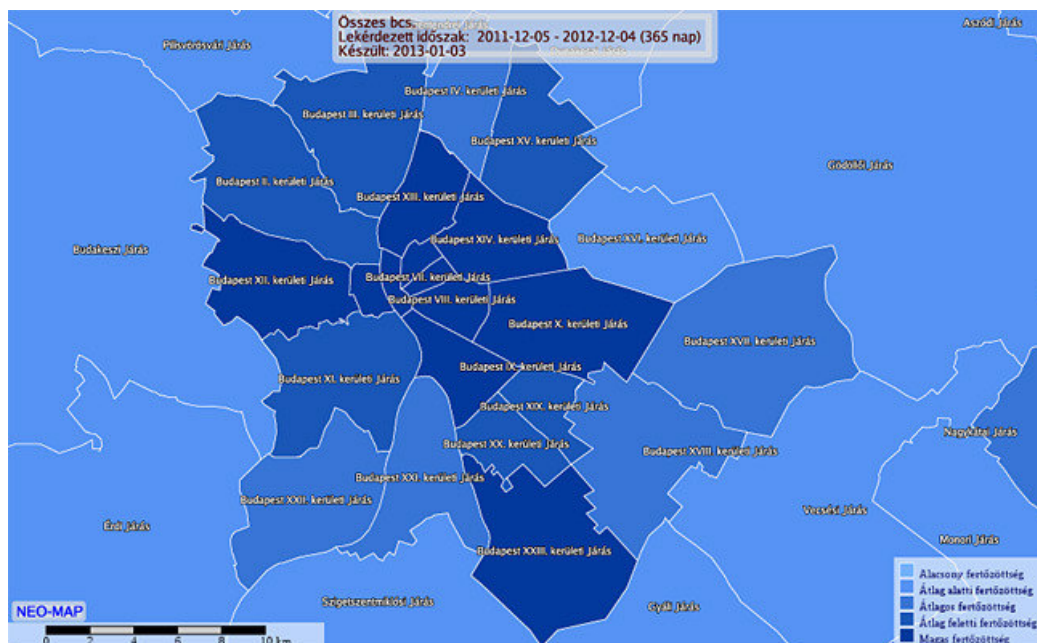
4. ábra: Magyarország bűnügyi fertőzöttségének térképe járások szerint
(Forrás: <http://www.origo.hu/itthon/20130103-erdekesssegek-az-orszagos-bunugyi-terkep-adataibol.html>, letöltve: 2013. 10. 11.)

Szabó András (Szabó A., 1980: 13-174) munkájában arra világít rá, hogy a tudományos megismerés fejlődése eltéphetetlen kapcsolatban áll a társadalmi gyakorlat fejlődésével. A társadalmi gyakorlat tapasztalatai, a gyakorlat által felvetett problémák egyrészt ösztönöznek az elméleti megismerésre, másrészt a problémák létezése vagy tartós létezése egyúttal megoldásuk feltételeit is tartalmazza. A bűnözésnek, mint valóságjelenségnek közelebbi meghatározásánál is viszonylagos egységet tapasztalhatunk.

A valóságjelenségként felfogott bűnözést általában úgy definiálják, mint társadalmi tömegjelenséget és mint az egyes ember életében lejátszódó eseményt, egyedi bűncselekményt.

A bűnözés statisztikai sokaságként való kezelése a bűnözést megfosztotta társadalmi tartalmától: statisztikai redukció miatt csak azokat a társadalmi tartalmakat mutatta fel, amelyek a statisztikai sokaság fogalmába belefértek.

5. ábra: Bűnügyi fertőzöttségi térkép a budapesti járások szerint
(Forrás: <http://www.origo.hu/itthon/20130103-erdekesssegek-az-orszagos-bunugyi-terkep-adataibol.html>, letöltve: 2013. 10. 11.)

Minőségileg új mozgásforma kialakulásáról beszélhetünk, olyan mozgásformákról, amelynek sajátosságai nem vezethetők vissza az egyedi jelenségre, majd az így kialakított statisztikai sokaságfogalom eredeti értelmét, az individuálisból elő nem állítható kategóriáját a mennyiségi összegeződés értelmében kezdtük használni. A tömegjelenség egyediből elő nem állítható mozgásformáit az egyedi jelenségekre, azok részalmazaira vezettük vissza, az összegeződés értelmében kezdtük használni. A bűnözés társadalmi tömegjelenségének statisztikai sokaságként való értelmezése megfosztotta a kriminológiát a bűnözés társadalmi tartalmának közelebbi elemzésétől, hiszen a tömegjelenség olyan statisztikai – mennyiségi tulajdonságainak elemzése, mint dinamika és struktúra, csak nagy közvetítéssel értelmezhető társadalmi-szociológiai elemzésnek.

Szabó András (Szabó A., 1980: 13-174) úgy véli, hogy a bűnözés társadalmi tömegjelenségének statisztikai sokaságként való értelmezése a társadalmiság személyiség-lélektani interpretációjához vezet: kettős redukció eredménye, így korlátozott értelmű, tartalmú, de a korlátozottság mellett elvileg hibás is.

A társadalmi tömegjelenségből csak tömegjelenség maradt, az egyes ember életében lejátszódó eseményből csak a társadalmilag közvetett, személyiség-lélektani megmutatkozása. A bűnözés értelme és lényege vonatkoztatottságában, abban a viszonyában van, amely a létfeltételekhez fűzi és kapcsolja. A bűnözés abban az értelemben is társadalmi produktum, hogy a társadalmi gyakorlat identifikálja a bűnözést, mint jogsértő magatartásokat, illetve mint a jogsértő magatartások konkrét mennyiségét.

Tóth Antal (Tóth A., 2007: 8-10) munkájában részletes és átfogó képet ad korábbi kutatók megállapításairól, hogy valójában milyen tudományterületeket foglal magába a bűnözésföldrajz, hol, melyik tudományterülethez áll a legközelebb.

Kerezsi Klára (Kerezsi K., 2003: 121-159) nézete szerint a kriminálgeográfia a kriminológia területe, de a bűnözési térkép a földrajz tudományterületén alkalmazott eszközt jelenti. Hentig (Hentig H., 1961: 212) szerint a bűnözésföldrajz nem más, mint a bűnözés és a klíma, a föld, a táj, a történelem, a gazdaság, valamint a demográfiai jellemzők viszonyításából adódó térkép.

Herold (Herold, H 1973: 79-85) a bűnözés és a földrajzi hely közötti kapcsolatot vizsgálta, olyan bűnügyi jellemzők alapján, amelyekből a bűnözés volumene állapítható meg. Az 1977-es (Herold H., 1977: 289-296) munkájában a kriminálgeográfiát céltudományként határozza meg, mely segítséget nyújt a bűnügyi felderítő munkában.

Hellmer (Hellmer J., 1972: 13-19) a bűnözésföldrajzot a kriminológia és nem a földrajz részének tekinti, amely a bűnözés jellemzői alapján mutatja be a bűnözés területi különbségeit. Rolfes, M. (Rolfes M., 2003: 329-348.) véleménye szerint a bűnözésföldrajz geográfusok nélkül is „megrajzolható”. Schwind (Schwind H., D., 2000: 289-307) a kriminálgeográfiát a kriminológia egyik ágának tekinti, melynek értelmezéséhez a magatartás, a tér és az idő egységeinek felhasználása szükséges.

Kobolka István (Kobolka – Ritecz – Sallai, 2003: 35-44) a bűnözésföldrajzot egy összevonható vagy egyesíthető biztonságföldrajzhoz, a földrajztudomány rész-diszciplínájához sorolja.

Herbert (Herbert, 1982: 120) és Kovács Zoltán (Kovács Z., 1990: 13) szerint a kriminálgeográfia a szociálgeográfia egyik új irányzata, amely a kriminológia és a társadalomföldrajz közötti több tudományt érintő kapcsolatot jelenti.

Berényi István (Berényi I., 1992: 165) szerint a bűnözésföldrajz a szociálgeográfia egyik ágazataként értelmezhető, amely a tér, a társadalmi csoportok és a bűnesetek összefüggéseire világít rá.

Mátyás Szabolcs (Mátyás Sz., 2007: 317-321) megállapítja, hogy a bűnözésföldrajz egy olyan mesterségesen létrehozott tudományterület, amely a bűnügyi tudományok és a földrajz együttes ismereteit használja fel.

Vofkori László (Vofkori L., 2003: 25-28) a nagy tudománytani rendszer tezauszát végigbongészve megállapítja, hogy milyen terjedelemben jelentkeznek a föld- és a földrajztudományok egyes ágai, szakterületei. Szűk teret szentelnek az egyes földtudományi szakoknak, ugyanis a földrajztudomány tapasztalhatóan egyre jobban a beolvadás jeleit mutatja valamelyik tértudományba vagy regionális tudományba, vagy éppen a regionális tervezésbe.

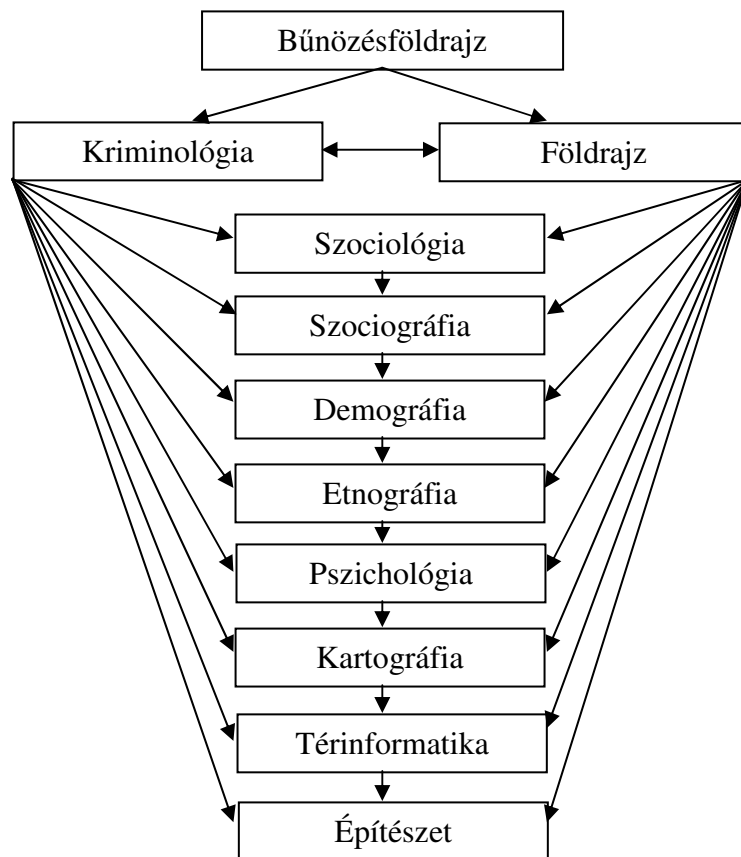
Általános társadalom-és gazdasági földrajz	Regionális társadalom-és gazdasági földrajz	Ágazati társadalom-és gazdasági földrajz	Társadalom-földrajz	Emberföldrajz
Általános emberföldrajz	Emberi rasszok földrajza	Szabadidő-magatartás földrajza	Népesség-földrajz	Egészség-földrajz
Etnikai földrajz	Nyelvföldrajz	Kulturális földrajz	Európai intézmények földrajza	Művészet földrajz
Alkotásföldrajz	Vallásföldrajz	Általános vallásföldrajz	Bibliai földrajz	Regionális vallásföldrajz
Településföld-Rajz	Általános településföldrajz	Faluföldrajz	Városföldrajz	Település-marketing
Városökológia	Politikai földrajz	Választások földrajza	Biztonság-földrajz	Közigazgatási földrajz
Katonaföldrajz	Alkalmazott katonaföldrajz	Általános katonaföldrajz	Szociál-geográfia	Bűnözésföldrajz
Észlelésföldrajz	Magatartás-földrajz	Feminista földrajz	Gazdasági földrajz	Ágazati gazdasági földrajz
Általános gazdasági földrajz	Dinamikus gazdasági földrajz	Regionális gazdasági földrajz	Világgazdaság földrajza	Primér szektor földrajza
Mezőgazdaság földrajza	Erdészeti földrajz	Halászat földrajza	Szőlészet és a borászat földrajza	Szekunder szektor földrajza
Iparföldrajz	Bányászati földrajz	Ipari parkok földrajza	Természeti erőforrások földrajza	Tercier szektor földrajza (infrastruktúra földrajza)
Közlekedésföld-rajz	Telekommunikáció földrajza	Kereskedelem földrajza	Turizmus földrajza	Kvaterner szektor földrajza
Innováció földrajz	Történeti földrajz	Proszopográfia		

1. táblázat: A társadalom- és gazdaságföldrajz tudományrácsa

A bűnözésföldrajz lehetséges helye a Vofkori László (Vofkori L., 2003: 25-28) által megalkotott társadalom- és gazdaságföldrajz tudományrácsban

A földrajz fontos szerepet játszik a modern rendőrség bűnügyi munkájában. Folyamatosan növekvő szerepét a térbeli információk támasztják alá. Az elmúlt évtizedekben a földrajz és a bűnözés szoros kapcsolata révén alakult ki a bűnözésföldrajz, mint egy a társadalomföldrajzhoz közelálló, de értelmezésem szerint mégis attól különálló diszciplína. Hovatartozását illetően véleményem szerint a bűnözésföldrajz az emberföldrajzhoz áll a legközelebb. A társadalom egyénei bűnöznek, melyek ugyan hatással vannak magára a társadalomra, de mégsem tekinthetők társadalmi egészeknek.

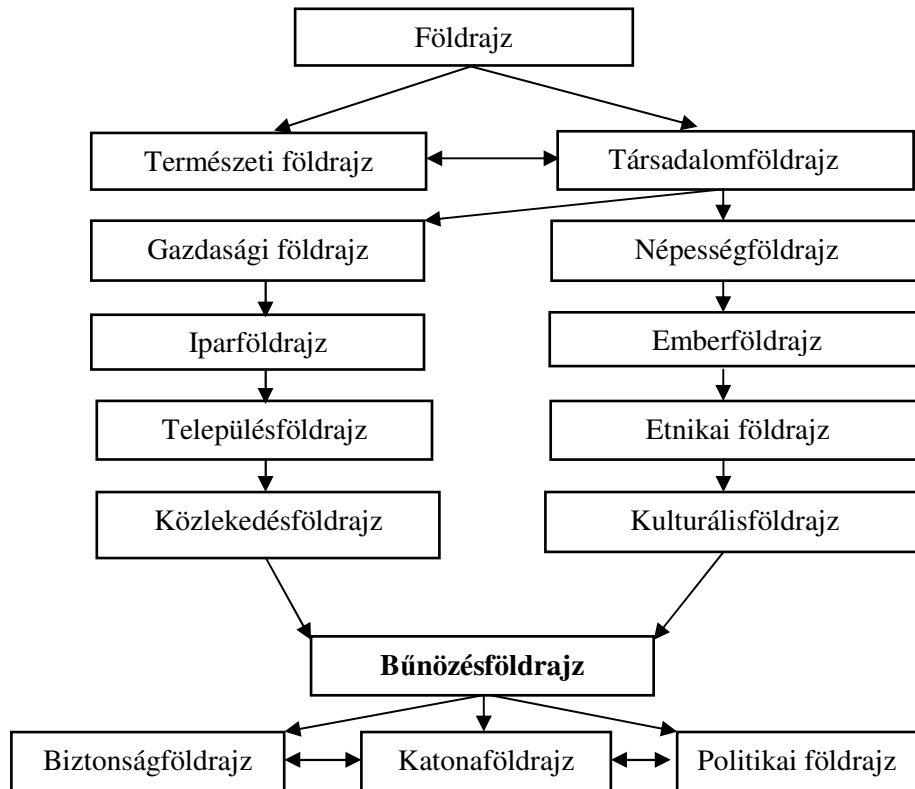
Az emberföldrajz az a tudomány, amely térbeli minták alapján leírja és elemzi az emberi természet statikus és mozgó jelenségeit. Meglátásom szerint az emberföldrajznak a bűnözésföldrajz az az ága, mely a társadalom tagjai által elkövetett bűncselekményeket és a hozzákapcsolódó környezeti jellemzőket vizsgálja. Vagyis, milyen környezeti feltételek játszottak szerepet a tettesek motivációját illetően.

6. ábra: A bűnözésföldrajz szerkezeti felépítése
(Erdei G. (2013), saját szerkesztés)

Az általam szerkesztett ábra tükrözi a bűnözésföldrajznak a tudományok szerinti felépítését. Két meghatározó összetevője a kriminológia és a földrajz, melyek nemcsak egymással állnak szoros kapcsolatban, hanem az ábrában jelölt résztudományokkal is. Nemcsak a bűnözésföldrajznak, hanem az önállóan folytatott kriminalisztikai és földrajzi kutatásoknak is meghatározó elemei ezek a részdiszciplínák.

Az általam szerkesztett alábbi ábra szerint a bűnözésföldrajz önálló tudományágkénti értelmezése nem célszerű, mivel a kapcsolati rendszerben szereplő tudományterületek ismereteit is alkalmazza. Az említett ok miatt a földrajztudományban csak részdiszciplínaként jeleníthető meg.

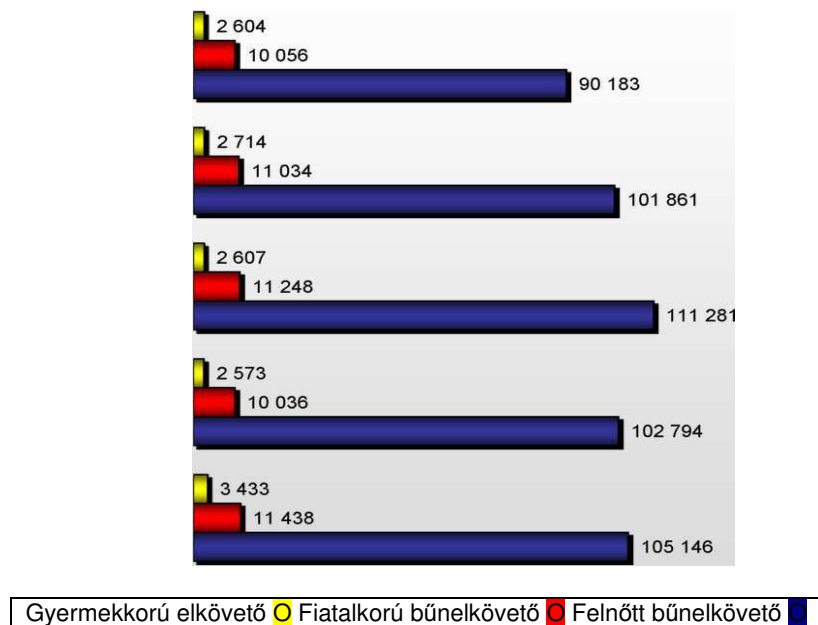
7. ábra: A bűnözésföldrajz lehetséges helye a földrajztudományban értelmezésem szerint
(Erdei G. (2013), saját szerkesztés)

Véleményem szerint a kriminálgeográfia a bűnügyi tudomány területein kívül a társadalomföldrajzhoz áll a legközelebb, ezért a bűnügyi térkép megrajzolásához ezek az ismeretek elengedhetetlenek.

1.2. A bűnözés terjedelme

A társadalmi jelenségeket vizsgálók előtt a kutatások eredményeiből ismert az a tény, melyet a mindennapok tapasztalatai is megerősítenek, hogy az egyes jelenségek gyakorisága térben és időben különböző. Ez a természetes tény jelentős a negatív, ezen belül a deviáns magatartások körében.

A negatív magatartások gyakoriságának életkor, családi állapot, iskolai végzettség, anyagi és társadalmi helyzet szerinti eltérései a különböző tudományágak által gyakran vizsgált, a szakirodalomban rendszeresen tárgyalt tények. A területi különbségek vizsgálatát alapvetően az indokolja, hogy a negatív magatartások eltérései a demográfiai-társadalmi kategóriák mellett területenként is különböznek.

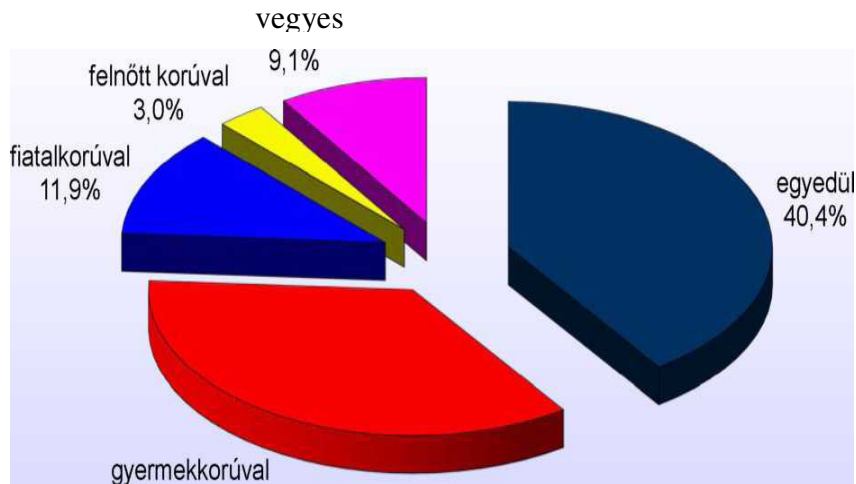
8. ábra: A bűnelkövetők, a fiatalkorú bűnelkövetők és a gyermekkorú elkövetők számának alakulása a 2008-2012. években

(Forrás: Tájékoztató a gyermekkorúak és a fiatalkorúak bűnözésével összefüggő egyes kérdésekről <http://www.mklu.hu/repository/mkudok7746.pdf>, letöltve: 2013. 10. 11.)

A 8. ábra a bűnelkövetők, a fiatalkorú bűnelkövetők és a gyermekkorú elkövetők számának alakulását mutatja 2008-2012. év között. A gyermekkorúak és fiatalkorúak bűnözésének elemzésénél figyelembe kell venni a két korcsoport demográfiai változásait. A gyermekkorú lakónépesség a 2001-2011. év között 12%-kal, a fiatalkorú lakónépesség 13,6%-kal csökkent.

2001-2011 év között a fiatalkorú bűnelkövetők száma az összes regisztrált bűnelkövetőhöz képest 8,9%–9,8% között változott (2011. év 9,8%); a fiatalkorú lakónépesség 2,1–2,5%-a vált bűnelkövetővé (2011. év 2,5%).

A még nem büntethető gyermekkorú elkövetőkre ugyanezen időszakban 2600–3900 közötti szám volt a jellemző.

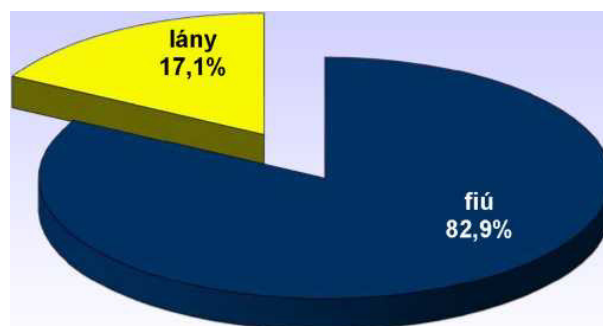

9. ábra: A gyermekkorú elkövetők csoportonkénti százalékos megoszlása a 2012. évben
(Forrás: <http://www.mklu.hu/repository/mkudok7746.pdf>, letöltve: 2013. 10. 11.)

A 9. ábra a gyermekkorú elkövetők elkövetői csoportonkénti százalékos megoszlását mutatja a 2012. évre vonatkozóan. Ehhez képest a gyermekkorú elkövetők száma 2007-ben 3387, 2011-ben 2714 volt. 2011-ben a lakóhely szerinti megoszlásuk alapján Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 382 (14,08%) a legmagasabb, ezt követi Szabolcs-Szatmár-Bereg megye 308 (11,35%), valamint Hajdú-Bihar megye 219 (8,07%).

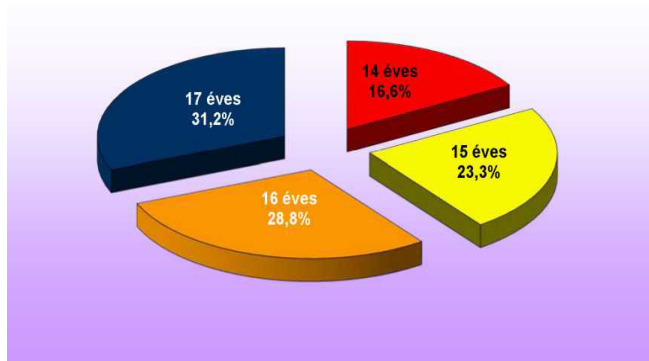
2008-2012. év között a gyermekkorúak 61,20–78,98%-a vagyron elleni bűncselekményeket követett el, számuk 2011-ben 1661 volt. Ezeknek több mint a fele lopás, betöréses lopás, de sajnos a súlyosabb megítélésű rablásokból is kiveszik a részüket (3,76%-ban).

Egyéb erőszakos bűncselekmények közül a szándékos testi sértést 8,47%-uk, garázdaságot 16,54%-uk valósított meg. A bűncselekmény elkövetésének módjánál a csoportos jelleg a leggyakoribb, de megnőtt az egyedüli elkövetők részvételi aránya is.

10. ábra: A gyermekkorú elkövetők nemek szerinti megoszlása a 2012. évben
(Forrás: <http://www.mklu.hu/repository/mkudok7746.pdf>, letöltve: 2013. 10. 11.)

A fenti ábra a 2012. évi gyermekkorú elkövetők nemek szerinti megoszlását mutatja. A gyermekkorú elkövetőknél a nemek szerinti összetétel alapján 2008-2012 év között megtorpant a lányok arányának növekedése, számuk továbbra is lényegesen kisebb a fiú elkövetők számánál, a megoszlás 2011-ben 82,24–17,76% volt

11. ábra: A fiatalok bűnelkövetők korcsoportos megoszlása a 2012. évben

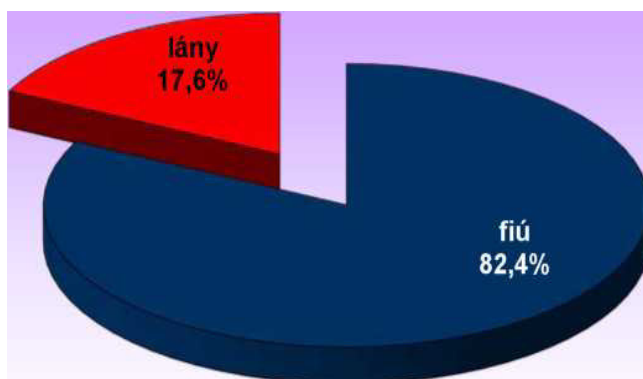
(Forrás: <http://www.mklu.hu/repository/mkudok7746.pdf>, letöltve: 2013. 10. 11.)

A 11. ábrában jelölt adatokhoz képest a fiatalok bűnelkövetők száma 2011-ben 11 034 volt. A 100 000 fiatalok lakosra jutó bűnelkövetők gyakorisága 2001-2011 év között 2005-ben és 2011-ben volt a legmagasabb (2005. év: 2457,80; 2011. év: 2476,59), a legkedvezőbb érték a 2003. évi 2050,49.

Területi megoszlásuk szerint 2011-ben a fővárosban volt a legmagasabb az arány (10,35%), de Borsod-Abaúj-Zemplén megyében (9,84%), és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében (8,94%) is lényegesen meghaladta a többi megyét. 2006-2011 év között a fiatalok bűnelkövetők a legnagyobb arányban vagyon elleni bűncselekményeket követtek el, de ez az arány egyenletesen csökkenő tendenciát mutat (2007. év: 64,53%, 2011. év: 53,85%). A vagyon elleni bűncselekményeket elkövető fiatalok száma is csökkent (2007. év: 7040, 2011. év: 5942).

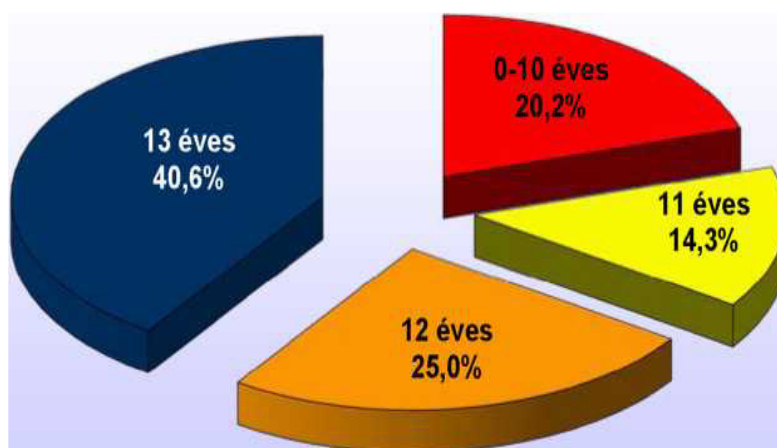
2011-ben a fiatalok bűnelkövetők 6,55%-a szándékos testi sértést, 1,48%-a közlekedési bűncselekményt követett el. A garázdaságot elkövetők aránya emelkedő tendenciát mutat. Számuk 2011-ben 2157, az előző évi 2028-hoz képest 6,4%-kal több.

Kábítószerrel visszaélést 2011-ben 671 fiatalok követett el, ami az előző évhez viszonyítva (2010. év: 610) 10%-kal több. A bűncselekményben résztvevőknél – a gyermekkorúakhoz hasonlóan – a csoportos elkövetés a jellemző, hullámzó tendencia mellett. Míg a tízéves időszak első felében a fiatalok bűnelkövetők 36,4–39,3%-a követte el egyedül a bűncselekményt, a 2007–2011. években ez az arány 34,1–41,8%.

12. ábra: A fiatalokorú bűnelkövetők nemek szerinti megoszlása a 2012. évben
 (Forrás: <http://www.mklu.hu/repository/mkudok7746.pdf>, letöltve: 2013. 10. 11.)

A 12. ábrán mutatott 2012. évi fiatalokorú bűnelkövetők nemek szerinti megoszlásához képest a fiatalokorú lány bűnelkövetők aránya az elmúlt 5 év folyamán 14,09–18,07% között mozgott, 2011-ben 17,82% volt.

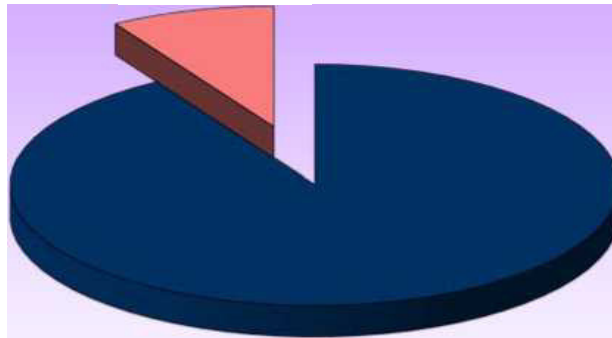

13. ábra: A gyermekkorú elkövetők korcsoportos megoszlása a 2012. évben
 (Forrás: <http://www.mklu.hu/repository/mkudok7746.pdf>, letöltve: 2013. 10. 11.)

A fenti ábrában a gyermekkorú elkövetők korcsoportos megoszlása jelenik meg a 2012. évi adatok alapján. A bűnelkövetők életkorát tekintve a 13 évesek száma a legmagasabb, 2011-ben a fiatalokorú bűnelkövetők 30,56%-át teszik ki.

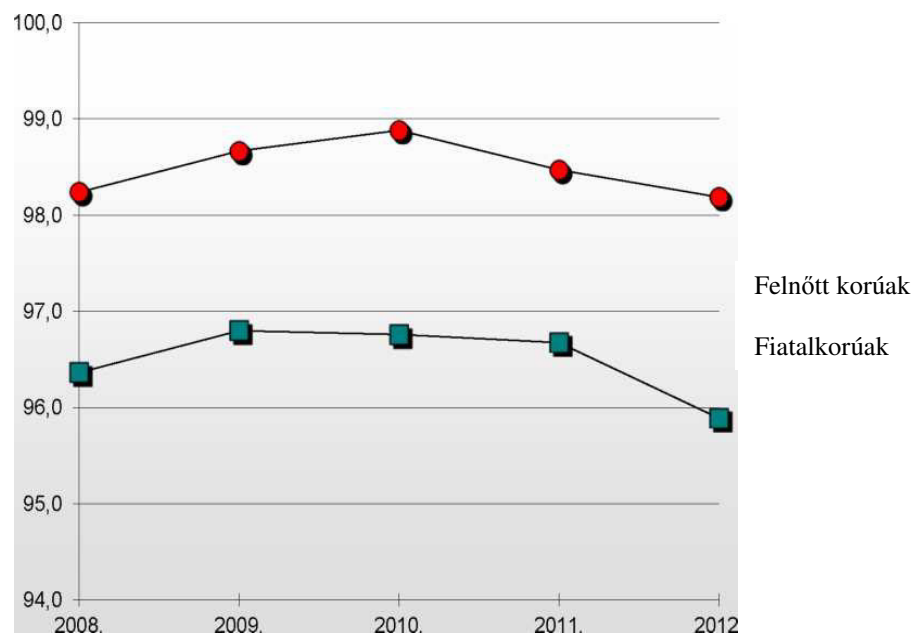
Büntetett
előéletű 8,7 %

Büntetlen
előéletű 91,3%

14. ábra: A fiatalok bűnelkövetők előélet szerinti megoszlása a 2012. évben
(Forrás: <http://www.mklu.hu/repository/mkudok7746.pdf>, letöltve: 2013. 10. 11.)

A 14. ábra adataihoz képest a fiatalok bűnelkövetők előélet szerinti megoszlásában öt év folyamán lényeges változás nem történt. Közülük a büntetlen előéletűek aránya 83,1–91,7%, a büntetett előéletűeké 8,3–16,9% között váltakozik.

15. ábra: A váderedményesség alakulása a 2008 – 2012 években
(Forrás: <http://www.mklu.hu/repository/mkudok7746.pdf>, letöltve: 2013. 10. 11.)

A 15. ábra a 2008-2012. év közötti váderedményességet tükrözi. A jogerősen elítélt fiatalok száma 2008-2012 között enyhén növekvő tendenciát mutat (2007. év: 6213, 2011. év: 6312). Ebből a szabadságvesztésre ítétek aránya 25,6–29,8% között mozgott, a legmagasabb arány 2010. évben volt (29,8%).

A büntetések 73,5–78,5%-át a bíróság próbaidőre felfüggesztette. 2011. évben 6312 fiatalkorú elítéltből 1867-tel szemben szabtak ki szabadságvesztést, melyből 1465 (78,5%) esetben felfüggesztették a végrehajtást.

A kiszabott pénzbüntetések száma jelentősen csökkent, 2007-ben 339, 2011-ben 113 volt. Arányuk 5,7–1,8% között változott. Az önállóan alkalmazott mellékbüntetések és intézkedések a jogerősen elítélt fiatalkorúakkal szemben kiszabott büntetéseknek közel kétharmadát képezték, számuk 2011-ben 3755 volt. A legnagyobb számban a próbára bocsátás fordult elő (87,5–89,5%), ezt követte a megrovás (4,5–6,3%), majd a javítóintézeti nevelés (4,9%–5,9%)

Öt év folyamán a fiatalkorú elítélteknél a váderedményesség 98,2%–98,9% között változott, 2011-ben 98,5% volt, kedvezőbb, mint a felnőtt korúaknál.

Vavró István (Vavró I., 1985: 988-1000) már a 80-as években arra a következtetésre jutott, hogy a jelenségek területi különbségei mögött a népesség jelzett ismérvei szerinti struktúráinak különbségei húzódnak meg. A jelenségek elsődleges területi eltérései alapvetően különböző területek népességstruktúrájának eltéréseivel magyarázhatók. Az eltérés a bűnözésnél további elemekkel bővül, az előzőek kiegészülnek a sérthető vagy veszélyeztethető értékek területi különbségeivel is. A területi adatok elemzésekor fontos a bűnözési alany vizsgálata, mivel a területi egységek különbségei mögött nemcsak a népesség eltérő bűnözési gyakorisága, hanem a felderítési arány területi különbözősége is mutatkozik. A bűnözés területi különbségeit a bűncselekmények és a bűnelkövetők száma alapján vizsgáljuk. Az egyes területi egységek vizsgálata azért szükséges, mert a bűnözésről, annak volumenéről és gyakoriságáról alkotott kép túlzottan általános, nem mutatja pontosan a jelentős területi különbségeket.

Habony János (Habony J., 1986: 21-22) a bűnözésföldrajz vizsgálatában a bűnözés terjedelmét két mutatószámmal jellemezte, ezek a meghatározott területen és időegység alatt elkövetett bűncselekmények száma, illetőleg az ugyanazon területen és időegység alatt bűncselekményt elkövetők száma. Az adatok önmagukban nem jelentenek sokat, mert csupán más adatokkal összehasonlítva mutatják meg a bűnözés volumenét, vagy ami ennél is fontosabb, a társadalomra veszélyes cselekmények súlyát és a változás irányát.

Tremmel Flórián, Fenyvesi Csaba és Herke Csongor (Tremmel F. – Fenyvesi Cs. – Herke Cs., 2005: 228) közösen készített munkájában a bűnügyi nyilvántartást tartotta a bűnözésföldrajz fontos meghatározó eszközének. A bűnügyi nyilvántartás az adatok rendszerbe foglalt tárháza, amelyet célirányos adatgyűjtéssel töltenek fel a megelőzést és felderítést segítő, sokirányú adatszolgáltatás érdekében.

Ennek jelentősége abban áll, hogy az adatok rendszerbe foglalása teszi lehetővé a következtetések levonását a bűncselekmények tetteseire vagy a bűncselekmények elkövetésének körülményeire vonatkozóan.

1.3. A bűn- és földrajzi iskolák történeti áttekintése

A nemzetközi szakirodalom eredményei

A területi információk jelentősége megnőtt a mai társadalomban. Az elmúlt évtizedekben egyre jobban előtérbe került a bűnözés és a földrajz kapcsolatrendszere. (Harris K., 1999: 193 és Herbert H., 1982: 120). A humán földrajz a statikus és a mozgó jelenség alapján mutat be térbeli mintát, mely a Földön élő emberi természet elemzésére szolgál (Cox S. G., 1972: 85-950). A bűnözésföldrajz olyan körülményekkel foglalkozik, melyek a társadalmi csoportok és a bűnözés térbeli kapcsolatát jelenítik meg. A környezeti ártalmak egyfajta megközelítést szolgálja a kriminológia (Brantingham P. L., Brantingham P. J. 1995: 129-149).

A modern kriminológiában és a bűnözésföldrajzban az alappilléreket számos korábbi kriminológus tette le. A folyamat négy fázisra bontható, a fejlesztésre, a területi és ökológiai tervekre, valamint a bűnözésre.

A bűn- és földrajzi iskolák jelentése nem más, mint a bűnözés és a földrajz kapcsolatának vizsgálatára létrejött intézményesült formák, melyek a bűnözést a környezeti jellemzői alapján kutatják, elemzik és értékelik. Megjelenésük a XIX. századtól datálható, és fejlődésük napjainkban is tart. Az iskolák történeti áttekintése az alábbiakban foglalható össze.

A **XIX.Térképészeti Iskola** követői a bűnözés terjedelmét a kriminológia és az ökológia összefüggéseiben keresték. Ennek hatására vezettek be új reformintézkedéseket, mely a korszerű rendőrség és börtönök létrehozását irányozta elő. Az új típusú elmélet bevezetése után a kutatók erkölcsi és gazdasági elemzéseket folytattak, melyben a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságát javító és más stratégiai elképzeléseket dolgoztak ki (Brantingham P. L., Brantingham P. J. 1982: 89-99).

A klasszikus iskolai reformok radikális újításokat tartalmaztak, melyek alapvetően megváltoztatták a bűnözésről és az igazságszolgáltatásról alkotott addigi véleményt. Az állam hatalmi szerepe csökkent, a régi jogrendszerben létező kínzások és a halálbüntetések teljes mértékben megváltoztak. A megalkotott törvények megvalósításához és a rendőrség hatékonyságának növeléséhez, ezek értékeléséhez egyre több információra volt szükség. Az első erőfeszítések a XIX. század elején az angliai és franciaországi Térképészeti Iskola (1830-1880) révén születtek meg.

A legtöbb vizsgálat leírta a különböző bűncselekmények jellemzőit, a bűncselekmények számát régiók, városok és vidék felosztásban. A Franciaországban elkövetett bűncselekmények szabálytalan eloszlását Guerry (Guerry F. 1831: 10-21) és Quetelet (Quetelet M. A. 1842: 13-15) vizsgálta. Az eredmények azt mutatták, hogy a lakásbetöréseket inkább az északi megyékben, míg az erőszakos bűncselekmények nagyobb hányadát délen követték el. Egy időintervallumon belül a különbségek viszonylagos stabilitást mutattak.

Az angliai kutatók a régiókban mérték az eltérő bűncselekményeket, azok hatásait és társadalmi jellemzőit, mint pl.: a népsűrűséget, az iskolai végzettséget és a szegénységet.

A XIX. század második felében végzett vizsgálatok a városokon belül elkövetett bűncselekmények rátáinak meghatározására összpontosultak. Mayhew (Mayhew M. 1862: 12-16) térképezte fel „Nagy-London” ún. telepén a tartósan megjelenő bűncselekményeket. A vizsgálati eredmények azt mutatták, hogy Londonban az érintett terület földrajzi elhelyezkedése miatt a bűncselekmények előfordulása sokkal gyakoribb, mint máshol.

A Térképészeti Iskola legfontosabb eredményei közé tartozott, hogy a területekre levetített bűncselekmények lényeges eltéréseit a népsűrűség, az oktatási szint és a szegénység okozzák.

Az adott időszakra mutatott térbeli minta alapjául szolgált a politikai döntéshozóknak a megfelelő jogszabályok megalkotására (Brantingham P. L., Brantingham P. J. 1995: 129-149).

A **Chicagói Iskola (1920-30)** a területi kriminológiát helyezte előtérbe. Az elmélet háttéréül szolgáló „társadalmi ökológiát”² két elemre bontotta. Az első elem szerint a növekvő városokban szűkülnek a szociális alapú források, mely a rászorult lakosság körében konfliktusokat szül.

A második elem mind az egyént, mind pedig a társadalmi csoportot vizsgálja az adott terület természeti adottságaival és ebből von le következtetéseket (Brantingham P. L., Brantingham P. J. 1995: 129-149). A társadalmi folyamatok határozzák meg a bűnözői magatartást, melyek hatással vannak az emberi viselkedésre. Az emberi viselkedés és a társadalmi környezet között szoros kapcsolat áll fenn.

Az 1920-1945 közötti időszakban újra a kutatók érdeklődésének középpontjába került a bűncselekmények térbeli eloszlása. XIX. század elején több amerikai városban is figyelemmel kísérték a radikális változásokat, így többek között az iparosítást, a bevándorlást és az urbanizációt. Az egyesült államokbeli Chicagóban ez gyorsan bekövetkezett, mert az emberek nagy számban vándoroltak be vidékről. Az újonnan betelepült lakosság nehezen integrálódott a modern társadalomba.

---

² Társadalmi ökológia: A XX. század elején amerikai tudósok kezdtek foglalkozni a települések szerkezeti fejlődésének történeti alakulásával, a környezet, a táj, de még inkább a társadalmi csoportok településszerkezetet meghatározó szerepével. A települést, mint organikus egységet értelmezték, amelynek fejlődését közvetett módon bonyolult összefüggésszrendszerek alakíthatják. A város a populáció élőhelye, ahol a természet és társadalom között folyamatos interakciók zajlanak. A vizsgálati terület, Chicago városának térbeli modelljét a társadalmi csoportok elrendeződése alapján építette föl R. E. Park, és P. Burgess. A „chicagói iskola” az ökológiában használt fogalmakat a társadalmi, települési, térbeli folyamatokra értelmezte, az evolúció, diszperzitás és egyéb, a biológiából származó fogalmakat a települések térbeli fejlődésére, változására alkalmazta. A társadalom térbeli rendszerével, a települések társadalmi-térbeli struktúrájával foglalkozik, voltaképp a város-, ill. településszociológia alapja, alapvetően társadalomtudomány, amely az ökológiától, mint természettudománytól csak a vizsgálati módszereket vette át

(http://efgabi.extra.hu/8.felev/telepules_szak_8/okologia/bev.doc. megnyitva: 2011. 11. 10.)

A Chicagói Iskola kutatói az eltérő kultúrákból fakadó konfliktusok iránt mutatták a legnagyobb érdeklődést. A modern városi közösséget a különböző társadalmi csoportokkal és szervezetekkel jellemezték. Minden csoport saját viselkedési szabályai szerint próbálta folytatni életvitelét, azonban ezek a szabályok hatással voltak a társadalom egészére. A bevándorlók nehezen alkalmazkodtak az új normákhoz. Az elmélet egy koncentrikus várost modellez a társadalmi és ökológiai összefüggések alapján. Burgess (Burgess R. 1925: 47-62) a várost, a természeti adottságok figyelembevételével, több szociális területre osztja, ahol a gazdasági versenyt kizárt. Az eltérő szociális területeken nemcsak a gazdasági, hanem a biológiai verseny is beszűkül. A kutatók a zonális modellt tartották a legfontosabbnak, melynek lényege, hogy az ismert bűnözők tartózkodási helyeit nyilvántartásba vették, majd az adatokat levetítették Chicagóra és több más amerikai városra (Shaw C. R. – McKay H. D. 1929: 11).

16. ábra: A Chicagói Iskola által kialakított zónák
(Forrás: Shaw C. R. – McKay H. D. 1929: 11)

Az eredmények nagy hatással voltak a későbbi kriminológiai kutatásokra. A kutatók kimutatták, hogy a központi üzleti negyed növekedésével a tettesek is egyre távolabb költöztek. Vizsgálták, hogy a társadalmi-gazdasági tényezők, mint például a munkanélküliségi ráta, a lakhatási körülmények, az iskolai végzettség és a népsűrűség mennyiben befolyásolta a különböző városrészekben elkövetett bűncselekményeket és a tettesek tartózkodási helyeinek változását. A mobilitás a városi lakosság körében igen magas, emiatt nehezebben alakul ki egy stabil társadalmi közösség. Shaw-nak és McKay-nek a bűnözés kiterjedésére vonatkozó kutatásai fontos szerepet játszottak a modern kriminológiában.

A **Factor Analitikus Iskolában** 1950-60 között olyan kutatásokat folytattak, melyek a Chicagói Iskola vizsgálataival voltak azonosak. Ökológiai megközelítéssel, empirikus úton vonták le a következtetéseket a bűncselekmények földrajzi eloszlására, illetve bemutatták azon jellemzőket, ahol a tettesek éltek, vagy a bűncselekményeket elkövették (Baldwin J. 1979: 150-155). A legfontosabb vizsgálatokat tartományokra bontva Morris (Morris T. 1957: 173) végezte. A tanulmány lényege, hogy a bűncselekményeket nem mindig abban a környezetben követték el, ahol a tettesek laktak.

Az elmúlt évtizedekben a kriminológiai kutatások gyökeresen megváltoztak. A **környezeti kriminológiai és bűnözésföldrajzi iskola** jelentősebb tanulmányai közül emelhető ki Jeffery (Jeffery C. R. 1971: 7-10) munkája, melyben a hatékony bűnmegelőzés a környezetvédelmi tervezéssel képzelhető el. Newman A védhető hely című művében (Newman O. 1972: 264-270) a természeti környezet és bűncselekmények között keresi az összefüggéseket. A XIX. század végén és a XX. század elején a bűnözést úgy aposztrofálták, mint egyfajta deviáns magatartást, amely különbözik a közönséges viselkedési formától. A vizsgálatok középpontjában a tettes származása és az elkövetés motivációja állt.

Jeffery (Jeffery C. R. 1977: 3-28) rámutatott arra, hogy a hagyományos megközelítés figyelmen kívül hagy számos fontos dimenziót.

Szociológiai szempontból fontos, hogy a földrajzi környezet milyen hatással van az elkövetőre, melyek azok az indítékok, amelyek a cselekmény elkövetésére inspirálnak. A környezetvédelmi kriminológusok, mint Brantingham és Brantingham (Brantingham P. L., Brantingham P. J., 1982: 89-99), valamint Carter és Hill (Carter R. L. – Hill K. Q. 1980: 111-114) azt feltételezték, hogy vannak emberek, akik indíttatást éreznek bűncselekmények elkövetésére, és ennek kapcsán elemezték a környezetben való előfordulás helyét. A vizsgálat arra irányult, hogy az esetek mikor és hogyan fordulnak elő. A módszer ígéretes a politikai döntéshozóknak, hiszen a bűnözés változása függvényében vezethetnek be preventív jelleggel új eszközrendszert, vagy alkothatnak törvényeket. A 80-as évek alkották a bűnözés modern feltérképezésének a kezdetét.

A szociológiai és a földrajzi megközelítések között bizonyos átfedések találhatóak, hiszen az egyénnek hatása van a közösségre, de a közösségnek is hatása van az egyénre. Befolyásoló tényező a társas kapcsolaton túl a lakóhely és annak környezete is. A központi kérdés arra irányul, hogy a cselekmények miért ezeken a helyeken és így következnek be.

A szociológia azokat a folyamatokat, befolyásoló tényezőket vizsgálja, melyek összefüggésben állnak a társadalmi környezettel, és hatással vannak az emberek életére.

A bűnügyi modellezés a pszichológiai és a **földrajzi profilalkotásból** épül fel. E két tényező hatására az 1990-es évek elején a kanadai kriminológus, Rossmo olyan számítógépes programot alkotott meg, mely a tettesekre és az elkövetések helyszíneire szolgáltat adatokat. A Rigel Profiler és a Rigel Analyst földrajzi profil szoftver használata gyökeresen megváltoztatta a nagyvárosi központokban folytatott bűnügyi nyomozások arculatát³.

A közelmúltban a Kanadai Rendőrség minden egységének volt egy térképe, melyen feltüntették az illetékességi területükön elkövetett bűncselekmények pontos helyszíneit. A nyomkövető térképek csak korlátozottan voltak hasznosíthatók. Egy bűnügyileg fertőzött területen a térkép tele volt jelölésekkel, ezért lényegében csak egyfajta bűncselekmény ábrázolására volt alkalmas.

---

³ <http://www.enotes.com/forensic/criminal-profiling>, megnyitva 2011. 02. 20.

A térkép frissítése azt jelentette, hogy a régebbi jelöléseket eltávolították, melyek következtében az elmúlt időszakra vonatkozó adatok elvesztek.

Az 1980-as évek végén a Kanada nyugati partján lévő Simon Fraser Egyetem kutatói felismerték, hogy az emberek bizonyos mintát követnek. A kutatók egyfajta mentális térképet dolgoztak ki, mely szerint az emberek a saját környezetükben megszerzett tapasztalatok és ismeretek által élnek, illetve szerzik be a napi szükségleteiket. A mentális térkép középpontjában a lakóhely áll, de tartalmazta a közösségben élők bevásárlásához, az iskolához és a munkahelyhez használt rendszeres útvonalakat is.

A kutatásokkal közel egy időben Rossmo, a vancouveri rendőrség munkatársának érdeklődése az orvvadászat felé irányult. Az elkövetők magatartását, motivációját és a helyi körülményeket vizsgálta. A Rossmo által alkotott elmélet szerint az állatok illegális vadászatának fő mozgatórugóját a felvásárlás adta lehetőségek jelentik. A tettesek a bűncselekmények elkövetéséhez szívesebben használják a számukra ismerős területet, azonban kiemelten fontos szempont a névtelenség⁴. A felismeréstől való félelem miatt a bűncselekményt a lakhelyüktől kissé távolabb, de számukra még ismerős helyen követik el.

Rossmo értékelte az „áldozatokról” beszerzett információkat, és rájött arra, hogy a mentális térképen egy bizonyos szűk területen belül kell keresni az elkövetőt. Kidolgozott egy matematikai algoritmust, amely az állatoknak és takarmányozásuknak, az elkövetések helyszíneinek és azok jellemzőinek adatai alapján a tettesek lakhelyére szolgáltatott valószínűsíthető adatot.

Ezt a matematikai algoritmust Rossmo később szabadalmaztatta és egy számítógépes programot szerkesztett, mely segítségével elkészíthető a tettesek földrajzi profilja. A földrajzi profilt Rossmo a kriminológia, a matematika, a statisztika, valamint a környezetvédelem és az igazságügyi pszichológia segítségével alkotta meg, amely óriási segítséget nyújt a bűnügyi nyomozásokban. Helyettesíti a korábban alkalmazott nyomkövető térképet. Tudományosan kidolgozott, könnyen olvasható, rugalmas, pontosabb tájékoztatást ad az elkövető hollétéről, illetve a várhatóan bekövetkező újabb bűncselekmény helyszínéről. Szükség szerint a térképet kettő vagy három dimenzióban is megjeleníti. A térképen külön színekkel jelölhetők a fontosabb területek, pl. ahol az elkövető lakhelye valószínűsíthető⁵.

A **Rigel elemzés** a földrajzi koordinátákat használja fel a bűncselekmény helyszínének vizsgálatához, amely nemcsak kisebb utcai térképre, hanem nagyobb földrajzi területekre is alkalmazható. A szoftvert földrajzi információs rendszerek is használják. Rossmo szerint a földrajzi profil használatával 90%-ban megjósolható az elkövető lakhelye. A Rigel szoftver nagy mennyiségű adatok befogadására és kezelésére alkalmas, ezáltal a sorozat jellegű bűncselekmények felderítésében is nagy segítséget nyújt. Az 1992-es washingtoni orvlövész esetében Rossmo az általa megalkotott földrajzi profillal nyújtott segítséget a nyomozóknak.

---

⁴ <http://www.enotes.com/forensic-science/psychology>, megnyitva: 2011. 02. 20.

⁵ <http://www.enotes.com/forensic-science/psychology>, megnyitva 2011. 02. 20.

Bár a profilalkotás közvetlenül nem vezetett az elkövetőkhöz, de mégis jelentősen támogatta a rendőrség munkáját (Rossmo K. 1999: 1-26). A geográfiai jellemzés is eszköz, mely más szempontokkal együtt használható a rendőrségi nyomozásokban. Elly Abru (Elly Abru 2004:29-31) 2004 februárjában az Ausztrál Rendőrségi Hírekben írt egy cikket a „Bűnözés koordinátái” címmel. A cikk méltatja a földrajzi profil jelentőségét. A földrajzi profilok rendkívül hasznosak a sorozat bűncselekmények nyomkövetésére. Amennyiben az elkövető egyedüli tettes, aki nagy távolságot is kész beutazni, vagy olyan kisebb csoport, amely vidéki településeken több súlyos bűncselekményt követ el, a rendszer csak korlátozottan használható. A szoftver fejlesztésre szorul, de a földrajzi profil ennek ellenére is folyamatosan fejlődik, és a program képességeit tovább javítva a földrajzi jellemzés módszere iránti kereslet várhatóan tovább nő.

A hazai kutatások legfontosabb megállapításai

A jelenlegi hazai bűnözésföldrajzi kutatások leginkább a bűnügyi statisztikai adatokra támaszkodva vonnak le következtetéseket. Pödör Andrea⁶ a Bűnügyi statisztikai adatok térképi ábrázolása c. munkájában a térinformatikát használja fel a bűnügyi statisztikai adatok megjelenítésében.

Tóth Antal (Tóth A. 2007: 8-10) Hajdú-Bihar megyében a szociálgeográfia felhasználásával a bűnözés térbeli aspektusait vizsgálta. Michalkó Gábor (Michalkó G. 2002: 8-85) a határ menti bűncselekményeket a turizmusföldrajzon keresztül elemezte.

Kobolka István (Kobolka I. – Ritecz Gy.– Sallai J. 2004: 34-51) munkatársaival Magyarország biztonságföldrajzának meghatározását a határokon átnyúló szervezett bűnözés és az illegális migráció földrajzára építi. Vavró (Vavró I. 1985: 988-1000) és Habony korábbi kutatásai (Habony J. 1986: 21-22), melyek a bűnözés kiterjedésére irányultak, szintén az egyes területekre vonatkozó statisztikai adatok alapján jellemezték az adott területet.

1.4. A bűnözésföldrajz tudományelméletével kapcsolatos következtetések

A bűnözésföldrajz fogalmát csak akkor lehet meghatározni, ha a bűncselekmény elkövetése, maga a bűntett definiált. A bűnözés változó terjedelemben és intenzitással, de évezredek óta kíséri az emberiséget, veszélyt hozva az egyénre, rombolást a társadalomra.

A bűnözés sokoldalú tanulmányozása lehetőséget teremt a bűnözéssel foglalkozó különböző tudományok kutatási tárgyának helyes meghatározására. A bűnözés elleni küzdelem célszerű megszervezése, és a hatékony megelőzési rendszer kiépítése mindenképp annak a jelenségnek pontos megjelölését, körülhatárolását, illetve jellemezését igényli, amit bűnözésnek tekintünk.

---

⁶ <http://www.otk.hu/cd05/4szek/Pödör%20Andrea.htm>, megnyitva: 2011. 02. 12.

A bűnözés mennyiségi oldalról csak a bűncselekmények számával megfelelően nem jellemezhető, úgyszintén a bűnözés struktúrája csak a tárgyi oldalról a bűncselekmények, illetve azok különböző kategóriái alapján sem határozható meg.

A bűnözés statisztikai sokaságként való kezelése csak azokat a társadalmi tartalmakat mutatja fel, amelyek a statisztikai sokaság fogalmába beleférnek.

A bűnözésföldrajznak a földrajztudomány területén való elhelyezéséhez szükséges a földrajztudomány belső struktúrájának ismerete. Annak elemzése rávilágít a geográfia egységére, amely a súlypontja szerint lehet háromosztatú.

A bűnözésföldrajz megalkotása választ ad nem csak arra, hogy egy adott területen belül, vagy egy országra vetítve, mekkora volt az elkövetések száma a bűncselekmények fajtáiként, hanem arra is, hogy a bekövetkezéseket mi mozgatja.

A felderítésekhez nagy segítséget nyújt a földrajzi profil megalkotása, amely a bűnözésföldrajz egyik fontos eleme. A földrajzi modellezéshez olyan adatok szükségesek, mint például az elkövetések helyszínei.

A bűnözésföldrajz a földrajzi profilok összességéből áll, függetlenül attól, hogy a jogsértéseket felderítették-e vagy sem, hiszen az ismeretlen elkövetőkről is készülhet profil, melyhez a cselekmények helyszínei, azok jellemzőinek ismerete elengedhetetlen.

2. A bűnözés és az épített környezet összefüggései

2.1. A bűnözés és a területfejlesztés kapcsolata

A nemzetközi szakirodalom áttekintése

Az Egyesült Királyságban, az Egyesült Államokban és Ausztráliában olyan programot dolgoztak ki, amely a sűrűn lakott, vegyes használatú lakóingatlanok fejlesztését irányozza elő. A terv fontos kritériuma a városrészek közötti megfelelő szintű tömegközlekedés kialakítása, figyelemmel a települések foglalkoztatási és szolgáltatási lehetőségeire Commonwealth of Australia 1995: 18-32; DETR 1998: 329-358; Office of the Deputy Prime Minister 2004: 13-16; American Planning Association 2007: 17-19).

Az Ausztráliában megalkotott új településfejlesztési modellt a szakemberek Australian Model Code for Residential Development névre „keresztelték” (Commonwealth of Australia 1995). Nyugat-Ausztráliában az „Élhető lakónegyedek” (WAPC 2004: 104-112) kialakítására fektették a hangsúlyt és a város tervezésekor az ebbéli törekvéseket részesítik előnyben. Az ausztrál kormány útmutatásai az egész országra kiterjedően a tervezést és az értékelést egyaránt magukba foglalják, csak a legmegfelelőbb településrendezést támogatják.

Armitage és kutatótársainak véleménye szerint (Armitage R. – Farrel G. – Bowers K. – Johnson S. – Townsly M. 2007: 81-110) ha a településfejlesztési irány a legmagasabb politikai szinten elmozdul, akkor nagyobb lehetőség adódik a lakóövezetek optimális kialakítására.

Az Egyesült Nemzetek Szövetsége kidolgozta az Agenda 21 programot és az 1992. június 14-én Rio de Janeiroban megtartott csúcstalálkozóján elfogadta. A tervezet tartalmazza a légkör, az erdők és a környezet védelmét, illetve a biodiverzitást⁷. A terv figyelemmel kíséri a gyermekek, a fiatalok, a nők, a civil szervezetek, a helyi hatóságok, a vállalkozások és a munkavállalók helyzetét, életkörülményeik javítását. A program végrehajtásában nagy szerephez jutott a tudomány, a technológiai transzfer⁸, az oktatás, a nemzetközi intézmények és a pénzügyi mechanizmusok. Az Agenda 21 megvalósításának célja, hogy a program nemzeti, regionális és helyi szinten is megjelenjen, nemzeti és önkormányzati szinten jogszabályalkotással is tegyenek lépéseket az illetékes vezetők a terv végrehajtására (United Nations Conference on Environment and Development, 1992: 1-35).

---

⁷ biodiverzitás: faji sokszínűség, biológiai sokféleség (Idegen Szavak Gyűjteménye)
<http://idegen-szavak.hu/biodiverzit%C3%A1s> (megnyitva: 2011. 20.. 22.)

⁸ technológiai transzfer: egy adott technológia áthelyezése, átvitele (Idegen Szavak Gyűjteménye)
<http://idegen-szavak.hu/keres/transzfer> (megnyitva: 2011. 02. 22.)

Az új koncepció már a régebbi szakirodalomban is körvonalazódott. Lynch (Lynch K. 1960: 205-144), Jacobs (Jacobs J. 1961: 133-158), Bentley és munkatársai (Bentley I. – Alcock A. – Murrain P. – McGlynn S. – Smith G. 1985: 33-71), Duany és Plater-Zyberk (Duany A. – Plater-Zyberk E. 1992: 19-48), Calthorpe (Calthorpe P. 1993: 23-38), valamint Fulton (Fulton W. 1996: 201-213) nagy segítséget nyújtottak a projekt kidolgozásában.

Az új településfejlesztési charta, a Charter for New Urbanism (Charter of the New Urbanism 2001:157-202) a gyalogosok biztonságát hangsúlyozza, ezzel inspirálva a gépjárművek elhagyását, valamint erősíti a szociális interakciókat⁹ és a társadalmi kontrollt.

Plater-Zyberk (Plater-Zyberk 1993: 12-15) úgy gondolja, ha a környezetünket fizikai struktúráként kezeljük, akkor a forgalmi torlódásoknak, a környezetszennyezésnek, a hatékony gazdasági mechanizmusnak, a társadalmi elszigeteltségnek és a bűnözés csökkentésének megoldása is könnyebbé válik.

A charta hangsúlyozza a városi kerületek közbiztonságát, még azokat is, ahol egyébként kisebb a bűnözés. A közbiztonsági kutatások elsősorban a környezetvédelmi kriminológiát célozták meg. Az alábbi kutatók a településfejlesztéskor fellépő ellentmondásokra hívják fel a figyelmet, és kísérletet tesznek azok megvitására, illetve feloldására:

- (Brantingham P. L. - Brantingham P. J. 1981: 3-28),
- (Brantingham P. L. - Brantingham P. J. 1991: 309-326),
- (Brantingham P. L. - Brantingham P. J. 1998: 31-60),
- Schneider és Kitchen (Schneider R. – Kitchen T. 2007: 115-124).

A településtervezések során egyre nagyobb szerepet kap a közbiztonság, amely a kriminalisztikai tapasztalatokra épül (Brantingham P. L. - Brantingham P. J. 1975: 273-284).

A **Crime Prevention Through Environmental Design**, vagyis **Bűnmegelőzés Településfejlesztési Tervezéssel** kifejezést Jeffery (Jeffery C. 1971: 50-59) alkotta meg, azonban a mögötte húzódó problémakört és az új területfejlesztés összefüggéseit Newman (Newman O. 1973: 7-19), illetve Schneider és Kitchen (Schneider R. – Kitchen T. 2002: 158-167) írásai hozták a felszínre. Az új területfejlesztési koncepció az épített környezet megfelelő tervezésén alapul, amely csökkenti a bűncselekmények előfordulását és a lakosság körében kialakult félelmet a bűnözéstől is. Crowe (Crowe T. 2000: 93-96) szerint a két tényező alacsony szinten tartása az életminőség javulását idézi elő.

---

⁹ Szociális interakció: a lakóközösség tagjaiban kialakult kölcsönös viszony, kölcsönhatás, mely az egymás iránt érzett felelősségben, illetve fokozott odafigyelésben nyilvánul meg. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/interakcio> (megnyitva: 2011. 03. 11.)

Jacobs (Jacobs J. 1961: 133-158), Angel (Angel S. 1968: 99-116) és Jeffery (Jeffery C. 1971: 50-59) kutatásaiban külön hangsúlyt fektet az épített környezet gondos tervezésére. Newman (Newman O. 1973: 7-19) „A védhető hely” című munkája arra világított rá, hogy a felületes környezeti tervezés, amely figyelmen kívül hagyja a lakóközösség vagyonzásbiztonságát, a bűnözés növekedéséhez vezet.

Schneider és Kitchen (Schneider R. – Kitchen T. 2007: 158-167) megállapította, hogy a települések közötti útvonalak tervezése, a permeabilitás¹⁰ jelenti a legnagyobb feladatot a megfelelő szintű közbiztonság kialakításához. A településfejlesztési charta iránymutatása alapján a településtervezésnek ezt erősítenie kell, a biztonságos környezetet nem érintheti hátrányosan a lakóövezetek közötti hozzáférhetőség, azaz támogatni kell a nyitottságot.

Merry (Merry S. 1981: 397-422) szerint a megfigyeléseken alapuló tapasztalatok mindig újabb elemek beépítését teszik szükségessé a kialakuló, de még nem végleges projektbe, ezért a területfejlesztéskor egyértelműen meghatározhatók azok a szempontok, melyek a közbiztonságot érintik, így a városi tér nem marad „védelem” nélkül. Saville és Cleveland (Saville G. – Cleveland G. 1997: 1890-1906) a Crime Prevention Through Environmental Design-t tovább fejlesztette azzal a gondolattal, hogy a pozitív társadalmi tevékenységek sokszínűsége ösztönzőleg hat a lakosokra, az egymásra figyelésük és óvatosságuk eredményezi a vagyonz- és személybiztonságot.

Saville és Cleveland (Saville G. – Cleveland G. 2003: 7-9) későbbi kutatásai során megállapította, hogy a koncepció elősegíti a lakosság egymás iránti elkötelezettségét, amely egy biztonságos közösségi kultúra kialakulásához vezet.

Saville (Saville G. 1996: 328-356) és Carter (Carter P. S. 2002: 15-24) véleménye alapján a második generációs koncepcióból az aktuális társadalmi-gazdasági és demográfiai profil megalkotható. Sarkissian (Sarkissian W. – Cook A. Walsh K. 1997: 91-95) munkatársaival a megállapításokat azzal egészítette ki, hogy értékelhető még a közösségnek a biztonságos életforma kialakításához szükséges aktivitása.

Az UN Habitat (UN Habitat 2007: 51-70)¹¹ véleménye szerint az **Egyesült Nemzetek Szövetségének Emberi Települések Programja** elősegítette a tagállamokban és azokon kívül is a biztonságosabb városok megalkotásának lehetőségét.

Schneider és Kitchen (Schneider R. – Kitchen T. 2007: 115-124), valamint Cozens (Cozens P. 2005: 51-64) megítélése szerint a koncepció egyre nagyobb szerepet kap az országok helyi, regionális és nemzeti településfejlesztési politikájában. Az új urbanisztikai elképzelések nincsenek mindig összhangban a politikai döntéshozók szándékával, de a szakembereket nem tántorítják el attól, hogy terveket változtassanak meg a jobb közbiztonság érdekében.

¹⁰ permeabilitás: átteresztőképesség (Idegen Szavak Gyűteménye)
<http://idegen-szavak.hu/permeabilit%C3%A1s>, megnyitva 2011. 02. 22.

¹¹ UN Habitat (2007): Making Cities Safer from Crime: The Safer Cities Programme, UN-Habitat. Activities Brief. pp. 51-70. <http://www.unhabitat.org/safercities>

Schneider és Kitchin (Schneider R. – Kitchen T. 2002: 158-167) úgy véli, hogy a különböző vélemények és ötletek akár együttesen is megjelenhetnek a tervekben. Az ellentétes álláspontok egyensúlyának megteremtése a tervezési folyamatot teszi hatékonyabbá azáltal, hogy figyelembe veszi a környezeti és a kriminológiai kérdések összességét.

Schneider és Kitchen (Schneider R. – Kitchen T. 2007: 115-124) azt is hangsúlyozta, hogy az épített környezet bűnmegelőzésének gondos tervezése sokkal fontosabb, mint egy általános és sablonos gyakorlat követése. A háttérelmzések eredményeiből lehet csak korrekt konklúziókat levonni, és ennek alapján választható ki a legalkalmasabb modell.

Részösszegzés

A különböző területfejlesztési koncepciók vizsgálata során megállapítottam, hogy a külváros és környezete egyaránt a területfejlesztés központi kérdése. A külvárosok területrendezésekor nem véletlenül tárgyalják együtt a bűnmegelőzést az egyes lakóövezetek átteresztőképességével (permeabilitásával), illetve az épületek mögött vagy távolabb kialakítandó parkolókkal együtt.

Arra a következtetésre jutottam, hogy a bűnmegelőzés környezetének tervezési folyamatában értékelni kell a bűnözés kockázatát, melynek modellezése hasznos eszköz lehet az új területrendezési terv megalkotásakor.

Megítélésem szerint a tervezésbe épített bűnmegelőzési stratégia kidolgozása elengedhetetlen. Viszont a terv megvalósításakor felléphetnek következetlenségek, melyek az újabb tervezéskor előremutatóan korrigálhatók.

Véleményem szerint az új településfejlesztés egyik legfontosabb alapelve a lakóövezetek közbiztonsága, melynek eléréshez szakértők véleménye szükséges.

Úgy ítélem meg, hogy a koncepciókban az utcák és terek jól szolgálják a gyalogosok, illetve a közösség kényelmi elvárásait a megfelelő közbiztonság mellett.

Véleményem szerint az épített környezet tervezése lehetőséget ad a lakosság vagyoni- és személybiztonságának megfelelő szintű kialakítására és fenntartására. Továbbá foglalkozik a társadalmat érintő főbb problémákkal, így a város terjeszkedése által megnövekedett gépjármű használatával, a városi dugókkal, a környezetszennyezéssel és a megfelelő gyalogosközlekedésre alkalmas utak kialakításával.

Hangsúlyosnak tartom, hogy a szakemberek nagy jelentőséget tulajdonítanak a tervezési folyamatban az egyes társadalmi csoportok elszigeteltségének és az egészséges életvitelnek megfelelő lakóövezetek kiépítésének elérése érdekében a marketing-, és promóciós kampánytevékenységnek.

Az új elképzelések arra a következtetésre juttattak, hogy az embereket ösztönözni kell gépjárműjük használatának visszaszorítására, hogy ahelyett inkább gyalog vagy kerékpáron közlekedjenek.

Ezáltal jelentős mértékben csökken az utak zsúfoltsága és a környezetszennyezése. Továbbá azt is megállapítottam, hogy a tervek elősegítik a kompakt, gyalogosbarát, vegyes használatú lakóingatlanok fejlesztését, amely a hozzáigazodó tömegközlekedés kialakításával biztosítja a lakosság életvitelének kényelmét.

De mi a helyzet e tekintetben Magyarországon? Szerepel-e a terület- és településfejlesztésre irányuló kormánypolitikában a bűnmegelőzés?

Hazai helyzetkép

Csanádi Ágnes (Csanádi Á., 2012) „A regionális politika hatása a nyugat-dunántúli térségre” című munkájában ezt az alábbiak szerint foglalja össze.

„A területfejlesztés (és területrendezés) magyarországi céljait a területfejlesztésről és területrendezésről szóló 1996. évi törvény (továbbiakban: 1996. évi XXI. tv. 2.§)¹² fogalmazza meg, mely szerint:

- az ország valamennyi térségében a szociális piacgazdaság kiépítésének elősegítése, a fenntartható fejlődés feltételeinek megteremtése,
- az innováció térbeli terjedésének elősegítése, a társadalmi, gazdasági és környezeti céloknek megfelelő térbeli szerkezet kialakítása; a főváros és a vidék, a városok és a községek, illetve a fejlett és az elmaradott térségek és települések közötti - az életkörülményekben, a gazdasági, a kulturális és az infrastrukturális feltételekben megnyilvánuló – jelentős különbségek mérséklése és a további válságterületek kialakulásának megakadályozása, társadalmi esélyegyenlőség biztosítása érdekében;
- az ország térszerkezete, településrendszere harmonikus fejlődésének elősegítése és a nemzeti és térségi identitástudat megtartása és erősítése” (1996. évi XXI. tv. 2.§). (Csanádi Á., 2012:10)

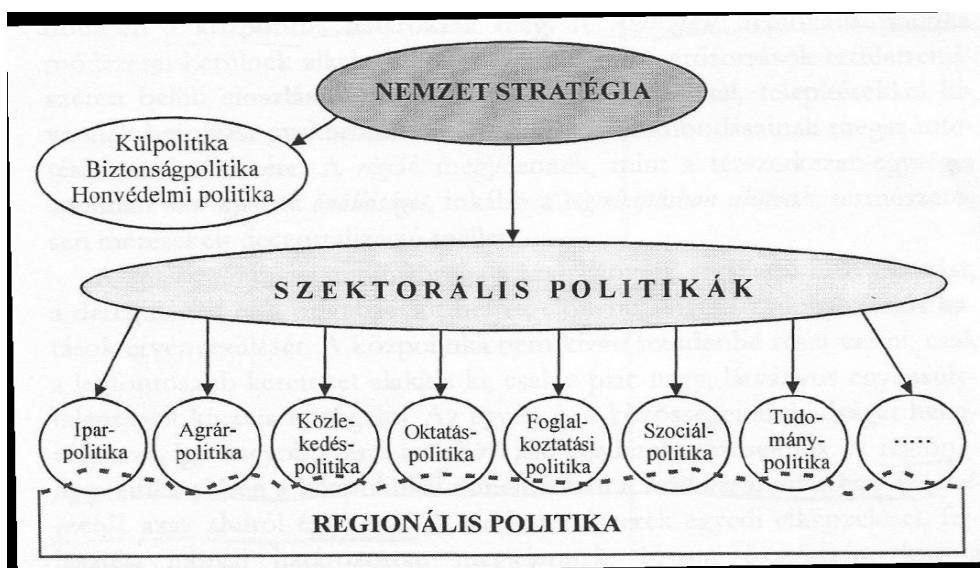
Csanádi Ágnes hivatkozik Enyedi Györgyre, aki a területfejlesztést olyan kormányzati beavatkozás-sorozatnak tekinti, „...*amely a regionális fejlődés spontán folyamatait korrigálja. A korrekció célját a területfejlesztési politika határozza meg. A konkrét célok kormányzati ciklusonként változnak, s a beavatkozás hazánkban (és Európa más országaiban is) általában a területi társadalmi egyenlőtlenségeket kívánja mérsékelni*” (Enyedi Gy., 2000:13.)

A mindenkori kormány területfejlesztési politikájának függvénye, hogy mekkora mértékű a területi különbségek csökkentésére irányuló szándéka, illetve a területi feszültségek kezelése. Osztom Csanádi Ágnes véleményét arra vonatkozóan, hogy a területfejlesztési döntések széleskörű társadalmi konszenzuson alapuljanak, hosszabb időszakra szóló és az uniós célokhoz is igazodó világos területfejlesztési elképzelések mentén fogalmazódjanak meg, és a megvalósulásuk érezhető társadalmi, gazdasági felemelkedést hozzon. A területfejlesztési politika a területi egyenlőtlenségek mérséklését hivatott elősegíteni.

---

¹² 1996. évi XXI. törvény a területfejlesztésről és a területrendezésről a módosításokkal egységes szerkezetben

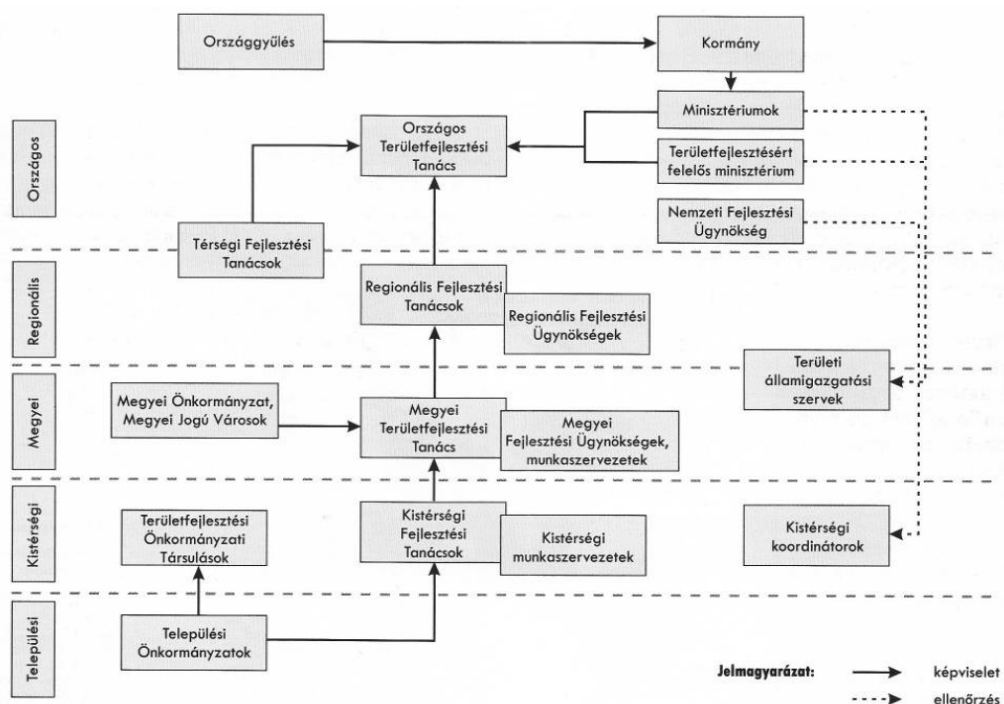
A területfejlesztési politika hosszú távú céljai közül a legfontosabbak a területi egyenlőtlenségek mérséklése, a Budapest-központú térszerkezet oldása, az innováció térbeli terjedésének elősegítése, az erőforrások fenntartható hasznosítását biztosító fejlesztéspolitika támogatása, a nemzetközi integráció elősegítése. A területi egyenlőtlenségeket csökkenteni kell a régiók, a megyék, a főváros és a vidék, valamint a városok és a községek között. Javítani kell a fejlett és az elmaradott térségek, illetve települések, továbbá Kelet- és Nyugat-Magyarország közötti eltérő életkörülményeket, továbbá a gazdasági, az oktatási, a kulturális, az egészségügyi, a szociális és az infrastrukturális feltételeket, illetve meg kell akadályozni válságterületek kialakulását és biztosítani kell a társadalmi esélyegyenlőséget (OTK, 1998:14.).

17. ábra: A területfejlesztési és az ágazati politikák viszonya

(Forrás: Rechnitzer J. 1998 és Sarudi Cs. 2011 Rechnitzer J. (1998). A területi stratégiák. Budapest, Dialóg-Campus. (Studia regionum Dialóg) 348 p. ISBN 963912315)

A településfejlesztéshez szorosan kapcsolódik a településrendezés, amelynek célja a települések terület-felhasználásának és infrastruktúra-hálózatának kialakítása, az építés helyi rendjének szabályozása, a környezet természeti, táji és épített értékeinek fejlesztése és védelme, továbbá az országos, a térségi, a települési és a jogos magánérdekek összhangjának megteremtése, az érdekütközések feloldásának biztosítása, valamint az erőforrások kíméletes hasznosításának elősegítése. (1997. évi LXXVIII. Étv. 7.§ 1. bek.). (1997. évi LXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről).

18. ábra: A területfejlesztés intézményrendszere

(Forrás: Csanádi Á., 2012:19)

Az Országos Területfejlesztési Konceptióról szóló 97/2005.(XII.25.) OGY határozat Csanádi Ágnes megállapításain kívül jelentősebb változásokat nem tartalmaz a terület- és településfejlesztés bűnmegelőzésére.

A határozat Rurális térségek területileg integrált fejlesztési prioritásai fejezet Sajátos adottságú vidékies térségtípusok fejlesztési prioritásai alfejezetén belül többször részcélként megjelenik a közbiztonság javítása, így pl. a tanyákon a közbiztonság megteremtése, illetve a Duna-Tisza közti Homokhátság teljes területén támogatandók a közbiztonság javítását szolgáló helyi civil kezdeményezések (pl. polgárőrség).

A határozat értelmében azt kell vizsgálni, hogy a fejlesztési pólusokban és nagyobb városokban elsősorban a szuburbanizációs és dezurbanizációs folyamatok felerősödésével együtt járó slumosodást (fizikai és társadalmi erodálódást) és a lakóhelyi szegregációt mi okozza. A határozat a leromló belső városrészekben a szociális problémákat, munkanélküliséget, inaktivitást és bűnözést szociálpolitikai megoldásokra bízta.

A határozat a városokból kiszoruló alacsony státuszú népesség szegregációjára, mely a vidékies slumok kialakulását okozza és ahol a társadalmi problémák koncentráltan jelentkeznek, sürgetőbb beavatkozást szorgalmaz. Továbbá komplex programok bevezetésétől várja a városon belüli népesség, illetve a városból kiszoruló szegregációval összefüggésbe hozható etnikai hovatartozással, így a nagyvárosokon belül, illetve a városokon túl, falvakban kialakult gettók okozta problémák kezelését.

A biztonságpolitikával kapcsolatban a határozat előírja a korszerű veszélyelemzési, kockázatértékelési módszerek bevezetését. A lakosság biztonsági kultúrájának növelése, az előrejelzés, a monitoring és riasztórendszerek létrehozása és üzemeltetése, a bűnmegelőzés és bűnüldözés speciális területi prioritásainak megfogalmazása és a mindenki számára biztonságos környezet kialakítása érdekében javasolja az Egyetemes Tervezés alkalmazását. Továbbá szorgalmazza a mentő- és tűzvédelmi szolgáltatást nyújtó tűzoltó és katasztrófavédelmi egységek infrastruktúrájának – diszlokációjának – fejlesztését, mellyel a veszélyhelyzetek, katasztrófák károsító hatása megelőzhető, jelentős mértékben csökkenthető.

A határozat az alábbi biztonságpolitikai intézkedéseket tartja szükségesnek¹³:

- *„Biztosítani kell, hogy az országos és regionális fejlesztési programok szerves részei legyenek az adott fejlesztéshez szükséges biztonsági infrastruktúra-fejlesztési elemek is.*
- *Szükséges a mentő-tűzvédelmi, katasztrófavédelmi lefedettség javítása annak érdekében, hogy a beavatkozó egységek a riasztástól számítva legfeljebb 15-20 percen belül kiérkezzenek a helyszínre.*
- *A természeti katasztrófáktól (árvíz, belvíz, aszály, erdőtüz) fenyegetett térségekben az előrejelzési, monitoring és riasztórendszerek működési feltételeinek biztosítása, a veszélyelemzési, kockázatértékelési módszerek bevezetése, fejlesztése, a védelmi rendszerek megerősítése, a szomszédos országokkal való együttműködés erősítése.*
- *A dunai hajózás biztonságának megeremtése közlekedésszervezési és infrastruktúra-fejlesztési eszközökkel. A határmenti térségekben (a határok átjárhatóságának biztosítása mellett) a hazai és nemzetközi bűnözés csökkentése, a megelőzési tevékenység erősítése. Az elmaradott, súlyos társadalmi-gazdasági feszültségekkel küzdő térségekben az átlagnál nagyobb arányú személy elleni bűncselekmények megelőzése bűnmegelőzési programok keretében, közösség-fejlesztéssel, civil szervezetek bevonásával. A turisztikailag leginkább preferált térségekben (Budapest, Balaton-térség) elsősorban a vagyon elleni bűncselekmények megelőzése, a távközlési és informatikai rendszerekkel, a személyi állomány és a jármű-állomány fejlesztésével. A bűnügyileg leginkább fertőzött nagyvárosi agglomerációkban az átlagnál nagyobb vagyon elleni, illetve közterületi bűnözés visszaszorítása.*
- *A környezetre veszélyt jelentő iparral rendelkező térségekben a nukleáris és kémiai biztonság magas szintű biztosítása érdekében a települési védelmi intézkedési tervek elkészítése és végrehajtása, a kockázatkezelési-megelőzési és kárelhárítási rendszerek karbantartása és fejlesztése szükséges.”*

A magyar terület-és településfejlesztéssel kapcsolatban meg kell állapítanom, hogy az a bűnmegelőzést érintőlegesen ugyan említi, azonban a tárgykörben általam végzett külföldi kitekintéseket, illetve elemzéseket figyelembe véve azokkal konkrét kapcsolatot, vagy párhuzamot nem leltem fel.

---

¹³ Országos Területfejlesztési Koncepcióról
<http://www.kormany.hu/download/8/17/90000/OTK2005hun.pdf> megnyitva 2013. 12. 29.

Erre irányuló törekvéseket sem találtam. Az általánosan megfogalmazott előremutató irányelvekben nincs arra utaló jel sem, hogy a tervezési és a bűnmegelőzéssel foglalkozó szakemberek együttműködnének. A problémakörrel kapcsolatban álláspont nem létezik, így azok elhárítása sem lehetséges.

A területfejlesztési politikát és annak intézményrendszerét figyelembe véve arra a következtetésre jutottam, hogy a terület és településfejlesztés nélkülözi a bűnözést befolyásoló környezeti tényezők mérlegelését. Meglátásom szerint egy magyar település fejlesztésekor, akár a nagyvárostól a kisebb községig, a bűnözés környezeti kockázatát fel kellene mérni ahhoz, hogy annak kezelése az ésszerű településfejlesztés tervezésébe szervesen beilleszthető lehessen.

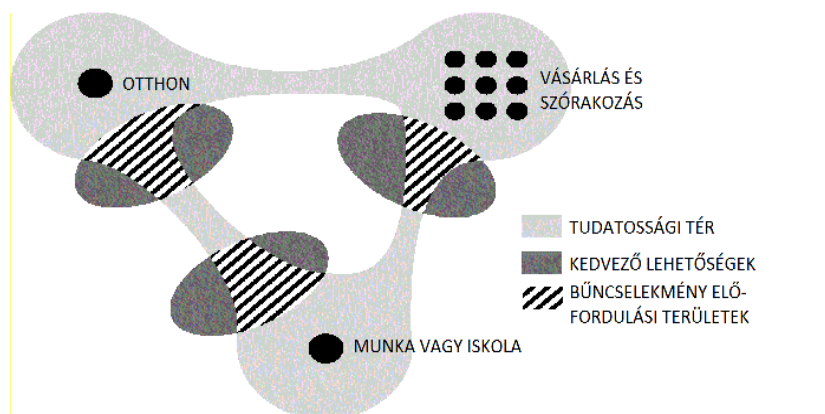
2.2. Az épített környezet kockázati tényezői

A nemzetközi szakirodalom áttekintése

Brantingham és Brantingham (1981) véleménye szerint a bűncselekmények visszaszorítása akkor lehet eredményes, ha a hatályos törvényi rendelkezések, az elkövetői célok, a bűncselekmények helyszínei és az elkövetést befolyásoló környezeti tényezők komplex vizsgálat alá esnek, melyekből a területfejlesztésre lehet messzeható következtetéseket levonni.

A bűnözés és a környezeti jellemzők közötti kapcsolatról alkotott elképzelések a települések tervezésében újfajta szemléletet hoztak. Cornish és Clarke (Cornish D. – Clarke R. 1986: 1-16) a „Racionális döntések elmélete” munkájában azt állítja, hogy a legtöbb elkövető opportunisták, akiknek a döntéseiben a környezeti feltételek nagymértékben szerepet játszanak. Az épített környezet változásai kapcsán felmerülő kockázati tényezők szerves részei a tetteseknek céljaik eléréséhez.

Brantingham és Brantingham (Brantingham P. L. - Brantingham P. J. 1984: 403-415) megállapította, hogy a mindennapi tevékenységhez használt helyek és azokhoz történő utazási útvonalak alkotják együttesen a „*tudatossági teret*”.

19. ábra: A tudatossági tér ábrázolása
(Forrás: Brantingham és Brantingham 1984: 407)

Brantingham (Brantingham P. L. – Brantingham P. J. 1984: 403-415), munkatársaival, valamint Fowler (Flower E. 1987: 365-389) megfigyeléseket végzett a bűnözés és a környezeti jellemzői között. A De Frances és Titus (De Frances C. – Titus R. 1993: 179-191) által végzett vizsgálat rámutat arra, hogy a bűnözéstől való félelem hatásai nagy odafigyelést kívánnak meg azoktól a szakemberektől, akik a települések biztonságában, illetve rendezésében vesznek részt.

A bűnözést befolyásoló környezeti tényezőkre vonatkozóan Mayhew (Mayhew H. 1862: 272-292) már a XIX. században a "veszélyes helyek" címmel folytatott vizsgálatokat. Ezután a chicagói iskola szociológusai próbáltak összefüggéseket keresni a bűncselekmények és a helyszínek között (Park R. – Burgess E. W. – McKenzie D. 1925: 208-228), (Schmid C. F. 1960: 224-237). A kutatások az áldozattá válás irányába helyeződtek át, Brantingham – Brantingham (Brantingham P. L. – Brantingham P. J. 1975: 273-284), Lynch (Lynch K. 1960: 205-244), Jacobs (Jacobs J. 1961: 133-158), Angel (Angel S. 1968: 99-116) és Jeffery (Jeffery C. 1971: 50-59) elképzelései szerint egy lakott terület környezeti jellemzői befolyásolják a bűnözést.

Harries (Harries K. 1974: 205-218) és Pyle (Pyle G. F. 1974: 131-174) tanulmányai a földrajz és a bűnözés kapcsolatát elemezték. Garofalo (Garofalo J. 1981: 319-350) és Smith (Smith S. 1984: 289-295) az egyes területeken a lakosság körében jelenlévő bűnözéstől való félelem hatásaira világítottak rá, melyekből fokozatosan kerültek a tudományos vizsgálatok előterébe a bűnözést befolyásoló környezeti tényezők.

Egy másik elmélet, az ún. „Rutin tevékenységek elmélete” képviselői, Cohen és Felson (Cohen L. - Felson M. 1979: 588-608) és később Felson (Felson M. 1987: 911-931) szerint a bűncselekmény elkövetésének mozgatórugója a motiváció, ennek hiánya esetén a cselekmény nem alakul ki. Maguire (Maguire M. 1982: 261-275) munkájában hangsúlyozza, hogy a potenciális célpontok az elkövetők rutinszerű napi tevékenysége alapján megtalálhatók, mint pl. a munkahely, az oktatási intézmény, a rokonok, barátok és ismerősök látogatási helyei, vagy a bevásárló- és szórakoztató központok.

Eklom (Eklom P. 1995: 114-129) véleményében kifejti, hogy az egyes területek közötti áteresztő útvonalak száma növelheti a bűncselekmények elkövetésének lehetőségét. Az egyes települési körzetek kapcsolódási útvonalainak korlátozásával, azaz az egyik területről a másikra való jutás közlekedési lehetőségeinek csökkentésével a bűnözés mértéke is alacsonyabb szintre süllyed, függetlenül attól, hogy a területen belüli célpontok adottak. Ezáltal a polgárok is könnyebben meg tudják különböztetni a helyi lakosokat az idegenektől.

Az utcai hálózatokról Rengert (Rengert G. 1988: 12-16) azt állítja, hogy a relatív lehetőség nagysága arányos a relatív hozzáférési lehetőség mértékével, ami részben meghatározza a kihasználás valószínűségét. A járható és könnyen elérhető utcák fokozott lehetőséget biztosítanak a bűnözésre, különös figyelemmel az alacsony népsűrűségű külvárosi kerületekre.

Baldwin és Bottoms (Baldwin J. – Bottoms A. E. 1976: 149-182), valamint Rand munkatársaival (Rand A. – Figlio R. – Hankim S. – Rengert G. 1986: 409-416) úgy vélte, hogy a személyek elleni bűncselekmények túlnyomórészt a sértettek otthonainak közelében, vagy a nem mesze lévő vendéglátó és szórakoztató egységekben következnek be.

Brantingham és Brantingham (Brantingham P. L. – Brantingham P. J. 1993: 3-28) vizsgálatai megállapították, hogy a lakásbetörések olyan helyekre koncentrálnak, ahol a célpontok az elkövetők számára „vonzóak”, azaz a bekövetkezendő cselekmény egyik motivációs tényezője a „vonzó” helyszín. Eme helyszínek közé tartoznak a székhelyek, a bevásárló központok, a munkahelyek, az oktatási intézmények, a sportpályák, a parkok és a rekreációs központok, a közlekedési csomópontok, valamint azok az útvonalak, melyek az említett, úgymond „vonzó” helyszínekhez vezetnek. A legtöbb építész a kényelmi szempontokat helyezi előtérbe, amikor a társas és a családi házas övezetek között tervezi meg a közlekedési útvonalakat, illetve a közösségek szolgáltatási igényét biztosító egységek körül alakít ki csomópontokat.

Mumford (Mumford L. 1926: 273-305) egyik munkájában azt írta, hogy a tervezésnek a kor életvitelét és gondolatvilágát kell tükröznie, egyébként, ha ezeket az elemeket figyelmen kívül hagyják, a program célját téveszti.

Cozens és Hillier (Cozens P. M. – Hillier D. 2008: 51-73) tanulmányában kritikával illeti azon új irányzatot, amely a bűnözést elősegítő környezeti feltételek megváltoztatására irányul. Schneider és Kitchen (Schneider R. – Kitchen T. 2007: 115-124) megállapította, hogy korábban kevés tanulmány vizsgálta a bűnözés és környezeti feltételeinek kapcsolatát.

Több kutató, De Frances és Titus (De Frances C. – Titus R. 1993: 179-191) Brantingham és Brantingham (Brantingham P. L. - Brantingham P. J. 1998: 31-60) Schneider és Kitchen (Schneider R. – Kitchen T. 2002: 158-167) (Schneider R. – Kitchen T 2007: 115-124), valamint Cozens (Cozens P. – Saville G. – Hillier D. 2005: 328-356) munkatársaival annak adott hangot, hogy a bűnözés környezeti jellemzőinek olyképpen történő megváltoztatására irányuló szándék, amely a bűnmegelőzést szolgálná, csak kismértékben jelenik meg a területrendezési tervekben, holott e tárgykörnek a népszerűsége, de legfőképpen a jelentősége egyre nő.

Jacobs *The Death and Life of Great American Cities* (Jacobs J. 1961: 133-158) című kutatói munkája alátámasztja az új urbanisztikai gondolkodásból adódó hiányosságokat. Elképzeléseit megpróbálta átadni olvasóinak, egyben útbaigazítást is adott arra, hogy valójában milyen állapotok uralkodtak a nagyobb települések centrumaiban, illetve külső negyedeiben. Fél évszázadnak kellett eltelnie ahhoz, hogy az új urbanisztikai tervezések befogadják a jacobsi elképzeléseket. Jacobs vizsgálata szerint önmagában a belvárosi megfigyelések nem hozzák a kívánt eredményt, mivel azok nem terjednek ki a külterületekre. A városrészek, illetve a lakóövezetek közötti permeabilitás a legfontosabb szempont.

Bohl (Bohl C. 2000: 761-797) vizsgálatai a külvárosok fejlesztését célozza meg, ezáltal a belvárosok tehermentesülnek a nagyszámú lakosságtól.

Moore (Moore S. 2000: 168-176) vizsgálata szerint a településeken az autóhasználat szignifikánsan alacsonyabb volta következtében a tanulók gyalogosan mentek az iskolákba és a polgárok is nagyobb hangsúlyt fektettek arra, hogy a bevásárlásukhoz ne használják autóikat. A közelben lakó rokonaikat is gyalogosan látogatták meg.

Putnam (Putnam R. D. 1995: 65-78) szerint az ún. „nukleáris” családmódel kialakulásával az egy háztartásban lakó több generáció, szülők, gyermekek és a közösségben élők közötti kapcsolat, valamint az egymásra figyelés nagymértékben javult.

Poyner (Poyner B. 2006: 138-147) erőteljesen kritizálta Jacobsnak a területfejlesztéssel kapcsolatos bűnmegelőzési koncepcióját, ettől függetlenül a szakemberek a tervezéskor figyelembe veszik a jacobsi elméletet.

Fulton (Fulton W. 1996: 201-213), valamint Schneider és Kitchen (Schneider R. – Kitchen T. 2007: 115-124) arra a következtetésére jutott, hogy a bűnözést elősegítő környezeti jellemzők elhárítására, illetve megváltoztatására irányuló tervezés és annak végrehajtása a bűnmegelőzés terén nem hozta meg a kívánt eredményt.

Hazai kutatási eredmények

Az 1990-es évek magyar kutatásai közül kiemelhető Rigóczy Csaba (Rigóczy Cs. 1994: 39-94), aki az urbanizáció és a bűnözés kapcsolatának szerves részeként a migrációt jelölte meg. A kapcsolatrendszerben elsősorban a belföldi migráció a jelentős. Az ideiglenes belföldi vándorlás az, amikor az ember munkahelye miatt más településre jár, mint ahol lakik. Az ipari központok körül az ingázás jelentős. Az ingázás abból is adódik, hogy a nagyvárosokat alvóvárosok veszik körül. A végleges belföldi vándorlás egyik eredménye a városodás. A falvakból az emberek tömegei költöznek a városokba, miközben egyes térségek szinte elnéptelenednek.

Enyedi György (Enyedi Gy. 2000: 92-96) úgy látja, hogy a tradicionális falusi társadalmak felbomlásával, illetve az urbanizáció kibontakozásával együtt járó társadalmi problémák, a hagyományos életformák válsága, a falusi közösségek életében fontos családi, rokoni, szomszédosági kötelékek fellazulása, háttérbe szorulása, a bűnözés a városi környezetben jelennek meg.

Részösszegzés

Megállapítottam, hogy a bűnözés és a környezeti jellemzőinek kapcsolatára vonatkozó vizsgálatok elsősorban a bűnözés kapcsolódását keresik a helyszínek, a közlekedési útvonalak és a vizsgált személyek mindennapos tevékenységének helyei között. A területfejlesztési tervezések is általában a lakóövezetek közötti úthálózatok és parkolók optimális kialakítására koncentrálnak.

A legújabb kutatások a távolság és az idő kapcsolatára, az utazás idejének csökkentésére, a tömegközlekedés nagyobb számú használatára, a gépkocsi-függőség csökkentésére, illetve az elhízás mérséklése érdekében a fizikai aktivitás növelésének lehetőségére irányulnak.

Megítélésem szerint a gyalogosan és a gépjárművel közlekedők között ki kell alakítani egy optimális egyensúlyt, ezzel megszüntethetők azok az anomáliák, amelyek a tervezéskor az egyik vagy a másik közlekedési lehetőségnek biztosítanak előnyösebb pozíciót. A legjobbnak ígérkező elrendezést abban látom, ami átjárhatóságot biztosít a gyalogos forgalomból a gépjármű-közlekedésbe, illetve fordítottan is megteremti a váltás lehetőségét.

Úgy vélem, hogy a gyalogos közlekedés erősebb közösségi érzést segít elő, ezáltal a társadalmi interakció magasabb szintre emelkedik, ami alacsonyabb bűnözést indukál.

Véleményem szerint a közösség gyalogos közlekedésre való ösztönzése által a szomszédok megismerik és meg is óvják egymást. Nem vitás, hogy a település hálózati rendszerének olyan kialakítása, amelynek elválaszthatatlan része a gyaloglás elősegítése, magasabb szintre emeli a társadalmi interakciót.

Szükségesnek érzem a bűnözés és a környezeti jellemzőinek kapcsolatára vonatkozó vizsgálatokkal kapcsolatban azon negatív körülményre is utalni, mely szerint az új elméletek hangsúlyt fektetnek a lakóövezetek közötti útvonalak és a zsákutcák, illetve „zsákparkolók”¹⁴ optimális kialakítására, miközben a bűnözést befolyásoló környezeti tényezőket figyelmen kívül hagyják. Megítélésem szerint a bűnözés kockázatát komplexen kellene kezelni a településfejlesztéssel, és egy erre irányuló kockázatelemzés elméleti háttérrel adhat a tervezéskor.

Az 1950-es amerikai társadalomtudományi vizsgálatok felmérései alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a lakosság a nagyobb települések és nagyvárosok központjaiban koncentrálódott, miközben a külvárosok gyéren lakottak voltak. A belvárosokat, illetve a XXI. századi elővárosokat a kutatók találóan az ún. „Eyes on the Street” hasonlattal jellemezték, ami valójában azt jelenti, hogy azok a területek sokkal biztonságosabbak, ahol több ember lakik, mivel több „szem” figyel az utcákat, miközben az emberek is jobban vigyáznak egymásra.

A háztartásokról készül tanulmányokból arra következtettem, hogy a mai otthonok belső tereiben az elektronikus szórakoztató és multimédiás technológiák dominálnak. A lakások belső kialakítása és felszereltsége meghatározza a szabadidős tevékenységek terét a felnőtteknek és gyermekeknek egyaránt. A nagyobb arányú otthon tartózkodás miatt a közterületeket kevésbé használja a lakosság, amely által kialakulnak azok a veszélyeztetett helyek, ahol a bűncselekmény elkövetésének lehetősége kedvezőbbé válik. Továbbá a társadalmi-gazdasági változások következtében a nők nagyobb számban jelennek meg a munkaerőpiacon.

---

¹⁴ Zsákparkoló: járművek parkolására kialakított nyitott, vagy zárt építmény (terület), melynek megközelítésére, onnan való távozásra egy ugyanazon út szolgál. (<http://www.maut.hu/magyar/listaesar.html>; ÚT 2-1.210:2005, megnyitva 2011. 02. 22.)

Ezáltal a családban mindkét szülő folyamatos munkaviszonya miatt a településeken élők közösségi interakciója csökken.

Megítélésem szerint a bűnözést elősegítő környezeti jellemzők megváltoztatását célzó stratégiák dicséretesek, azonban a bűnmegelőzést bizonyos elméletek korlátozzák és ebben csak akkor várható előrelépés, ha a tervezési és a bűnmegelőzéssel foglalkozó szakemberek együttműködnek, amellet egységes álláspontot alakítanak ki a felmerült problémák elhárítása érdekében. A bűnözést befolyásoló környezeti tényezők szinte alig érzékelhetően jelennek meg a projektekben és ennek orvoslására jelent megnyugvást a bűnmegelőzés tervezési folyamata, ami a felmerült problémákat elemzi, majd a megállapítottak függvényében tesz javaslatokat megoldásukra a tervezőknek.

Véleményem szerint az új urbanisztika felfogható utópisztikus elképzelésként, amelyben a bűnözés feltételezhetően nem jelent problémát.

A hazai kutatások arra engednek következtetni, hogy Magyarország bűnözésföldrajzát kevésbé érinti az ideiglenes nemzetközi vándorlás, azaz a vendégmunkások utazása, vagy a turizmus.

Az összes bűnözést is figyelembe véve kisebb mértékben van jelen a külföldi munkások, illetve a turisták által elkövetett bűncselekmények száma, és ezek is inkább csak néhány vagyonelemes bűncselekményre korlátozódnak.

A magyar kutatások is igazolták korábbi megállapításaimat, mely szerint a bűnözés kialakulásának kedveznek a nagyvárosok meghatározott természetes övezetei. Ezekben a leromlott negyedekben főként a társadalom perifériáján (vagy azon is kívül) álló rétegek, így bűnözők is élnek. Itt olyan szubkultúra alakul ki, mely ellentétes a társadalmilag elfogadott értékekkel. A mobilitás eredményeként a városiaknak nincs állandó és szoros csoportkapcsolatuk, vagyis nem állnak tartós társadalmi ellenőrzés alatt, melynek hiányában az egyén a bűnözés felé sodródik.

De hogyan látja a rendőrség a bűnözést tekintve az épített környezet kockázati tényezőit? Armitage és kutatótársai (Armitage R. – Farrell G. – Bowers K. – Johnson S. – Townsley M. 2007: 81-110) úgy látják, hogy a lakóövezetek áteresztőképességét szolgáló terveket a Rendőrség kissé negatívan ítéli meg, különösen az Egyesült Királyságban. Az új urbanisztika központi tétele a bűnmegelőzés.

A Queenslandi Rendőrség (Queensland Police 2006: 129-161) állásfoglalása arról szól, hogy bizonyos területekre való be- és kilépés ellenőrzése növeli az adott övezet biztonságát, de ezáltal az ott lakók kényelmi szempontjai, illetve mozgása nem sérül jelentős mértékben. Nyilvánvalóan az ilyen perspektívák felvetik a zavaros és ellentmondásos politikai iránymutatás problémáját.

A bűnmegelőzés szempontjából a legkedvezőbbben tervezett utcaelrendezéseket a vezető brit rendőr egyesület az Association of Chief Police Officer's¹⁵ a Secured By Design scheme program keretében támogatja.

Magyarországon a Belügyminisztérium keretein belül az építési bűnmegelőzés céljából indult kutatás 2013. év elején, melynek előkészítésében részt vett az Országos Rendőr-főkapitányság, az Országos Büntetés-végrehajtási Intézet és az Országos Kriminológiai Intézet is.

A kutatás előkészítésében magam is közreműködtem, melynek célja annak a körülménynek a felmérése, elemzése, majd értékelése, hogy a magyarországi bűnelkövetőket milyen környezeti feltételek motiválják vagy gátolják tettük elkövetésében. A vizsgálat a tettesek mélyinterjúk meghallgatása útján a betöréses lopások környezeti jellemzőinek feltárására irányul. Így pl. arra, hogy a betörés mekkora kockázatot jelent és milyen haszonnal járhat, továbbá a lebukás eshetőségének mekkora a valószínűsége. A kutatás céljai között szerepel továbbá az épületek azon gyenge pontjainak a feltárása, amelyek a betörőt a cselekménye elkövetésére sarkallják. Ennek alapján a kutatásban résztvevők eddigi tevékenysége kiterjedt a betöréses lopások szempontjából releváns tulajdonságok meghatározására, amelyek alapján valószínűsíthető egy ingatlan veszélyeztetettsége.

Az elkövetkezendő időszakban szükséges lesz különböző település-típusokon – nagyvárosi gazdag és szegényebb környék, kisváros, község, tanya – a kutatás feltételeinek megfelelő ingatlanok kiválasztása, melyeknek a kritikus részleteiről fényképfelvételek készülnek. Majd a betörések miatt kiválasztott elítéltek a fényképfelvételek alapján választanak ki a számukra „vonzó” ingatlanokat.

A kutatás eredményeit elsősorban a lakosság körében bűnmegelőzési céllal, illetve a rendőrképzésben a bűnügyi munka területén lehetne felhasználni. A további felhasználási terület az építésügyben lehetne eredményes, amely vagy kötelező előírásként, vagy ajánlásként kerülne a településfejlesztés során bevezetésre.

2.3. A településstruktúrák és a bűnözés kapcsolata

A nemzetközi szakirodalom megállapításai

Rubinstein (Rubinstein H. – Murray C. – Motoyama T. – Rouse W. 1980: 203-220) kutatótársaival arról számolt be, hogy a kismértékű gyalogosforgalommal szemben a meglehetősen nagyszámú gépjármű-közlekedés az áldozattá válás lehetőségét növeli. Beavon (Beavon D – Brantingham P. L. – Brantingham P. J. – Clarke R. 1994: 115-148) kollégáival megerősítette azokat a megállapításokat, hogy a közlekedési csomópontok is befolyásolják a bűnözés alakulását.

Az úthálózatba történő izolált¹⁶ szakaszok, zsákutcák beiktatása az elkövetők gépjárművel való gyors mozgását, illetve közlekedését nehezítik, az útkereszteszódások elérése körülményessé válik számukra.

---

¹⁵ Association of Chief Police Officer's: 1989-ben hozták létre, a Secured by Design (SBD) program keretében bűnmegelőzési projekteket dolgoz ki egy adott település fejlesztésekor.

Taylor és Nee (Taylor M. – Nee C. 1988: 396-401), valamint Hakin (Hakin S. – Rengert G. – Schachamurove Y. 2001: 121-137) és munkatársainak felmérései szerint pl. a lakásbetörések elkövetői a sarokházakat veszélyeztetik leginkább.

Knowles (Knowles P. 2006: 486-566) azokat a jelentéseket vitatja, melyek nem támasztják alá a költséghatékonyságot akkor, ha a településfejlesztéskor az úthálózatot a bűnmegelőzés figyelembevételével tervezik meg. Sőt, azt állítja, hogy pl. 4500 lakás építése esetén, ha az úthálózatban nincsenek izolált szakaszok, azaz zsákutcák, 3-szor magasabb a bűncselekmények visszaszorításának költsége.

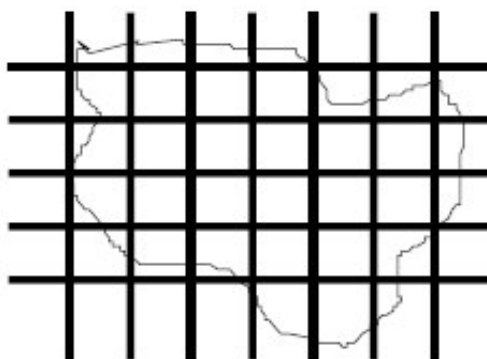
Town (Town S. – Davey C. – Wooton A. 2003: 51-57) és munkatársainak, valamint Town és O'Toole-nak (Town S. – O'Toole R. 2005: 346-365) a vizsgálatai azt igazolták, hogy a nem megfelelő úthálózat következtében a bűncselekmények száma akár 5-ször magasabb lehet, mint optimális területrendezés esetén. Az elkövetések elsősorban az út menti ingatlanokra koncentráálódtak.

Steuteville (Steuteville R. 2003: 373-394) azt állapította meg, hogy a jelenleg meglévő tervekben a szakemberek még nem fektettek nagyobb hangsúlyt az új urbanisztikai elméletekre, ezért a bűnmegelőzési vizsgálatok is csak ezt az állapotot tükrözhetik.

Cozens (Cozens P. – Pascoe T. – Hillier D. – Mawby R. 2007: 429-444) munkatársaival megállapította, hogy a Secured By Design rendszer nagyban elősegíti az un. zsákutca-elrendezést, melynek eredményei azt mutatják, hogy az ilyen irányú fejlesztések csökkentik a bűnözést és a bűnözéstől való félelmet is.

Matthews-nak (Matthews R. – Clarke R. 1992: 131), Newman-nak (Newman O. 1995: 20149-2155), Lasley-nek (Lasley J. 1998: 1-6), valamint Zavoski-nak (Zavoski R. – Lapidus G. – Lerer T. – Burke G. – Banco L. 1999: 65-68) és kollégáinak felmérései igazolták, hogy az utak rácselrendezésének módosítása sikeres bűnmegelőzési stratégiának bizonyul.

A rácselrendezés egy példája

20. ábra: Derékszögű hálós (rácsháló) szerkezeti modell

(Forrás: <http://www.univet.hu/users/zelek/kornyezetvedelem/>, megnyitva 2013. 12. 29.)

---

¹⁶ Izoláció: elszigeteltség, elkülönülés. (Idegen Szavak Gyűjteménye)
<http://idegen-szavak.hu/izol%C3%A1ci%C3%B3>, megnyitva 2011. 02. 22.

Sheard (Sheard M. 1991: 371-402) a kanadai, ezen belül Vancouver külvárosában élő gyermekek életútját vizsgálta, és azt állapította meg, hogy a településrendezéskor épített új gyalogos útvonalak egyaránt jól szolgálták a bűnmegelőzést és az ott élők bűnözéstől való félelmének csökkenését. Ugyanakkor Hillier és Shu (Hillier B. – Shu S. – Ballintyne S. – Pease K. – McLaren 2000: 224-248) több lakásbetörést is kimutatott a zsákutcákkal elszigetelt lakóövezetekben.

Az Egyesült Államok Igazságügyi Minisztériuma, a US Department of Justice jelentése hivatkozik az alábbi kutatók tanulmányaira, melyek azt mutatták, hogy az új típusú urbanisztikai tervezés a bűnözést csökkenti¹⁷..

Ezeket a megállapításokat támasztja alá Brooke (Brooke M. 2004: 429-444), Yang (Yang X. 2006: 119-130), valamint Armitage (Armitage R. – Farrel G. – Bowers K. – Johnson S. – Townsley M. 2007: 81-110) és kutatótársainak vizsgálata, melyek a bradfordi területrendezést követő állapotot elemezték, és arra a következtetésre jutottak, hogy a korábbi állapothoz képest a betörések száma 20%-kal csökkent.

Yang 3000 betörés helyszínét értékelt és arra a következtetésre jutott, hogy a bűncselekmények nagyobb számban az áteresztő utcák melletti ingatlanokra koncentráálódtak. Armitage 50 lakótelepi lakásbetörés vizsgálata után jutott arra a megállapításra, hogy a nagy áteresztő képességű útvonalak melletti, vagy azokhoz közeli lakások sokkal veszélyeztetettebbek, mint a zsákutcákkal ellátott területeken lévő ingatlanok.

Martin (Martin M. 2001: 76-92) elemzésében kifejtette, hogy az épületek mögötti zsákparkolók kialakítását gyakran alkalmazzák a településfejlesztés során, melyeket az elkövetők is használhatnak, azonban a helyi lakók figyelmét az ismeretlen gépjárművel megjelent ismeretlen személyek azonnal felkeltik.

Budd (Budd T. 1999: 4-25) a brit bűnügyi statisztikai felmérések alapján megállapította, hogy a lakásbetörések több mint a felét az ingatlanok hátsó kertjéből kezdeményezték. Tilley-nek (Tilley N. – Pease K. – Hough M. – Brown R. 1999: 194-213) és munkatársainak, valamint Johnson-nak és Loxley-nak (Johnson S. – Loxley C. 2001: 8-11) a tanulmányai azt mutatták meg, hogy a hátsó kertek egyet jelentenek a bűnözéssel, ami növeli bűnözéstől való félelmet és bizonyos mértékben az erre hajlamos egyének antiszociális viselkedését indukálják.

Town (Town S. – Davey C. – Wooton A. 2003: 51-57) kollégáival arra a következtetésre jutott, hogy az ingatlanok előtt kialakított autóbeállók a bűnmegelőzés szempontjából sokkal kedvezőbbek, mint a rejtett, hátsó sikátorokban épített garázsok. A legbiztonságosabb helynek mondható, ha az ingatlan határain belül alakították ki az autóbeállót, vagy a garázst. A felmérések szerint az ingatlanhatáron kívül parkoló autók lopása 16-szorosa a birtokon belüliekhez képest, míg az utcák viszonylatában 52-szer, a nyilvános parkolóhelyekről 200-szor több elkövetést regisztráltak.

---

¹⁷ Clarke (Clarke R. 2002: 19-31), Bevis és Nutter (Bevis C. – Nutter J. 1978: 3-28), Bevon (Bevon D. – Brantingham P. L. – Brantingham P. J. – Clarke R. 1994: 115-148), Wagner (Wagner A. 1997: 19-30), Bowers (Bowers K. – Johnson S. – Hirschfeld A. 2005: 285-308)

Guttery (Guttery R. 2002: 265-273) azt emeli ki, hogy a sikátorok nagyban elősegítik a bűncselekmények elkövetését úgy, hogy megkönnyítik az elkövetőknek az ingatlanok hátsó kertjeibe való bejutását.

Schneider és Kitchen (Schneider R. – Kitchen T. 2007: 115-124) azt állítja, hogy a vegyes funkciós lakóövezetre irányuló tervezés nem mindig eredményez hatékony bűnmegelőzést.

Brantingham és Brantingham (Brantingham P. L. - Brantingham P. J. 1993: 3-28) a tudatossági tér alapján kiemeli azokat a lehetséges helyszíneket, így az otthonokat, a munkahelyeket, az iskolákat, a közlekedési csomópontokat, a bevásárló és a rekreációs központokat, a parkokat, illetve az említett helyeket összekötő főközlekedési útvonalakat, melyek a tetteseket vonzzák cselekményeik elkövetésére. A „vonzó” helyszínek koncentrálnak a bűnözést.

Davison és Smith (Davison E. – Smith W. 2003: 185-205) megállapították, hogy a bűncselekmények gyakrabban fordulnak elő a kereskedelmi központok környékén. A szupermarketeknél kialakított parkolók, iskolák, benzinkutak, éttermek csalogatják a tetteseket.

Greenberg (Greenberg S. – Rohe W. – Williams J. 1982: 141-165), (Greenberg S. – Rohe W. 1984: 48-60) munkatársaival azt vallja, hogy a homogén lakókörnyezet kialakítása mégis célszerűbb, mivel ezekben az övezetekben a bűnözés alacsonyabb szintet mutat, mint a vegyes lakóingatlanok környezetében.

Dietrick (Dietrick B. 1977: 51-52) elemzése szerint a betörések sokkal nagyobb számban fordulnak elő a kereskedelmi központokban, illetve közelükben, ezen túlmenően Wilcox (Wilcox P. – Quinsenberry N. – Cabrera D. - Jones S. 2004: 185-207) és munkatársainak tanulmánya Dietrick megállapításait kiterjesztette azokra a területekre is, melyeken az egyéni vagy a társas vállalkozások nagy számban vannak jelen. Egy adott területen a közösség mindennapos, úgymond rutinszerű tevékenysége utat mutat a tettesek számára, hogy melyek lehetnek bűncselekményeik potenciális helyszínei.

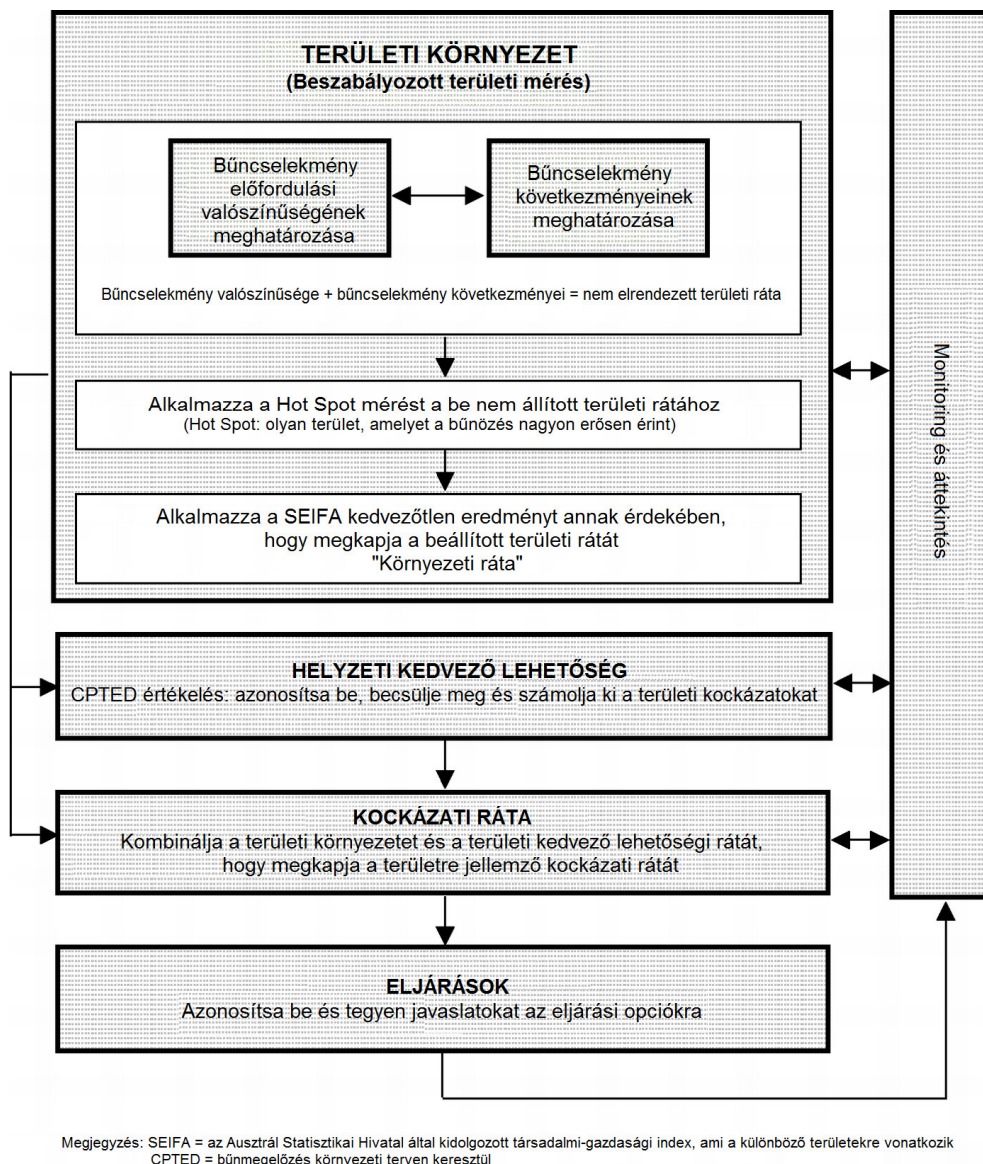
A 2006-ban készült Yang (Yang X. 2006: 119-130) tanulmány azt állapította meg, hogy a betöréses lopások (beleértve azokat a helyeket is, ahová többször is betörték) ott fordulnak elő a legnagyobb számban, ahol nemcsak a kertesi családi, hanem az emeletes társas házak is egyaránt megtalálhatók.

Schneider és Kitchen (Schneider R. – Kitchen T. 2007: 115-124) véleménye szerint a heterogenitásnak is meg vannak a buktatói, mivel az ilyen típusú zónákban csak az arra legjellemzőbb bűncselekmények fordulnak elő. A probléma gyökerét abban látják, hogy a szakemberek gyakran figyelmen kívül hagyják az adott terület bűnügyi kockázatát.

Olasky (Olasky P. 2004: 329-358) munkájában külön kihangsúlyozza, hogy a tervezési folyamat egyik fontos elemének kell lennie a bűnözésre vonatkozó hatásvizsgálatoknak.

A modellezéssel meghatározható, hogy egy adott területen mekkora a valószínűsége a bűncselekmény bekövetkezésének. A rendőrségi statisztikai adatok a tervek kiigazításában játszanak döntő szerepet.

A modellezéshez szükséges a társadalmi-gazdasági index, a **Socio-Economic Index for Area**, mely SEIFA rövidítéssel ismert, egy közösségre vonatkozik. A társadalmi-gazdasági mutatót egy-egy ausztrál közösség anyagi jólétének meghatározásakor alkalmazzák, az adott területre vetítve. SEIFA-index a társadalmi-gazdasági szint meghatározásán kívül az egészségügyben és az oktatásban elért eredmények elemzésében nyújt segítséget, valamint az új üzleti lehetőségeket tár fel. A településfejlesztés tervezésekor az egyik legfontosabb szempont az épített környezet biztonsága. Az elemzés egy-egy területi egységet pontoz. Ennek alapján az egész vizsgált térség osztályozható, és megállapítható, hogy a bűncselekmény előfordulása mekkora kockázattal jár. A modellezés utolsó szakasza ajánlásokat fogalmaz meg a közösség aktív részvétele mellett történő biztonság megteremtéséhez.

21. ábra: A környezet biztonsági tényezői
(Forrás: McCamley P. 2002: 28)

McCamley (McCamley P. 2002: 25-34) megállapítja, hogy a megfelelő biztonságra törekvő területfejlesztés modellezéséhez feltétlen szükséges a partnerségi kapcsolat.

Poyner (Poyner B. 2006: 138-147) leszögezi, hogy a tervezési folyamatba beépített biztonsági stratégia a bűnözés megelőzéséhez járul hozzá.

A brit Designing Out Crime¹⁸ elemzésében világos képet adott a saját működési területük sajátosságairól és kulcsfontosságúnak tartotta annak eldöntését, hogy a területfejlesztés során melyik a legmegfelelőbb terv a biztonságos környezet kialakítására. Az új urbanisztikai elképzelés lényege, hogy az elővárosi terjeszkedés során a nagy áteresztő képességű utak száma csak a szükséges szintet érje el.

¹⁸ <http://www.fldoca.com/links.html> (2002): Designing Out Crime 5-26. megnyitva: 2011. 11. 23.

Southworth és Ben-Joseph (Southword M. – Ben-Joseph E. 2004: 28-33 kifejtette, hogy a zsákutcák növelésével az elkövetések utáni menekülés lehetősége nagymértékben csökken.

Armitage (Armitage R. - Farrell G. – Bowers K. – Johnson S. - Townsley M. 2007: 81-110) munkatársaival azt állítja, hogy a politikusok több alkalommal nem értenek egyet az új településfejlesztési irányzatot képviselő szakemberekkel, emiatt nem is lehet kellő hatékonysággal fellépni a bűnözés ellen, ha egy-egy lakóövezet fejlesztésére, illetve rendezésére kerül sor.

Az ausztrál politika támogatja és elkötelezett híve az urbanisztikai elképzeléseknek, különösen akkor, ha a külvárosokat fejlesztik, illetve rendezik. A Nyugat-Ausztráliai Tervezési Bizottság (Western Australian Planning Commission (WAPC 2004: 53-63) által készített prognosztika azt jelzi, hogy előre láthatóan több százezer új lakás épül, melyek tervezésekor fontos szempont a biztonságos környezet kialakítása.

Fulton (Fulton W. 1996: 201-213) úgy látja, hogy a lakóközösségek kényelmének maximális kiszolgálása, amelyen elsősorban a nagy áteresztő képességű utak jelenléte értendő, nem feltétlenül eredményezi az épített környezet biztonságát.

Jacobs (Jacobs J. 1961: 133-158) korábbi megállapításai helytállóak és előremutatóak voltak, melyek az új településfejlesztési tervekbe beépültek.

Messner és Blau (Messner S. T. – Blau R. J. 1987: 135-1053) a parkok bűnözését vizsgálta és megállapította, hogy a parkok felé irányuló nagyobb közbiztonsági intézkedések a bűncselekmények csökkenéséhez vezetnek. Arlinghaus (Arlinghaus S. L 1996: 101-108) véleménye szerint a bűnözést és a biztonságot érintő témák közül a parkok közbiztonsága évek óta vezető szerepet játszik. Lee és Graefe (Lee B. – Graefe A. R. 2004: 34-41) megállapítása szerint a legtöbb ember nagyon biztonságosnak érezte a gainesville-i parkokat.

A Geographic Information System¹⁹ segítséget nyújt a bűncselekmények felderítésében és megelőzésében. A közbiztonsági helyzet javulásával a lakosság félelme is csökken a bűnözéstől. A közelmúltban a kutatók kidolgoztak egy integráló programot, melyben a problémát a földrajzi információs rendszerek segítségével empirikus úton tanulmányozták és elemezték. A vizsgálatok egyaránt kiterjedtek a különböző adathalmazokra, a bűnözési szokásokat az egyesült államokbeli Gainesville parkjaiban elkövetett bűncselekmények alapján elemezték.

Ekblom (Ekblom P. 1988: 2341-2349) a bűncselekmények eloszlását, valamint a helyszínek, az áldozatok és a támadók közötti összefüggéseket elemezte.

Bowers és Hirschfield (Bowers K. – Hirschfield A. 1999: 159-184) megállapította, hogy a földrajzi információs rendszer hatékony eszközzé vált a bűnözés elleni küzdelemben.

---

¹⁹ Geographic Information System=GIS=Földrajzi Információs Rendszer
<http://www.esrihu.hu/esri-fooldal/a-gis-rol-roviden.html>

A rendőri szervek és a parkok vezetői folyamatosan használják ezt a rendszert, mely által jobban érthetővé válik a társadalom és a bűncselekmények közötti kapcsolat.

Bairner és Shirlow (Bairner A. – Shirlow P. 2003: 203-221) kimutatta, hogy a bűnözés korlátozó tényezője a parkokban folytatott szabadtéri tevékenységeknek. A személyekre gyakorolt hatása lehet intraperszonális²⁰ és strukturális. Az intraperszonális hatás akkor lép fel, ha az egyént az állandósult bűnözéstől való félelme „megmérgezi”. A bűnözés a sűrűn lakott területeken van jelen nagyobb számban.

Az elemzők a „mikor” és a „ha” kérdések alapján kísérelték megjósolni a bűncselekmények bekövetkezését, figyelemmel kísérve azokat a viselkedési formákat, melyek a cselekmény elkövetésében szerepet játszottak. Cohen és Felson (Cohen L. E. – Felson M. 1979: 488-608) megfigyelt egy olyan a szabályszerűséget, amely a cselekmények és az áldozatok között fennáll. Az elméletüket három összetevő jelenlétére alapozták:

- a bűncselekménnyel az elkövető a célját elérheti,
- a tettes motivációja,
- a prevenció hiánya, amely megakadályozza a bűncselekményt.

Ha az említett meghatározó tényezők folyamatosan fennállnak, akkor a kritikus területeken nagy valószínűséggel bekövetkeznek a bűncselekmények.

Bottoms és Wiles (Bottoms A. E. – Wiles P. 1988: 84-98) szoros kapcsolatot állapított meg a demográfiai változások, a lakóhely és a bűnözés között. Szerintük a szociális háttér javításával a bűnözés is csökkenthető (Ekblom P. 1988: 2341-2349).

Az USA egyes területein központi kérdésnek tekintik, hogy akik a parkokban szabadtéri szabadidős tevékenységet folytatnak, ne váljanak a bűncselekmények áldozataivá. A tapasztalatok alapján a látogatók elkerülik azokat a területeket, melyek megítélésük szerint „veszélyesek” számukra. Az évek során a szakemberek számos erőfeszítést tettek arra, hogy az ellenőrzéseket fokozzák a parkokban, növeljék a rendőri járőrszolgálatokat, térfigyelő rendszereket szereljenek fel, illetve javítsák a közvilágítást (Lee B. - Graefe A. R: 2004: 34-41).

A földrajzi információs rendszer olyan eszköz, amely megmutatja a földrajzi jelenségek és társadalmi struktúrák kapcsolatát. A rendszerrel analitikus úton lehet bizonyítani az adatforrások (bűnügyi jelentések, népszámlálási adatok és a földhasználat stb.) térbeli összefüggéseit (Chrisman N. R. 1999: 175-186).

Pendleton (Pendleton M. R. – H. L. Thomson 2000: 56-83) munkatársaival megállapította, hogy a tettes által kifejtett bűnözői tevékenység és az adott park egymással szoros viszonyban áll. A GIS rendszer segítséget nyújt a szakembereknek abban, hogy a parkok látogatói a szabadidejüket kulturált módon eltölthessék.

---

²⁰intrapersonális: egy adott személyben lévő. (Idegen Szavak Gyűjteménye)
<http://idegen-szavak.hu/intrapersonalis>, megnyitva 2011. 02. 22.

A földrajzi információk lehetőséget nyújtanak a parkok korszerű technológiai eszközökkel való felszerelésére, amely hatékony segítséget nyújthat a bűnözés visszaszorításában (Manning R. – Bacon J. – Graefe A. – Kyle G. - Lee R. – Burns R. 2001: 50-57).

A gainesville-i parkok vizsgálatai megmutatták, hogy melyek a bűnügyileg leginkább fertőzött területek, ahol a közbiztonság érdekében a preventív intézkedések megtétele elengedhetetlen. A 2004-es felmérés 1500 helyszíni interjú alapján készült. Az interjú alanyai olyan véletlenszerűen kiválasztott személyek voltak, akik igénybe vették a Gainesville-i Szabadidő Park²¹ eszközeit és szolgáltatásait. A bűnmegelőzés érdekében a szolgáltatásokat igénybevevők fényképeit a demográfiai és a rendőrségi adatbázis – figyelemmel a környező területen elkövetett bűncselekményekre – alapján megvizsgálták (Lee B. – Graefe A. R. 2004: 34-41).

Az ArcGIS rendszer használatával a bűnügyi események térben elemezhetők, mellyel a parkok, mint helyszínek, az áldozatok és az elkövetők közötti kapcsolatrendszer kimutatható. A parkok közbiztonsági különbözőségének vizsgálata klaszterelemzéssel végezhető el (Bairner A. - Shirlow P. 2003: 203-221). A park használóinak válaszaiból készült a leíró statisztikai elemzés. Az adatok feldolgozásakor figyelembe vették a park látogatóinak életkorát és lakóhelyét, valamint azt a szolgáltatást, melyet a szabadidős tevékenységük során igénybe vettek. A korcsoportok, a nemek, és a park eszközeinek felhasználása közötti kapcsolatok, illetve különbözőségek varianciaanalízissel²² vizsgálhatók (Lee B. – Graefe A. R. 2004: 34-41).

A megkérdezettek többsége a 21 és a 40 év közötti korosztályhoz tartozott. A látogatók kisebb hányada érte el, vagy haladta meg a 61. évet. A legtöbb interjúalany nem gainesville-i lakos volt, csak a szabadidős tevékenysége céljából érkezett ebbe a városba. A résztvevőket az elégedettség jellemezte és szükségét érezték annak, hogy az egészségesebb életmód, illetve az élettartam növelése érdekében látogassák a városi parkokat és igénybe vegyék a szolgáltatásaikat. A legtöbb válaszadó úgy érezte, hogy a parkok a gyerekek mellett a felnőttek részére is teljes kikapcsolódást jelentenek.

---

²¹ Gainesville-i Szabadidő Park: Gainesville Recreation and Parks Department (GRPD) <http://www.americantrails.org/resources/safety/parkcrime.html>. (megnyitva: 2011. 03. 18.)

²² Varianciaanalízis (Analysis of Variance (ANOVA): A varianciaanalízis számos, egyező szórású, normál eloszlású csoport átlagának összevetésére alkalmas statisztikai módszer, melyet angol megnevezésének kezdőbetűiből generálva: ANalysis Of VAriance = ANOVA-ként is ismernek. Eltérő módon lerögzített varianciák segítségével viszonyítja egymáshoz a populáció különböző középértékeit. Adott vizsgálat során előálló teljes adatmennyiség, mint alaphalmaz össz-szórását, konkrétan, összvarianciáját analizálja abból a nézőpontból, hogy ingadozás okára keresi a választ. Annak a tisztázását segíti, hogy a fentebb említett szórásbeli eltérések mögött a véletlen vagy egy másik magyarázó tényező hatása búj-e meg. Ilyen tényezőnek tekinthető adott populáción belüli csoportok átlagai közti eltérést. A varianciák számítását és becslését, arra a matematikai tényre alapozva vezeti le, hogy a teljes variancia számlálója, azaz a teljes eltérés-négyzetösszeg független elemek összegeként állítható elő, emellett a nevező, azaz a szabadsági fok az adott komponensek szabadsági fokainak összegeként áll elő. <http://hu.wikipedia.org/wiki/Varianciaanal%C3%ADzis>

A válaszok azt mutatták, hogy a szabadidőközpontok és létesítményeik nagyobb számban biztonságosnak tekinthetők. Ezáltal ők és családtagjaik a bűncselekmény veszélyének kevésbé vannak kitéve (Lee, B. - Graefe, A. R. 2004: 34-41).

Azokon a területeken, ahol a közvilágítás nem kielégítő, a közbiztonság romlik (Koskela H. – Pain R. 1998: 269-280).

A különböző korcsoportú megkérdezetteknek a parkokról alkotott véleménye eltért egymástól. A vélekedések középpontjában a minőségi állapot, a közbiztonság, a megfelelő közvilágítás és a gyerekek kulturált szabadidős tevékenységére szolgáló eszközök álltak (Lee, B. - Graefe, A. R. 2004: 34-41). A post hoc²³ analízis azt mutatta, hogy az 51-60 éves korúak vélekedése a parkokról lényegesen különbözött a 21-30, és 31-40 éves csoportok véleményétől. A 12-30 év közöttiek meggyőződése a szabadterek közbiztonsági helyzetéről eltért a 31-40 éves látogatók nézetétől. Más életkorúak véleménye az előzőkhöz képest jelentős különbséget nem mutatott. A kutatók a t-tesztel²⁴ (kétmintás t-próba) a nemek közötti különbségeket tárták fel, a különböző nemek véleménye között jelentős különbség nem mutatkozott (Lee B. – Graefe A. R. 2004: 34-41).

A statisztikai adatok szerint a legtöbb bűncselekmény azokban a parkokban fordult elő, melyek a lakott övezetektől távolabb estek (Andrews M. 1997: 273-280). A városi szabadterek többségét az átlag alatti jövedelmű, vagy szegényebb családok lakta övezetek veszik körül.

A kutatók ún. puffer²⁵ zónákat jelöltek ki a városi parkok és az alacsonyabb színvonalon élők lakóterületei között annak érdekében, hogy ezekben az övezetekben a bűncselekményeket feltérképezhessék és az elkövetések motivációit vizsgálhassák. (Lee B - Graefe A. R. 2004: 34-41).

---

²³ post hoc: A varianciaanalízis két fő lépésben számolható: Az első lépésében azt mutatja meg, hogy a minták azonos populációba tartoznak-e? Ha az első lépés eredménye szignifikáns (nem tartoznak egy populációba a minták), akkor vizsgálandó, hogy ténylegesen mely minták átlagai különböznek egymástól szignifikánsan? Ha az első lépés eredménye nem szignifikáns, akkor az átlagok közötti különbség sem szignifikáns, a számítás befejeződött. A második lépés az „utólagos analízis”, a páronkénti összehasonlítás, amit „Post Hoc” analízisnek hívnak.
<http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:BTzSdikFVAJ:www.nyme.hu/>

²⁴ t-teszt: A kétmintás T-próbát akkor alkalmazzuk, ha arra keresünk választ, hogy a két egymástól függetlenül vett minta származhat-e azonos átlagú populációból. Két különböző minta, a kontrollcsoportos felmérés esetében alkalmazzuk, annak bizonyítására, hogy a két csoport teljesítménybeli különbsége nem a véletlen műve. A kétmintás T-próba azonban csak akkor végezhető el, ha a két csoport variancia értékei között nincs „nagy” különbség, melyre az F-próba vizsgálat ad választ a varianciarányok hányadosának elemzéssel.
http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0005_31_kutatasmodszertan_scorm_06/634_ktmint_s_tprba_s_az_fprba.html (megnyitva: 2011. 02.22.)

²⁵ puffer: ütköző, kiegyenlítő. (Tudományos és Köznyelvi Szavak Magyar Értelmező Szótára)
<http://meszotar.hu/keres/puffer>

Részösszegzés

Véleményem szerint a települések rosszul tervezett úthálózata nagyobb teret enged a bűnözésre. Úgy vélem, hogy az úthálózatba iktatott zsákutcák a bűnmegelőzés egyik megnyugtató formái lehetnek. Az úthálózatba történő izolált²⁶ szakaszok beiktatása, értem ezalatt a zsákutcákat, az elkövetők gépjárművel való gyors mozgását, illetve közlekedését nehezítenék, és az útkereszteződések elérése körülményessé válna számukra.

A külföldi kutatások alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a bűnmegelőzésre irányuló területi megoldás az aktuális tervekben szerepel, azonban a szakemberek mégsem helyeznek kellő hangsúlyt az új urbanisztikai elméletekre, ezért a bűnmegelőzési vizsgálatok is csak érintőlegesen mutatják a pillanatnyi állapotokat. Pedig az optimális zsákutca-elrendezésre irányuló fejlesztések csökkenthetik a bűnözést és a bűnözéstől való félelmet is.

A 20 éves bűnügyi tapasztalatom szerint a nagy áteresztő képességű útvonalak melletti, vagy azokhoz közeli lakások sokkal veszélyeztetettebbek, mint a zsákutcákkal ellátott területeken lévő ingatlanok. Fontosnak tartom a településrendezéskor több gyalogos útvonal építését is, mely szintén javíthatja a bűnmegelőzés hatékonyabbá válását.

Úgy ítélem meg, hogy a kutatások a lakóövezetek közötti átjárhatóság tervezése terén meglehetősen ellentmondásosak. Az épületek megközelítési útvonalainak, valamint a közeli parkolóknak a kialakításakor mindazon körülmények figyelembevétele szükséges, melyek bűncselekmények elkövetését idézhetik elő.

Véleményem szerint az épületek szigetszerű elrendezése az ingatlanok teljes kerületét védi a bűncselekmények ellen, ezáltal a hátsó kertekbe való bejutást is nagymértékben gátolja. Az utak úgy veszik körül az ingatlanokat, hogy a hátsó kerteket csak a tulajdonosok közelíthetik meg ingatlanjukon keresztül.

Véleményem szerint a hátsó kertek egyet jelentenek a bűnözéssel, ami növeli bűnözéstől való félelmet és bizonyos mértékben az erre hajlamos egyének antiszociális viselkedését segítik elő. Továbbá a külvárosi síkátorok és a hozzájuk vezető utak jelentősen csökkentik a település biztonságát.

A tapasztalataim azt is igazolják, hogy azok az ingatlanok, melyek közelében kialakított parkolókból az érkezés és a távozás könnyen, gyorsan, esetleg észrevétlenül megoldható, vonzzák a betörések tetteseit.

Meglátásom szerint az ingatlanok hátsó területei akkor lennének biztonságosabbak, ha a szomszédos épületekben zajló tevékenységek révén a veszélyeztetett helyekre több figyelem jutna. Hasonló lakossági interakcióra lenne szükség a nyilvános parkolóban leállított gépjárművek vonatkozásában is.

---

²⁶ Izoláció: elszigeteltség, elkülönülés. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/izol%C3%A1ci%C3%B3>, megnyitva 2011. 02. 22.

Szükségesnek látom a tervezéskor az épületek és a hozzájuk kapcsolódó úthálózat optimalizálását, mely által a bűncselekmények veszélyeztetett helyei folyamatos felügyelet alá kerülnének a helyi lakók tevékenysége által.

Véleményem szerint a változatos lakóingatlanokkal rendelkező övezetek kialakítására irányuló tervek nemcsak gazdasági vonatkozásban, hanem társadalmi téren is pozitív irányban befolyásolják az adott terület fejlődését. Az ilyen típusú zónákban megnövekedett gyalogosforgalom a társadalmi interakciót erősítheti, ezáltal a bűnözés mértéke csökkenhet.

Meggyőződésem szerint a lakóközösségek mindennapos tevékenysége az elkövetések gyakoriságát befolyásolja. Ezek a cselekvések a bűnözést elősegítő objektumok, illetve útvonalak köré akkumulálódnak²⁷.

Véleményem szerint a vegyes építésű ingatlanok speciális vagyonbiztonsági intézkedéseket követelnek meg. Az ilyen intézkedések helyes megválasztása lehetővé teszi a bűncselekmények elleni hatékony küzdelmet.

Úgy ítélem meg, hogy a modellezés alkalmazása a területfejlesztésben akkor jelent problémát az önkormányzatok számára, ha nincs összhang az önkormányzat, a tervezők és a rendőrség között. A rendőrség és a tervezők közötti zökkenőmentes együttműködés az egyik legfontosabb alapelv a hatékony bűnmegelőzési koncepció kialakítására.

Fontosnak tartom a jogsértések kockázat-értékelését, mely a biztonsági modell stratégiai keretét határozza meg, valamint megmutatja a rendőrség és a tervezők közötti kapcsolatrendszer irányát is. Ha a népsűrűséghez nincs hozzárendelve a megfelelő számú gyalogos közlekedésre alkalmas útháló, akkor az interakció alacsony szinten marad. A bűnözéstől való félelem mindig negatívan hat az adott terület lakóközösségére, mely állapot csak akkor változtatható meg, ha a gondos településfejlesztési terv e körülményt nem hagyja figyelmen kívül.

Véleményem szerint az új elképzelések hatékonysága abban rejlik, hogy a kevésbé lakott elővárosok és a nagyobb lélekszámmal rendelkező belvárosok közötti úthálózat optimálisan tervezett, teret enged a zsákutcák kiterjedtebb kialakítására és hangsúlyt fektet a gyalogos közlekedésre.

Fontosnak tartom a parkok biztonságára irányuló elképzeléseket is. A technológiai fejlődéssel a parkok közbiztonsága javítható, azonban ezzel párhuzamosan a bűnözés nagyságát megjósolni nem lehet. Tapasztalataim azt igazolják, hogy a bűnözés a sűrűn lakott területeken van jelen nagyobb számban.

A városi parkokban a bűncselekmények száma nem mondható jelentősnek, de úgy gondolom, hogy a bűnügyi szempontból a leginkább fertőzöttnek tekinthető területeken hatékony koncepciót kell kidolgozni.

---

²⁷ akkumuláció: felhalmozás, tartalékolás, lerakódás. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/akkumul%C3%A1ci%C3%B3>, megnyitva 2011. 02. 22.

Véleményem szerint a parkosított területeken történő bűnözést az elkövetések számától függetlenül fontos problémának kell tekinteni, melynek megoldása a bűnözés és a parkok látogatottsága között összefüggések vizsgálata alapján történhet meg. Tényként kell megállapítanom, hogy a bűnözés jelenléte nem nyújthat sem biztonságot, sem pedig kikapcsolódást a látogatók számára.

Az új típusú urbanisztikai tervezés vizsgálata alapján arra a következtetésre jutottam, hogy az a bűnözés visszaszorítását, illetve a hatékonyabb bűnmegelőzést szolgálja.

2.4. A bűnözés és az épített környezet összefüggéseiből levont következtetések

A települések bűnözésének szakirodalma azt mutatja, hogy a lakóövezetek közötti nagy kiterjedésű úthálózat a bűnözés emelkedéséhez vezet. A bűncselekmények növekedhetnek a külvárosi övezetekben kialakított gépjárműparkolóknak is. A lakóközösségek dinamikus fejlődésével az urbanisztikai fejlesztések változhatnak.

Az új településfejlesztési koncepciók segítséget nyújtanak a biztonságos települések kialakításában, így a lakosság bűnözéstől való félelme csökken. A legtöbb tervben kevés szó esik a bűnözés modellezéséről, a bűncselekmények elkövetési tárgyairól, melyek a jogsértéseket generálják. Szükséges a területek háttérelmzése, mivel egy-egy hely specifikus megoldásokat igényel a jogsértések visszaszorítására.

A városrészek közötti nagyszámú permeabilitás a területek kriminogén hatását növeli, melyhez hozzájárulnak a kedvezőtlen helyen kialakított parkolók. A vegyes építésű lakóövezetekben a zsákutcák hiánya elősegíti a bűnözést.

A modern területfejlesztéssel kapcsolatos szakirodalmak már nem hagyhatják figyelmen kívül a bűnözés kockázatát, azonban ennek megvalósításához kormányzati iránymutatás és akarat szükséges. Az új urbanisztikai stratégiának a célja a fenntartható és élhető közösségek megteremtése, mely a lakosságnak a bűnözéstől való félelmét nagymértékben csökkenti azáltal, hogy az előidéző okokat részben, vagy teljes egészében megszünteti.

A növekvő permeabilitás nagyobb volumenű bűnözést indukál, amely a lakosság körében kialakítandó szociális interakcióval ellensúlyozható úgy, hogy a közösségeken belül az egymásra figyélés és aggodás szerepe nagymértékben érvényesül. A bűnözés megfékezése nemcsak a költségek nagyarányú emelésével érhető el, hanem azzal is, hogy a tervezők és felhasználók már a tervezőasztalnál jussanak egységes álláspontra a közös cél érdekében.

Az új elképzelések arra törekednek, hogy a települések terjeszkedésével egy időben ne következzen be externália²⁸, pl. a forgalmi torlódások miatti környezetszennyezés. A közösségek fenntartható életvitele érdekében növelni kell a gyalogos közlekedésre alkalmas utak számát. Egy település bünözése egyfajta környezetszennyezésként is értékelhető.

A környezeti kriminológia betekintést nyújt a településfejlesztés és az előforduló bűncselekmények közötti kapcsolatrendszerbe. A településfejlesztés átfogó tervezése segít a helyi bünözés kockázatértékelésében, melyek alapján konkrét megoldások dolgozhatók ki a városi és elővárosi környezetre.

A fejlesztési szakemberek a tervezéseikbe beépíthetik a bünözés kockázati értékeléséből fakadó javaslatokat, melyek megkönnyítik a vitás kérdésekben a döntéshozatalt.

A bünözés, a permeabilitás, a vegyes építésű települések, az utcai és magánterületen belüli parkolás, illetve a gyalogos útvonalak szerkezetének és számának folyamatos felülvizsgálata határozhatja meg az optimális és fenntartható egyensúlyt a lakóközösségek számára. A fejlesztésre szánt költségek és a politikai szándék nagymértékben befolyásolja a tervezés irányát.

A településfejlesztés nem más, mint interdiszciplináris együttműködés a közös cél elérése érdekében. Az urbanisztikai elképzelések iránymutatást adnak a tervezési folyamat során a bünözés elleni fellépésre. A tervezőknek figyelembe kell venniük az adott terület bünözésének kockázatértékelését. A bünözés elleni fellépések közül kiemelt szerephez jut a közösség aktív részvétele az egymás iránt kialakult gondoskodás, aggodás, ami a szociális interakcióban jelentkezik.

Az életvitelünk velejárói a környezetünkben elkövetett bűncselekmények. Az emberek és a tárgyak között jelenlévő fizikai disztribúció az emberek mindennapos tevékenységét befolyásolja és a rutinszerű aktivitás-mintázatot megváltoztatja olyképpen, hogy a közösségben élők által érzékelt különböző információkat mi módon használják fel a környezetükben.

Az új településfejlesztés gondolatvilágának egyik legnagyobb kihívása, hogy a kriminológiai tapasztalatokat milyen szisztéma szerint tudja beépíteni a tervezési folyamatokba. A fő kérdés az, hogy a politikai döntéshozók és a településfejlesztési szakemberek között kialakítható-e egy egységes álláspont?

A vegyes használatú épületek tervezésével csökkenthető a bünözés egy adott területen, ehhez mindenképpen szükséges a lakóövezeteket összekötő útvonalak optimális kialakítása is, amely a nagy áteresztőképességű utak csökkentésével, illetve a zsákutcák és a gyalogosforgalomra alkalmas járdák növelésével érhető el.

---

²⁸ externália: Egy gazdasági szereplő tevékenysége következtében felmerülő káros vagy előnyös, nem szándékosan okozott, hatás(ok), amely(ek) piaci ellentételezés nélkül befolyásolják egy másik gazdasági szereplő helyzetét. (Idegen Szavak Gyűjteménye)
<http://idegen-szavak.hu/extern%C3%A1lia>, megnyitva 2011. 02. 22.

A bűnözés mértéke nincs összefüggésben azokkal a területekkel, ahol az alacsonyabb jövedelmű lakosság él. A demográfiai változásoknak nem velejáró tényezője a bűnözési ráta.

Az emberek azért érzik magukat a parkokban biztonságban, mert úgy gondolják, hogy az nyilvános terület és a bűnözés megjelenését akadályozza. A városi parkok kifejezetten nem vonzzák a bűnözést, azonban további információkra van szükség annak megállapításához, hogy milyen típusú parkok létrehozása járul hozzá a bűnözés visszaszorításához. A bűncselekmények nagyobb gyakorisággal fordulnak elő a város peremterületein elhelyezkedő parkokban, azonban e jelenség a demográfiai változásoktól független.

A bűncselekmények bekövetkezése önmagában nem bizonyítja a parkoknak a városhoz viszonyított helyzetéből fakadó összefüggését. A bűnözés nem korlátozó tényezője a parkokban az emberek szabadidő-eltöltésének. A GIS rendszerrel a parkok vezetői integrálhatják a különböző adatokat és olyan holisztikus terveket dolgozhatnak ki, amik a látogatók szabadidős tevékenységének kulturált eltöltését minden tekintetben kielégítik.

A szabad terek építésekor szükségesek olyan térbeli elemzések, melyek a rendőrség segítségével nyomon követik a bűnözést, így könnyen megállapítható, hogy a lakosság melyik parkot fogja látogatni, illetve elkerülni. Az információk birtokában célzott együttműködés dolgozható ki a parkok fenntartói és a rendőrség között.

3. A szervezett bűnözés

3.1. A szervezett bűnözés kialakulása

A nemzetközi szakirodalom megállapításai

A hidegháborús időszakban nemzetközi szinten különböző ideológiai áramlatok csatáoztak egymással. A kormány szintű találkozók és a nemzetállamokon belül is állandó napirendi téma volt az adott politikai iránynak megfelelő katonai biztonság megvalósítása és fejlesztése.

A katonai biztonsági kérdésekből fakadó konfliktus a két nagyhatalom, az Amerikai Egyesült Államok és a Szovjetunió között alakult ki a legnagyobb mértékben. A hidegháború befejeződésével, illetve a Szovjetunió felbomlásával az 1990-es évek elején a földrajzi határokon átnyúló szervezett bűnözés egyre nagyobb méreteket öltött, ezért időszerűvé vált nemzetközi együttműködés alapján egy közös, gyakorlatilag minden országot érintő védelmi stratégia kidolgozása. A nemzetközi bűnözés legfőképpen a csempészetre, a kábítószerrel való visszaélésre, a fegyverkereskedelemre, a különböző pénzügyi visszaélésekre, a pénzmosásra, az emberkereskedelemre és a számítástechnikára irányult. A felsorolt bűncselekmények és a szervezett bűnözés közötti kapcsolat miatt az európai és Európán kívüli országok új védelmi kérdésekkel kerültek szembe, melyek egy-egy ország állampolgárait is közvetlenül érintik (Albanese J, - Dilip K. Das 2003: 6).

A Nemzetközi Szervezett Bűnözés²⁹ tekinthető az egyik legkomolyabb biztonsági problémának azért, mert a bűnözői tevékenység az egész világot behálózta. Közvetlenül veszélyezteti az országok politikai szuverenitását és integritását. A Nemzetközi Szervezett Bűnözés a XX. század közepétől óriási méreteket öltött, ezért ennek visszaszorítása, illetve felszámolása sürgetővé vált minden ország számára. A világ most szembesül olyan fejlett bűnszervezetekkel, melyek alááshatják a jogállamiságot, a nemzeti és a nemzetközi biztonságot, valamint hatással vannak a világgazdaságra is.

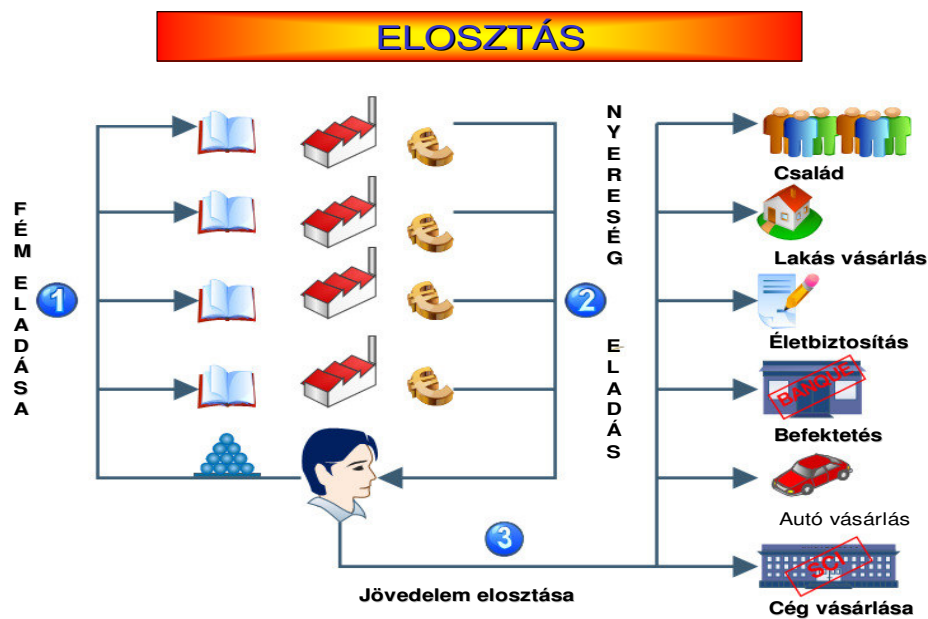
Számos ország és nemzetközi szervezet, pl. az Egyesült Nemzetek Szervezete támogatta az 1994-es nápolyi miniszter-közi konferenciát, melynek célja egy nemzetközi védelmi stratégia kidolgozása volt a szervezett bűnözés ellen³⁰.

A legjelentősebb bűnözői csoportok gyakorlatilag a világ összes földrészén megtalálhatók. Példaként hozhatók fel az olasz maffia klánok, a japán yakuzák, a kínai triádok, a kolumbiai kartellek és más etnikai alapon szerveződött csoportok. A szervezett bűnözői csoportok több európai országban is jelen vannak, ezek közül egyik fellegváruk Hollandia, ahol mintegy 450 csoport működik, beleértve az őshonos holland és a külföldi csoportokat is (Albanese J. – Dilip K. Das 2003: 7).

---

²⁹Nemzetközi Szervezett Bűnözés: Transnational Organized Crime (TOC)

³⁰<http://www.nap.edu/openbook> 1999: 1-10 megnyitva: 2011 02. 05

22. ábra: Franciaországi példa a szervezett jelleggel elkövetett fémlopásokból származó illegális jövedelem elosztására.

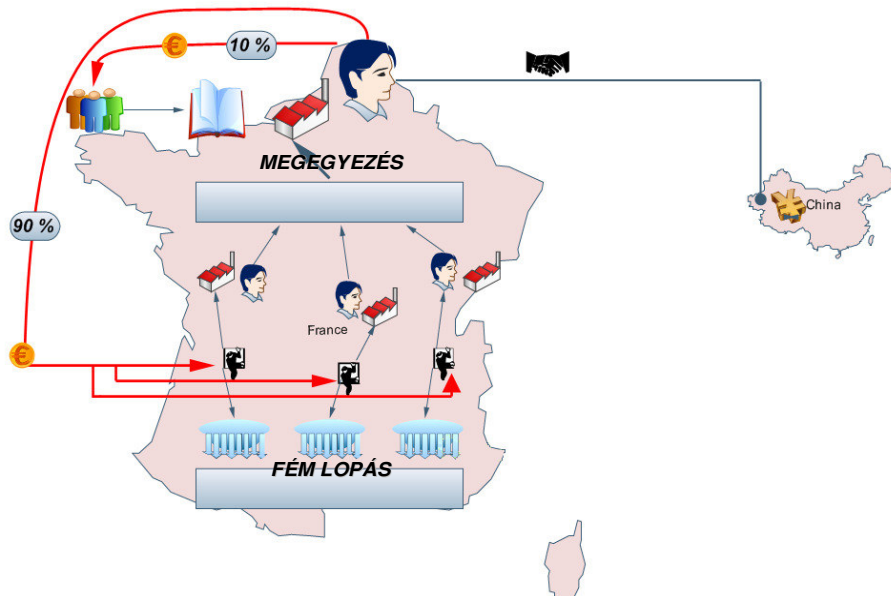
(Forrás: ORFK Tájékoztató 2008: 10-13)

A 22. ábra francia tapasztalatok alapján mutatja be a fémkereskedelemből származó nyereség befektetési lehetőségeit. Franciaországban a színesfém begyűjtésére nincs állami monopólium. A színesfémhulladék-gazdálkodás jelentőségét jellemzi, hogy az átlagos éves újrahasznosítás 900.000 tonna. A színesfém-hulladék szervezett begyűjtésével Franciaország színesfém nyersanyag-szükségletének 40%-át fedezni tudja. A színesfém-hulladékot a közönséges ipari hulladék-kategóriába sorolják, és ugyanezt az általános szabályozást kell alkalmazni erre, mint a nem veszélyes hulladékokra. Ezeknek a fémhulladékoknak a begyűjtési folyamata mégis rejthet magában veszélyeket és kellemetlen következményekkel járhat, mint pl.: a közvetlen környezettel, szomszédsággal való összeférhetlenség vagy az egészség, a biztonság, a közegészségügy, a mezőgazdaság, a környezetvédelem, a kulturális örökség védelmének veszélyeztetése.

A Párizsi Kereskedelmi Kamara gyakorlati útmutatót készített a fémhulladékok, így a színesfémek hulladékának újrahasznosításához. Az útmutató tételesen ismerteti a hulladékok tipikus keletkezési helyét, származását. A kamara olyan speciális rovatot alkalmaz, mely a fém- és fémötvözet-, fémtárgyak és használatból kivont járművek váz-maradványainak begyűjtésére és tárolására vonatkozik (ORFK Tájékoztató 2008).

LOPOTT FÉM « MOSÁSÁNAK » KONKRÉT ESETE

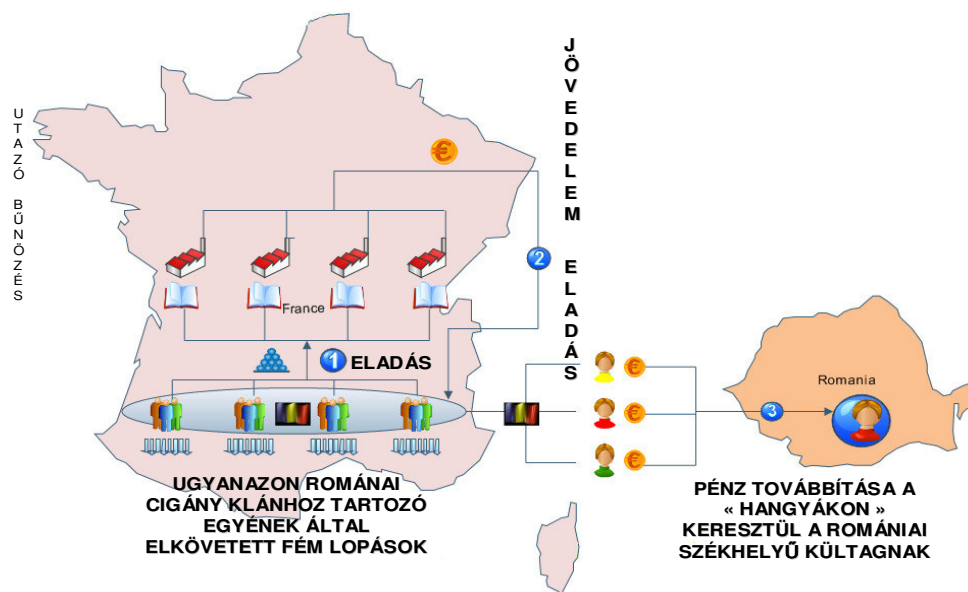

23. ábra: Franciaországi példa a szervezett jelleggel elkövetett fémlopásokból származó pénz tisztára „mosására”

(Forrás: ORFK Tájékoztató 2008: 10-13)

A színesfémlopások tekintetében Franciaországban is jelentős károkat okoznak az egyre értékesebb színesfémlopásra szakosodott csoportok és egyéni bűnözők. A francia rendőröknek több eredményes felderítésük volt, mellyel sikerült az ilyen típusú bűncselekmények számát csökkenteni. A rendőrségi akciók a fémkereskedőkre összpontosultak, olyan ügynökökkel együtt, akik képesek voltak az elloptott fémet. Ha ilyen anyagot találtak a telepen, a fémet elkobozták, a kereskedőt orgazdaság vádjával letartóztatták, visszavonták a működési engedélyét, továbbá feljelentették az adóhivatalnál is (ORFK Tájékoztató 2008).

SZERVEZETT LOPÁS NEMZETKÖZI SZINTEN

24. ábra: Franciaországi példa a nemzetközi szinten szervezett jelleggel elkövetett fémlopásokra
(Forrás: ORFK Tájékoztató 2008: 10-13)

Az Európai Unió tagországaiiban is nem az ellopott anyag értéke jelenti a legnagyobb kárt, hanem az a kiesés, amelyet egy-egy ilyen akció okoz. Ilyenkor egy-egy pályaszakaszon le kell állítani a szerelvényeket, ez mindenütt késéseket okoz, az emberek lekésik a csatlakozást a repülőgép-járatokra, késve érkeznek a munkahelyükre, melynek következményeként be is perlik a vasutat. A réz kitűnően vezeti az áramot, és ára jelentősen nőtt az elmúlt években a gyors kínai és indiai ipari fejlődés által támasztott fokozott kereslet következtében.

Az erre a bűncselekményre szakosodott elkövetők raktárakba törnek be és nagy tételben tulajdonítják el a színesfém anyagot, de ez a vasúti forgalomban nem okoz fennakadást. Veszélyesebbek az egyéni lopások, melyek elkövetői többségében az országban illegálisan tartózkodó személyek, pénzsűkébe került fiatalok, drogfüggők, akik a vasúti pályáról eltulajdonított rézkábelek, színesfémek illegális eladásából szerzik be a megélhetésükhöz szükséges jövedelmet (ORFK Tájékoztató 2008).

Argentínában telepedtek le a perui, a bolíviai és a kínai bűnszervezetek, míg Kanadában a szervezett bűnözői csoportokat az ázsiaiak, a kelet-európaiak, az olaszok és a kolumbiaiak alkotják. Az, hogy éppen ezekben az országokban akkumulálódott jelentős mértékben a szervezett bűnözés, gazdasági, társadalmi, politikai és etnikai okokra vezethető vissza.

Az elemzések azt állapítják meg, hogy egyfajta etnikai csapda alakult ki, mivel etnikai problémákkal, illetve egyes népcsoportok viselkedésével magyarázzák azok jelenlétét a szervezett bűnözésben (Albanese, J. - Dilip K. Das 2003: 7).

Egyes amerikai kutatók arra próbáltak választ adni, hogy az Egyesült Államokba bevándorolt kisebbségek több bűncselekményt követnek-e el, mint akik az USA-ban születtek. A felmérések azt igazolták, hogy a kolumbiaiak által elkövetett bűnesetek száma több, mint pl. a peruiak, a bolíviaiak vagy akár az USA-ban születettek elkövetései. (Albanese J. 1996: 6). A jelenség egyik oka lehet, hogy az Egyesült Államokba behozott kábítószer egyik fő forrása Kolumbia.

A szervezett bűnözői csoportok tevékenysége országonként eltérő képet mutat. Ennek az a magyarázata, hogy a különböző országok társadalmi-gazdasági háttere a bűnözői csoportokban eltérő működési mechanizmust alakít ki.

Egyes országok az elkövetett bűncselekmények típusai szerint kategorizálják a szervezett bűnözést, míg mások a csoportok szerkezete alapján tesznek különbséget. A két értékelés az érdek és a motiváció szerint mutat hasonlóságot, amely a bűncselekmény útján megszerzett anyagi haszonban rejlik³¹.

Először az Egyesült Államokban kezdték meg annak a stratégiának a kidolgozását, mely a szervezett bűnözés visszaszorítására tett határozott lépéseket. A szakemberek első körben meghatározták a szervezett bűnözés fogalmát: „*A szervezett bűnözés olyan vállalkozásban megnyilvánuló folyamatos összeesküvés, ami a kapzsóság érdekében megfélemlítésen és korrupción alapul*” (U.S. Department of Justice 1993: 9-14).

Albanese (Albanese J. – D. K. Das 2003: 7) és munkatársa szerint öt közös ismérve van a bűnözői szervezeteknek:

- a busás haszon érdekében a bűncselekményeket előre eltervezett módon követik el,
- vállalkozás színlelésével a konspiráció és a már meglévő szociális, etnikai, vagy üzleti kapcsolatokat használják fel céljuk elérésére,
- a megfélemlítést, a fenyegetést és az erőszakot is alkalmazzák az illegális lehetőségek felhasználásához, mellyel a többi csoportot szorítják a háttérbe,
- megvesztegetéssel és zsarolással nyomatékosítják szándékukat,
- mindig alkalmazkodni tudnak a változásokhoz, pl. a kereslet és a kínálat határozhatja meg az elkövetés tárgyát, indukálva ezzel a különböző csoportok közötti versenyt.

A szervezett bűnözés gyakorlatilag az egész világon megtalálható. Japánban a yakuzák már a XVII. századtól léteznek. Számos tényező befolyásolta kialakulásukat, és befolyásolja jelenlegi működésüket is. A csoportok korai időszakában működésük főleg a zsarolásra és a szerencsejátékokra koncentrált, de emellett jelen volt a prostitúció és az alkoholcsempészet is. A technikai fejlődéssel a szervezett csoportok a nagyobb haszonnal kecsegtető bűncselekmények eszköztárához nyúltak, mint az embercsempészet, a szerv-, a kábítószer- és fegyverkereskedelem, valamint a pénzmosás.

---

³¹ <http://www.nap.edu/openbook> 1999: 1-10 megnyitva: 2011. 01. 18.

Egyes bűncselekmények kialakulása, illetve annak állandósulása az adott ország földrajzi elhelyezkedéséből is eredhet. Ilyen pl. Kolumbia, amely kábítószer előállító ország és viszonylag közel helyezkedik el az Egyesült Államokhoz, amely a legfőbb felvevő piac e téren. Fontos tényező az ország gazdasági helyzete, hiszen szegényes nemzetgazdasági körülmények között sokkal nehezebb a csempészet és az illegális kereskedelem megteremtése, mint egy fejlettebb és gazdagabb országban, ahol az illegális célok jóval könnyebben elérhetők. A nemzet politikai és kormányzati helyzete fontos meghatározója a szervezett bűnözés elleni küzdelemnek. Az egymást követő kormányzatok bizonyos kérdésekben, így a szervezett bűnözés elleni határozott fellépésben egységes álláspontot kell, hogy képviseljenek minden országban (Albanese J. – D. K. Das 1995: 2).

A társadalmi kultúrák eltérően ítélnék meg egyes cselekményeket, pl. egyes országokban kismértékben engedélyezik a marihuána fogyasztását, vagy csak egyes termékek minősülnek csempészárunak.

A felsorolt tényezők elősegítik a szervezett bűnözés működését, illetve kialakulását, amely lehet országon belül, de gyakran kilép az ország határain túl, és nemzetközi bünszervezetté fejlődik.

Ez a terjeszkedés veszélyezteti leginkább az országok politikai és gazdasági biztonságát. A II. világháború után Japánban a káosz uralkodott, majd a gazdasági fellendülés segítette a yakuzákat abban, hogy különböző vállalkozások mögé bújva fennmaradhassanak. Japánban 1995-ben 24 yakuzá³² csoportot tartottak nyilván a hatóságok, melyek összesen 79 300 személyből álltak. (Albanese J. – D. K. Das 1995: 2).

Sok üzletembernek még mindig szüksége van a bűnözői csoportok támogatására és szolgáltatására az üzleti céljaik elérése érdekében. Akármilyen színvonalú gazdaságról is legyen szó, a szervezett bűnözői csoportok mindig „feltalálják magukat”, tökéletesen alkalmazkodnak az adott rendszerhez és körülményekhez. Példaként említhető Kína, ahol a történelmileg kialakult szervezett bűnözés miatt közvetlenül II. világháború utáni politikai helyzet instabillá és kaotikussá vált.

---

³² yakuzá: Yakuza, más néven gokudo, a világ egyik legrégebb bünszervezete, ami Japánban jött létre. A Yakuza kifejezés három számról, a 8-ra (ya), a 9-re (ku) és a 3-ra (za) utal. Ez egy kártyajáték Japánban, mely jelentősége a szerencse meghatározója a Yakuzák életében. A rendőrség kérésére a japán média börtönöknek, tehát erőszakos csoportulásoknak nevezi őket, de ők maguk ninkyō dantai-nak, vagyis „nagylelkű szervezeteknek” hívják magukat. Eredetük a XVII. század elejéig tekint vissza.

Az Edo-korban a feudális anarchia és a polgárháborúk következtében rengeteg samuráj vált roninná, azaz mester nélküli csavargóvá, akik nagyrészt szerencsejátékokból és fosztogatásból, védelmipénzszedésből tartották fenn magukat. Ebben az időben a Yakuzát még csak a szerencsejátékosok, a bakutō-k és az utcai kereskedők, a teikya alkotta. A II. világháború után kezdtek klánokba szerveződni, és ekkor indult meg a szervezet világméretűvé bővülése és klánokba szerveződése. Mára a Yakuza a világ egyik legnagyobb alvilági szervezetté nőtte ki magát. Teljesen áthatja a Japánra annyira jellemző hierarchikus szerkezetet; az élen az oyabun vagy más néven kumichō áll, aki a kobun-nak, vagyis az alárendelteknek, követőknek adja az utasításokat. A Yakuzát csaknem 100%-ban férfiak alkotják, kevés nő tölt be jelentős szerepet a szervezetben, őket nee-san-oknak, „nővéreknek” nevezik. http://japanfelderito.hu/yakuza_a_japan_alvilag/

A bűnözők összejátszottak a kormányzattal, mely következtében az ország egyes területein szabad utat kapott a csempészet, az illegális szerencsejáték, a prostitúció és az illegális kábítószer kereskedelem (Hoshino K. 1996: 18-32).

A szervezett bűnözői csoportok Olaszországban és Kolumbiában az állami szabályozásban vettek részt úgy, hogy politikusokat és kormánytisztviselőket vontak befolyásuk alá, akár erőszakot is alkalmazva, annak érdekében, hogy tevékenységüket zavartalanul, a bűnüldöző szervek kiiktatásával folytathassák. (Albanese J. – D. K. Das 2003: 6).

Az 1980-as években az olaszországi maffia családok több esetben ölték meg büntetőbírókat, rendőröket, politikusokat, köztisztviselőket és szakszervezeti vezetőket. A Casalesi klán az egyik leghatalmasabb család a camorrában, a hírhedt nápolyi maffiában. Számtalan gyilkosságot írnak a számlájára, de olyan üzletekben is jelen van, mint a hulladékkezelés vagy a cementgyártás. A klán a Nápoly környéki alvilág ura, igazi politikai és gazdasági nagyhatalom.

A klán legalább ezer embert ölt meg az elmúlt 30 évben, miközben vasmarokkal szilárdította meg hatalmát Dél-Olaszországban, Nápoly és Salerno környékén. A klánt az 1980-as évek Szicíliáját uraló Corleone családhoz hasonlítják: az utóbbinak évekig szinte teljhatalma volt a dél-olasz Caserta körzetben, ahol a lakosság nagy része elfogadta az általa diktált rendszert. A klán módszerei egyszerűek: aki nem fizet védelmi pénzt, annak felgyújtják az üzletét, de szélsőséges esetben akár le is lövik. Az elmúlt években golyó végzett sok olyan tanúval és panaszossal is, akik együttműködtek a hatóságokkal a klán elleni hivatalos eljárásokban³³.

A legnagyobb, nekik tulajdonított mézárhlást 2008 szeptemberében követték el, amikor egyszerre hat afrikait lőttek agyon a Nápolytól északra található tengerparti településen, Castelvoturnóban. A rendőrség szerint a Casalesi klán így iktatott ki egy rivális afrikai drogterjesztő csoportot, amelyik megpróbálta önállósítani magát a területükön.³⁴

Kolumbiában a szervezett bűnözői csoportok hatalmas összegeket költenek a választási kampányokban az őket támogató és befolyásuk alá vont képviselőkre. Az egyik drogbáró, Carlos Lehder Latin Nemzeti Mozgalom néven politikai pártot akart alapítani. Ezekben az országokban az erőszak mellett a széleskörű korrupció is jelen van a tiltott tevékenységek zavartalan folytatása és a bűncselekményekből származó pénzüsszegek tisztára mosása érdekében, melyek veszélyeztethetik, és alááshatják az állam stabilitását és nemzetbiztonságát. Az állami tisztviselőknak, a bíróknak és az ügyvédeknek a szervezett bűnözést elősegítő és fenntartó kapcsolatrendszere is gyengíti a politikai, a gazdasági és társadalmi biztonságot, hiszen a bűnözés gyakorlatilag érinti az ország összes állampolgárát (Albanese J. – D. K. Das 2003: 7).

---

³³ <http://www.origo.hu/nagyvilag/20090921-napolyi-maffia-casalesi-klan-akik-a-bortont-is-maguknak-epitettek.html>, megnyitva: 2012. 09. 28.

³⁴ <http://www.origo.hu/nagyvilag/20090921-napolyi-maffia-casalesi-klan-akik-a-bortont-is-maguknak-epitettek.html>, megnyitva: 2012. 09. 28.

A nyolcvanas, kilencvenes években az amerikaiak figyelme a kolumbiai Medellin és Cali kartellekre irányult. Jelentős erőfeszítések árán sikerült a kolumbiai kormánynak és az amerikai szövetségi drogellenes hatóságnak elzárni a kokaincsempészet hagyományos karib-tengeri útvonalát, ez azonban azt eredményezte, hogy a kolumbiai kartelleknek új szállítási csatornák után kellett nézniük.³⁵

Mexikó adta a megoldást. A Pablo Escobar vezette Medellin és az ellenséges Cali kartell azonban kénytelen volt lepaktálni a legnagyobb mexikói drogkartellekkel – Sinaola, Tijuana és a Golf –, hogy rajtuk keresztül jutassák el az árut. Az 1990-es években sikerült szétzilálni a kolumbiai kartelleket.

Pablo Escobar 1993-as halála örömujjongást váltott ki a mexikói „kollegákból”, hiszen így a mexikóiak, akik egyszerű kézbesítők voltak, jóval nagyobb hasznot tudtak lehasítani maguknak a kokain-kereskedelemből.³⁶

Az Őrült - El Loco - néven is ismert Mejía Múnera és fivére egy fegyveres drogkereskedő banda, az "Ikrek" - Los Mellizos - élén állt. A testvérpár az 1990-es években kezdett drogcsempészetrel foglalkozni. Két év alatt csaknem 70 tonna kokaint csempészték be az Egyesült Államokba. A 2000-es évek elején ők is jobboldali paramilitáris csoportokhoz csatlakoztak, mert ezeknek a csoportoknak a kormány, leszerelésük érdekében, felajánlotta a kiszabható büntetés mérséklését.

A szicíliai maffia³⁷ családok már rutinszerűen használják céljaikhoz eszközként az erőszakot és a korrupciót. Az olaszországi események azt mutatták, hogy még egy fejlett ipari állam is sebezhető a szervezett bűnözés által. Amennyiben az állam nem képes az ellenőrzése alá vonni az illegális fegyver-, ember- és kábítószer-kereskedelmet, akkor nemzetközi szinten az ország megítélése nagymértékben romlik.

A határok átjárhatósága következtében az állam területi identitása megkerülhetővé válik. A gazdasági globalizáció lehetővé teszi az áruk szabad mozgását, illetve az állampolgárok és a tőke egyik országból a másikba történő áramlását. A határmenti ellenőrzések csökkenésével az illegális kábítószeres és fegyveres behozatala könnyebbé vált. Az egész világon megközelítőleg 50 billió amerikai dollár származik évente az illegális kábítószer-kereskedelemből (Shelley L. I. 2003: 48).

---

³⁵ <http://www.origo.hu/nagyvilag/20090921-napolyi-maffia-casalesi-klan-akik-a-bortont-is-maguknak-epitettek.html>, megnyitva: 2012. 09. 28.

³⁶ <http://www.origo.hu/nagyvilag/20090921-napolyi-maffia-casalesi-klan-akik-a-bortont-is-maguknak-epitettek.html>, megnyitva: 2012. 09. 28.

³⁷ maffia: Szicíliai titkos szervezet, amely rablásával, gyilkosságaival és terrorcselekményeivel rettegésben tartja az egész tartományt. Kiterjedt ágazatai működtek a harmincas években az Egyesült Államokban, összefonódva az ottani gengszterizmussal. Átvitt értelemben: bűnszövetkezet, céljait fondorlatosan vagy erőszakkal megvalósító titkos társaság. "Leleplezték a nagy maffiát, amely már az egész használatú-kereskedelmet behálózta. (Tudományos és Köznyelvi Szavak Magyar Értelmező Szótára) <http://meszotar.hu/keres/maffia>

Véleményem szerint a szervezett bűnözés kialakulása a világ társadalmi-gazdasági fejlődése következtében törvényszerűen jött létre. A kialakulása kezdetén az a bűnözői csoport juthatott minél jobb területi pozícióba, amelyik felvállalta az illegális áruk nagyarányú kereskedelmét. De emellett megjelent tevékenységükben a prostitúció, a szerencsejáték, a lopás és a zsarolás is.

A kutatások tapasztalatai alapján megállapítottam, hogy a szervezett bűnözést a nagyvárosok kialakulása jelentős mértékben elősegítette. A városok adta környezeti feltételek kedvező táptalajt biztosítottak a bűnözői csoportok számára, mely a mai napig is virágzik. A városi lakosságban megjelenő nagyszámú "kritikus tömeg", amely az elkövetőknek nyújtott biztos piacot a legális kereskedelemben fellépő hiányok pótlására, megkönnyítette a tiltott áruk és szolgáltatások piacának kiépítését.

Véleményem szerint a szervezett bűnözés részéről - az illegális piacok fenntartása érdekében - a hivatalos személyek megvesztegetése is a városok növekedése miatt létrejött nagyszámú közigazgatási apparátussal magyarázható, mely a város törvényes működési kereteinek betartását felelős.

Megítélésem szerint a városban szegregálódott közösségek a szervezett bűnözés kialakulásának egyfajta etnikai dimenziót adtak. Példaként említhető a kínai, az afrikai és az olasz városrészek bünszervezetei, melyek kialakulása tükrözi a helyi kulturális és gazdasági körülményeket.

A XX. század elején a piacszerzés érdekében jelentős bandaháborúk alakultak ki főleg az iparosodott városi területeken, ahol a bandáknak meg kellett küzdeniük a területen beszedett védelmi pénzek feletti egyeduralomért. Az üzlet, illetve a vállalkozások tulajdonosai - amennyiben nem voltak hajlandóak alávetni magukat a védelmi pénz megfizetésére - számíthattak arra, hogy maguk vagy családtagjaik testi épsége került veszélybe.

Részösszegzés

Megítélésem szerint a bünszervezetek, különös tekintettel az olasz bűnözői csoportokra, a II. világháború előtti és utáni működése eltérő képet mutat. Ez főleg az 1919. január 16-án hatályba lépett amerikai alkotmány-módosításnak köszönhető, mely az alkoholfogyasztást kísérelte meg visszaszorítani, nem sok sikerrel. A szándék a fogyasztás ellenőrzésén keresztül az alkohol gyártásának, értékesítésének és szállításának ellenőrzésére is irányult. Lényegében nemzeti tilalom jött létre az alkohol illegális piacára, mely korábban semmihez sem volt hasonlítható.

Úgy vélem, hogy a nemzeti tilalom megkönnyítette a bünszervezetek hatalmi törekvéseinek konszolidációját. Le kell szögezmem, hogy bár az illegális alkoholgyártásra és -kereskedelemre nem áll rendelkezésre pontos adat, mégis ez vált a legnagyobb iparággá nemcsak az Egyesült Államokban, hanem az egész világon. Az alkohol illegális csempészete és forgalmazása is ösztönözte a bűnözői csoportok nemzeti és nemzetközi együttműködését, a szervezett jelleg kiszélesedését.

Megítélésem szerint a nemzeti tilalom elősegítette a korrupció elterjedését is, hiszen a szeszcsempészetben rejlő óriási jövedelemből a politikai szereplők is ki akarták venni a részüket. Ezért a tilalom létezőnek és erkölcsinek sem tekinthető.

A szesztilalom idején stabilizálódott a bűnözői és a politika szervezetek között a kapcsolat, mely következtében létrejött városi társadalmi szerkezet még az elkövetkező évtizedekben sem változott.

Megállapításaim szerint az 1930-as nagy gazdasági világválság komolyabb hatással nem volt az előző években kialakult szervezett bűnözés struktúrájára. Miután a szesztilalom 1933-ban véget ért, a nagy bűnszervezetek egyre aktívabbak lettek a szerencsejáték, az uzsora-hitelezés és az egyre szélesedő kábítószer-kereskedelem területén. Egyre több vállalat volt kitéve ebben az időszakban a zsarolásnak. A bűnözői csoportok az érdekérvényesítésük hatékonyabb kifejtése céljából különböző erőszakos eszközöket és módszereket alkalmaztak a megfélemlítésre. Ezzel gyakorolhattak nagyobb nyomást a szakszervezetekre és a törvényesen működő vállalkozásokra.

Megítélésem szerint a szervezett bűnözői csoportok és a szakszervezetek, vagy törvényes vállalkozások közötti üzleti kapcsolatok kölcsönös előnyökkel jártak a felek számára.

Meglátásom szerint az 1950-es években a szervezett bűnözés része volt az amerikai populáris kultúra. A televízióban közvetített tárgyalások, kongresszusi meghallgatások ellentmondásos véleményeket alakítottak ki a nézőkben. A nézők többsége ugyan elítélte a szervezett bűnözés létét, azonban voltak, akikben a bűnözők külső megjelenése és a televízión keresztül a nézőkhöz közelebb kerülése inkább szimpátiát váltott ki.

A szervezett bűnözés ebben az időszakban jelentős befolyással bírt a politikai döntéshozókon kívül minden olyan személyre, aki a céljaik elérésében tudtak segíteni.

Az 1960-as évek amerikai szervezett bűnözés elleni politikáját vizsgálva arra a következtetésre jutottam, hogy az 1967-es év hozott pozitív irányú változást. Johnson elnök akkori utasítása alapján a Rendészeti Bizottság az igazságszolgáltatás szemszögéből vizsgálta meg szervezett bűnözés jelenségét. A vizsgálat azt állapította meg, hogy a szervezett bűnözés olyan, mint egy idegen etnikai összeesküvés. A La Cosa Nostra mintegy ötezer tagja huszonnégy "családba" szerveződött, melyek mindegyike egy adott regionális övezet felett gyakorolt befolyást. A szervezett bűnözői csoportok létrehoztak egymás között egy olyan döntéshozatali szervezetet, amely maguk számára törvényhozásra és igazságszolgáltatásra volt hivatott. Az 1970-es évek valóban a szervezett bűnözés olasz-amerikai hegemoniáját tükrözték.

Az 1980-as évek nem sok változást hoztak a szervezett bűnözés visszaszorítása terén. Ezen időszakot a széles körben elterjedt korrupció és a jól tagolt, a szervezett bűnözői csoportok és a politikai gépezet közötti kapcsolat jellemezte.

Azonban úgy látom, hogy az önkormányzati rendszet egyre professzionálisabb kialakításával, illetve a bűnügyi szövetségi ügynökségek fejlesztésével a szervezett bűnözés bázisai „támadhatóvá” váltak. Új jogszabályok léptek hatályba, melyek a szervezett bűnözés gazdasági tevékenységeinek átláthatóságát és ellenőrzését szolgálta.

A XX. század utolsó éveit vizsgálva megállapítottam, hogy a szervezett bűnözés intellektuálisabbá változott, már nem elegendő a nyers brutális erőszak. A társadalmi-gazdasági változások megkövetelik, hogy a szervezett bűnözésben érintett tagok a kornak megfelelő felkészültséggel és intelligenciával rendelkezzenek. A technikai fejlődés következtében megfigyelhető a bűnözői csoportok megváltozása, illetve egyik a másikba történő egybeolvadása is.

Azt is érdemes megjegyezni, hogy a szervezett bűnözés visszaesése a hagyományos olasz közösségek második és a harmadik generációjának elutasító magatartásából is következik. Ezen túlmenően más etnikai csoportok bűnözése is gyakran sértette az olasz-amerikai szindikátus érdekeit.

Meglátásom szerint a heroin piacok korábban gyakorolt szervezett bűnözői irányítása már nem volt hatékony, azokat a mexikói és ázsiai csoportok vették át, amelyek a meglévő piacok megszerzésére, illetve újabbak kialakítására korszerűbb stratégiai elképzelésekkel léptek fel. A régebben alakult bűnözői csoportok már nem voltak képesek fenntartani a hegemoniát a piacok felett. Ez mondható el a nagy jövedelmet hozó kokain-vállalkozásokra is, melyek kolumbiai kartellek ellenőrzése alá került.

Az 1980-as és 1990-es évekbeli szervezett bűnözés problémáját abban látom, hogy az új bűnözői csoportok megjelenése a szervezett bűnözés nemzetközi kiterjedtségét növelte. Ez a tendenciózus folyamat már a hidegháború utáni időszakban elindult, átlépve a nemzeti és a gazdasági határokat. A kereskedelmi korlátozások csökkentése, a globális pénzügyi és a távközlési rendszerek kiépülése, a nemzeti határok átlátható jellegét szüntették meg. A szervezett bűnözés drámai növekedésének egyik oka a volt Szovjetunió szétesése is, amely megkönnyítette a bűnügyi „összeesküvést” nemzetközi szinten.

Megítélésem szerint az illegális gazdasági műveletek nyomon követése, vizsgálata és az érintettek felelősségre vonása nehézségekbe ütközik, mivel a különböző nemzetek közötti együttműködési megállapodások változnak, illetve a végrehajtási prioritások és a rendelkezésre álló források sincsenek összhangban egymással.

A bűnözői csoportok kiterjedtségére vonatkozóan megállapítottam, hogy a volt Szovjetunió tagállamainak, Ázsiának és Olaszországnak a bűnözői csoportjai, valamint Közép- és Dél-Amerika-i kábítószer-kereskedők szövetkeztek egymással. A kolumbiai drokartellek és a szicíliai maffia jól tükrözi a kartellek működését az európai piacokon. Az Egyesült Államokban a kokain magas áron értékesíthető, azonban a megítélésem szerint a kábítószer ellenes küzdelemben az USA kisebb aktivitást mutat.

Véleményem szerint a szervezett bűnözés veszélyezteti a békét és az emberek biztonságát, sérti az emberi jogokat és aláássa a gazdasági, társadalmi, kulturális, politikai és civil társadalmi szférákat az egész világon.

A szervezett bűnözés számos formában nyilvánul meg, így a kábítószer és fegyverkereskedelem terén a leginkább.

Ugyanakkor azt is meg kell állapítanom, hogy a szervezett bűnözői csoportok kihasználják az emberi mobilitás lehetőségét, amely az illegális bevándorlók esetében az embercsempészetben nyilvánul meg.

A szervezett bűnözés az általuk alkalmazott nagymértékű pénzmosással aláássa a pénzügyi rendszereket. A hatalmas összegek veszélyeztethetik a jogszerű gazdálkodás intézményeit és közvetlenül befolyásolják az állami működést szolgáló rendszereket.

Hivatalos személyek vesztegetésével választási eredményeket változtathatnak meg, amely érdekeiket a leginkább szolgálná.

Véleményem szerint a feketegazdaságból származó hozamok magas profitja következtében az emberek eshetnek áldozatul. Minden évben sokan veszítik el életüket a szervezett bűnözés miatt.

Megítélésem szerint a szervezett bűnözés „változatos” módszerei nagymértékben befolyásolják a makrogazdasági adatokat. Igen jelentős a tiltott áruk csempészete egyik kontinensről a másikra, illetve adott esetben azok forgalomba hozatala egy harmadikon.

Úgy vélem, hogy a transznacionális szervezett bűnözés áthatja a kormányzati szerveket és alárendelt intézményeit. A fekete gazdaság beszivárgása az üzleti és a politikai életbe a gazdasági és társadalmi fejlődés akadályát jelenti, valamint aláássa a kormányzást és demokráciát.

Megítélésem szerint a szervezett bűnözés transznacionális jellege azt is jelenti, hogy a bűnözői hálózatok működésük során leküzdik a kulturális és nyelvi különbségeket, vagyis a bűncselekmény elkövetésekor ezek a tényezők már nem jelentenek akadályt számukra. A szervezett bűnözés nem stagnál, hanem alkalmazkodik a világon bekövetkezett társadalmi-gazdasági változásokhoz, működésük egyre rugalmasabbá és kifinomultabbá válik. A szervezett bűnözés átlépi a kulturális, társadalmi, nyelvi és földrajzi határokat.

Megítélésem szerint a maffia típusú olasz szervezett bűnözés nyilvánvaló fenyegetést jelent az Európai Unióra. Az olasz maffiák működésüket tekintve egy adott területet és az ott lakó közösséget vonják ellenőrzésük alá, illetve a terület gazdasági előnyeit aknázzák ki maguk számára.

Véleményem szerint a szervezeten belül uralkodó szellem a család, a hatalom és a más uralta terület tisztelete, ennek megfelelően a saját fennhatósága alá vont hely respektjének elvárása és megkövetelése.

Az olasz bűnözői csoportok képesek vesztegetés útján manipulálni a választásokat, mellyel elérik a kívánt terület ellenőrzésük alá vonásának lehetőségét. Más bűnözői csoporttal történő szövetkezésük fenyegetést jelent bármely európai országra.

Az olasz szervezett bűnözést vizsgálva megállapítottam, hogy azok kiaknázzák jogszabályi kiskapukat, a korrupt adminisztrátorok és a szakemberek szolgáltatásait veszik igénybe ahhoz, hogy fedőcégek útján a bűncselekményekből szerzett pénz tisztára moshassák, azaz legalizálják.

Megállapítottam, hogy az olasz szervezett bűnözés nemzetközi terjeszkedése elsősorban Észak-Amerikára irányul. Az EU-ban működői kapcsolataik megkönnyítik bűnözői tevékenységük folytatását és a tisztességtelenül szerzett vagyonuk legalizálását. Az olasz bűnözői csoportok egyre inkább részt vállalnak a kokain-kereskedelemben, melynek érdekében gyakran együttműködnek más bűnözői csoportokkal.

Megállapításaim szerint az olasz alvilág rendkívül képzett pénzügyi szakemberei a pénzmosás céljából beszivárognak a törvényes üzleti struktúrákba, és e tevékenységük kifejtésére célországként Dél-Afrikát, Kanadát, az USA-t, Venezuelát és Spanyolországot szemelték ki.

Véleményem szerint a kolumbiai kartellek más szervezett bűnözői csoportoktól eltérő képet mutatnak, mert illegális tevékenységük szinte kizárólagosan a kábítószer üzletre koncentrálnak. A kartellek - látva az ebben a tevékenységben rejlő óriási jövedelmezőséget - egyfajta sikeres vállalati kultúrát alkalmaznak, melynek alapja a szakosodott munkamegosztás, célja pedig a minél hatékonyabb és eredményesebb gazdálkodás.

A kolumbiai szervezett bűnözést vizsgálva megállapítottam, hogy a legfontosabb kolumbiai kartellek teljes mértékű összefonódása figyelhető meg. A legerősebb bűnözői csoportok ellenőrzésük alatt tartják a kábítószer-kereskedelemben kapcsolódó nagy termelési és elosztási hálózatokat és a jelentős mezőgazdasági vállalkozásokat. Ez magában foglalja a laboratóriumokat és üzemeket is. A kartellek a minél nagyobb haszonnal járó kábítószer-kereskedelemben érdeklődve kiterjedt marketing műveletet összpontosítanak az Egyesült Államok és a nagyobb európai városok felé. A bűnözői csoportok tranzakciós tevékenységei rendkívül nehezen követhető nyomon. A bevételek tisztára mosása banki kapcsolataik révén válik sikeressé, sőt, a jövedelmük nagy részét már szabályos pénzügyi befektetéseken, illetve alapokon keresztül legalizálják. Pénzügyi befektetéseik szinte az egész világon léteznek.

További következtetéseim szerint az Egyesült Államok és Kolumbia közötti több mint 3200 km-es távolság leküzdése érdekében a kolumbiai kartellek együttműködnek a mexikói bűnözői csoportokkal. A kábítószernek Mexikóból az USA-ba történő csempészete nagyobb sikerrel kecsegtet, mint Kolumbiából, nemcsak a távolság, hanem a több és összetettebb amerikai ellenőrzések miatt.

Megítélésem szerint Mexikó közelsége az Egyesült Államokhoz a mexikói bűnözői csoportoknak egyedi földrajzi előnyt jelent más országbeli bűnbandákhoz képest, amely lehetővé teszi a világ legnagyobb a kábítószer piacára való bekerülést. A kolumbiai és a mexikói kartellek együttműködése a kábítószer szállításán kívül a mák-termesztésre és heroin előállítására is vonatkozik.

3.2. A szervezett bűnözésnek az állam működésére gyakorolt hatása

A nemzetközi szakirodalom megállapításai

Az országhatárokon átnyúló szervezett bűnözés és az ún. fehérgalléros bűnözés³⁸ többek véleménye szerint is hasonló.

Az illegális pénz kifizetéséhez a jogszabályok keretein belül működő vállalkozások szükségesek, melyek nemcsak a bűnözői csoport székhelyén működnek, hanem az ország határain túl is gazdasági hálózatot építenek ki. Ha a bűncselekményt szervezeten követik el, és az több országra is kiterjed, akkor mindez az egyes országok függetlenségét is veszélyeztetheti. A nemzetközi megállapodások a szervezett bűnözés visszaszorítását irányozzák elő azzal a feltétellel, hogy az nem járhat az országok belügyeibe történő beavatkozással.

A szervezett bűnözés által generált fenyegetettség kihívást jelent az új védelmi stratégiák kidolgozására, szem előtt tartva a nemzetek függetlenségét, szuverenitását és területi integritását.

A nemzetközi bünszervezetek részt vesznek a határokon átnyúló kábítószer-, és fegyver-kereskedelemben, melyek jelentős mértékben veszélyeztetik az országok nemzetbiztonságát, valamint politikai és gazdasági instabilitást okoznak.

A világ országai eltérő nemzetpolitikával, gazdasági fejlettséggel, valamint jogrendszerrel rendelkeznek. A szervezett bűnözői csoportok ezeket a tényezőket teljes mértékben figyelmen kívül hagyják, nem tisztelik az országhatárokat, és mindent elkövetnek annak érdekében, hogy céljaikat elérjék. Az állam szuverenitásának veszélye akkor áll fenn a leginkább, amikor a bűnözői csoportok a kormánytisztviselőket teljes mértékben befolyásuk alá vonják. Ebben az esetben az állam monopóliuma a bűnözőzés tekintetében nagymértékben csökken, és a destabilizáció következtében forradalmi csoportok jöhetnek létre (Baylis J. 1999: 195).

---

³⁸ Fehérgalléros bűnözés: Schäfer István megfogalmazása szerint „akik a bűncselekményt a gazdasági vagy társadalmi hatalmuk eszközeivel, vagy annak bástyái mögül követik el. A fehérgalléros büntetett elnevezése képletesen kívánja bemutatni azokat az ún. gazdasági vagy társadalmi tekintélyeket, akik etikai személyiségüknek rosszállást érdemlő konstitúcióját legtöbbször pozíciójuknak hangsúlyozásával, előkelő fellépéssel, általában külsőségekkel leplezik, tehát akik ilyen értelemben a közvélemény előtt mindig tiszta, fehérgallérban jelennek meg.”

<http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:Vzge17nk10EJ:www.ajk.elte.hu/student/krim/>

A nemzetközi politikai kapcsolatokban jelentős szerepet játszanak a globális gazdasági változások. A nem állami szereplők, különösen a transznacionális³⁹ társaságok részvétele a világgazdaságban azt jelenti, hogy egy-egy nemzetállam meghatározó szerepe a nemzetközi rendszerben csökkenő tendenciát mutat. A gazdasági tényezőknek a nemzetközi politikára gyakorolt növekvő befolyása vitathatatlan.

Sok esetben a transznacionális vállalatok, mint pl. a Shell, a General Motors, és a Sony Corporation egyes államok piacait a legnagyobb mértékben uralják, köszönhetően a fejlődő országokban, Afrikában, Kelet-Európában és Ázsiában végbemenő társadalmi változásoknak, melyek a jóléti felhalmozás felé mozdultak el (Dupont A. 1999: 449).

A nemzetközi vállalatokkal kapcsolatban az a meglátásom, hogy a tevékenységük érdekében képesek a jogszabályok keretein belül kitérni a hazai ellenőrzések alól, ezzel koncentrálnak a profitmaximalizálási célkitűzéseiket. Számos transznacionális vállalat nagyon erős gazdasági pozíciót tölt be, mégis szükséges felettük az állami ellenőrzés azért, hogy a szigorú jogi és adminisztratív eszközök gyakorlása révén tartsák be működésük során a törvényi előírásokat. Egyes cégek ellenőrzését ugyanakkor átvehetik a nemzetközi szervezett bűnözői csoportok, melyek súlyosan veszélyeztetik annak az országnak a nemzetgazdaságát és a nemzetbiztonságát, ahol a vállalat a fő tevékenységi körét folytatja, ezáltal az állam szuverenitását és a területi integritását korlátozzák.

Az egyre szigorúbb törvényi szabályozások ellenére is tapasztalható, hogy egyes országokban a helyi politika segíti azokat a vállalkozásokat, illetve vállalatokat, melyek mögött szervezett bűnözői csoportok lelhetőek fel. Ezen országok közé sorolható Fehéroroszország is, ahol a szervezett bűnözés megfékezésére tett kísérletek nem mondhatók sikeresnek. Hasonló állapotok uralkodnak más, volt szovjet köztársaságokban is, amelyekben leginkább a törvények szigorú végrehajtása hiányzik.

Az Egyesült Államokban a törvényi rendelkezések szigorúnak mondhatók, azonban a kábítószer csempészet területén a kormányzat mégis engedékenynek mutatkozik. Az elkövetők vagy nem részesülnek súlyos büntetésben, vagy a törvények nem tartják vissza kellőképpen őket az elkövetéseiktől (Albanese J. 2003: 281).

A bűnmegelőzés tényezői:

- a törvényi szabályozás,
- a végrehajtás betartatása,
- a korrupcióellenes intézkedések.

---

³⁹ transznacionális társaságok: az a vállalat, illetve társaság, amelynek működése – külföldi leányvállalatai és a bedolgozó-szolgáltató-értékesítő partnereivel létesített tartós és szervezeti együttműködés révén – egyszerre több nemzetgazdaságra terjed ki, tőketulajdonosa többnyire, de nem feltétlenül multinacionális, üzletpolitikája pedig a vállalat összműködésének eredményességére, globális optimalizálására orientált, és elsősorban az anyaggazdaságban lévő bázis, illetve irányító csoport érdekei által meghatározott.

<http://lists.webdream.hu/pipermail/okosbkf/attachments/>

Ko-lin Chin (Ko-lin Chin 1995: 47-64) szerint egyes országokban bizonyos szervezeten elkövetett bűncselekmények enyhébb megítélés alá esnek, ilyen pl. a csempészet, amely több esetben az adott ország gazdasági színvonala következtében a hiányzó, vagy nagyon drága áru hiánypótlását szolgálja.

Williams (Williams P. 1994: 96) a szervezett bűnözést úgy írja le, hogy a szervezett bűnözői csoport székhelye egy állam, azonban az elkövetett bűncselekmény több befogadó országra is kiterjed, ahol a piaci feltételek kedvezők, és kismértékű a lebukás veszélye. Manapság a globalizáció miatt a határokon átnyúló szervezett bűnözést egyre bonyolultabb leírni. A szervezett bűnözés fogalmának és rendszerének újragondolása szükséges, hogy egy nemzetközi szinten létrehozott joghatóság az együttműködés keretében programot dolgozthasson ki a bűnözés visszaszorítására, melyhez elengedhetetlen a bűncselekmények és a kapcsolati rendszerek számítógépes elemzése, majd értékelése.

Részösszegzés

Véleményem szerint az illegális nemzetközi bűncselekményekből származó hatalmas gazdasági teljesítmény nemcsak a nemzetgazdaságot, hanem a nemzetbiztonságot is veszélyezteti.

Megítélésem szerint a szervezett bűnözésnek az államra gyakorolt negatív hatásai elsősorban azokban az országokban jelennek meg, melyekben a közbiztonság nem megfelelő és az állami apparátus is jelentős befolyása alatt van a bűnözői csoportoknak. Az országban a szervezett bűnözés által eluralkodó korrupció aláássa az állam hosszú távú működőképességét. Példaként említem a törékeny gazdasággal rendelkező Kolumbiát és Perut, melyekben az illegális jövedelem meghaladja az adott ország egész évi költségvetését. De a nemzetközi bűnözés piacai még a stabil gazdasággal rendelkező országok biztonságát is fenyegetik. Úgy vélem, hogy a nemzetközi szervezett bűnözés ellen a fellépés nem kellően hatékony és nem következetes, ezért a probléma megoldása komoly kihívás a politikai, a nemzeti és a gazdasági biztonság megteremtése terén.

Véleményem szerint törékeny gazdasággal rendelkező ország az, ahol a nemzeti és a helyi hatóságok képtelenek a köz- és nemzetbiztonság, valamint az egészséges élethez szükséges alapvető szolgáltatások biztosítására. Az ilyen államokban a tilalmi rendszerek gyakorlatilag nem működnek, ezáltal az illegális termékek kereskedelme - adott területen az állam kifejezett segítségével - virágzik.

Az a meglátásom, hogy a problémakör a világ valamennyi államát érinti, ezért minden államnak a saját biztonsága megteremtése érdekében kiemelten kellene kezelnie a szervezett bűnözés elleni szigorú fellépést, amely a bűnözői csoportok felszámolását, illetve a bűncselekmények visszaszorítását irányozza elő. Csak nemzetközi összefogással és együttműködéssel lehet sikert kovácsolni a szervezett bűnözés elleni harcban.

Véleményem szerint a jogharmonizáció, a pénzügyi tranzakciók kontrollja és a vámügyek szigorúbb ellenőrzése, illetve a kiadások nemzetközi szinten való szélesebb kiterjesztése lehet eredményes a szervezett bűnözés visszaszorítása terén.

Hazai rendőrségi intézkedések

Hazánkban is kiemelt fontossággal bír a szervezett bűnözés elleni hatékony fellépés, melynek érdekében született meg a Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központtal történő együttműködésről szóló 38/2010. (OT 22.) ORFK utasítás. Az utasítás különös hangsúlyt fektet a szervezett jelleggel elkövetett bűncselekmények nyomozás során a titkos információgyűjtő tevékenységre. A Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központtal történő együttműködéssel kapcsolatos feladatokat központi szervként az ORFK Bűnügyi Főigazgatóság Bűnügyi Elemző-Értékelő Főosztálya látja el. A szervezett bűnözéshez kapcsolódó büntetőeljárásban keletkezett adatokat a Magyar Rendőrség Robotzsaru-2000 integrált ügyviteli és ügyfeldolgozó rendszer országosan összesítve, automatikusan továbbítja a Központnál kialakított Robotzsaru rendszerbe.⁴⁰

Az alábbi, általam szerkesztett ábra szerint a tájékoztatást a helyi és a területi nyomozó hatóságok elektronikus formában a területi nyomozó hatóságnál működő elemző-értékelő feladatokat ellátó elemző-értékelő osztályon keresztül a Bűnügyi Elemző-Értékelő Főosztályra továbbítják. A helyi és területi nyomozó hatóságok a titkos információgyűjtésből származó adatokat az elemző-értékelő osztályra továbbítják. Az elemző-értékelő osztály – a szolgáltatott adatok feldolgozását követően – ezeket a Bűnügyi Elemző-Értékelő Főosztályra továbbítja. A Bűnügyi Elemző-Értékelő Főosztály gondoskodik a szolgáltatott adatok ellenőrzéséről, és azokat a Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központhoz továbbítja. A Bűnügyi Elemző-Értékelő Főosztály az adatszolgáltatásról nyilvántartást vezet. A Központtól történő adatszolgáltatásra vonatkozó megkeresést a helyi és területi nyomozó hatóságok az elemző-értékelő osztályon keresztül a Bűnügyi Elemző-Értékelő Főosztályra küldik, amely a megkeresést a Központ felé továbbítja. A megkeresésre érkezett választ a Bűnügyi Elemző-Értékelő Főosztály az elemző-értékelő osztályon keresztül küldi meg a helyi és területi nyomozó hatóságoknak.⁴¹

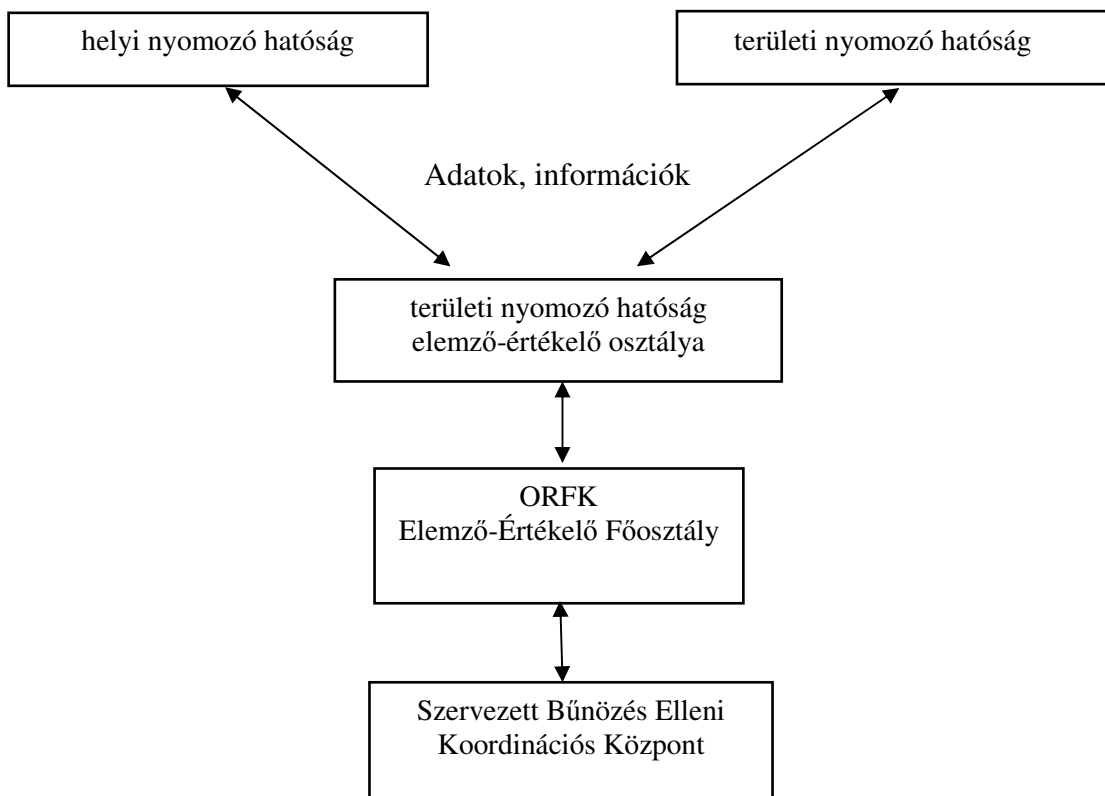
---

⁴⁰ 38/2010. (OT 22.) ORFK utasítás a Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központtal történő együttműködésről,

http://www.police.hu/sites/default/files/38_2010_0.pdf megnyitva: 2014. 01. 04.

⁴¹ 38/2010. (OT 22.) ORFK utasítás a Szervezett Bűnözés Elleni Koordinációs Központtal történő együttműködésről,

http://www.police.hu/sites/default/files/38_2010_0.pdf megnyitva: 2014. 01. 04.

25. ábra: A szervezett bűnözéshez kapcsolódó adatok és információk kezelésének, tárolásának és visszacsatolásának folyamata

(Forrás: Erdei Gábor (2013), saját szerkesztés)

A rendőrségi intézkedéseken kívül a sikeres és kellően elrettentő, megfelelő visszatartó erőt képviselő büntetőeljárások érdekében javítani kell a rendészeti szervek és az igazságügyi hatóságok együttműködését, elsősorban az ügyészek és bírák új elkövetési formákról, magatartásokról való megfelelő tájékoztatása és képzése révén.⁴²

Nemcsak külföldön, hanem Magyarországon is súlyos problémát jelent a kábítószer-fogyasztással összefüggő kábítószer-kereskedelem. Meg kell vizsgálni a szigorúbb, a kábítószerekre vonatkozó szabályozáshoz jobban közelítő, illetve egy önálló, a gyógyszerekről szóló törvény keretein kívül, az illegális droghasználatról szóló önálló jogszabály szükségességét. A hatékony és aktív rendészeti fellépéshez elengedhetetlen a két- és többoldalú nemzetközi kapcsolatok kialakítása, fenntartása és folyamatos fejlesztése. Ebben a vonatkozásban meghatározó az Európai Unió 2014-2017-es súlyos és szervezett bűnözés elleni szakpolitikai ciklusában való aktív rendőrségi részvétel. Csökkenteni kell az Európai Unióba irányuló kokain- és heroin-kereskedelmet, valamint akadályozni kell az Európai Unión belüli terjesztés elősegítésével foglalkozó szervezett bűnözői csoportok tevékenységét. Gyakoribbá kell tenni az európai uniós kezdeményezések alapján létrejövő operatív együttműködésben való részvételünket, valamint a határon átnyúló információcserét.

⁴² http://www.complex.hu/kzldat/o13h0080.htm/o13h0080_12.htm megnyitva: 2014. 01. 05.

Fokozni kell az Europol felé történő információ-szolgáltatást és aktívan igénybe kell venni a rendelkezésre álló európai elemző-értékelő kapacitásokat.⁴³

Aktív és kezdeményező fellépésre van szükség a nemzetközi szinten a kábítószer- és pszichoaktív anyagok és ehhez kapcsolódó termékek, technológiák országba áramlásának megakadályozása érdekében. Ehhez bővíteni szükséges a belügyi-rendészeti kapcsolatainkat a jelenleg a legnagyobb kockázatot hordozó országokkal.

Az egyelőre fennmaradó schengeni külső határszakaszokon fokozni kell a kábítószer-bűnözéshez kapcsolódó csempészejellegű elkövetési magatartások elleni fellépést. Ezeknek a feladatok az ellátása érdekében a Rendőrség bünyügyi és határrendészeti szolgálati ága, valamint a Nemzeti Adó- és Vámhivatal is megfelelően együttműködik. A legális nemzetközi áruforgalom szerepe növekszik, mivel a postai és csomagküldő szolgáltatásokat a csempészek egyre intenzívebben veszik igénybe. Ennek érdekében javítani kell a bűnüldöző szervek és ezen ágazat szereplői közötti együttműködést tapasztalatcsere, képzés, együttműködési megállapodások, rendszeres egyeztető fórum létrehozása révén. A társadalmi bűnmegelőzés eszközrendszerére, jelenlegi és majdani kapacitásaira mind a kereslet-, mind a kínálatcsökkentés kapcsán támaszkodni kell. Erősíteni kell az önkormányzatokkal való együttműködést, szerepvállalásukat a területükön folyó kábítószer-forgalmazás elleni fellépésre.⁴⁴

A visszaélések lehetőségének csökkentése és az illegális felhasználás elleni hatékony fellépés érdekében tovább kell fejleszteni a hatósági ellenőrzés személyi állományát és technikai felszereltségét. Elő kell írni az elektronikus adat ideiglenes hozzáférhetetlenné tételét a büntetőeljárás nyomozati szakaszában a kábítószer-kereskedelem, a káros szenvedélykeltés, a kábítószer készítésének elősegítése, továbbá az új pszichoaktív anyaggal visszaélés bűncselekmények megalapozott gyanúja alapján indított nyomozati eljárások esetén is. A kábítószer-fogyasztással összefüggő közlekedési és munkabalesetek számának csökkentése érdekében fokozni kell a célzott közúti ellenőrzéseket, és meg kell teremteni a balesetet okozó gépkocsivezetők szűrésének lehetőségét, valamint bővíteni kell a munkavégzés során a kábítószeres befolyásoltság megelőzését célzó tevékenységet.⁴⁵

Megítélésem szerint a szervezett bűnözés az egész világon növekszik. A bűnözői csoportoknak sikerült beszivárogniuk a társadalom minden rétegébe, kihasználva a pénz és az áruk szabad mozgását, illetve a különböző országok eltérő jogrendszereiben rejlő lehetőségeket.

Tekintettel a szervezett bűnözés által nemzeti és nemzetközi szinten egyaránt megnyilvánuló fenyegetettségre, megítélésem szerint annak visszaszorítására nemzetközileg összehangolt stratégiára van szükség.

---

⁴³ http://www.complex.hu/kzldat/o13h0080.htm/o13h0080_12.htm megnyitva: 2014. 01. 05.

⁴⁴ http://www.complex.hu/kzldat/o13h0080.htm/o13h0080_12.htm megnyitva: 2014. 01. 05.

⁴⁵ http://www.complex.hu/kzldat/o13h0080.htm/o13h0080_12.htm megnyitva: 2014. 01. 05.

Annak érdekében, hogy a fellépés minél hatékonyabb legyen, szükségesnek érzem, hogy minden ország elemezze, majd értékelje a náluk létező szervezett bűnözést politikai, gazdasági téren, valamint az állami feladatokat ellátó ágazatok terén is.

Fontosnak tartom a szervezett bűnözéssel szembeni fellépéssel kapcsolatban, hogy a szervezett bűnözést a nemzetek lehetőség szerint válasszák el a magánszférától, illetve nemzetközi tárgyalások útján a megelőzés érdekében hozott jogszabályokat egymással egyeztessék, illetve kíséreljék meg azok harmonizálását.

Véleményem szerint a szervezett bűnözés visszaszorításának leghatékonyabb módszere, ha az államok bűnügyi nyomozó szervei egymás közötti partnerségi kapcsolataikat erősítik, amely leginkább a közös felderítői munkában mutatkozik meg.

3.3. A magyarországi szervezett bűnözés történeti áttekintése

A magyarországi szervezett bűnözés kialakulásában a hetvenes évek csempészesi hulláma adta meg az első lökést.

A Keleti-pályaudvarnál kvarcórák, farmerek és műszaki cikkek eladásából a csempészek a hetvenes években egy üzlettel több, mint félmillió forintot kerestek. Az így meggazdagodott kereskedők vagyona szemétté vált a bűnözők számára. A hazai alvilág első komolyabb tökefelhalmozása a vagyonossá vált kereskedőkhöz történő betörésekből valósult meg. A korábbi elkövetési módok szervezett jellegűvé váltak. A szocializmusban nem létezhetett szervezett bűnözés, de az akkori hivatalos álláspont nem volt összhangban a valósággal. A valóságban egy széles bűnözői kör folyamatos tevékenysége volt észlelhető, amely önmagában laza szerkezetű, változó összetételű, kisebb bűnözőcsoportok működésében realizálódott. A lopott tárgyakat szervezett orgazdahalózat útján értékesítették, néhány bűncselekményt már külföldről szerveztek meg, a fő gyanúsítottak ügyeiben folyamatosan ugyanazok a védőügyvédek jártak el.⁴⁶

1980-86 között Budapesten 800-1000 főre volt tehető a szervezett bűnözésben érintettek száma. A vezetők többsége a pénzét a vendéglátó-ipari, kiskereskedői üzletekben kamatoztatta. Ezáltal könnyen megvalósult a bűnös pénz tisztára mosása. Magas életszínvonalukat kisipari, kiskereskedői tevékenységükkel magyarították lakóköznyezetükben, a vagyontárgyaikat, ingatlanjaikat családtagjaik, ismerőseik nevére írták. Az ekkori bűnözők közül évtizedekkel később többen is igen sikeres vállalkozókká váltak.

A rendszerváltás után elindult a bűnözői körök közötti leszámolás, egyeseket felrobbantottak, másokat lelőttek, jobbik esetben „csak” életveszélyesen megsebesítettek. Majd a 2000-es évek közepén a bűnbandák meghatározó szereplőit bírósági úton elítélték.

---

⁴⁶ Így alakult ki a magyar szervezett bűnözés, <http://propeller.hu/itthon/2409550-igy-alakult-ki-magyar-szervezett> megnyitva: 2014. 01. 03.

A 1980-as évek végére megjelentek a strómanok, miután a pénzes bűnözők az általuk megszerzett vendéglátóipari egységeket saját nevük alatt nem üzemeltethették, mivel a korabeli jogszabályok büntetlen előéletet követeltek meg az üzemeltető személyét illetően.⁴⁷

A rendszerváltás idején a bűnözők megbízottjai országszerte rendszeresen felkeresték a szórakozóhelyek tulajdonosait és bérlőit, hogy rábeszéléssel vagy fenyegetéssel rábírnák őket a bandák tulajdonában lévő játékgépek bérlésére. A pénznyerő automaták üzemeltetésének zavaros szabályozását és a gépek technikai manipulálását kihasználva több milliárd forint illegális bevételre tettek szert. A kb. 20-30 ezer létező gép mellett a Szerencsejáték Felügyelet csak 3600 darabot engedélyezett. Az 1980-as évek végén a bűnbandák vezetői saját védelmükre és ellenségeik fenyegetésére testőröket fogadtak fel.

Az igazán nagy pénzügyi áttörést az olajozás hozta meg a bűnözők számára. Az olajbűnügyek elkövetésének gazdasági feltételei még a nyolcvanas években alakultak ki, majd az ún. „olajszőkítés” a kilencvenes évek elején vált alvilági iparággá.⁴⁸

A magyar energiapolitika arra ösztönzött, hogy az ásványolajat és földgázt háztartási és mezőgazdasági fűtési célokra használják úgy, hogy a háztartási tüzelőolaj árát és adótartalmát alacsonyan tartotta. Az üzemanyagkénti használatot a tüzelőolajnak a forgalomba hozása előtti festék-adalékanyag hozzáadásával próbálták visszaszorítani, mely eredménytelennek bizonyult és a kilencvenes évek elejére tömegessé váltak a visszaélések. Az olajüzlet terén a szervezett bűnözés és a politikai elit egyes szereplői közötti állítólagos kapcsolat nem volt bizonyítható. Az olajszőkítés ügye a parlamentig is eljutott, ahol annak kivizsgálására ún. olajbizottság jött létre, de a vizsgálat eredményeit tartalmazó iratokat 85 évre titkosították.

A rendszerváltás után erőszakosabbá váltak a bűnözők, zsarolásra, pénzbehajtásra, védelmi pénzek szedésére is szakosodtak. Ekkoriban a szervezett bűnözés már más területeken is régen jelen volt, így az autólopásoknál, a kábítószerkereskedelemben és a nemzetközi prostitúcióban is. 1990 és 1993 között 15 személy halálával kapcsolatban merült fel a bérnyíltság gyanúja, de számtalan eltűnés mögött is gyilkosság állt. Napjainkra az olajozásból jelentős vagyonokat felhalmozó „vállalkozók” többsége mind pozícióját, mind vagyonát elvesztette, néhány éve pedig a rendőrség sorra számolta fel az ezredforduló után feltűnt újabb csoportokat.⁴⁹

---

⁴⁷ Így alakult ki a magyar szervezett bűnözés, <http://propeller.hu/itthon/2409550-igy-alakult-ki-magyar-szervezett-megnyitva>: 2014. 01. 03.

⁴⁸ Így alakult ki a magyar szervezett bűnözés, <http://propeller.hu/itthon/2409550-igy-alakult-ki-magyar-szervezett-megnyitva>: 2014. 01. 03.

⁴⁹ Így alakult ki a magyar szervezett bűnözés, <http://propeller.hu/itthon/2409550-igy-alakult-ki-magyar-szervezett-megnyitva>: 2014. 01. 03.

Véleményem szerint a rendszerváltást követő politika megkísérelte Magyarországon a nyugati típusú társadalmi-gazdasági fejlődést megvalósítani, melynek még kialakulatlan rendszere, jogszabályi háttere táptalaja lett a szervezett bűnözés kialakulásának. A szervezett bűnözés léte Magyarországon is komoly problémát jelent.

A magyarországi szervezett bűnözés kialakulását vizsgálva megállapítottam, hogy annak gyökere sokkal korábbra nyúlik vissza. Már a szocialista berendezkedés alatt is létezett, azonban ezt a politika a közvélemény elől rejtve tartotta, illetve titkolta. Az országban nagyon sok árucikket, illetve szükségleti tárgyat csak a fekete piacokon lehetett beszerezni, melyek működése társadalmilag elfogadottá, illetve a gazdaság mindennapos részévé vált.

Véleményem szerint a jelenség folyamatos fenntartása vesztegetés, illetve korrupció útján valósulhatott meg, melynek részesei nyilván olyan hivatalos személyek voltak, akiket a fekete piacok jövedelmezősége érintett. Ennek a környezetnek a kifejlődésében a társadalmon belül kialakult bűnözői szubkultúra nagymértékben hozzájárult.

Megítélésem szerint az állam nem tudta kellőképpen kielégíteni a lakosság igényeit ezért az emberek egyre inkább a fekete piacok felé fordultak, ahol különböző szükségleteiket kielégíthették. Az első bűnözői hálózatok ebben az időben jöttek létre, még az 1970-es években, amikor bűnözői körök a fekete piaci áruk és szolgáltatásokra specializálódtak. Különösen ekkor öltött nagyobb méreteket a betöréses lopások száma, melynek elkövetési tárgyai is a fekete piacon jelentek meg. A fekete piacok folyamatos ellátásához a kialakult európai csempésztvonalak is jelentős mértékben hozzájárultak.

Véleményem szerint a hazai csempészetben érdekelt bűnözői csoportok leginkább csak akkor fejthették ki tevékenységüket, ha együttműködtek külföldi bűnözői csoportokkal is. Bár az ilyen korai bűnözői hálózatok meglehetősen primitívek voltak, de már megfigyelhető volt a szervezett bűnözés jellegzetessége, mely a működést tekintve egyre inkább kifinomultabbá vált. Azonban azt is le kell szögezni, hogy ezek a jegyek csak a jelleget, és nem a szervezett bűnözés komplex összetettségét mutatták, amik a csoporton belüli személyes kapcsolatokból, a működési módból, a belső hierarchiából, illetve a munkamegosztásból állapítható meg. Tevékenységük profit-orientált volt és a bűncselekményeket szisztematikusan követték el.

Megítélésem szerint a szocializmus összeomlása és az azt követő átalakulási folyamat a demokrácia és a piacgazdaság kialakulását tükrözte, mely időszak során vetette meg igazán a szervezett bűnözés az országban a lábát. Miután a rendszerváltoztatás okozta események kaotikus gazdasági feltételeket hoztak magukkal, a gyenge jogérvényesítés, a laza jogi keret, az átjárhatóvá vált határok és az instabil pénzügyi rendszerek együttesen biztosították a szervezett bűnözés kialakulásának kedvező környezeti feltételét. Magyarország igyekezett a reformprogramját mielőbb bevezetni, azonban az átalakulási folyamatnak korlátai voltak és a kormányzati döntések sem voltak mindig helytállóak.

Véleményem szerint a bűnözői csoportok rugalmasan alkalmazkodtak a folyamatokhoz és képesek voltak kihasználni a joghézagok adta lehetőségeket céljaik elérése érdekében. Az olajszökítés ezt a körülményt igazolta. A gyors és nagyarányú privatizáció lehetővé tette a bűnözői csoportok számára, hogy az illegálisan szerzett jövedelmüket jogszerű vállalkozásokba fektessék be. Az 1990-es években külföldi bűnözői csoportok is megjelentek, melyt igazolta, hogy ez a környezet megfelelő a bűnözői tevékenységük kifejtésében.

Megítélésem szerint Magyarország földrajzi elhelyezkedése miatt tökéletes hely az illegális áruk más európai országokba történő továbbítására. Erre adott alapot a határnyitás is, így szinte ellenőrizetlenül került át az illegális áru külföldre. A legtöbb esetben a beérkező bűnözői csoportok megpróbálták megragadni, illetve az irányításuk alá vonni az érdekeltségükbe tartozó piacokat, amelynek során a helyi csoportokkal adott esetben összetűzésbe kerültek.

Véleményem szerint a bűnözői csoportok egyre növekvő agresszivitását az igazolja, hogy az 1990-es évek közepére a legtöbb ilyen csoport rendelkezik fegyverrel, adott esetben a bűncselekményeket is fegyveresen követik el. Ekkor megfigyelhető a bűnözői csoportok közötti átrendeződés, mely során a gyengébb csoportok megszűntek, vagy az erősebbekbe olvadtak. A magyarországi szervezett bűnözéssel kapcsolatos vizsgálataim alapján megállapítottam, hogy a bűnözői csoportok egyre nagyobb hajlandóságot mutatnak más csoportokkal való együttműködésre. A szervezett bűnözés struktúrája és kiterjedtsége is változik hazánkban, igazodva a nemzetközi trendekhez.

3.4. A szervezett bűnözéssel kapcsolatban levont következtetések

A globalizáció korában a világ államait a kölcsönös gazdasági függőség jellemzi. A már megszokott és hagyományosnak mondható nemzetközi kérdésekben, mint pl. a nagyhatalmak közötti egyensúly és a biztonság megteremtése, vagy a külső katonai fenyegetések folyamatos hangsúlyozása a hétköznapi ember számára egyre megfoghatatlanabbá válik. Ezen túlmenően utópisztikus gondolatnak tűnik az egész világot érintő határok nélküli szociális és gazdasági együttműködés megteremtése is. A technológiai fejlődés - pl. az informatika egyre nagyobb szerepe a gazdaság minden területén -, vagy a nemzetközi tranzakciók ugyancsak a pénz, az áruk, az emberek és az üzenetek határokon átívelő szabad áramlását segítik elő.

Az állam már nem az egyetlen és elsődleges szereplője a világpolitikának. A nemzetközi porondon megjelenő bünszervezetek részt akarnak venni a politikában úgy, hogy annak szereplőit folyamatosan befolyásuk alatt tartják. Emiatt fennáll annak a veszélye, hogy a bűnözői csoportok egyre erősebbé válnak, különösen a szegényebb országokban, ezek pedig jelentős mértékben fenyegetik a nemzetbiztonságot. A probléma akkor válik súlyossá, amikor annak kezelésére már kormányzati beavatkozás szükséges.

A szervezett bűnözés elleni erőfeszítéseket nemzetközi együttműködés útján lehet a leghatékonyabban kifejteni, hiszen a szervezett bűnözés az egész világot behálózza.

4. A társadalmat érintő kriminogén hatások

4.1. Szociológiai elméletek

A nemzetközi szakirodalom megállapításai

Beccaria 1764-ben (Beccaria C., 1764: 16-22) készítette el korszakalkotó művét a *Delitti e delle pene* (A bűnökről és büntetésekről) címmel, melyben az egyik megállapítása szerint az egyén szabad akarata dönt arról, hogy a bűnözői életformát választja, avagy elutasítja ennek létjogosultságát.

A kriminológia modern képviselői, Vold, Bernard és Snipes (Vold G. B. – Bernard T. J. – Snipes J. B. 2002: 352-369), valamint Williams és McShane (Williams F. P. – McShane M. D. 1999: 227-328) alátámasztották Beccaria megállapítását és kiegészítették azzal, hogy az egyén elhatározását döntően befolyásolja a bűnözésből származó előny, illetve a lebukás kockázatának és az ezt követő felelősségre vonásnak a veszélye.

A pozitív elméletek képviselői, Comte (Comte A. 1844: 157-170) és Spencer (Spencer H. 1873: 314-326) úgy vélték, hogy az egyének elhatározását külső erők befolyásolják, melyek az emberek többségében kontrollálják a negatív irányba ható döntéseket, ezért bennük a bűncselekmény elkövetésére irányuló szándék nem alakul ki.

Durkheim (Durkheim E. 1893: 440-443) véleménye szerint a társadalmi-gazdasági fejlődés során létrejött nagyvárosi lakóközösségekben az értékek és normák meggyengülnek, a társadalom szabályozó hatása nem, vagy nem eléggé érvényesül, ezért alakulhatnak ki egyes személyekben olyan elhatározások, melyek arra inspirálják, hogy csak helytelen eszközökkel javíthatnak az életkörülményeiken.

Williams és McShane (Williams F. P. – McShane M. D. 1999: 227-328) egyetért a chicagói iskola képviselőivel, akik úgy vélték, hogy a társadalmi és fizikai környezet jelentős mértékben befolyásolja az egyén magatartását. Példaként szolgálhat az előbbi megállapításra az urbanizáció.

Ronald (Ronald A. L. 1973: 370-389) a „Social Learning Approach” és Bandura (Bandura A. 1977: 12-29) a „Social learning theory” című munkáikban bemutatták az egyén viselkedési és reakciós formáit, különböző szituációkban.

A viselkedés negatív irányba történő állandó megerősítése azt eredményezi, hogy az egyén lemásolja az általa mindennap észlelt és megfigyelt helytelen példát. Tarde (Tarde G. 1890: 364-394) a „La criminalité comparée” művében utalt a deviáns viselkedés lemásolására, melyet Vold (Vold G. B. – Bernard T. J. – Snipes J. B. 2002: 352-369) és munkatársai saját vizsgálataik során ugyancsak megerősített.

Williams és McShane (Williams F. P. – McShane M. D. 1999: 227-238) véleményében kifejti, hogy a deviáns viselkedés kialakulása elleni küzdelem leghasznosabb fegyvere, ha a veszélyeztetett fiatalokkal a szakemberek megismertetik a bűnözővé válás mechanizmusát, és felhívják a figyelmüket azokra a veszélyes tényezőkre, melyek a probléma legfőbb okozói. A differenciális asszociáció⁵⁰ a közösségnek az egyénre gyakorolt hatását jelenti, amely nem csak a deviáns közösségekre értelmezhető.

Cohennek (Cohen A. K. 1955: 588-608) a szubkultúráról megalkotott elmélete szerint a bűnöző fiatalok bandákba tömörültek, melyek leginkább a szubkulturális közösségeken belül keletkeznek, mivel itt a törvények betartására érkező kismértékű impulzusszám a bűnözői életvitelt segíti elő. A konformitás és a deviancia között szoros összefüggés tapasztalható. A banda tagjai hajlandók megváltoztatni viselkedésüket, nézeteiket és attitűdjüket, hogy azok jobban illeszkedjenek a csoportéhoz. A csoport tudat alatti folyamatok és közvetlen nyomás révén tudja befolyásolni tagjait.

Durkheim (Durkheim É. 1893: 440-443) anómia fogalmának Merton (Merton R. K. 1938: 672) által megfogalmazott értelmezése szerint a kulturális célok elérésének törvény keretei közötti folyamatossága megszűnik. A célok ugyan világosak és érthetőek, azonban elérésük jogszerűen nem valósítható meg. A deviancia egy viselkedési folyamat, amely a lázadás és a konformizmus⁵¹ között helyezhető el. Az innováció ebben az esetben azt jelenti, hogy az egyén elfogadja a célt, de a megvalósítás nem a jogszabályi keretek medrében zajlik. Amennyiben az egyén egyfajta rituális (szokásokhoz, tradíciókhoz való kötöttség, nomenklátúra-merevség⁵², nepotizmus⁵³) értékeket képvisel, akkor az intézményes megvalósítási módszerekkel azonosul, de a célokról megfeledkezik.

---

⁵⁰Differenciális asszociáció: Sutherland (1947) elmélete szerint a bűnözés tanult viselkedés, amit személyek, csoportok közvetítenek. A normaátadás bensőséges kapcsolatban álló személyek között zajlik. Ezek az ismeretekre, a gyakorlati készségekre és motivációkra egyaránt vonatkoznak. Az egyén akkor választja a törvénszegő életmódot, ha az őt körülvevő csoportban túlsúlyban vannak a kriminális viselkedésminták. Az emberi egyed fejlődése bizonyos értelemben értékválasztás. A kortárs közösségek a bűnözői viselkedést ennek során tanulják el.

<http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:A0wCVsYaUrcJhu/>

⁵¹ Konformizmus: azonosság, megegyezés; egyformaság. A fennálló uralkodó rendszerhez való elvtelen alkalmazkodás. (Idegen Szavak Gyűjteménye)

<http://idegen-szavak.hu/konformit%C3%A1s>, megnyitva: 2012. 01. 28.

⁵²Nómenklátúra: Többjelentésű fogalomról lévén szó, melyet nem egy diszciplína használ, nem árt, ha előzetesen rögzítjük annak általunk elfogadott értelmezését. Így tehát: definiáljuk a nómenklátúra fogalmát a pártszervek káderhatásköri listáinak rendszereként, ahol pártszerveken természetesen az „egypárt” különböző hierarchikus szintjein álló szervezeteket és - olykor bizony - személyeket, káderhatáskörön bármely adott - és elméletileg tetszőleges - szervezet bármely adott - és elméletileg tetszőleges - hierarchikus szinten lévő beosztásával kapcsolatos kinevezési-felmentési, illetve fegyelmezési jog feletti rendelkezést, míg listák rendszerén ezen beosztások adott módon strukturált halmazát értjük. Meghatározásunk persze - tudjuk jól - inkább szabatos, mint könnyen emészthető. (http://www.academia.edu/1614277/A_nomenklatura_avagy_az_oszd_be_es_uralkodj_elve, megnyitva: 2012.12.18.)

⁵³ Nepotizmus: Azt a rendszert, amikor az illetékes hatalmasságok szisztematikusan a saját rokonaikat és barátait részesítik előnyben, hagyományosan nepotizmusnak nevezzük (a latin nepos = unoka, unokaöcs szóból); magyarul, ugyancsak hagyományosan, „uram-bátyám-rendszernek” is szoktuk mondani. (<http://www.galamuscsoport.hu/tartalom/cikk/130517>, megnyitva: 2011.12.28.)

Siegel (Siegel L. J. 2001: 35-41), Barkan (Barkan S. E. 2006: 39-44), valamint Vold, (Vold G. B. – Bernard T. J. – Snipes J. B. 2002: 352-369) és munkatársai azonos állásponton vannak a tekintetben, hogy a szubkulturális folyamat rendkívül összetett, szervesen illeszkedik egy országban végbemenő társadalmi-gazdasági változásokhoz, hiszen pont ezek a változások okozhatják a deviáns viselkedési forma előretörését.

Webber (Webber C. 2007: 397-417) szerint az anómia az egyéneknek olyan alternatív értékítéletéhez vezethet, mely gyakran kiváltja belőlük az adott társadalmi rend elleni lázadást, amely a fennálló normákkal teljesen vagy részlegesen szembehelyezkedik. A vizsgálatok azt mutatják, hogy ha egy országban a gazdasági növekedés beindul és ennek következtében a jóléti társadalom kialakulóban van, a bűnözés nem csökken, hanem emelkedik (Williams és McShane, 1999).

Shaw és McKay (Shaw C. R. - McKay H. D. 1942: 31-54) a közvetlen fizikai környezet okozta devianciának a bűnözést keltő hatását vizsgálták. A nagyvárosokban kialakult szegénynegyedekben azért mutat kedvezőtlen képet a bűnözési volumen, mert az itt letelepedő bevándorlók, hátrányos helyzetűek, vagy azok, akik valamilyen okból a társadalom peremére kerültek, hajlamosak a dezorganizációra, mely következtében az általános normák között élő közösségbe nehezen illeszkednek be, mert másokhoz képest bennük az önfegyelem, illetve önszabályozás nem valósul meg.

Steven Barkan (Barkan S. E. 2006: 39-44) a közösségi viselkedés, illetve a társadalmi mozgalmak kriminogén hatását vizsgálta, különös figyelemmel a társadalmi mozgalom szervezeteiben való részvételre, és az azokhoz fűződő kötelezettségvállalásokra. A deviáns viselkedés megértéséhez vizsgálni kell az adott ország társadalmi-gazdasági folyamatait, mely felszínre hozza azokat a társadalmi problémákat, melyek elősegítik az egyénben a bűnözés kialakulását.

Anonymous (Anonymous 2002: 93-133) megállapításaiban arra helyezi a hangsúlyt, hogy a társadalmi gondoskodás, szervezetlenség hiányából fakadóan a szegények lakta negyedekben a bűnözés nő, amelynek következtében az ott lakó, amúgy is alacsony színvonalon élő közösség életnívója tovább süllyed. Ezekben a területeken a bűnmegelőzés céljából jóval nagyobb számban vannak technikai berendezések, pl. térfigyelő rendszerek kiépítve. Ha az eszközök karbantartása vagy a gyakran előforduló megrongálásának javítása nem történik meg (akár az ott lakó közösség érdektelensége, nemtörődömsége miatt), illetve a társadalmi szerveződés hiányosságai okozta figyelemfelkeltő jelzőrendszerek nem működnek, a bűnözés kiterjedtebbé válik.

Harms (Harms W. 2000: 7-14) is a társadalmi szervezetlenségben látja a probléma gyökerét. A közösség tagjai nem figyelnek egymásra, nem is érdekli őket, hogy ki, mit csinál és tesz a mindennapjaiban. A bűnözői életvitel származtatható a szegénységből, a munkanélküliségből, a népsűrűségből és a közösségi interakciók hiányából. Az optimális, általános normákat követő társadalom építkezését a nyomornegyedekben „elharapózó” bűnözés károsan befolyásolja.

Harcourt (Harcourt B. E. 1998: 163-175) véleménye szerint az egyén magatartásának változását a közösség határozza meg. Egy-egy közösség értékítélete társadalmi szinten is jelentkezik, mely hatást gyakorol más közösségek viselkedési formáira.

A Wilson és Kelling (Wilson J. Q. Kelling G. L. 1982) által 1982-ben megalkotott „Törött ablakok elmélete” alapján merül fel az a kérdés, hogy miért kerül el a belváros bizonyos részeit a szlömösödés, ugyanakkor a szomszédos negyedekben - azonos társadalmi, gazdasági és környezeti adottságok mellett - miért válnak elviselhetetlenné az emberek mindennapjai, ahol a rendőri intézkedéseket is szigorúbb és csak túlbiztosított formában lehet végrehajtani. A Törött Ablak elmélet arra a helyzetre utal, amikor egy ablak egy bérházban betörik, de senki nem javítja meg, hanem az ott lakók érdektelensége miatt kitorve marad, majd ezt követően másik is betörik, vagy egyéb berendezés, tárgy is megrongálódik. A hiba bekövetkezhet véletlenül, de szándékosan is, a lényeg az, hogy az elhárítása nem következik be. A sérülések halmozódása gyors, exponenciális⁵⁴ folyamattá válik, ezért az épület állaga teljes mértékben leromlik. A lakók elköltöznek és a helyükön a bűnözés telepedik meg.

Faggins (Faggins B. 2001: 305-360) álláspontja szerint a városi romlás oka a bűnözés, melynek hatékony visszaszorítása a célterületekre vezényelt megerősített rendőri szolgálat mellett a közösségi rendfenntartással érhető el.

Siegel (Siegel L. J. 2001: 35-41) a fokozott rendőri jelenléttel nem ért egyet. Véleménye szerint ez az intézkedés a normákat követő lakókból ellenséges indulatokat válthat ki, mivel úgy érzik, hogy ők igazságtalanul kerültek be a fokozottan ellenőrzött körébe.

A **kulturális deviancia elméletek** – a társadalmi dezorganizáció elmélete, a kulturális konfliktusok elmélete, a differenciált asszociáció elmélete, a szubkultúra elmélete – közös jellemzője, hogy a deviáns viselkedéseknek olyan kulturális értékek az okai, melyek magukban hordozzák az egyénben a deviancia kialakulását.

A **társadalmi dezorganizáció (szervezetlenség) elmélet** megalkotói a Chicagói iskola kutatói. A társadalmi dezorganizáció fogalmát Shaw és McKay (Shaw C. R. – McKay H. D. 1969: 35-47) határozta meg, és a szétforgácsolt városi élet anonim jellegére alkalmazták. Az elmélet középpontjában a környezeti feltételek állnak. A magatartást szabályozó normák meggyengülése devianciát szül, vagyis a hatályban lévő viselkedési és társadalmi normák a társadalom tagjai felett elvesztették értéküket. Az adott személy képtelen egyéni életteret felállítani vagy megvalósítani, ennek következtében dezintegrálódik.

A végbemenő folyamatot Thomas és Znaniecki (Thomas W. I. – Znaniecki F. W. 1918: 129-156) a lengyel bevándorlók esetében is vizsgálta, akik az USA-ba áttelepültek, gyökeret vesztettek és ez az oka a bűnözésük növekedésének.

---

⁵⁴ Exponenciális: Olyan mennyiség, mely minél nagyobb, annál gyorsabban növekszik, tehát a növekedés mértéke arányos a mennyiség nagyságával. <http://idegen-szavak.hu/exponenciális>

A Chicagói iskola városszociológiája szerint a város szegénynegyedeiben is van dezorganizáció, ami itt is a bűnözés növekedését eredményezi.

A **kulturális konfliktusok elmélete** szerint a devianciát különböző társadalmi csoportok eltérő normáinak összeütközése eredményezi.

A modern társadalmakban különböző kultúrájú és értéket képviselő csoportok vannak, azonban a kultúrák eltérősége mellett jelen van egy domináns kultúra is.

Sellin (Sellin J. T. 1937: 67-100) megállapításai szerint a kultúra-közi konfliktusokat többféle módon lehet csoportosítani. Az **elsődleges** konfliktus az egymástól eltérő normákon alapul. A **másodlagos** lényege, hogy egy kultúrán belül alakul ki több kulturális norma. A **mentális** és **kulturális** konfliktust az egyén személyesen, érzelmi alapon éli meg. A **kódok közötti** konfliktus fellépésekor az egyén olyan dolgok normáit fogadja el, amelynek kódja konfliktusban áll azzal a csoporttal, amely őt megítéli.

Miller (Miller W. 1959: 219-236) szerint a bűnözési szubkultúra az alsóbb társadalmi rétegek életmódját teljes egészében áthatja. Miller úgy gondolta, hogy az alacsonyabb osztályú szülők gyermekei kimaradnak az iskolából, mivel az iskolai rend homlokegyenest ellentétes az otthoni körülményeikkel. Az otthonukból menekülnének, de az iskolát is elutasítják. Ezek konfliktusok pl. lányoknál gyakran a terhességhez vezetnek. A lányok ebben az esetben úgy gondolják, hogy csak a terhesség útján tudnak eme kettőségből szabadulni. A fiúknál más „tünetek” jelentkeznek, ők a bandázásban élik meg a lányoknál is fennálló állapotot.

A **differenciált asszociáció (eltérő képzetek) elmélete** szerint vannak úgynevezett bűnöző központok, melyekben a beköltözők azt ott kialakult élet- és viselkedésformát gyakran átveszik. A kutatók arra keresték a választ, hogy az ilyen jellegű körzetekben miért nagyobb a bűnözés. Az elmélet egyik jeles képviselője, Sutherland (Sutherland E. 1947: 467-482) magyarázata alapján a bűnözés tanult viselkedés, mely más emberekkel való interakcióban, pl. csoporton, vagy bandán belül alakul ki, amely magában foglalja a társadalmi, technikai és pszichikai mechanizmusok megtanulását, ami nem más, mint a készség, illetve a tapasztalat megszerzése.

A **szubkultúra elmélet** szerint társadalmon belül vannak önállóan létező, sajátos értékekkel és normákkal rendelkező kultúrák, melyek a pszichikai szükségletet elégítik ki az adott ország társadalmi és gazdasági helyzetének függvényében. A valahová tartozást az egyén védelemként éli meg. A szubkultúrák általános közösségi igényt elégítenek ki, a kialakulásukban az adott korszak ízlésvilága, az aktuális problémák, közös ismeretségek és azokba való bekerülés dilemmája jelenik meg. Nem biztos, hogy minden szubkultúra negatív hatást eredményez, több embernek ez lehet az egyetlen támasza az életében. A szubkultúrák jellemzője, hogy mindig csoportosulásban, inkább kisebb csoportokban alakul ki. Személyes interakción alapul, egyes csoportokban a magatartások differenciáltak, az identitások sajátos jellegűek, a csoporton kívüli társadalom tagjaival konfliktust eredményez.

Cohen (Cohen P. 1972: 151-206) a 70-es években tanulmányozta Kelet-London fiataljait, két különböző, ifjúsági szubkultúrákban fellépő változásokat vizsgált. Azt tapasztalta, hogy az új ideológiák gyorsan terjedtek el a csoportokon belül. Az egyik csoportban a pénz jelentette a központi szerepet, hogyan kell azt megkeresni és elkölteni. A másik csoport nézete a hagyományos munkásosztály közösségéig nyúlt vissza. Minden generáció kísérletet tesz arra, hogy munkából éljen meg, vagy alkalmazkodik a munkanélküliség viszonyosságaihoz. Az 1920-as években a világgazdasági körülmények nagyobb eltérést mutattak, mint a későbbi évtizedekben.

Cohen azzal érvelt, hogy a fiatalok egy kulturális stílust dolgoztak ki eszközként a maguk elfogadtatására. Ez új megvilágításba helyezte az osztályharc kérdését.

Smith és Jarjoura (Smith D. A. – Jarjoura G. R. 1988: 7-40) összességében egyetértett azzal, hogy a szubkultúrák a társadalmakat bomlasztják, azonban azt állítják, hogy a bűnözés kiváltója nemcsak az elszegényedés, vagy a szegregálódás, hanem más okok is vezérelhetik azokat az egyéneket, akik a bűnözés útjára lépnek. A bűnözést kiváltó okok - ezek közé sorolhatóak pl. a normális családi élet megszakadása, a faji heterogenitás, a szomszédok rövid időn belüli cserélődése - megtalálhatók az alacsonyabb szinten élő közösségek egyes tagjaiban, akik egyébként orientálódást tanúsítanak a bűnözés felé. Hasonló tényezők állnak fenn a középosztálybeli és gazdagabb környéken megnövekedett bűnözés hátterében is.

Smith és Jarjoura (Smith D. A. – Jarjoura G. R. 1988: 7-40) külön-külön megvizsgálta a bűnözést kiváltó okokat és arra a következtetésre jutott, hogy akármelyik változó önmagában is elvezethet a bűnözés volumenének emelkedéséhez. Ahol a közösség rosszabb körülmények között él, a bűnözés korábban alakulhat ki, mivel itt az erre való affinitás sokkal nagyobb, mint akik magasabb színvonalon élnek.

A világ összes pontján több kutató vizsgálta az életszínvonal és a bűnözés kapcsolatát. A kutatók között az egyik legelterjedtebb nézet, hogy ahol a szegénység uralkodik, ott a bűnözés magától értetődően megjelenik, különös tekintettel az utcán elkövetett bűncselekményekre. Chester (Chester C. R. 1976: 313-324) a bűncselekmények megjelenési formáit vizsgálta, mely során arra a következtetésre jutott, hogy az elszegényedett negyedekben az erőszakos, személy ellen irányuló bűncselekményekhez képest a betöréses lopások száma magasabb.

Arthur (Arthur J. A. 1991: 175-186) azzal egészítette ki Chester megállapításait, hogy vidéken hasonló arányban jelennek meg a bűncselekmények, ha a városban és a vidéken is azonosak a társadalmi-gazdasági feltételek.

Smith és Jarjoura (Smith D. A. – Jarjoura G. R. 1988: 7-40) kutatásai is Shaw és McKay (Shaw C. R. – McKay H. D. 1942: 31-54) megállapításait támasztják alá azzal, hogy a bűnözési ráta emelkedésének egyik fő oka a szegénység.

Greene (Greene M. B. 1993: 419-429) úgy véli, hogy a tartós szegénység erőszakot szül, vagyis az egyénben kialakul egyfajta erőszakos hajlam, így pl. az emberölési ügyek 50%-ában fellelhetőek az interperszonális⁵⁵ konfliktusok.

Vold (Vold G. B. – Bernard T. J. – Snipes J. B. 2002: 352-369) és kutatótársai a fenti megállapítások figyelembevételével arra a kérdésre kereste a választ, hogy az erőszakos bűncselekmények, mekkora arányban köthetők a szegénységhez.

Crouch (Crouch B. M. 1996: 331-344) vitatja azt az álláspontot, hogy a társadalom gazdasági változói minden bűncselekmény elkövetésének befolyásoló tényezője, adott esetben a mozgatórugója lehet. Crouch a bűnözést kiváltó okok közé sorolja a válást, a munkanélküliséget, a lakáskörülmények romlását és a szomszédok állandó cserélődését.

Quetelet (Quetelet M. A. 1842: 13-15) már a XIX. században folytatott vizsgálatokat arra vonatkozóan, hogy van-e kapcsolat az akkori francia gazdaság szintje és a bűnözés között, illetve melyek azok a társadalmi tényezők, amelyek motiválják az egyes személyeket a bűncselekmények elkövetésében.

Vold-nak (Vold G. B. – Bernard T. J. – Snipes J. B. 2002: 252-369) és munkatársainak további megállapításai szerint a gazdasági színvonal jelentős visszaesésével a szegénynegyedekben eltűnik a lakásbetörés, mivel az ott élőknek nincsenek olyan értékeik, melyek miatt „érdemes lenne” az adott környéken valahová betörni, hiszen a közösségben élők között nincs egyenlőtlenség, mindenki egyformán szegény.

Zafirovski (Zafirovski M. 1998: 165-205) szerint van kapcsolat a társadalmi-gazdasági változások és a bűnözés között, ugyanis az egyén racionális döntését az adott országban végbemenő társadalmi folyamatok nagymértékben befolyásolják. A társadalom egyes tagjai arra törekednek, hogy a folyamatokból akár illegális úton is javítsák az életminőséget. Zafirovski lehetségesnek tartja, hogy a lopás bűncselekmények mögött az elszegényedés húzódik meg, mely során az elkövető gondolatvilágát áthatja a cselekménnyel járó előnyök és annak kockázata is.

Boudon (Boudon R. 2003: 1-21) azzal érvelt, hogy az egyén racionális választása bár legitimnek mondható, mégis gyenge lábakon áll. A személy elhatározását sok olyan tényező befolyásolja, melyeket a gazdasági változások hoznak magukkal, és ezek a változások válthatják ki a deviáns aktust az egyénből.

Greene (Greene M. B. 1993: 419-429) azt írja Chicago környékéről, hogy sújtja a szegénység és meglehetősen nagy számban követnek el erőszakos bűncselekményeket. Az, hogy ténylegesen melyik tényező okozza a másikat, egyértelműen nem bizonyítható, az viszont igen, hogy a két tényező mindig együtt jelentkezik.

---

⁵⁵ Interperszonális: egyének közötti; személyes (Idegen Szavak Gyűjteménye)
<http://idegen-szavak.hu/interperszon%C3%A1lis>

A problémás lakónegyedekben a közüzemi cégek alkalmazottjaik környéket bejáró szolgáltatásait megszüntették, mivel ezekben a kerületekben gyakori támadásoknak voltak kitéve. A bűncselekményeket többnyire fiatalok követték el, akik erőszakos módon kaparintották meg a közművek alkalmazottjainak értékeit. A bennük fellépő vágy volt az erőszak kiváltója. Ugyanezeket a fiatalokat rehabilitációs intézetek által kísérelték meg bevezetni a normákat betartó társadalmi életbe, azonban ők a beilleszkedést elvetették, hivatkozva arra, hogy a normák betartásával az általuk megfelelőnek tartott életszínvonalat elérni nem lehet.

Arthur (Arthur J. A. 1991: 175-186) a vidéki bűnözés alapján a társadalmi-gazdasági feltételek és a bűnözői magatartás közötti kapcsolatot vizsgálta. Az elemzések rámutattak arra, hogy bizonyos társadalmi tényezők, mint pl. az egy főre jutó jövedelem, az egyenlőtlenség és a munkanélküliség befolyásolja a bűnözési rátát. A bűnözés további meghatározó tényezője a népességnek azon százalékos aránya, amelyik a szegénységi küszöb alatt él.

DeFronzo (DeFronzo J. 1997: 395-406) közvetetten állapított meg kapcsolatot az adott ország gazdasági állapota és a benne megjelenő bűnözés között. A vizsgálat szerint a szociális segélyben részesülők száma nagymértékben befolyásolja a bűnözés kiterjedtségét. Ha az alacsony színvonalon élő közösségek és a társadalom között a szociális összeköttetés hiányzik, a bűncselekmények emelkednek.

Siegel (Siegel L. J. 2001: 35-41) megállapításaiból az következik, hogy a szociális háló fejlesztése önmagában nem csökkenti a bűnözést, ehhez komplex társadalmi elemzések szükségesek. A hátrányos helyzetű közösség életszínvonalának emelésével növelhető a társadalmi kötődés, mely során a társadalmi kontroll is erősödik.

Thornberry (Thornberry T. 1987: 863-891) úgy gondolja, ha a család rendelkezik megfelelő anyagi háttérrel, akkor elkerülhető azon bűnözői életforma, hogy a lopás legyen az egyetlen út az anyagi szükségletek kielégítésére.

Dotter (Dotter D. 2004: 11-34) feltételezése szerint létezik negatív interakció is, mely során a bűnözőktől életvitelük leképeződik az erre a létformára fogékony társaikra, akik ezt követően ugyanolyan rossz értékrendet követnek. Ez a hatás kétirányú, mivel egyik oldalról a már meglévő bűnözői kapcsolatokat befolyásolja, másrésről új személyeket von be a bűnözők világába.

Hirschi (Hirschi T. 1969: 309-312) szintén arra kereste a választ, hogy a devianciát milyen társadalmi interakció váltja ki, és ezt a magatartást a társadalom mennyire ítéli el. Továbbá a társadalomnak van-e az ilyen jellegű magatartás felett ellenőrzési lehetősége és tudja-e pozitív irányban befolyásolni a deviáns egyének viselkedését.

Durkheim (Durkheim É. 1893: 440-443) szerint a viselkedésre reagáló társadalmi reakció például a büntetés intézménye.

Williams és McShane (Williams F. P. – McShane M. D. 1999: 227-238) megállapítja, ha társadalom ellenőrző szerepe megszűnik, akkor a társadalom tagjai közötti kapcsolat felbomlik, ezáltal az egyének a normákat elutasítják. Ennek a körülménynek kiküszöbölésére szükséges egy megfelelő szintű szociális háló létrehozása, mely a deviáns viselkedést háttérbe szorítja, így a közösségek a társadalmi normákat elfogadják.

Az alábbi kutatók a deviancia a deviánsok és a nem deviánsok közötti interakciós folyamatokat vizsgálták.

- Siegel (Siegel L. J. 2001: 35-41),
- Barkan (Barkan S. E. 2006: 39-44),
- Williams és McShane (Williams F. P. – M. D. McShane 1999: 227-238),
- Vold (Vold G. B. – Bernard T. J. – Snipes J. B. 2002: 352-369).

A normakövető emberek egyfajta címkézést hajtanak végre a törvények, valamint társadalmi alapon működő erkölcsi konvenció⁵⁶ betartása érdekében. A deviancia fajtáinak címkéi a társadalom hatalmi szerkezetét fejezik ki.

Liska és Messner (Liska A. E. – Messner S. F. 1999: 319-348) elemzése szerint a szabályok azok, melyekhez a devianciát viszonyítják. A társadalmi kereteken belül a gazdagabb réteg hoz olyan szabályokat, melyek nem egyformán érvényesülnek gazdagra és szegényre, így pl. ha egy gyerek gyakran átmászik a szomszéd kertjébe gyümölcslopás céljából, akkor ezt a jómódú környéken lakók csínytevésnek fogják fel, míg egy szegényebb lakta övezetben valószínűsíthetően úgy fogják fel, hogy a gyermekben megjelent a bűnözésre utaló hajlam. Ettől kezdődően a gyerek megkapja a címkét és stigmatként⁵⁷ kíséri egész élete során, ami azt indukálhatja, hogy az egyén újabb bűncselekményeket követ majd el.

Lemert (Lemert C. 1951: 285-305) a fenti megállapítást, azaz az első szabályszegést elsődleges devianciának nevezte el. Másodlagos deviancia akkor valósul meg, ha az egyén elfogadja a megbélyegzést, vagyis ő is deviánsnak tekinti magát.

Siegel (Siegel L. J. 2001: 35-41) empirikus vizsgálatai bizonyítékul szolgálnak arra, hogy a címkézés befolyásolja az elkövető viselkedését. Csak valószínűsíthető lehet, hogy további bűncselekményeket fog majd elkövetni, de az bizonyos, hogy a rá rótt megbélyegzés elsődleges okozója azonban saját maga.

---

⁵⁶ Konvenció: egyezmény, szerződés, (nemzetközi); megállapodás, szabály. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/konvenci%C3%B3>

⁵⁷ Stigma: testi jel; bűnösre rásütött bélyeg. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavakhu/keres/stigma>

Williams és McShane (Williams F. P. – McShane M. D. 1999: 227-238) szerint a megbélyegzett személy negatív eltolódásának megakadályozására szükséges pozitív irányú korrekciós intézkedések bevezetése, melyek értelmében csökkenteni lehet a címkézett egyén háttérbe szorítását és a bűnözésre való orientációját. Siegel (Siegel L. J. 2001: 35-41) úgy gondolja, hogy a címkézési elmélet érinti a klasszikus kriminológiában ismert konfliktus elméletet, mely szerint a bűnözés a gazdagok fegyvere a nincstelének felett.

Siegel (Siegel L. J. 2001: 35-41) kimutatta, hogy a bűnözés nő, ha a piacgazdaság visszarendeződik a szocialista rendszerbe. Winston Churchill azt mondta: *„A kapitalizmus eredendő bűne az egyenlőtlen elosztás, azonban a szocializmus rendszere a nyomorral egyenlő.”*

Részösszegzés

Véleményem szerint a modern kriminológiai elméletekben egy-egy állam gazdasági helyzetére helyezik a fő hangsúlyt, mivel a kutatók az ország gazdasági színvonalával magyarázzák a bűnözés volumenének emelkedését, különös tekintettel a vagyon elleni bűncselekményekre.

A kutatások és a saját bűnügyi tapasztalataim is azt mutatják, hogy a szerényebb körülmények között élők többsége nyúl a bűnözéshez életkörülményeinek javítása céljából, mely bűncselekmények elkövetése mögött a tettesek anyagi biztonságának hiánya állapítható meg.

A szociológiai elméletek vizsgálata során megállapítottam, hogy egy ország nem megfelelő, szervezetlen szociális hálójával egyfajta kriminogén hatású tendenciózus folyamatokat gerjeszt. Az alacsonyabb szintű életkörülmények, így pl. oktatás, lakáskörülmények, magas munkanélküliségi ráta és az emberek egymás iránti közömbössége a bűncselekmények nagyobb számú előfordulásához vezetnek.

Megítélésem szerint nehézkes azoknak a tényezőknek az elkülönítése, hogy melyek okozhatják egyes személyekben a bűnözői életformát, azonban egy országban lezajló gazdasági-társadalmi folyamatokkal együtt a bűnözés volumene is változhat, ezért elmondható, hogy ezek a tényezők kapcsolatrendszerben alkotnak.

Véleményem szerint a bűncselekmény elkövetése felé való fordulás oka lehet, hogy a rosszabb anyagi kondíciókkal rendelkezők nem érzik a törvények adta jogbiztonságot, ezért az őket ért sorozatos, negatív hatások miatt nyúlnak a bűnözés eszközhöz. Az emberek többsége a bűnözést deviáns viselkedési formának tartja, melynek célja annak értelmi meghatározása is.

Véleményem szerint az emberek azért költöznek a vidéki kisebb falvakból a nagyvárosokba, mivel úgy gondolják, hogy a városban könnyebben szereznek munkát maguk. Azonban úgy látom, hogy a városokban egyre koncentráltabban megjelenő munkaerőt az ottani munkahelyek már nem tudják felszívni, így ez a folyamat munkanélküliséget generál. A bűnözés forrása lehet a munkanélküliség is, melynek egyik megoldása lenne az állam szociális támogatási rendszerének szélesítése.

A tapasztalataim azt mutatják, hogy a bűnözés inkább jelenik meg a városok szegregált övezeteiben, mivel az ezeken a helyeken lakók körében az egymásra figyelés, az egymás iránti tisztelet és gondoskodás nem alakult ki, emiatt a jogkövető értékrend sem létezik.

Továbbá a bűnügyi munkám során azt is tapasztaltam, hogy ha egy személy bűnözői közösségben él, akkor ennek a viselkedési formának az átvétele nagy valószínűséggel be is következik, de legalább is a megvalósulásának kockázati szintje magas. A fiataloknak modellként szolgálnak szülei, rokonai vagy a barátai bűnöző életvitele, melyet saját maguk mintának tekintenek és átveszik ezt az életformát. Ebből arra a következtetésre jutottam, hogy a csoporton belüli értékrendszer és kultúra az, ami döntően befolyásolja a közösség tagjainak viselkedését. A bűnözés egy ideig biztosíthat magasabb szintű, kényelmes életvitelt, de ez az életforma egyszerre követel újabb bűncselekményeket és áldozatokat.

A kutatások azt igazolták, hogy olyan környékeken, ahol a bűnözés szervezett formában működik, a bűnözői szubkultúra elősegíti a fiatalokat abban, hogy a gyerekcsínynek tűnő egyszerű lopástól eljussanak a súlyos bűncselekményekig. Ahol nincs szervezett bűnözés, ott a jobbára fiatalok alkotta csoportok tevékenysége az utcán elkövetett garázdaságban vagy rongálásban merül ki.

A gazdasági környezet és a bűnözés közötti kapcsolatot vizsgálva megállapítottam, hogy vannak személyek, akik kategorikusan elhatárolják magukat a jogkövető normák szerint élő társadalomtól. Ők nem képesek alkalmazkodni az intézményes keretekhez, ez pedig a deviáns viselkedéshez, majd a bűnözői életvitelhez vezethet. Az általuk képviselt lázadó magatartással kritikát gyakorolnak azon rendszer felett, melyben élnek és ahhoz nehezen, vagy egyáltalán nem akarnak alkalmazkodni. A hétköznapi életüket unalmasnak találják, a bűncselekmény elkövetése jelenti számukra az „izgalmat”, a feszültségek ebben való levezetése megkönnyebbülést jelent számukra.

Megítélésem szerint a középosztály legfontosabb intézményei az otthon (család), a munkahely és a gyermek, ezáltal az iskola is. Az alacsonyabb társadalmi csoportoknál más intézmény játszik fontos szerepet, a valahová tartozás vágya, amely a deviáns csoportokba vagy bandákba való beintegrálódásukat jelenti. A bűnözést úgy tekintik, hogy az a megélhetésüket jelenti a saját kulturális elvárásaik árán. A deviáns viselkedés egyfajta kulturális beágyazottságból indul ki. Bizonyos társadalmi csoportok és a deviáns viselkedés között kapcsolatot állapítottam meg, mely főleg a szociálisan érzékeny területeken jelenik meg. A viselkedési forma a szegényes körülmények között élők értékrendjével is magyarázható, azonban nem értek egyet azzal a megállapítással, hogy csak a lecsúszott rétegek jellemzője a deviancia.

Véleményem szerint egy magasabb szinten élő, gazdag ember racionális döntése szerint a lopást elveti, hiszen az ő anyagi háttere elegendő a megfelelő életnívó biztosításához. Azonban megállapítható, hogy a bűncselekmények száma akkor emelkedik, ha a munkából élők a legális jövedelemszerzést elutasítják és a megélhetésüket a bűnözésből biztosítják.

Véleményem szerint a magatartást szabályozó normák meggyengülése devianciát szül. A deviáns személy képtelen egyéni életteret felállítani vagy megvalósítani, ennek következtében a közösségbe képtelen integrálódni. A kriminológia eszközként szolgál arra, hogy megmutassa az egyén deviáns viselkedésének kialakulását a társadalomban, amely lehet etnikai vagy faji megkülönböztetés alapján, de az egyén társadalmi szegregálódása miatt is bekövetkezhet ez a negatív irányú magatartásváltozás. A bűnözéssel kapcsolatos motívumokat, attitűdöket, ösztönzéseket a normakövetés vagy a normák elutasításának a háttéréből merítik. A bűnözői viselkedés azért alakulhatott ki, mert a deviáns csoport, vagy banda tagjai a törvényszegést kedvező színben tüntetik fel, annak értelmezése a törvénytiszteletet tagadását jelenti. A bűnözést úgy értelmezik, mint általános szükségletek és értékek individuális megjelenítése.

Megítélésem szerint a deviáns személyeknél a csoportokon belül sajátos erkölcsi kódex van érvényben a hűségről, barátságról, vagy általános értelemben az emberi kapcsolatokról. A csoport tagjai között erős a kapcsolat, és kívülről minél nagyobb az ellenszenv irányukba, annál jobban tartanak össze. A bűnözést kiváltó okok közé sorolom a normális családi élet megszakadását, a faji heterogenitást, a szomszédok rövid időn belüli cserélődését.

A rendőri tapasztalataim azt mutatják, hogy szegényebb elkövetők a lopás egyszerű és rövid ideig tartó elkövetési formáját választják, az erőszakhoz ritkán nyúlnak. A kutatásokból levont következtetésem szerint abban a lakónegyedben, ahol magas a fluktuáció és nagy a szegénység, az erőszakos bűnözés mértéke is sokkal kiterjedtebb.

Véleményem szerint a Törött ablak elmélet csak fikció. Nem értek egyet azzal, hogy a lecsúszott rétegek lakta övezetekben a bűncselekmények száma nagyobb, mint másutt, mivel a bűncselekmények inkább irányulnak a tehetősebb területek felé. A munkanélküliség sem meggyőző bizonyíték a bűnözés kiváltására, azonban az kétségtelen tény, hogy a munkanélküliség növekedésének kísérője lehet a magasabb bűnözés.

Megállapításaim szerint a szegregálódott, alacsony szinten élők társadalmi felzárkóztatása a negatív folyamatokat lassíthatják, vagy kedvező gazdasági körülmények létrejöttével a folyamatokat akár pozitív irányba terelhetik. Azonban fennállhat az a körülmény is, hogy a sikeresebb rétegek életformája bűncselekmények elkövetésére motiválhatja a szegényeket.

Véleményem szerint a társadalmi-gazdasági osztályok és rétegek közvetlenül nem tükrözik az országban létező bűnözést sem, de az alacsony szinten élők körében a bűnözésre való hajlam nagyobb kockázati tényezőt jelent. Az egyén döntéseit más szociális jellegű szempontok is vezérik, ezért amikor a bűncselekmény háttérének vizsgálatára kerül a sor, akkor az összes motivációs tényező elemzése szükséges. A szegényes körülmények inspirálhatják a bűnözőt az elkövetésre, de azt is kétségtelen tény, ha éheznek, nehéz ellenállni, hogy lopás útján szerezzék élelmet magának.

Meglátásom szerint egy nemzet oktatási rendszere is vezethet az elszegényedéshez, mivel a képzetlenség a munkahelyi elhelyezkedés esélyét nagymértékben csökkenti. Példának említhetem, hogy a képzett tanárok nem merik felvállalni az alacsony színvonalon élő közösségekben az oktatási feladatokat, tartva az ellenük irányuló atrocitásoktól és az erőszaktól. A további meglátásom szerint a társadalomban végbemenő negatív folyamatok a nem megfelelő szociális hálóval is magyarázhatók, mely a társadalom alacsony szintjét állandósítják.

A megállapítások szerint a szegénység és a bűnözés között nem áll fenn direkt kapcsolat, azonban a szegénység és a társadalmi szerveződés hiányosságai miatt mégis nagyobb arányú a bűnözés az alacsony szinten élők lakta övezetekben.

Véleményem szerint a jobb életminőség által csökkennek a családokat bomlasztó tényezők. Ennek érdekében szükségesnek érzem az oktatási lehetőségek hatékonyabb kihasználását. A családokban az egymásra való nagyobb odafigyelés következtében nő az egymás iránti gondoskodás is, melynek pozitív hatása a társadalmi normák betartására ösztönöz mindenkit.

Megítélésem szerint az interakciós elmélet azonosul a társadalmi fejlődés elméletével a tekintetben, hogy a társadalmi kötelek bomlasztó ereje, a bűnözés és ennek a kockázata a társadalmi szerveződés hiányosságaival fokozatos nő.

Véleményem szerint a bűnözés interakciós elmélete nagy hangsúlyt fektet a bűnözői életvitelt folytató személyek társadalmi megítélésére.

Úgy vélem, hogy a legtöbb ember hajlandó a társadalmi normákat és a törvényeket elfogadni, valamint azokat be is tartani. Azonban tényként kell megállapítanom, hogy a közösségek tagjaira nagymértékű befolyással bírnak bizonyos szociális elemek, így a család, a karrier-célok, az iskolai és a közösségi szervezetek, továbbá az etikai normák is.

Véleményem szerint a szülőknek fokozott felügyelete a gyerekeik felett azt eredményezik, hogy a fiatalok megtanulják a szüleiket tisztelni és az élet minden területén jogkövető magatartást tanúsítani. A társadalmi normák mindenkire egyaránt vonatkoznak.

A magam részéről úgy vélem, hogy a vagyoni elleni bűncselekmények háttérében egyfajta emberi „gyarlóság” húzódhat meg, amely arra inspirálja folyamatosan a tetteseket, hogy az elkövetések eredményeként minél nagyobb anyagi haszonra tegyenek szert.

Megítélésem szerint semmilyen cselekedet sem minősül eredendően bűncselekménynek. Azt a kérdést, hogy ténylegesen mi számít bűncselekménynek, a hatalom birtokosai válaszolják meg a jogszabályok meghozatala, a rendőrség, a bíróság és a büntetés-végrehajtási intézetek jogértelmezése, illetve jogalkalmazása révén.

Véleményem szerint a társadalom tagjainak életformájukat tekintve az a célja, hogy azt magasabb színvonalra tudják helyezni. Nem gondolom, hogy a bűncselekmény anyagi hasznának, illetve az ezzel járó felelősségre vonás veszélyének felméréshez különösebb intelligencia szükséges.

A társadalom szociális hálóját vizsgálva arra a következtetésre jutottam, hogy nem értek egyet a társadalmi bomlás elméletével, azonban azt lehetségesnek tartom, hogy a társadalom peremére szorult személyben a nem megfelelő állami gondoskodás következményeként kialakulhat egy bűnözői magatartás, mely tovább terjedhet az ott élő közösségben. Megállapítottam továbbá, hogy a bűnözés a fejlett és a még fejlődő társadalmakban egyaránt létezik, ezért nem gondolom azt, hogy az elkövető mindig mérlegeli az elkövetendő bűncselekmény hozadékát.

Megítélésem szerint a bűnözés visszaszorítása érdekében hozott szigorúbb jogszabályok a normákat követő emberek racionális döntéshozatalát is befolyásolja. A bűnözés, illetve az ellene való védelem állandó hangsúlyozása az állampolgárok mindennapjait behálózza, és egyáltalán nem biztos, hogy életvitelükben ezt tulajdonítják a legfontosabb problémakörnek. A bűnözők függetlenül attól, hogy életformájuk számukra mekkora kockázattal jár, akkor is elkövetnek bűncselekményeket. Ebből arra a következtetésre jutottam, hogy a tettüket nem a szegénység, a munkanélküliség, vagy esetlegesen a reménytelen jövő érzése motiválja.

Az egyenlőtlen vagyoni helyzet megítélésem szerint lehet inspirációs tényezője a bűnözésnek, de annak a lehetősége is fennáll, hogy a munkahellyel nem rendelkező elkövetők a munkanélküliségükből kifolyólag követnek el bűncselekményeket, és ha dolgozhatnának, akkor talán nem bűnöznének. Ebben az esetben nyilvánvalóan nem a pénz utáni „mohó vágy” a tettes motivációja.

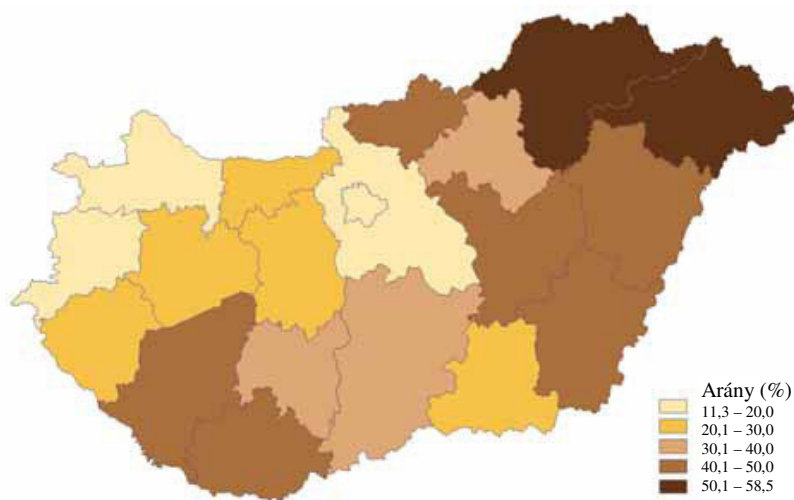
Véleményem szerint ha egy fiatal látja barátjának vagy családtagjának a tisztességtelen jövedelemforrását, akkor ő is választhatja magának a pénzszerzés e módját. Továbbá az a meglátásom, hogy egy személy nem azért lesz bűnöző, mert őt egy közösség ekként jelölte meg. A deviáns viselkedésében keresendő a bűnözésre való hajlam. Ebből arra következtetek, hogy az elkövetőben van egy bűnözést motiváló tényező, melynek eredménye lesz a bűnözés.

A honi állapotok

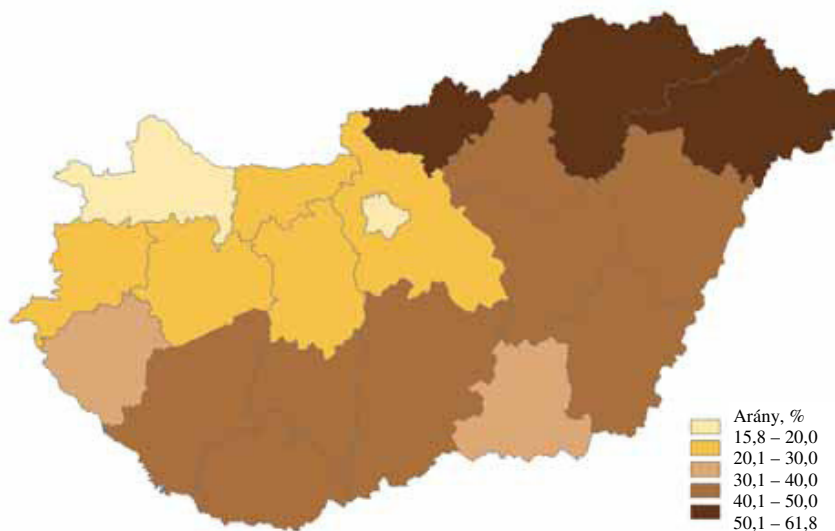
Érvényesülnek-e a gazdasági környezet és a bűnözés közötti összefüggések kutatásával kapcsolatos elméletek megállapításai a Magyarországon jelenlévő társadalmi-gazdasági állapotokra is? Ennek bizonyítását a Központi Statisztikai Hivatal 2012. évi Magyarország társadalmi atlasza című kiadványa alapján végeztem el, az alábbiak szerint.

Az általános iskolákban tanuló gyermekek között az óvodásoknál is nagyobb arányban vannak olyanok, akik családi hátterük miatt hátrányos, illetve halmozottan hátrányos helyzetűek. Az általános iskolások esetében is a kelet-magyarországi, s azon belül is az észak-alföldi és észak-magyarországi megyék vezetnek ezeket a statisztikákat.

Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén és Nógrád megyében a tanulók többsége rossz körülmények között él, a legkedvezőtlenebb helyzetű Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a hátrányos helyzetű gyermekek aránya meghaladja a 60 százalékot. A helyzetet rontja az is, hogy az ilyen háttérű gyermekek felének szülei sem tanultak tovább az általános iskola 8. évfolyamánál.

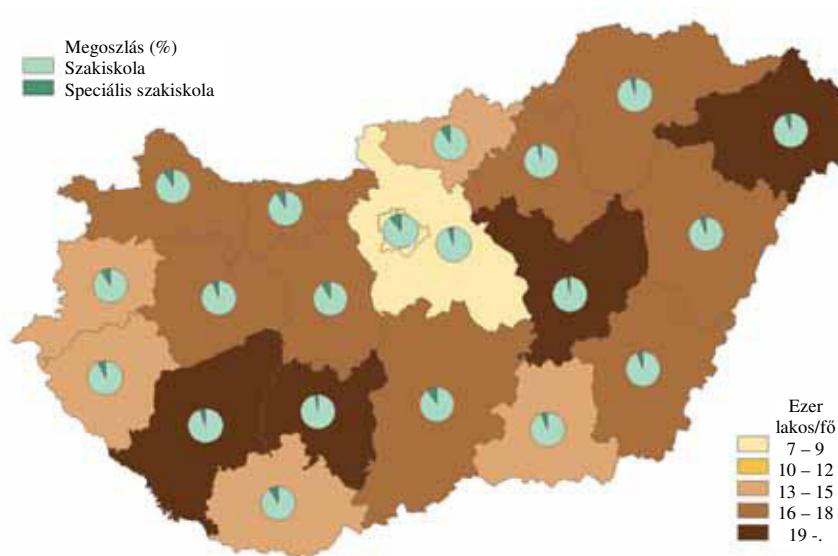
26. ábra: A hátrányos helyzetű gyermekek aránya az óvodákban
 (Forrás: Magyarország társadalmi atlasza, KSH, Budapest, 2012.
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf>, megnyitva 2014. 01.16.)

27. ábra: A hátrányos helyzetű tanulók aránya az általános iskolában (nappali oktatás, 2012)
 (Forrás: Magyarország társadalmi atlasza, KSH, Budapest, 2012.
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf>, megnyitva 2014. 01.16.)

Nem véletlen tehát, hogy 2010-ben a korai iskolaelhagyók (18–24 évesek közül azok aránya, akik legfeljebb alapkörű végzettséggel rendelkeznek, nem vettek részt sem iskolarendszerű oktatásban, sem felnőttképzésben) aránya az ország egészére számítva 10 százalék körül alakult. A különbségek megmutatkoznak a hazai kompetenciaméréseken is: Közép-, és Nyugat-Magyarország iskoláiban a gyermekek teljesítménye jelentősen meghaladja a fent említett elmaradottabb térségek iskoláit. A területi különbségeket még tovább növeli a városi iskoláknak a gyermekek teljesítményében megmutatkozó előnye a községekben működőkkel szemben.⁵⁸

A szakiskolák tanulójának száma az 1990-es évek elejétől az ezredfordulóig folyamatosan és jelentősen csökkent, azóta lassú ütemben ismét emelkedni kezdett, ugyanis a munkapiacra a szakképzések visszaszorulásával bizonyos szakmákban jelentős munkaerőhiány keletkezett. Somogy, Tolna, Jász-Nagykun-Szolnok és Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a legmagasabb, a központi régióban, Nyugat-Magyarországon, valamint Nógrád, Baranya és Csongrád megyében a legkisebb a szakiskolai képzésekben részt vevő gyermekek ezer lakosra jutó száma. Az ezredfordulót követően a szakiskolai feladatellátási helyek száma jóval nagyobb mértékben emelkedett, mint a tanulóké. 2010-ben a kilenc évvel korábbihoz képest 30 százalékkal több feladatellátási helyen oktattak, a diákok (a nappali és felnőttoktatással együtt) száma 11 százalékkal nőtt.⁵⁹

28. ábra: Az ezer lakosra jutó szakiskolai és speciális szakiskolai tanulók száma és megoszlása a nappali oktatásban (2010)

(Forrás: Magyarország társadalmi atlasza, KSH, Budapest, 2012.

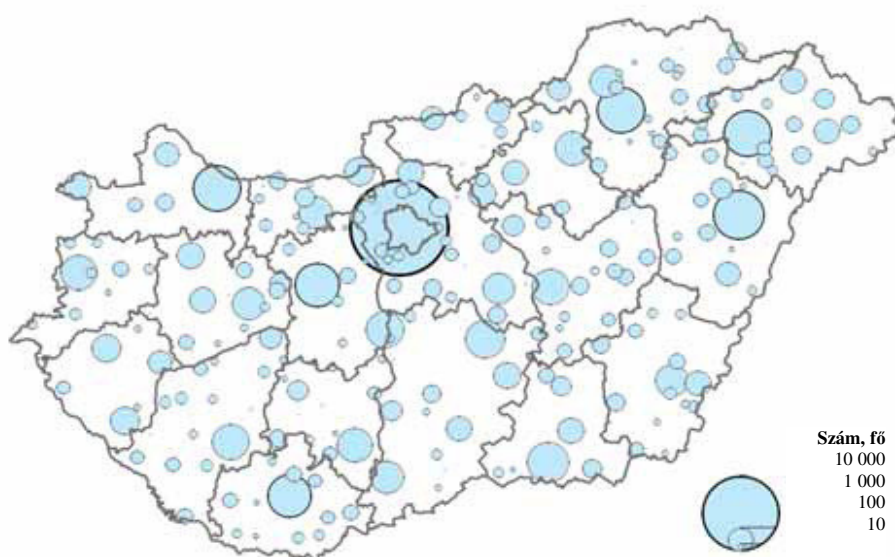
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf>, megnyitva 2014. 01.16.)

⁵⁸ Magyarország társadalmi atlasza, KSH, Budapest, 2012.

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf> megnyitva: 2014. 01. 16.

⁵⁹ Magyarország társadalmi atlasza i.m.

Szakiskola az ország 282 településén – többnyire városokban, illetve 84 községben – működik. A községekben lévő szakiskolák javarészt Borsod-Abaúj-Zemplén, illetve Szabolcs-Szatmár-Bereg megye területén található. Az alföldi megyékben a szakiskolák területi koncentrációja kisebb, mint a Dunántúlon. A hátrányos helyzetből induló gyermekek többsége nem képes ledolgozni a háttér okozta lemaradásokat, számukra inkább a kisebb követelményeket támaztó, gyakorlatorientált, érettségit nem adó szakmai képzések jelentenek lehetőséget. Ennek megfelelően a nappali oktatásban részt vevő szakiskolai tanulók harmada számít hátrányos helyzetűnek.⁶⁰

29. ábra: A szakiskolák és speciális szakiskolák tanulóinak száma 2010-ben

(Forrás: Magyarország társadalmi atlasza, KSH, Budapest, 2012.

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf>, megnyitva 2014. 01.16.)

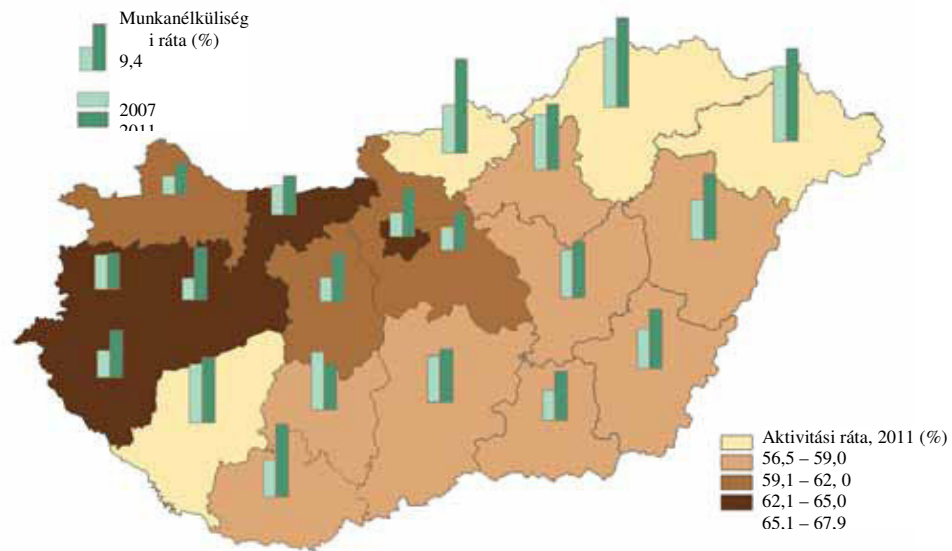
A gazdasági aktivitás területi különbségei 2007-hez képest csökkentek: az akkori legmagasabb és legalacsonyabb rátájú megye között 12,8 százalékpont eltérés volt, ez 2010-ben 10,9, 2011-ben pedig 11,4 százalékpont.

Az országos aktivitási aránnyal egyező vagy annál magasabb munkaerőpiaci jelenlét rendre három régió – Közép-Magyarország, Közép- és Nyugat-Dunántúl – megyéit jellemezte. 2011-ben négy megyében volt a hazai átlagnál lényegesen alacsonyabb (59%-ot el nem érő) aktivitási arány. Borsod-Abaúj-Zemplén, Somogy, Szabolcs-Szatmár-Bereg és Nógrád megye alacsony aktivitásának háttérében a hazai viszonyok között is rossz foglalkoztatottsági szint állt.

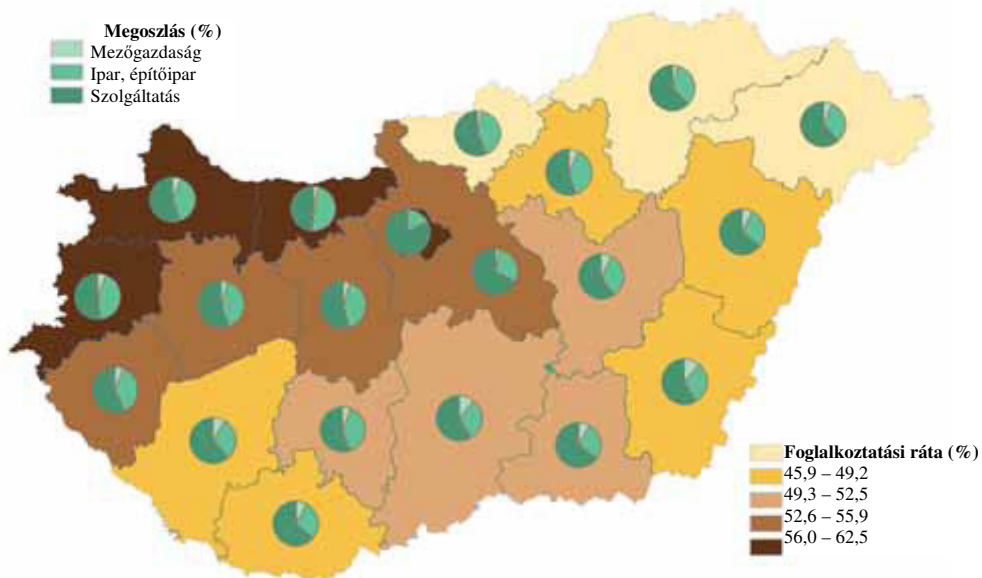
Ehhez a három északi megye esetén magas munkanélküliségi ráta társult, ami ugyan növelte a munkaerő-piaci jelenlétet, de mivel a 15–64 éves népesség kevesebb, mint fele dolgozott, az aktivitás így is alacsony szintű maradt. (E három megyében a munkanélküliség teljes megszűnése esetén is alacsony lenne a foglalkoztatottság szintje.)

⁶⁰ Magyarország társadalmi atlasza i. m.

A fejlettebb területeken a foglalkoztatottság színvonala, illetve a gazdaságilag aktív népesség összetétele is kedvezőbb, mivel e térségek – a válság hatására megemelkedett – munkanélküliségi rátája még mindig elmarad az országos átlagtól. A válság előtti munkanélküliségi szint alá egyedül Tolna megye mutatója csökkent, a többi megyében emelkedést mértek.⁶¹

30. ábra: A 15 – 64 év közötti népesség gazdasági aktivitása és a munkanélküliség rátája
(Forrás: Magyarország társadalmi atlasza, KSH, Budapest, 2012.
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf>, megnyitva 2014. 01.16.)

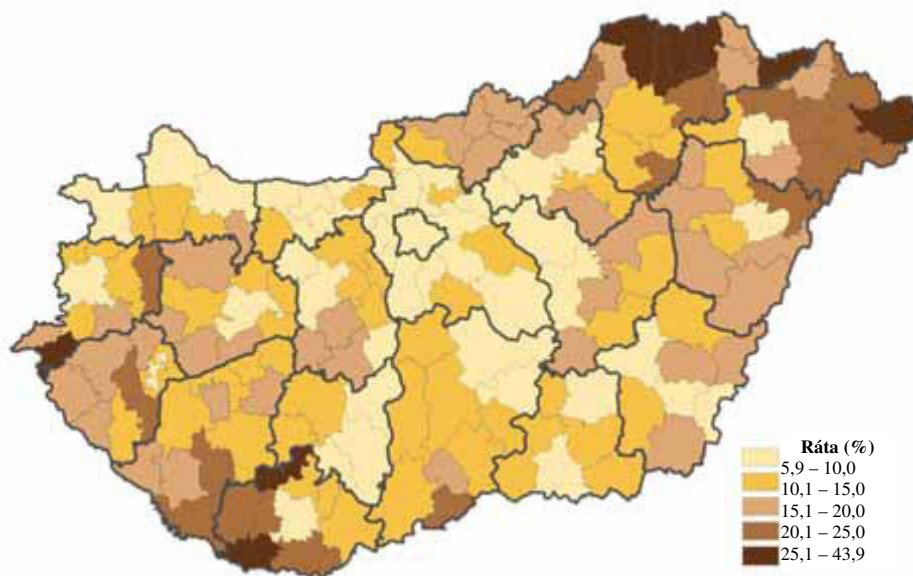

31. ábra: A 15 – 64 év közötti népesség foglalkoztatottsága és a foglalkoztatás ágazati megoszlása 2011-ben
(Forrás: Magyarország társadalmi atlasza, KSH, Budapest, 2012.
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf>, megnyitva 2014. 01.16.)

⁶¹ Magyarország társadalmi atlasza i. m.

Országosan a foglalkoztatottak 64%-a a szolgáltatásban, 31%-a az iparban és építőiparban, 5%-a a mezőgazdaságban dolgozott. A szolgáltatás jellegű ágazatok túlsúlya Közép-Magyarországon – ezen belül is a fővárosban – jelentős. Nyugat- és Közép-Dunántúl megyéiben a foglalkoztatottak jóval az átlag feletti része az iparban és az építőiparban dolgozott. A hagyományosan mezőgazdasági területeken – Békés és Bács-Kiskun megyében – a foglalkoztatottak több mint egytizedének a mezőgazdaság adott munkát.⁶²

32. ábra: A 15 – 64 év közötti népesség munkanélküliségi rátája kistérségenként 2010-ben

(Forrás: Magyarország társadalmi atlasza, KSH, Budapest, 2012.

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf>, megnyitva 2014. 01.16.)

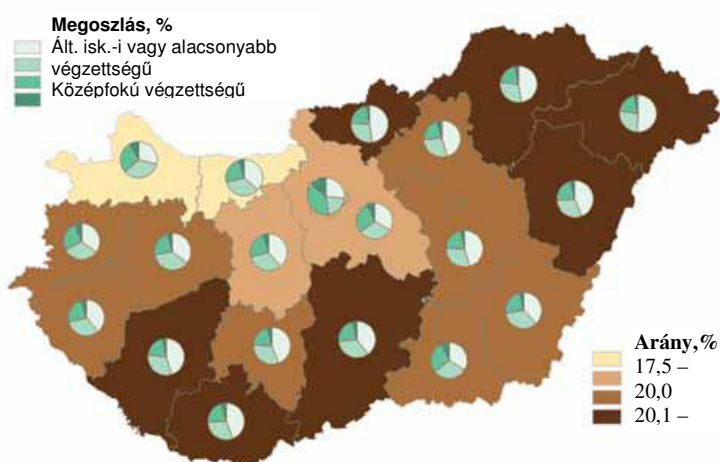
Munkanélküliség szempontjából az ország központi és északnyugati területei kedvezőbb, északkeleti és délnyugati pontjai rosszabb helyzetben vannak. Annak ellenére, hogy a foglalkoztatottság és a munkanélküliség földrajzilag hasonló területeket érint előnyösen vagy hátrányosan, a magyarországi kistérségek helyzete differenciáltabb a foglalkoztatottság tekintetében. Ez utóbbi mutató esetén – mely sem a munkaidő hosszával, sem a munkaerő hatékonyságával nem számol – a hazai átlagtól több kistérség értéke marad el, mint a munkanélküliségi ráta esetén. A legalacsonyabb munkanélküliségű területek többé-kevésbé a fővárosból kiinduló főbb közlekedési útvonalak mentén vannak. Az, hogy egy-egy irányba meddig húzódnak az állástalanság szempontjából jó helyzetűnek tekinthető térségek határai, attól is függ, hogy a kisebb térszervező erejű központok vonzása mennyire meghatározó. Szabolcs-Szatmár-Bereg és Borsod-Abaúj-Zemplén megye helyzete periférikus, akárcsak a délnyugati országhatárhoz közeli kistérségeké.⁶³

⁶² Magyarország társadalmi atlasza i. m.

⁶³ Magyarország társadalmi atlasza i. m.

2010 végén a munkaügyi központok több mint 591 ezer álláskeresőt regisztráltak. Az állástalanok 41 százaléka legfeljebb általános iskolai, 54 százaléka középfokú végzettségű – 30 százalék érettségizetlen, 24 százalék érettségizett – volt, a fennmaradó 5% felsőfokú végzettséggel rendelkezett. Minden ötödik általános iskolát sem befejező munkanélküli Borsod-Abaúj-Zemplén megyében lakott, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 15 százalékuk élt. (A regisztrált munkanélküliek 12, illetve 10 százalékának volt az adott megyében bejelentett lakcíme.) A diplomás munkanélküliek 21 százaléka – a főiskolai végzettségűek 18, az egyetemi diplomával rendelkezők 28 százaléka – lakott a fővárosban, miközben az állástalanok kevesebb, mint 8 százaléka rendelkezett budapesti lakcímmel. A munkanélküliek iskolai végzettség szerinti összetétele Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén, valamint Nógrád megyében volt a legkedvezőtlenebb, Budapesten, illetve Győr-Moson-Sopron megyében a legkedvezőbb.⁶⁴

33. ábra: A tartósan munkanélküliek aránya és a nyilvántartott álláskeresők megoszlása iskolai végzettség 2010. december 20-án

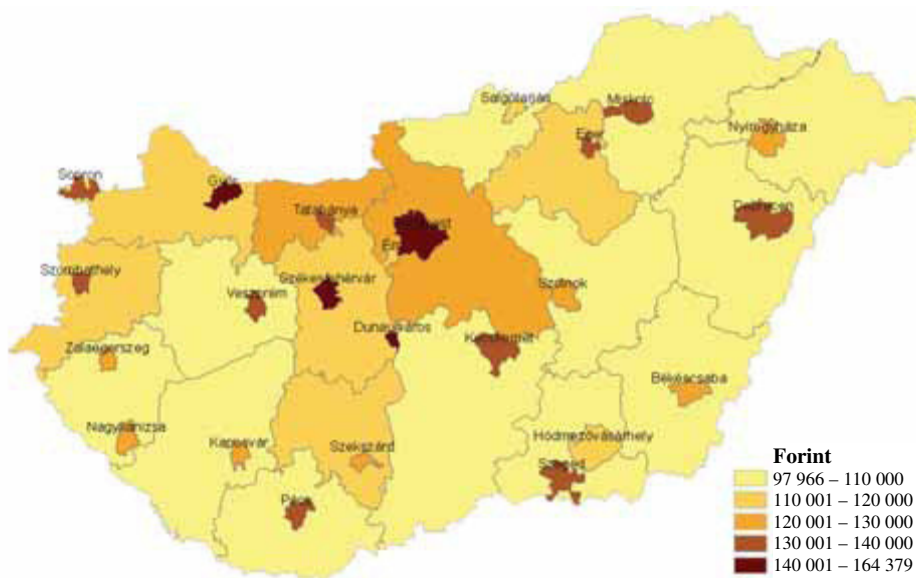
(Forrás: Magyarország társadalmi atlasza, KSH, Budapest, 2012.)

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf>, megnyitva 2014. 01.16.)

2010-ben a teljes munkaidőben alkalmazásban állók bruttó átlagkeresete 202 ezer, családi adókedvezmény nélkül számított nettó átlagkeresete 133 ezer forint volt. A legjobban a fővárosban dolgozók, a legrosszabbul a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei alkalmazottak kerestek. Budapest kereseti előnye mind a bruttó, mind a nettó keresetek tekintetében kiemelkedett, de a nettó keresetek esetén már kisebb mértékű volt. A főváros magasabb bérszínvonala a gazdasági tevékenységek koncentrációjával, munkaerő-piaci vonzásával, intézményi hálózatának szintjével és az itt működő vállalkozások bérszínvonalával összefüggésben alakult ki. A különbségek, melyek egyben a munkahely és a lakóhely térbeli szétválására is utalnak, nemcsak a főváros, hanem a megyén belüli központok esetén is kirajzolódnak.

⁶⁴ Magyarország társadalmi atlasza i. m.

A megyei jogú városokban dolgozó foglalkoztatottak nettó bére – Érd kivételével – magasabb volt, mint a megye többi településén alkalmazásban állók átlagkeresete. Dunaújváros és Győr alkalmazottainak nettó keresete legalább 20 ezer forinttal haladta meg a nemzetgazdasági átlagot, de a székesfehérvári munkavállalók is majdnem 10 ezer forinttal kerestek ennél többet.⁶⁵

34. ábra: Nettó keresetek 2010-ben

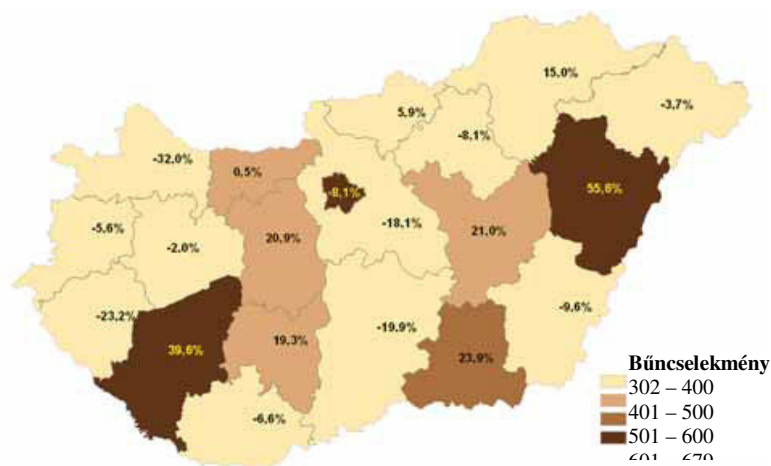
(Forrás: Magyarország társadalmi atlasza, KSH, Budapest, 2012.)

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf>, megnyitva 2014. 01.16.)

2010-ben országosan közel 450 ezer bűncselekményt regisztrált a bűnügyi statisztika, ami a megelőző évekhez képest ismét magasabb érték. Budapesten, Somogy és Hajdú-Bihar megyében követték el a legtöbb bűncselekményt, minden tízezer ottani lakosra 600–700 bűncselekményt jutott. Számuk a megyék valamivel több, mint felében csökkent az ezredforduló óta, ugyanakkor 4 dunántúli, 3 alföldi és 2 észak-magyarországi megyében éppen ellenkezően változott a bűnügyi helyzet. A legnagyobb mértékben Hajdú-Bihar és Somogy megyében növekedett a bűnesetek száma. Nem véletlen tehát, hogy tízezer lakosra vetítve is e megyékben a legmagasabb a regisztrált bűncselekmények száma. Szintén jelentős, 20 százalékos körüli növekedés következett be Csongrád, Jász-Nagykun-Szolnok, Fejér, valamint Tolna megyékben. Győr-Moson-Sopron, Zala, Bács-Kiskun és Pest megyében az említett időszak során javultak a bűnügyi statisztikák, területükön 20–30 százalékkal kevesebb regisztrált bűncselekmény történt, mint 2000-ben. Az elkövetett bűncselekmények súlyossága az 1990-es évek eleje óta folyamatosan csökken, jelenleg a regisztrált bűncselekményeknek közel kétharmada csupán vétségnek minősül.

⁶⁵ Magyarország társadalmi atlasza i. m.

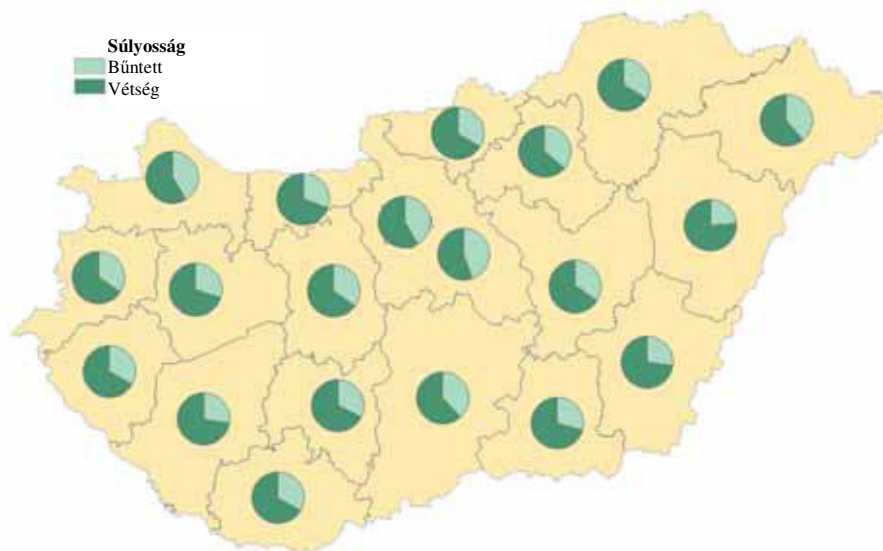
A súlyosabb megítélésű cselekmények aránya a gazdasági szempontból fejlettebb térségekben – Pest megyében, Budapesten és Győr-Moson-Sopron megyében – a legmagasabb. A felsorolt megyék mindegyikében súlyosságuk okán a bűncselekmények több, mint 40 százaléka büntettnek minősült.⁶⁶

35. ábra: A tízezer lakosra jutó regisztrált bűncselekmények száma 2010-ben, valamint a bűncselekmények számának 2010 és 2010 közötti változása

(Forrás: Magyarország társadalmi atlasza, KSH, Budapest, 2012.

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf>, megnyitva 2014. 01.16.)

36. ábra: A regisztrált bűncselekmények megoszlása annak súlyossága szerint 2010-ben

(Forrás: Magyarország társadalmi atlasza, KSH, Budapest, 2012.

<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf>, megnyitva 2014. 01.16.)

⁶⁶ Magyarország társadalmi atlasza i. m.

4.2. A nemek és életkorok kriminalisztikai jellemzői

A szakirodalom nemekkel kapcsolatos legfontosabb megállapításai

A kriminológia egyike azon társadalomtudományoknak, amely vizsgálatában, de elemzéseiben is különbséget tesz a nemek között. A bűnözés a két nem esetében jelentős számbeli különbséget mutat. A férfiak számaránya lényegesen magasabb az öngyilkosok, szexuális devianciák, szociális devianciák területén pl. a munkanélküliek, a hajléktalanok között, valamivel kisebb az olló a szenvedélybeteg körében, de a bűnözés területén a földrajzi eltéréseket szem előtt tartva 80%:20% az átlagos arány világszerte a férfiak „javára”. Ez a különbség még egyes bűncselekmény típusokat is jellemez, időben és térben tartósan kiegyensúlyozott, a női bűnelkövetők száma drasztikusan nem emelkedik. (Kriminológiai közlemények különkiadása 2004: 307-345).

A feminista tudományos megközelítés volt az, amely a nemek kérdését új megvilágításba helyezte, természetesen nem elsősorban a kriminológia területén, de hatása valamennyi társadalomtudományra rendkívül jelentősnek bizonyult. A fő vonaltól való eltérés a nőket jelenti, és a velük kapcsolatos jelenségek szorúlnak indoklásra. Így válik érthetővé a női bűnözés hangsúlyozott helye a kutatásokban, miközben szó sem esik a férfiak nemi meghatározottságáról. A feminizmus erőteljes megjelenése a társadalomtudományokban azonban megváltoztatta ezt a szemléletet.

Tagadhatatlanul feminista hatásra jelent meg a tudományos gondolkodásban a férfi-kutatás. A kutatás alapvető kérdése az, hogy miért a férfiak bűnöznek inkább, miért őket érinti jobban a devianciák valamennyi formája. Van-e csak a férfiakra jellemző specialitás a jelenség mögött? A bűnözés okait vizsgáló elméletek és irányzatok, amelyek erre a kérdésre keresték a választ, megállapították a nemek szerinti eltéréseket, de inkább csak általános megfogalmazások születtek. A férfiak kriminalitásának a jegyei tudottak, de külön magyarázatot nem kaptak. A férfi bűnözés egyet jelent ma is a bűnözéssel általában. A nem alatt pedig mindkét nemet kell érteni, a férfiakat épp úgy, mint a nőket (Kriminológiai közlemények különkiadása 2004: 307-345).

A feminista kriminológia az 1960-as évek végén az 1970-es évek elején alakult ki, mely vizsgálja a nők bűnözői magatartásának kialakulását, a nők és a férfiak részvételének arányát a bűnözésben, illetve az általuk elkövetett bűncselekmények eltéréseit.

A feministák annak a lehetőségét vizsgálják, hogy a nők szerepét hogyan, milyen eszközökkel és intézkedésekkel lehet átalakítani a társadalomban (O'Connor T. 2006: 1-30).

A liberális feministák célja a nemek közötti hagyományos hatalmi és munkaerőpiaci megkülönböztetések teljes felszámolása, mellyel egy egészséges társadalmi harmónia alakítható ki (Walsh A. – Hemmens C. 2008: 246-258).

Schmallegger (Schmallegger F. 2009: 364-380) a nők jogai és a társadalmi kontroll közötti összefüggéseket vizsgálta, melynek alapjait a Merlo és Pollock (Merlo A. V. - Pollock J. M. 1995: 170-187) által végzett kutatások határozták meg. A vizsgálatok feltárják a nők által elkövetett bűncselekményeknek, illetve a nők áldozattá válásának hátterét, valamint arra keresik a választ, hogy mi okozhatja a női bűnözés növekedését.

A liberális feministák a nők társadalmi helyzetével kapcsolatos problémák gyökerét a politikai környezetben látják, amely véleményük szerint a női bűnözés növekedését generálja. A hagyományos családi struktúrák és normák háttérbe szorulnak, miközben a bűnözés a családok női tagjait egyre aktívabbá teszi (Schmallegger F. 2009: 364-380). A feminista kriminológia két jelentős képviselője, Simon (Simon R. 1976: 18-23) „Women and Crime” és Adler (Adler F. 1976: 127-166) „Sistres in crime” című munkái előrevetítik a női bűnözés növekedését.

Hagan (Hagan F. E. 2008: 29-43) szerint Freda Adler munkájában feltételezhető, hogy a nők a társadalom egyes területein „férfias” pozíciókat vállalnak el, illetve töltenek be, amely a bűnözésben is egyre erőteljesebben megjelenik.

Rita Simon és Freda Adler feminista nézetei logikus láncolatot alkotnak. A radikális feminista ideológia elsősorban a megnövekedett női bűnözést hangsúlyozza, de figyelemmel kíséri a nők társadalmi pozíciókba történő elhelyezkedésének esélyeit is.

A radikális feministák a liberális feministákkal szemben azt vallják, hogy a nőknek a társadalomban beöltött patriarchális⁶⁷ szerepe meglehetősen lenézett, emiatt a nőknek jóval nagyobb áldozatot kell vállalniuk ahhoz, hogy a közösség elismerje őket. A radikális feminizmus gyakran ütközik a liberális feminizmus nézeteivel, mivel a két ideológiai irányzat ellentétes álláspontot képvisel (Hagan F. E. 2008: 29-43).

A radikális feminizmus azt vizsgálja, hogy a nők aláztos szerepe mekkora arányban érvényesül a társadalomban, illetve ennek az állapotnak a fenntartásához a férfiak hogyan járulnak hozzá (O'Connor T. 2006: 1-30). A radikális feminista kriminológia fő témája a férfi hatalma és uralma a társadalomban (Hagan F. E. 2008: 29-43). Abból indulnak ki, hogy a férfiak rendelkeznek ún. nagyhatalommal a társadalomban, ezért ők határozzák meg és szabályozzák a nők jogait, következésképpen a nőket tárgyként kezelik, akiket szexuálisan vagy fizikailag kizsákmányolhatnak. Annak érdekében, hogy a nők társadalmi helyzete, illetve a női bűnözés elöretörése megváltozzon, a radikális feministák szerint a férfi-dominancia megszüntetése szükséges. Jelentős változásoknak kell bekövetkezniük a jog, az egészségügy és a család területén ahhoz, hogy a nők társadalmi státusza jelentős mértékben javuljon (Schmallegger F. 2009: 364-380).

Campbell (Campbell A. 1993: 309-314), a radikális feminista teoretikusok egyik jelentős képviselője, a nők életben maradásának hipotézisét dolgozta ki.

---

⁶⁷ Patriarchális: régi hagyományokkal, szokásokkal kapcsolatos, régmódi. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/patriarch%C3%A1llis>

A hipotézis az evolúciós logikára épül, mely szerint a gének nemzedékről nemzedékre történő átadása a túlélésért folytatott harc fontos eszköze, ami a reprodukciós folyamatokban az emberek többségének tulajdonságait kedvezően alakítja át. Egyes nőkben a kapott gének olyan attribútumot jelentenek, amely az engedelmességet nem veti alá a férfi agresszivitásra és uralkodásra való törekvésének. Az ilyen nő társadalmi státusza is megváltozik, és ezek lesznek azok, akik elkövetik a bűncselekményeket, vállalva akár a fizikai sérülések kockázatát is (Walsh A. – Hemmens C. 2008: 246-258). A radikális feminista elmélet szerint a férfi dominancia és a rossz bánásmód viszi bele a nőket a bűnözésbe (O'Connor T. 2006: 1-30).

A társított feminista kriminológia a nemek arányának problémájával foglalkozik, és arra keresi a választ, hogy mi a magyarázata annak, hogy a nők által elkövetett bűncselekmények száma sokkal kevesebb a férfiakénál, és az erre való orientálódásuk is jóval kisebb mértékű (Walsh A. – Hemmens C. 2008: 246-258).

Egy amerikai kimutatás szerint a férfiak 70%-a betöréses lopást és 80%-a erőszakos bűncselekményeket követ el, de a férfi elkövetők közül 85% erőszakos bűnelkövetőnek mondható. Ezzel szemben a nők nagyobb valószínűséggel követnek el családon vagy ismeretségi körön belül gyilkosságot, pl. a házastárs vagy a gyermek ellen, míg a férfiaktól ez a cselekmény szinte idegennek mondható. Az elmúlt évtizedekben csak az évek változtak, azonban a nők és férfiak közötti bűnözési minta nem változott.

A legújabb vizsgálatok szerint a férfiak és a nők ugyanannak a kockázati tényezőknek vannak kitéve, amelyek attribútuma a bűncselekmény, de a férfiak mérlegelése több tényezőre terjed ki. Ezek a vizsgálatok ugyanakkor nem tekinthetők megbízhatónak, ha csak nemek közötti különbséget veszik figyelembe, ezért a megbízható elemzés érdekében a társadalmi tanulási változókat (bűnözői társak, antiszociális magatartás), az iskolai teljesítményt és a nemi szerep attitűdjeit (hagyományos nemi hiedelmek, férfiasság) ugyancsak szükséges figyelembe venni (Walsh A. – Hemmens C. 2008: 246-258).

A generasibility elmélet arra keresi a választ, hogy a hagyományos férfi-központú elméletek szerinti bűncselekmények ugyanúgy vonatkoznak-e a nőkre is. (Walsh A. – Hemmens C. 2008: 246-258). Érdekes módon a korábbi feminista elméletek egyike sem foglalkozott ezzel a kérdéssel, ilyen értelemben a vizsgálatok sem terjedtek ki erre a tárgykörre (Madsen D. L. 2000: 65-67).

Sigmund Freud (Freud S. 1923: 147-154) elmélete szerint minden nő kisebbségi komplexusban szenved a férfival szemben, melyet exhibicionista és nárcisztikus viselkedésmóddal próbál ellensúlyozni.

Freud úgy gondolja, hogy a nők is alapvetően irracionálisan viselkednek, mivel nem a társadalom építésére összpontosítanak. A freudi gondolatok közé tartozik az is, hogy a női bűnözés úgy értelmezhető, mint a nő vágyakozása a férfi után. O'Connor (O'Connor T. 2006: 1-30) vizsgálatai azt mutatták, hogy a negatív események és a nemek között fellépő elkülönülő gondok befolyásolhatják a férfi és a nő bűnözésre hajló viselkedését.

Hazai helyzetkép

Magyarországon a rendszerváltás óta a bűnözés szerkezetében és nagyságrendjében egyaránt lényeges változások következtek be. A bűncselekmények jelentős számszerű emelkedése mellett minőségi változások is bekövetkeztek. A kedvezőtlen minőségi változásokat jelzi például az erőszakos bűncselekmények számának növekedésén túl a bűncselekmény végrehajtásának kegyetlen, brutális módja, vagy a korábban alig előforduló bűncselekményfajták (pl. bankrablás, pénzhamisítás) elszaporodása. A bűncselekményt elkövetők nemek szerinti megoszlását tekintve megállapítható, hogy Magyarországon a nők összességében való részvételi aránya tartósan 15% alatt marad.

A nők legmagasabb arányú részvétele a vagyon elleni bűncselekmények körében tapasztalható, ám itt is a kevésbé súlyos alakzatoknál. Az erőszakos vagyon elleni bűncselekmények elkövetői között igen alacsony a nők aránya, s azok is inkább részesi – és nem tettesi – magatartást valósítanak meg.⁶⁸

A személy elleni erőszakos bűncselekmények elkövetői között a nők aránya elhanyagolható nagyságrendű. E cselekmények egyrészt életközösségi konfliktusból származó, indulati, érzelmi jellegű emberölések, azok kísérletei vagy életveszélyt okozó testi sértések, másrészt újszülöttek sérelmére elkövetett emberölések. Az utóbbi bűncselekmények elkövetője jellemzően a terhességét mindvégig titkoló, általában fiatalkorú leányanya, de sajnálatosan előfordul házasságban élő, több gyermekes anyák esetében is. Az elkövetők előbbi csoportját általában a tájékozatlanság, az éretlenség, az anyai szerep elfogadásának, átélésének nehézségei, anyagi egzisztenciális jellegű problémák, a környezet reagálásától, a társadalmi elítéléstől való félelem motiválja, míg a másik kategóriába tartozókat a késői terhesség miatti szégyenérzet, a megromlott házastársi viszony, esetleg a rendkívül nehéz szociális körülmények és hasonló tényezők befolyásolják.⁶⁹

A hozzátartozó sérelmére elkövetett cselekmények hátterében viszont a házassági vagy élettársi együttélés során elszenvedett sérelmek, az együttélés súrlódásai, konfliktusai húzódnak meg. A sokszor évek óta zajló, elmérgesedett viták, a társ alkoholizálása, erőszakos, kötekedő, durva magatartása a feszültséget kumulálva, hirtelen és váratlanul agressziót vált ki az addig csendben tűrő áldozatból. A rendszeres, provokatív magatartásra impulzív cselekedettel válaszol a hosszú időn keresztül indulatait visszafogó nő. Ezekben az esetekben tehát az történik, hogy a hosszan tartó áldozati szituáció szenvedő alanya válik bűnelkövetővé. A korábbi elkövető áldozattá válik, és a korábbi áldozat elkövetővé.

A női bűnözés nagyobb mérvű emelkedésével az erőszakos bűncselekmények körében nem kell számítani. Az ilyen jellegű cselekmények tipikusan a frusztráció, az alávetettség, függőség következményei.

---

⁶⁸ Fehér Lenke: Bűnözés és prostitúció, <http://www.tarki.hu/adatbank-h/nok/szerepvalt/Feherlenke-97.html>, megnyitva: 2012. 11. 23.

⁶⁹ Fehér Lenke: Bűnözés és prostitúció i. m.

Ezek a családon belül a női egyenjogúság megteremtése, a nők foglalkoztatottságának növekedése, társadalmi szerepének változása következtében oldódnak.⁷⁰

A női elkövetők alacsony arányával szemben a bűncselekmény női áldozatainak a száma jóval magasabb, különösen, ha figyelembe vesszük a látenciát is. Egyes bűncselekmény-kategóriákban a férfiaknál lényegesen nagyobb a nők viktimizációja, míg összességében a férfiak áldozattá válása a gyakoribb. A viktimológia a speciális áldozatok kategóriájába a nőket, gyermekeket és idős embereket sorolja. A nők viktimizációjának több formája ismeretes. Ilyen a családon belüli erőszak, a nemi erőszak (erőszakos közösülés, szexuális zaklatás és visszaélés), a prostitúcióra kényszerítés és kizsákmányolás, vagy a gazdasági, politikai hatalommal a nő sérelmére történő visszaélés. A nők elleni erőszak a családban, a munkahelyen és másutt is megvalósulhat.

A családon belüli erőszak sajátossága, hogy abban a közegben fordul elő, amely méltóságot, egyenlőséget, anyagi biztonságot, pszichikai támaszt, érzelmi feltöltődést kellene, hogy jelentsen a család minden tagja számára. A társadalmi „szabályok” miatt igen erős a látencia, az áldozatok sokszor titkolják, szégyenlik és túri az erőszakot. A nők sérelmére elkövetett bűncselekmények körében a családon belüli erőszak igen nagy arányú, különösen, ha figyelembe vesszük az igen magas látenciát. A becslült adatok alapján az emberölések egynegyedét, a testi sértések közel felét a családi körben követik el, s az áldozatok többsége nő.⁷¹

A nők áldozattá válása az erőszakos közösülés bűncselekményénél a legmagasabb. Elkövetési gyakorisága az évek során szinte alig változott, de a látencia vizsgálatok szerint az ilyen jellegű cselekményeknek csak a kisebb hányada jut a hatóság tudomására. A sértettek többsége szégyenérzetből, a büntetőeljárás kényelmetlenségei, illetve az elkövetőtől való félelem miatt nem tesz feljelentést.

A hazai prostitúció szabályozásának történetében három – reglementációs, prohibicionista és abolicionista – szabályozási modellel találkozhatunk. A reglementációs szabályozási modell lényege, hogy a prostitúciót nélkülözhetetlennek, vagy éppen szükséges rossznak tekintve megpróbálja szabályozni, annak gyakorlását korlátok közé szorítani. Azzal, hogy meghatározott feltételekhez köti a prostitúció gyakorlását (pl. felnőttkorúság, eu. kontroll), bizonyos fokig ellenőrzés alatt is tudja tartani. Teljesen nem iktatja ki e jelenség üldözését, mert a büntető szankcióra sor kerül, amint a szabályozást, a kontroll elemeit nem tartják tiszteletben. A reglementációs rendszer egészen 1950-ig tartott, amikor a prohibicionista, azaz az üzletszerű kéjelgést tiltó és büntetőjogilag szankcionáló rendszer lépett életbe.⁷²

A bordélyházak bezárását követően a prostitúció egésze tiltott tevékenységgé vált, de a jelenség szabályozottsága ellenére létezik a titkos prostitúció. 1950-től is.

---

⁷⁰ Fehér Lenke: Bűnözés és prostitúció i. m.

⁷¹ Fehér Lenke: Bűnözés és prostitúció i. m.

⁷² Fehér Lenke: Bűnözés és prostitúció i. m.

A bordélyházi prostituáltak egy részét sikerült munkába állítani és integrálni a társadalomba, más részük viszont illegalitásba kényszerült és a titkos prostitúciót ekként gyakorolta.

A prostitúciós hierarchia az illegalitásban is kialakult. A hierarchia legalsó szintjén voltak az utcai, míg legmagasabb fokán a külföldi "vendéggörre" specializálódott szállodai prostituáltak.

Az abolicionista rendszer nem a prostitúció, hanem a prostitúció szabályozásának az eltörlését tűzi ki célul. Szemléletének vezérfonala, hogy a prostitúció mindaddig magánügy, amíg nem sérti a közrendet és a közmorált. A prostitúció tehát nem büntetendő, de nem is legalizált tevékenység. A prostitúció kihasználása ezzel szemben bűncselekmény, amely büntetendő, és a társadalom kötelessége a prostituált, mint áldozat reintegrációjának az elősegítése. A felnőtt korú nőkkel való prostitúciós célú kereskedelem csak akkor büntetendő, ha a konszenzus hiánya megállapítható. A prostitúció körüli élősdi jellegű bűncselekmények is üldözendők a büntetőjog eszközeivel.⁷³

Magyarországon az utóbbi néhány évtized tapasztalatai bebizonyították, hogy a prostitúció jelenségének megszüntetésére a prohibicionista politika eszköztára teljességgel alkalmatlan. A joggyakorlatban megjelenő, elenyészően csekély számú üzletszerű kéjteljes, üzletszerű kéjteljes elősegítése, kerítés, kitartottság bűncselekménye miatt indul büntetőeljárás csupán töredékét képezte e cselekmények valószínű voluménének. A korábban illegalitásba kényszerült prostitúció utcai formája azonban a büntetőjogi fenyegetettség megszűnésével dominánsan és váratlanul megjelent. Ez erőteljes morális felháborodást keltett és tiltakozást váltott ki az emberek többségéből, ezért merült fel az igény annak szabályozására, amely annak csak egy részében, térben, időben és módjában történt meg. Ez az ún. tilalmi zónáknak és időpontoknak a meghatározását jelenti, ahol és amikor tilos a prostitúcióra való ajánlkozás, valamint azoknak az ajánlkozási módoknak a meghatározása, amelyek tilalmazottak⁷⁴.

Az utóbbi években a nemzetközileg szervezett szex-ipar részeként felgyorsult az emberkereskedelem. A szegénység, a lehetőségek hiánya, a fejletlen és a fejlett országok közötti különbségek, valamint a nők marginalizációja mind olyan tényezők, amelyek hozzájárulnak a nők tömeges migrációjához, s amelyek kiszolgáltatottá teszik őket. A szex-turizmus léte is hozzájárulhat ahhoz, hogy csábítóvá tegye a nők számára a magasabb jövedelmet biztosító prostitúciós tevékenységet. A társadalmilag hátrányos, stigmatizáló következmények miatt pedig sokan választják a külföldi erotikus munkát, amely gyakran magasabb jövedelemmel is jár. A bűnözés szempontjából lényeges a határok átjárhatósága, valamint a hamis személyi iratokhoz jutás viszonylag egyszerű lehetősége. A korrupció ugyancsak segíti az ilyenfajta "üzletet". Az emberkereskedelemmel foglalkozóknak kis erőfeszítéssel és ügyes toborzási technikákkal mindig sikerül olyan áldozatokat találniuk, akik hajlandók a külföldi munkavállalás reményében kockáztatni. A prostitúció ezer szállal szövődik össze a bűnözéssel.

---

⁷³ <http://www.tarki.hu/adatbank-h/nok/szerepvalt/Feherlenke-97.html>

⁷⁴ <http://www.tarki.hu/adatbank-h/nok/szerepvalt/Feherlenke-97.html>

A pornográfia, a kábítószer-élvezet és -kereskedelem, az ember- és fegyverkereskedelem, a pénzmosás mind-mind szoros kapcsolatban állnak a prostitúcióval. A prostitúció a szervezett bűnözés egyik magasan jövedelmező üzletága, amelynek profitja akár kábítószer-, vagy fegyverkereskedelemre is fordítható.⁷⁵

A szakirodalom életkorral kapcsolatos legfontosabb megállapításai

A bűnözési gyakoriság a 14. életév betöltése után meredeken emelkedik, maximumát az ún. fiatal felnőtt korban éri el, ezt követően jelentősen csökken és az idősebb korban már elhanyagolható mértékű. A gyakoriságnak ez az általános alakulása a férfiaknál és a nőknél egyaránt kimutatható, de ott nem ilyen markáns. A kriminalitási gyakoriság e jellegzetes eloszlása megfigyelhető az azonos korcsoportba tartozók kriminalitási gyakoriságának emelkedésében is. A családi élet rendezettség és a bűnözési gyakoriság közötti összefüggés lényegét tekintve közismert. A rendezetlen családi körülmények és a bűnözési gyakoriság közötti kapcsolat bizonyítja, hogy a fiatalok között átlagosan csupán csak minden második él teljes családban. A lányok között a nem teljes családban élők aránya nem tér el lényegesen a fiúkéétől, a mindkét szülő közös háztartásában élőké számottevően alacsonyabb. A felnőtt korú elítélteknél megfigyelhető, hogy a férfiak és a nők családi állapot szerinti megoszlása különbözik, az elítélt nők között az elváltak és a különváltan élők aránya magasabb, mint a férfiaknál (Demográfiai-társadalmi jellemzők és a bűnözés 1994: 1-10).

A családi állapot a kriminalitás szempontjából is különös érdeklődésre tarthat számot, nemcsak azért, mert a különböző családi állapotú, de azonos életkorú népességcsoportok bűnözési gyakorisága lényeges eltéréseket mutat, hanem azért is, mert az elvált és különváltan élő elítéltek előélet szerinti megoszlása kedvezőtlenebb a velük azonos korú házasságban, illetve a nőtleneknél és a hajadonokénál. Megfigyelhető az is, hogy a családi környezetén kívül élő fiatalok, valamint a nem házasságban élő felnőtt korúak között a súlyosabb bűncselekményt elkövetők aránya az átlagnál lényegesen magasabb.

A szakirodalomban általánosan elfogadott feltételezés, hogy az iskolai végzettség és a kriminalitási gyakoriság fordítottan arányos, mely a nőknél jobban kimutatható, mint a férfiaknál. Az iskolai végzettség és a kriminalitás összefüggését bizonyítja még egyrészt az, hogy az alacsonyabb iskolai végzettségűek között a súlyosabb bűncselekményt elkövetők aránya átlagon felüli, másrészt az, hogy a többszörös és különösen visszaesők között az írástudatlanok és az általános iskola mindössze néhány osztályát elvégzettek aránya lényegesen magasabb, mint az elítéltek között általában (Demográfiai-társadalmi jellemzők és a bűnözés 1994: 1-10).

A kutatók egységes álláspontot képviselnek abban, mellyel magam is egyetértek, miszerint az életszakasz alapvető részekre tagolódik, a gyermekkora és a felnőttkora. Kétségtelen tény, hogy minden korosztály egyértelműen meghatározható és differenciálható. A gyermekek mindig is függő viszonyban állnak a felnőttekkel.

---

⁷⁵ Fehér Lenke: Bűnözés és prostitúció i. m.

Például a házimunkában a fizikai képességüknek megfelelően nyújthatnak segítséget szüleiknek. Fontos annak a körülménynek az eldöntése, hogy a gyermek mikor válik pszichikailag alkalmassá arra, hogy a fellépéseiért felelősséget tudjon vállalni. A gyakorlat azt mutatja, hogy a kiskorúan elkövetett cselekmény jogilag nem szankcionálható. A hét éven aluli gyermekekből a bűnös szándék kizárható. A hét évesnél idősebb gyerekek mentálisan képesek különbséget tenni jó és rossz között, így felelősek tetteik következményeiért. A társadalom azon szándékához, hogy a hét év feletti gyermekek jogilag felelősségre vonhatók lehessenek, új törvényi szabályozás szükséges, amely a felnőtt korhatárhoz igazítaná a felelősségre vonás mértékét, így a jogszabály utalna a fiatalnak a törvényes nagykorúságára (Bynum J. E. – Thompson W. E. 2002: 107-124).

A fiatalkorú bűnözésre vonatkozóan több definíció is ismert. Némi túlzással állítható, hogy valószínűleg annyi meghatározása lehet a fiatalkorú bűnözésnek, mint ahány tudós ezzel a problémakörrel foglalkozik. Az egyetlen különbség az egyes definíciók között a területek közötti eltérések, mely egyedül a kutató vizsgálataiból ered, hiszen ő dönti el a területi lehatárolást. A fiatalkorú bűnözés olyan jogellenes magatartás, mely a törvény szerint meghatározott életkorú személyek körére vonatkoztatható. A fiatalkorú bűnözés jogi meghatározása a legrégebbi és a legismertebb. Ennek alapját a kodifikált⁷⁶ törvények alkotják, amelyek meghatározzák a bűncselekményeket, a szankciókat és a kor paramétereit. A definíció felnőtt személyre vonatkoztatva hangsúlyozza a tényleges bűncselekményi aktust (Bynum J. E. – Thompson W. E. 2002: 107-124)).

Agnew (Agnew R. 1985: 151-167) Merton (Merton R. K. 1938: 672-682) **anómia elméletét** vizsgálva arra a következtetésére jutott, hogy az anómia elmélet csak korlátozottan összpontosít a társadalmi célok elérhetőségére, különös tekintettel a pénzügyi sikerre. Agnew szerint a problémakör három fő részre tagolható:

1. A tényleges vagy várható pozitív célok elérési lehetősége.
2. A tényleges vagy várható pozitív ingerek megszüntetése.
3. A tényleges vagy várható negatív ingerek bemutatása.

Tittle és Paternoster (Tittle C. R. – Paternoster R. 2000: 51-101) szerint a három szempont alapján a bűnözői magatartás leírható. A bűnözői magatartás nemcsak akkor alakul ki, ha az életben való törekvések nincsenek szinkronban az elvárásokkal, hanem akkor is, ha az értékrendek az egyén számára megszűntek, illetve negatív hatások érték.

Perez (Perez D. M. – Jennings W. G. – Gover A. R. 2008: 544-578) és munkatársai a hagyományos és az etnikum fiataljai bűnözésének különbözőségeit kutatták. Összefüggéseket kerestek bizonyos népcsoportok serdülői és az erőszakos bűnözés között.

---

⁷⁶ Kodifikáció: törvényalkotás, törvénybe foglalás, törvényszerkesztés. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/kodifik%C3%A1ci%C3%B3>

Agnew (Agnew R. 1985: 151-167) megalapozottnak találta, hogy a népcsoportok közötti különbözőségekkel a társadalom tagjai gyakran szembesülnek, amely döntően befolyásolja a feltörekvő fiatal gondolatvilágát és viselkedését. A gyermekeket és a fiatalabb serdülőket gyakrabban érhetik a családi stresszhatások, míg a kissé idősebbek a felsőfokú tanulmányaik okozta stressznek vannak kitéve. A gyakori negatív ingerek valószínűsítik a bűnözést, azonban szükséges figyelembe venni az egyes népcsoportoknak a társadalomban betöltött helyét és szerepét.

Az egyik amerikai tanulmány megállapította, hogy a mexikói-amerikai és a nem latin-amerikai fehér serdülők közül az alap és a felsőbb szintű tanulmányok során a legnagyobb lemorzsolódás a mexikói-amerikaiaknál tapasztalható. A vizsgálatok alátámasztották azt a tényt, hogy az erőszakos bűncselekményeket többségben a spanyol ajkú fiatalok követik el.

A szociokulturális tapasztalat azt mutatja, hogy a specifikus etnikai stresszhatások aláássák a fiatalok lelki nyugalmát, békéjét, ezáltal a bűnözői hajlam tekintetében sebezhetővé válnak (Perez D. M. – Jennings W. G. – Gover A. R. 2008: 544-578). Agnew (Agnew R. 1985: 151-167) ok-okozati összefüggéseket keresett a fiatalok bűnözés kialakulására és arra a következtetésre jutott, hogy a bűnözés egy másik fő forrása a frusztráció, amely a fiatalokat ért negatív ingereket blokkolja.

Wolfgang és Ferracuti (Wolfgang M. E. – Ferracuti F. 1967: 34-43) úgy vélik, hogy egyes emberek között az általános normák eltérnek. Az őket ért környezeti hatásra bizonyos esetekben erőszakkal válaszolnak. Ezek a normák befolyásolják a viselkedést, pl. egyes személyek erőszakos bűncselekményben vesznek részt annak érdekében, hogy megfeleljenek a maguk elvárásainak. A szubkultúra egy életforma, amely eltér a társadalom domináns kultúrájától. Az erőszak és az agresszivitás a válasz a szubkultúra közösségét ért sérelmekre.

A **szubkultúra** kutatásainak középpontjában az iskolai környezet áll, mely negatív hatásainak kiváltó okai lehetnek az erőszaknak és a bűnözésnek. A vizsgálatok arra irányultak, hogy egyes középiskolák, illetve a helyi közösségek milyen mértékben hatnak a fiatalok erőszakos viselkedésének kialakulására.

A felmérések azt igazolták, hogy az iskolai háttér nagymértékben befolyásoló tényezője a deviáns viselkedés kialakulásának, mely nem szükségszerűen rövid idő alatt következik be, hanem hosszabb folyamat eredménye lehet (Felson R. B. – Liska A. E. – South S. J. – McNulty T. L. 1994: 155-173).

Lerman (Lerman P. 1967: 63-72) vizsgálata bizonyítékul szolgál annak bemutatására, hogy a kulturális és társadalmi hatások a deviáns ifjúsági kultúrát olyan szempontokra osztja, mely alapján a társadalmi hatások egészével lehet csak pontosan meghatározni az egy adott közösségen belüli negatív jelenségeket. Lerman azt vallotta, csak akkor lehet megfelelő következtetéseket levonni, ha a devianciát kiváltó összes okot figyelembe veszik. A városi szegénynegyedek környezetét vizsgálta, ahol a fiatalok és családjuk meglehetősen alacsony színvonalon élnek. Vizsgálatai nem egy helyre koncentráltak, hanem széles földrajzi területet öleltek fel. Különböző információk alapján, interakciós minták segítségével kísérelte meg a modellezést.

Például a vizsgált személyek milyen típusú közösségek tagjai, vagy mennyi szabadidőt töltöttek a barátokkal. Az eredmények azt mutatták, hogy a városi szegénynegyedekben jelen vannak különböző bűnözői csoportok, melyeknek esetlegesen fiatalok a tagjai, azonban ezt a tény nem szívesen tárják fel, vagy hozzák a külső szemlélő tudomására.

A szubkultúra kialakulására vonatkozó vizsgálatok magyarázatot adnak a fiatalok bűnözés jelenségére, azonban megállapítható, hogy míg egyes országokban nagy számban vannak jelen az erőszakos bűncselekmények, mégis kétségtelen bizonyíték arra, hogy ezek kiváltója a szubkultúra lenne (Conklin J. E. 2010: 225-242).

A szubkulturális értékek változása hozza magával az erőszakot a társadalomban. A nagy aggregátumokban, mint pl. osztályokban és etnikai csoportokban megjelenő szubkulturális erőszak adhat magyarázatot a csoportok deviáns különbségeire (Felson R. B. – Liska A. E. – South S. J. – McNulty T. L. 1994: 155-173).

A **címkézési elmélet** az emberi viselkedés folyamatát tükrözi, mely során az egyén belülről fakadó megítélését a környezetével szemben erősíti (Tittle C. R. – Paternoster R. 2000: 51-101).

Ahhoz, hogy a címkézési elmélet megérthető legyen, a szociális helyzetet és a társadalmi szerepeket kell megvizsgálni. A társadalmi státusz utal az egyén helyzetére, megmutatja azt a társadalmi csoportot, melynek tagja. A szociális státusz a biológiai jellemzőkre is rámutat, mint pl. a nemre vagy az életkorra, a társadalmi szerep pedig a viselkedési elvárásoknak a kísérője. A társadalom az emberek tudomására hozza azok szerepét, feladataikat és meghatározza a viselkedésükkel kapcsolatos elvárásokat, így a megfelelés a köznek sokkal zökkenőmentesebb, mint az önállóan vagy a kisebb csoportokban követett norma (Bynum J. E. – Thompson W. E. 2002: 107-124).

Az elmélet alapvetően azt tételezi fel, hogy a negatív érzékelés a társadalomból negatív reakciót vált ki, amely ténylegesen elvezetheti a deviáns hajlammal rendelkező fiatalot a bűncselekmény elkövetéséig (Adams M. S. - Robertson C. T. - Gray-Ray P. - Ray M. C. 2003: 171-185).

Az informális címke hangsúlyosan a negatív szülői reakciókból következik, nem veszi figyelembe sem a tanároknak, sem pedig a barátoknak a fiatalokra gyakorolt hatását. Azok a fiatalok, akik a negatív jellemzőket elfogadják, könnyen bűnözőkké válhatnak (Foster J. D. – Dinitz S. – Reckless W. C. 1972: 202-209).

Általánosan megállapítható, hogy a fiatal fiúk nem hiszik, hogy a deviáns viselkedésük kialakulásában a környezetük jelentős szerepet játszott. A fiatalok úgy vélik, hogy a negatív megítélésük a bíróságokkal és a rendőrséggel való kapcsolatuk eredménye, amely a jövőbeni munkalehetőségeiket is befolyásolja. Az ilyen címkézés, vagy negatív megítélés károsan hat a társadalmi kapcsolatokra, még akkor is, ha a fiatalok nem ismerik fel ezt a helyzetet, és nincsenek tisztában a kedvezőtlen megítélésükkel (Conklin J. E. 2010: 225-242).

Az elmélet kritikája szerint a negatív megítélés kétértelmű és túl nagy hangsúlyt kap az egyén passzivitása. Ettől még a deviáns fiatal nem mentesül a felelősségre vonás elől. Az elmélet arra sem ad magyarázatot, hogy a neveletlenségéből adódó hibák csak a társadalmi ellenőrzés és a gondoskodás hiányából következnek-e. (Tittle C. R. – Paternoster R. 2000: 51-101).

Travis Hirschi (Hirschi T. 1967: 369-388) szerint a társadalomnak abban van nagy szerepe, hogy azokat az embereket, akik bűnözővé válnak, erkölcsi meggyőzés alapján visszavezesse a normakövetésre, hogy hagyományos és törvénytisztelő életmódot folytassanak.

A bűnözői élet olyan szabadosságot nyújt az elkövetők számára, amely miatt nehezen érhető el, hogy a társadalmi normák követőjévé váljanak, hiszen a hagyományos értékrendhez nem kötődnek (Conklin J. E. 2010: 225-242).

Az alapvető előfeltétele a **társadalmi kontroll elméletnek**, hogy egyes emberek a normaszegést vonzóknak és izgalmasnak találják. A társadalmi ellenőrzés hiánya miatt a fiatalok a legegyszerűbb és legközvetlenebb úton válnak a szubkultúra áldozataivá (Sokol-Katz J. – Dunham R. – Zimmerman R. 1997: 199-214).

Wiatrowski (Wiatrowski M. D. – Griswold D. B. – Roberts M. K. 1981: 525-541) és munkatársai 87 iskolában 2213 tizedik évfolyamos fiút vettek górcső alá. A bűnözés elengedhetetlenül fontos része az emberi természetnek, amely egyes személyekben a megfelelés eszközeként jelenik meg. A megfelelés révén valósul meg a szocializáció, amely köteléket jelent az egyén és a társadalom között. Ennek négy fő eleme: a környezet, az elkötelezettség, a részvétel és a hit. Ha mindegyik elemnél erősebben hat a társadalmi kötelék, akkor kevésbé valószínű a bűnözői magatartás kialakulása. Az eredmények kimutatták, hogy a szülői háttér és az iskola felerősíti a negatív kapcsolatokat, ezekből alakulhat ki a bűnözés. A negatív hatásokkal terhelt fiúknál a bűnözés mértéke is nagyobb, mert hiányoznak bennük a hagyományos értékorientációk (Wiatrowski M. D. – Griswold D. B. – Roberts M. K. 1981: 525-541).

A legfontosabb kérdés, hogy a túlságos szülői szigor, adott esetben a gyermek elzárása, milyen hatást gyakorol a családra, illetve a fiatalnak a normakövetésre.

A vizsgálatok azt igazolták, hogy a szülői elzárás nem volt szignifikáns kapcsolatban a deviáns viselkedés kialakulásával (Sokol-Katz J. – Dunham R. – Zimmerman R. 1997: 199-214).

Az egyik hiányossága a **társadalmi ellenőrzés elméletének**, hogy nem határozza meg a társadalmi-strukturális források motivációit, pl. a törvény megszegését. Továbbá nem veszi figyelembe a szociális kapcsolatok és a bűnözés közötti viszonyt, amelynek középpontjában a negatív környezeti hatás áll, mely a bűnözéshez vezethet. (Conklin J. E. 2010: 225-242).

Részösszegzés

Megítélésem szerint a feminista kriminológia arra ad iránymutatást a kriminológusoknak, hogy a nők részvételét is figyelembe kell venni a bűnügyi elemzések során. Bár a statisztikai adatok azt mutatják, hogy a nők sokkal kevesebb bűncselekményt követnek el, mint a férfiak, mégis úgy vélekedem, hogy a vizsgálatoknak ki kellene terjedniük azon társadalmi-gazdasági összefüggésekre is, melyek a nőket a bűnözésbe sodorják. Amennyiben ezeknek a vizsgálatoknak a megfelelő mélységű elemzése, majd értékelése megtörtént, a belőlük levont következtetések a férfibűnözés hátterét a jelenlegi megvilágítástól eltérő módon magyarázhatják.

A feminista elméletek áttekintése után arra a következtetésre jutottam, hogy azok választ keresnek a női bűnözés hátterére, illetve olyan múltbeli folyamatokat vizsgálnak, melyek mozgatórugói lehetnek a jelenlegi női bűnözésnek. A liberális feminista kriminológiai elméletek vizsgálata alapján az a véleményem, hogy azok a fennálló társadalmi struktúrákra hívják fel a figyelmet, illetve a nők jogainak előmozdítását irányozzák elő.

Véleményem szerint a férfiak erőszakos és agresszív módon is uralkodni szeretnének a nőkön. A férfik többsége úgy ítéli meg a nők társadalmi szerepét, hogy szüljenek gyermeket, de a férfiak által betöltött munkakörök elvégzésére, gyengébb fizikai erejük miatt, nem alkalmasak. Továbbá a nők a fiúgyermeküket úgy neveljék, hogy felnőtt korban a férfiuralmat betölthessék, ezáltal válhassanak alkalmassá a társadalomban betöltött irányító szerepükre.

Ha fiatal korban a lányok követnek el több bűncselekményt, akkor felnőtt korban is ugyanilyen arányt lehetne kimutatni a nők és férfiak között. Megállapítottam, hogy ezek a feltételezések csak fikción alapulnak, mivel sem vizsgálat, sem kutatás nem támasztja alá az ezirányú feltételezéseket.

A bűnügyi tapasztalataim azt mutatják, hogy a nők részvétele a bűncselekmények minden fajtájában lényegesen kisebb, mint a férfiaké, bár egyes típusokban, mint a lopások, különös tekintettel a zseblobásokra, a női elkövetők száma jelentősen megnőtt.

A feminista kutatások vizsgálata után arra a következtetésre jutottam, hogy a női és a férfibűnözés az utóbbi húsz évben gyorsult fel.

Egyetértek Bynum és Thompson azon megállapításával, hogy az az egyén, aki már hosszabb ideje a bűnözés hatása alatt áll, benne a bűnözői deviáns viselkedési forma kialakulásának nagyobb a kockázata. A társadalom ad választ arra, hogy a fiatalok által elkövetett bűncselekményt milyen szankcióval szükséges büntetni.

A bűnügyi tapasztalataim azt mutatják, hogy egyes serdülők és fiatal felnőttek körében a bűnözés felé való orientáltság felerősödik, azonban általánosan értelemben ez a megállapítás az összes említett korú személyre nem helytálló.

Azt is kétségtelen tényként kell megállapítanom, hogy ezeknek a korosztályoknak az időként megjelenő viselkedési formája az idősebbek szemében ellenszenvet váltanak ki, amely alapján hajlamosak olyan kritikai vélemények meghozatalára, amely a fiatalok viselkedését mintegy bűnözői tevékenységként aposztrofálják.

Véleményem szerint egyes viselkedési formák valóban ütközhetnek a társadalom által általánosan elfogadott normákkal, azonban ebből nem következik, hogy az bűncselekmény, vagy hogy annak bekövetkezéséhez nem férhet kétség. A bűnözést kiváltó okok közé sorolhatók pl. a kedvezőtlen oktatási feltételek is, melyek véleményem szerint nagy mértékben befolyásolhatják a fiataloknak a társadalmi beilleszkedésről alkotott képét. Ez a fennálló társadalmi normákkal való szembe helyezkedésben nyilvánul meg.

A fiatalok által elkövetett bűncselekmények többnyire a lopásban, a betöréses lopásban, a garázdaságban, illetve a rongálásban merül ki, azonban vélekedésem szerint e korosztályban a bűncselekmények tényleges bekövetkezésénél az abban való részvétel kockázata a nagyobb. Véleményem szerint a bűnözés különböző súlyú megítélését a fiatalok és a felnőttek közötti eltérő nézetbeli különbségek magyarázzák. A kor előrehaladtával az elkövetések megítélésének jelentősége csökken, melyet arra alapozok, hogy a bűnözők száma jóval kevesebb, mint akik a társadalmi normákat elfogadják és jogkövető magatartást tanúsítanak. Ellenkező esetben egy társadalom instabillá válna, ezáltal benne az általános zűrzavar lenne úrrá.

Megítélésem szerint a fiatalok és a felnőttek közötti, a bűncselekmény „megízlelésével” kapcsolatos nézetkülönbségek a korosztályok közötti eltérő igényekből is fakadhatnak. Ezt a következtetést az elkövetési tárgyak alapján vontam le. A fiatalok inkább kisebb értékre elkövetett lopásokat követnek el, melyek tárgya lehet élelmiszer, cigaretta, készpénz, kozmetikumok, ruházati, illetve olcsóbb műszaki cikkek. A tapasztalataim szerint a legtöbb esetben ezeknek a fiataloknak családi háttere az általuk kívánt igényeket nem tudja kielégíteni, illetve azt, ha már fiatalon munkavállalókká váltak, akkor az alacsony jövedelemforrásuk sem biztosítja. Ezért fordulhatnak egyes fiatalok a bűnözés útjára, amely az igényeiket részben elégítené ki addig, amíg felelősségre vonásuk nem következik be.

Megítélésem szerint a fiatalok bűnözővé válásában a korukon kívül az etnikai hovatartozásuk, illetve a társadalmi osztálybeli elhelyezkedésük is meghatározó. Azonban ez a véleményem nélkülözi a tudományos alátámasztást, csak feltételezésen alapul, ugyanis kétséget kizárón azt nem állíthatom és nem is állítom, hogy egy fiatal azért vált bűnözővé, mert egyik vagy másik etnikumhoz tartozott, vagy a társadalmi szegregáció részesévé vált.

Véleményem szerint az oktatás színvonalának növelésével és a szociális háló szélesítésével a fiatalkorú bűnözés csökkenthető lenne, ha a gyerekek az iskolában a megfelelő szintű és irányú nevelésben részesülnének, amely hatékonyabban segítené a bűnözés elleni küzdelmet. Emellett szükségesnek érzem kiegészítő programok indítását is, amely a fokozottan hátrányos helyzetű gyermekekre terjedne ki.

A hatékony tanítás filozófiáját abban látom, hogy a gyermek a jót és a rosszat el tudja különíteni, valamint tudja értékelni azok előnyeit és hátrányait is. Továbbá az oktatásnak arra kell hangsúlyt fektetnie, hogy csak a becsületes munka és a jogkövető magatartás lehet a záloga az egyén felemelkedésének, még annak az árán is, hogy az életnek sok buktatója van, melyek leküzdése nehézségekkel jár.

Véleményem szerint a fiatalkorú bűnözéssel kapcsolatos kutatásoknak a megfelelő büntetési szankciók mellett arra is ki kell terjedniük, hogy melyek voltak a kiváltó okok. A kutatások széleskörű elemzésének, majd értékelésének eredményei szintén a bűnmegelőzési munkában nyújtanának hatékony segítséget.

Megítélésem szerint a fiatalkori bűnözés kiváltó oka lehet az iskolai sikertelenség, vagy a szülői szigor, amely a fiatalban ellenállást válthat ki. Véleményem szerint a bűnözés gyakoribb megjelenése a fiatal igazságérzetében keresendő, amely felerősíthet egyfajta negatív irányú folyamatot, melynek végeredménye lesz a bűncselekmény elkövetése. A fiatalokat döntően befolyásolja környezetük, akikben a később kialakuló viselkedésük akkulturációs folyamat eredménye. A társadalmi beilleszkedési folyamatban a fiatalok a környezetükben inkább az uralkodónak számító domináns kultúrához alkalmazkodnak, amely a bűnözői magatartás kiváltója lehet és bizonyos objektív okok miatt kénytelenek abban a környezetben is maradni (család, iskola). Ha ebben a környezetben a fiatalok lelkivilága nagymértékben sérül, akkor a jogszabályi keretek lehetőséget adnak arra, hogy a kritikus közegetől ezek a fiatalok mentesüljenek.

Véleményem szerint a kedvezőtlen irányú folyamatok során fellépő érzelmi hangsúlyeltolódás kiválthat frusztrációt, amely akár düh alapú bűnözést is eredményezhet. A fiatalokat ért negatív stresszhatások is a bűnözés fő forrásai lehetnek. Azok a fiatalok, akik a kedvezőtlen környezetükből nem tudnak menekülni, nagyobb valószínűséggel válhatnak bűnözővé, mint azok, akik e hatásoktól mentesültek.

Megítélésem szerint a társadalom szerepe jelentős mértékben megnőtt a tekintetben, hogy olyan személyek segítsenek a deviáns viselkedésű fiatalokat visszavezetni normakövetésre, akik erre maximális elhivatottságot éreznek és birtokában vannak annak a szakmai tudásnak, ami lehetőséget biztosít a pozitív folyamatokra. A társadalom által elfogadott normákkal szemben a szubkultúra a fiatalok számára biztosítja azt a környezetet, melyben az általuk elérendő célt a bűnözés útján érik el. Következésképpen ezek a fiatalok találnak egy olyan csoportot, ahol elfogadják őket, és akik ösztönzőleg hatnak a bűnözésre.

Úgy ítélem meg, hogy abban a környezetben, ahol ténylegesen az erőszakos deviáns forma megjelenik, ott a negatív értékeket hordozó csoportok támogatják a fiatalokat a bűnözésre, ebből kifolyólag maximálisan tolerálják az erőszakos cselekményeket is. Véleményem szerint a szubkultúra meghatározásában megjelenik a csoport alapú bűnözés, mely szerint valamely csoportnak, illetve bandának tagja a fiatalkorú bűnelkövető, akinek szubkultúra-normái egyet jelentenek a csoport, vagy bandatagsággal.

Meglátásom szerint a szubkultúrából egyenesen nem következik, hogy valaki bandába kerül, ezért nem tartom helyesnek a fogalmak összemosását.

Véleményem szerint a deviáns viselkedés miatt tett megkülönböztetés a társadalom részéről egy olyan értékítélet, mely egy adott fiatal korábbi viselkedéséből vagy cselekményéből következett.

A negatív megkülönböztetés okozói lehetnek a szülők, a tanárok és a társak. A deviáns viselkedés egyik magyarázata lehet a túlságos szülői szigor. A hatástalan társadalmi ellenőrzés is vezethet oda, hogy pl. a gyermekotthonokban sem sikerül kialakítani egy olyan légkört, amely a zökkenőmentes társadalmi beilleszkedést segítené elő.

4.3. Hazai példa a társadalmat érintő kriminogén hatásokra

Mátyás Szabolcsnak „A Debreceni Rendőrkapitányság kriminálgeográfiai elemzése” címmel írt doktori értekezése (Mátyás Sz. 2011:7-14) alapján bizonyítom be, hogy a társadalmat érintő kriminogén hatások kutatásaiból született szociológiai elméletek megállapításai Debrecen viszonylatában is helytállóak.

Debrecen Magyarország második legnagyobb városa, a lakónépessége 206.225 fő. A 2008. évi adatok szerint a Debreceni Rendőrkapitányság illetékességi területén a lakosok száma 230.552 fő (Mátyás Sz., 2011:63). Az 1000 főre számított élveszületések (9,61) és halálozások számát (9,88) illetően demográfiai szempontból stabilnak tekinthető a város népessége. A város lakosságának 68,6%-a munkaképes korú (15-61 év). A városban nyilvántartott álláskereső aránya a munkavállalási korú állandó népességből 6,5%, a 180 napnál régebben munkát keresők aránya 3,6%. A nyilvántartott álláskeresők között magas a pályakezdők (8,8%) és a diplomások aránya is (8,3%).⁷⁷

A város etnikai összetételét tekintve homogénnek mondható. A 2001-es népszámláláskor cigány nemzetiséghez tartozónak mondta magát 895 fő, mely alapján a város népességéből mindössze 0,4%-kal részesedett a cigányság, azonban a valós helyzetet alapján a város cigány lakosságának száma 4%-os, mely kb. 8000 főt jelent. A nők és férfiak egymáshoz viszonyított arányát tekintve női többség figyelhető meg, akik az állandó népesség 53,22%-át adták, vagyis 1000 férfira 1138 nő jutott.

A városban lakók korszerkezete szerint a 0-14 évesek aránya 14,0%, a 15-17 éveseké 3,5%, a 18-59 éveseké 62,0% és a 60 éveseknél idősebb korosztály aránya pedig 20,5%, mely alapján Debrecen elöregedőben van. Debrecen az ország egyik legjelentősebb kutatási-fejlesztési központja, melynek alapját a Debreceni Egyetem képezi.

A városnak kedvező a közlekedésföldrajzi helyzete, az észak-déli és kelet-nyugati kereskedelmi útvonalak találkozásánál terül el. A debreceni település-együttes központját a város belterülete adja.

---

⁷⁷ A debreceni adatok, információk elsődleges forrása ebben a fejezetben mindvégig Mátyás Sz. 2011 műve.

Ezt gyűrűszerűen vesz körül egy olyan szuburbanizációs övezet, amelynek települései közigazgatásilag zömmel Debrecen városához tartoznak (Józsa, Nagymacs, Kismacs, Ondód, Szepes, Bánk, Nagycsere, Haláp, Pallag, Dombostanya stb.), s tőle 10-15 km-es sugarú körben helyezkednek el. Ezen településrészeknél és településmagoknál az eltérő urbanizációs fejlődés következményeként a lakónépség struktúrájában és gazdasági teljesítőképességében igen szignifikáns különbségek fedezhetők fel.

A közúti közlekedés szempontjából legjelentősebb primer térszerkezeti vonal a város egyik legforgalmasabb útja, a 4-es számú főút, mely a város egyik fő tengelye, a Budapest-Szolnok-Debrecen-Nyíregyháza urbanizációs tengely része. A város megközelíthetősége szempontjából mérföldkő volt az M3-as autópálya Polgártól történő leágazásának, az M35-ös autópályának a megépítése, melyet 2006-ban adtak át a forgalomnak. A 4-es számú főút mellett számos „regionális térszerkezeti vonalként funkcionáló közlekedési folyosó” vezet át a városon, így a szintén jelentős forgalmat bonyolító 35-ös (Miskolc felé), a 47-es (Szeged felé), a 48-as (Nyírábrány felé) és a 471-es (Mátészalka felé) számú főútvonalak (DMJV 2007-2013. közötti fejlesztésének stratégiai programja). A város országos viszonylatban is fejlett közösségi közlekedéssel rendelkezik, ahol 47 autóbusz-, 5 trolibusz- és 1 villamosvonal található. A vasúti közlekedés szempontjából az ország egyik legjelentősebb vasúti csomópontja Debrecen, amely számos országos fő- és mellékvonal találkozásának a végpontja. A város megközelíthetőségén nagyban javított a 2004-ben átadott nemzetközi repülőtér, melyet nemzetközi határátkelőhelyé is minősítettek (<http://www.airportdebrecen.hu>).

Debrecenben mintegy 70 000 ember él házgyári technológiával épült lakótelepeken, amelyek komfortfokozata és népességének struktúrája között igen jelentős különbségek figyelhetők meg.

Debrecen városa mintegy fél évezrede a Tiszántúl egyik legmeghatározóbb gazdasági központja, a város területén négy ipari park üzemel, melyek közül az első 1997-ben nyílt meg. Debrecen ipari súlyát jelzi, hogy a régió nagyvállalatainak döntő többsége Debrecenben található (Patkós Cs. 2008).

A város lakosainak gazdasági potenciálját jelzi az 1000 lakosra jutó adózók száma és a személyi jövedelemadó-alapot képező jövedelem nagysága, melyek mindegyike jóval a megyei átlag felett található. A városban ezer főre vetítve magas a kereskedelmi üzletek száma (18,33), mely a megyei értéktől 17%-kal magasabb. A város területén vagy annak közvetlen közelében megtelepedett gyakorlatilag az összes Európában ismert nagyobb bevásárlóközpont-lánc.

A teljes munkaidőben alkalmazásban állók száma alapján a mezőgazdaságban dolgozók aránya Debrecenben 1,58%, az iparban dolgozók aránya 30% alatti (26,99%). A szolgáltató szektorban alkalmazásban állók részaránya 70% fölött található. A város területéhez tartozó közel 46.000 hektáros területen igen intenzív gazdálkodás folyik, melynek következtében meghatározó a város mezőgazdasági vállalkozásainak aránya (1,82%); a vállalkozások 15,73%-a iparral foglalkozik, a tercier szektorban pedig 82,45%-a tevékenykedik.

A teljes munkaidőben alkalmazásban állók havi bruttó átlagkeresete 199.496 és 194.562 forint között mozog. A vállalkozói aktivitás egyik sarokszáma az 1000 lakosra számított regisztrált vállalkozások száma, amely Debrecenben 163 volt. Az elmúlt néhány év tudatos fejlesztési koncepciójának hatására Debrecenben a gyógy-, termál- és konferenciaturizmus még dominánsabbá vált, így a minőségi turizmus fejlesztésének szellemében számos négy és ötcsillagos szálloda épült a városban.

A növekedés egyik motorját az elmúlt 10 év során épült és felújított sportlétesítmények jelentik, melyek megépültével számos nemzetközi sportesemény rendezését nyerte el a város. A városban a kereskedelmi szálláshelyek száma 5707, ahol összesen 374.720 vendégéjszakát töltöttek a turisták (2008). (Tóth G.-Dávid L. 2010).

Számos társadalomtudományi irányzat egyértelmű összefüggést mutat ki a településszerkezet, az ezzel szoros korrelációban lévő szociális környezet, illetve a bűnözői magatartás mértéke és minősége között (Lelesz Gy. 2001, 2002). Debrecen bűnügyi helyzetének elemzésénél is nélkülözhetetlenek azok a földrajzi ismeretek, melyek a város településszerkezetére vonatkoznak, mivel csak ennek ismeretében lehet megérteni azt a kettősséget, mely a megyeszékhely bűnügyi helyzetét jellemzi.

A város méretéből és településszerkezetéből adódóan a bűnözés duális jelleget mutat: egyaránt jelen van a nagyvárosi és a falusias településekre jellemző bűnözés. A nagyvárosi bűnözés elsősorban az ősi településmagra és az azt körülvevő lakótelepi övezetre jellemző, míg az utóbbi főként a kertvárosi és kertéségi területekre igaz, ahol teljesen más elkövetési módok és bűncselekménytípusok jelentkeznek (Lelesz Gy. 2000, Sóvágó S. 2006).

Az egymástól elkülönülő területeken eltérő értékrendű és társadalmi státuszú emberek laknak, akik között szignifikáns kriminalitási különbségek figyelhetők meg (Sápi L. 1972).

Az 50-es és 60-as években zajló nagymértékű iparosítás nyomán ipari nagyvállalatok egész sora alakult meg Debrecenben. A növekvő lakásigény kielégítésére - politikai döntést követően - nagyüzemi, házgyári technológiával lakótelepek sora épült. A belvárosi lakásállomány további csökkenése és fizikai leromlása a fiatalabb, gazdaságilag aktívabb lakosságot elmozdította az új lakótelepek irányába. Az 1990-es évek közepétől Debrecen is elérte a már Észak-Amerikában és Nyugat-Európán korábban ismert jelenség; a város szélén, beépítetlen területeken külön városrészek (lakóparkok) jöttek létre. Itt a városi átlag feletti komforttal és minőséggel rendelkező kertes és emeletes házak épültek, ahová elsősorban a tehetősebb értelmiségiek költöztek.

A rendszerváltást követő városfejlődési folyamatokkal párhuzamosan nemcsak a lakótelepi területek népessége és szerkezete változott, hanem a kertéségi területeké is, melynek folyamata jelentősen befolyásolta Debrecen bűnözésföldrajzát. Debrecen tekintetében nem beszélhetünk nyomornegyedekről, azonban már megvannak azok az elkülönült településrészek, amelyek eltérő értékrenddel és társadalmi státuszú lakossággal rendelkeznek.

Itt már kimutathatóak a kriminalitási különbségek (Lelesz Gy. 2001, 2003), ahol a bűncselekmények megoszlása igazodik a lakóterület jellegéhez (Sóvágó S. 2007).

Debrecen központi része a II. világháborút követően jelentős állagromlást szenvedett el, melynek hatására a belváros egyes területei erősen slumosodott állapotban vannak, s ennek kriminogén hatása is érződik.

Az elmúlt egy évtizedben felgyorsult a belváros tömbrehabilitációja, melynek hatására megtörtént számos belvárosi lakás ideiglenes vagy jogtalan bérlőinek a kiköltöztetése, beindítva ezzel a belváros népességének átstrukturálódását. A belvárosi rész jelenleg is a város pénzügyi, közigazgatási, kulturális, idegenforgalmi és üzleti negyede, itt található a vasút- és a buszállomás, illetve számos szórakozóhely, melyek jelentős tömeget vonzanak a nap minden szakában. Ennek következtében a belvárosi rész a város bűncselekményektől egyik leginkább érintett területe, ahol a nagyvárosi bűncselekmények típusai megtalálhatók (Uzonyi A. 2009).

A történelmi magot egy növekvő népességű, magas lakósűrűségű és erős lakóhely-funkciójú belső, városias lakóövezet veszi körül. Egy-egy családi ház udvarát néhány népesebb család veszi birtokba, akik az erősen károsodott házrészekben meglehetősen zsúfoltan laknak, mely egyes környékek slumosodását okozta. Itt a lakosság erőteljesen kicserélődött és szegregálódott. Ezeknek az utcarészeknek a rehabilitációját néhány lakásos társasházak építése jelenti. Mátyás értekezése szerint a belvárost övező utcákon a leginkább jellemző deliktumtípusok az autófeltörés, a betöréses lopás, a rablás, a graffiti jellegű rongálás, a házalásos csalás stb.

A belső lakóhelyövet egy külső, alacsony lakósűrűségű öv fogja körül: a növekvő népességű családi házas, kertvárosi övezet, ahol jelenleg a lakosság mintegy 30%-a él. A lakosság itteni korstruktúrája, életmódja, jövedelmi viszonyai eltérőek, mely a főbb bűncselekménytípusok és az eltulajdonított tárgyak vonatkozásában is élesen megmutatkozik. A város újonnan épült kertségi övezeteiből a betöréses lopások során elsősorban kerti bútorokat és nagyobb értéket képviselő kutyákat tulajdonítanak el, míg az inkább falusiasnak nevezhető városrészek főbb sérthető értékei a melléképületekben tárolt gépi berendezések, kerti szerszámok, szárnyasok és mezőgazdasági termények. A régebben épült kertvárosi részek lakossága főként az idősebb korosztályból kerül ki, akiknél az életkor okozta kiszolgáltatottság, a túlzott jóhiszeműség és bizalom következtében gyakoribbak a megtévesztéssel elkövetett lopások, illetve a csalások bizonyos formái (csatorna- és tetőfelújítás, áruvásárlás stb.) (Uzonyi A. 2009/a).

A vagyonvédelem szempontjából éles különbség fedezhető fel az egyes kertségi területek között; az újonnan épült városrészek lakosai kiemelt figyelmet fordítanak a vagyonvédelemre, ahol gyakran kamerarendszerek és biztonsági cégekhez bekötött riasztóberendezések működnek, a város más, korábban létrejött kertségi területein viszont sok esetben a vagyonvédelem legelemibb feltételei is hiányoznak, így ezen részeken jóval gyakoribb a betöréses lopások száma (Sóvágó S. 2007).

Nagy kiterjedésű övezetet szakít meg a lakótelepek csoportja, amelyek terjeszkedésükkel nagymértékben megváltoztatták a népesség térbeli megoszlását. Itt él jelenleg a város lakónépességének többsége. Térhódításukkal a településen belül mozgást indítottak el; lakóik elsősorban a történelmi városmagból, a külső övezetből és a környező településekről kerültek ki.

A lakótelepeken a nagyvárosi bűnözés szintén számos vonása felfedezhető, mely elsősorban a gépkocsi-, pince- és lakásfeltörés, rongálás (pl. graffiti, tömegközlekedési eszközök váróinak megrongálása, telefonfülke üvegeinek betörése), rablás stb. formájában jelentkezik (Sóvágyó S. 2007).

A kertvárosi rész után egy főként zártkerteket és tanyavilágot magában foglaló rész található, ahol korábban a debreceni polgárok hétvégi kertjei voltak, és állandó népességének túlnyomó többségét a rendszerváltozást követően szerezte. Ezek a kertségi területek a város szélén találhatók, az elmúlt évtizedekben megsokszorozták lakónépességüket, és létrehozták saját szubkultúrájukat. A periférikus városrészek lakossága főként azon csoportokból került ki, akik a rendszerváltozást vesztésként megélve, állásukat elveszítve nem tudták fizetni a lakótelepi lakások rezsijét, így az olcsóbb megélhetés reményében kiköltöztek a hétvégi házas övezetként ismert városrészekbe. A nehezedő megélhetés jelentős bűnügyi kockázatot jelent az érintett perifériákon (Sóvágyó S. 2007).

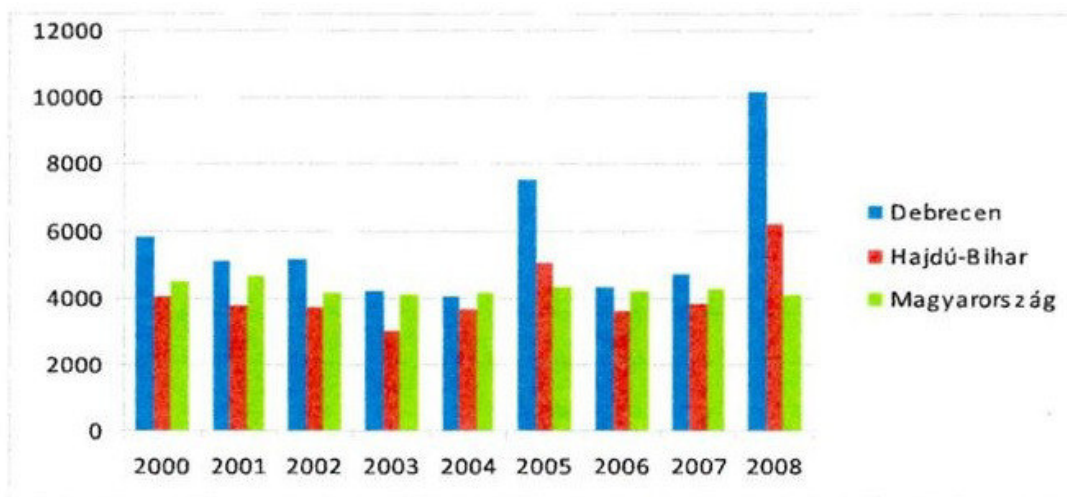
Az e területeken élők közül sokan - a társadalom peremére kerülve - a bűnözésből tartják el magukat. Viszonylag nagy számban kerültek a kertségi területekre a belvárosból kiköltöztetett cigány családok, akik tovább rontották az itt élő marginális helyzetű emberek életminőségét. E két társadalmi csoport termelte ki az elmúlt évtizedek során azt a bűnözői réteget, akik vagyonzbiztonság szempontjából gyakorlatilag élehetlenné tették a kertségi részeket.

Debrecenben az 1980-as év értékéhez képest 1989-re megduplázódott a bűncselekmények száma, durvultak az elkövetési módok, fokozódott az agresszivitás. A bűncselekmények számának erőteljes növekedése 1989-1990 fordulóján következett be, majd ezt követően néhány év múlva csökkenés volt megfigyelhető. A városban az 1990-2000 közötti időszakban tetőzött a bűncselekmények száma.

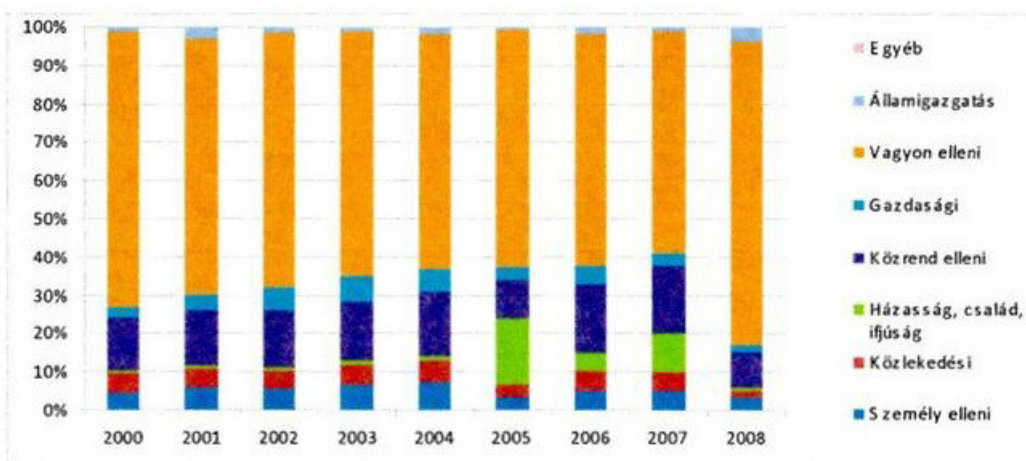
A 100.000 lakosra jutó bűncselekmények száma a 2000-2008 között 4054,8 és 10.179,0 között ingadozott, amelynek átlagértéke 5673,86.

A bűnelkövetők száma a 2000-2008 közötti időszakban 2694 (2007) és 3349 fő (2001) között ingadozott, melynek számtani átlaga 3114 fő/év volt.

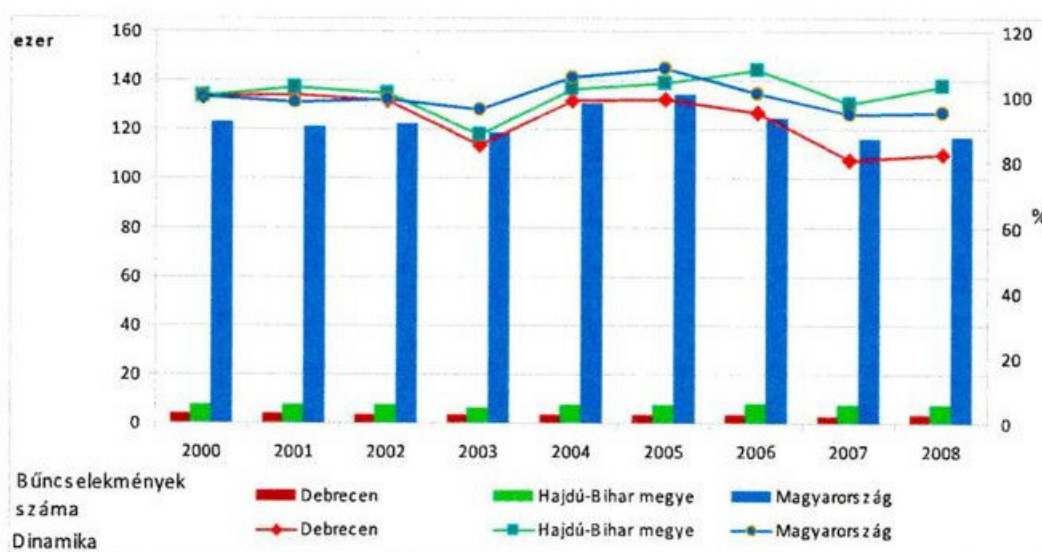
A bűnelkövetők nemek szerinti strukturális megoszlására jellemző, hogy a férfiak aránya 84,09%, a női tetteseké 15,91 % volt. (Tóth A. 2007).

37. ábra: A 100 000 főre eső bűncselekmények számának alakulása különböző területi egységekben, 2000-2008 között (2000 – 100%)
(Adatbázis: ERÜBS)

38. ábra: A bűncselekményi főcsoportok struktúrájának változása Debrecenben, 2000 – 2008 között
(Adatbázis: ERÜBS)

39. ábra: A bűnelkövetők számának változása különböző területi egységekben, 2000 – 2008 között (2000 – 100%)
(Adatbázis: ERÜBS)

A korcsoportok szerint 56 és 108 között volt a gyermekkorú elkövetők száma, akik közül évente átlagosan 86 fő vált elkövetővé. A fiatalok bűnelkövetők 8,41%-os arányt képviseltek, akik közül átlagosan 263 fő vált bűnelkövetővé. A rablás bűncselekményénél jelentősen emelkedett a gyermek- és fiatalok elkövetők száma. A bűnelkövetés szempontjából legaktívabb 18-24 év közötti korosztály részesedése a 2002-2008-as évek között 18,89-21,57% között változott. A bűnelkövetők 36,63%-a volt büntetett előéletű. A visszaeső bűnelkövetők részaránya átlagosan 11,26%-ot mutatott. A 2000-2008 évre vonatkozó adatok szerint a bűnelkövetők több, mint 75%-a helyi állandó lakos, a bűncselekmény elkövetése céljából a városba érkezők aránya átlagosan 7,54% (Sóvágy S. 2007).

A határok megnyitásával már az 1990-es évek elején megjelentek a Debreceni Rendőrkapitányság működési területén a külföldi bűnelkövetők, azonban a hatékony fellépés eredményeként nem tudtak szorosabb kapcsolatba kerülni a magyar bűnelkövetői körökkel (Tóth S. 1995).

A román határ közelsége számos, a határ mellől származó bűnelkövetőt vonz a városba, akik rendszerint vagyon elleni bűncselekményeket követnek el, beazonosításuk nehéz, a legtöbb ügy az elkövető kilétének megállapítása nélkül fejeződik be. Debrecenben található az ország legnagyobb menekülteket befogadó állomása, mellyel összefüggésben a megyében és a városban jelen vannak az embercsempész csoportok és az ország területére illegálisan érkező migránsok.

Megemlíthetők a menekülttábor lakói által elkövetett bűncselekmények is, akik általában a menekülttábor környékén és a belvárosi kereskedelmi egységekben, illetve a bevásárlóközpontokban főként lopásokat követnek el. Jellemzőek továbbá - elsősorban a befogadó állomás területén - az egyes népcsoportok közötti erőszakos és garázda jellegű bűncselekmények (Halmost Zs. 2006).

A 2008-as adatok szerint a külföldi bűnelkövetők nagy számban érkeznek Romániából (30,59%), Ukrajnából (8,24%) és Szerbiából (14,12%), azonban ezen gyanúsítottak közül mindenképp jelentős azok száma, akik közlekedési bűncselekményt követnek el. A menekülttábor lakói közül kiemelkednek a grúz (20,0%) és az iraki állampolgárok, akik a legtöbb évben jelentős számmal képviseltetik magukat, a többi nemzet számaránya pedig a világpolitikai események függvényében évenként változik. A vizsgált 2008-as évben az ismertté vált külföldi gyanúsítottak közül 31,76% (27 fő) volt az, aki szinte biztosra vehető, hogy a menekülttábor lakója volt, akik a Föld nyolc országából érkeztek.

Debrecenben 2005-2009 év között 100.000 főre vetítve 2433,85 fő vált sértetté. Debrecen városánál elsősorban a nagyvárosi jelleg az, amely jelentős mértékben növeli a sértetté válás lehetőségét. Az ismertté vált természetes személy sértettek 1,59%-a volt gyermekkorú, 4,33%-a fiatalkorú, 11,71%-a fiatal felnőtt, 68,13%-a 25-59 év közötti, míg időskorú (60 év feletti) 14,23%. A gyermek- és fiatalkorúaknál gyakran a néhány évvel idősebb társaik követnek el a fiatalabbak sérelmére különféle bűncselekményeket. A pszichikailag és fizikailag egyaránt kiszolgáltatott sértettekről számos alkalommal megállapították, hogy az értékeikkel történő dicsekvés és az életkorukból adódó könnyelműség folytán váltak áldozattá (Sóvágó S. 2007).

A bűnelkövetők másik nagy célcsoportja a 60 év feletti időskorú korosztály, akik az elkövetőkkel szemben fizikailag szintén kiszolgáltatott helyzetben vannak, és életkorukból adódóan könnyen válhatnak áldozattá. Kiemelt a korcsoport áldozattá válásának kockázata a zsúfolt tömegközlekedési eszközökön, a piacokon, illetve a város azon, korábban említett kertvárosi övezeteiben, ahol jelentős számú időskorú népesség található.

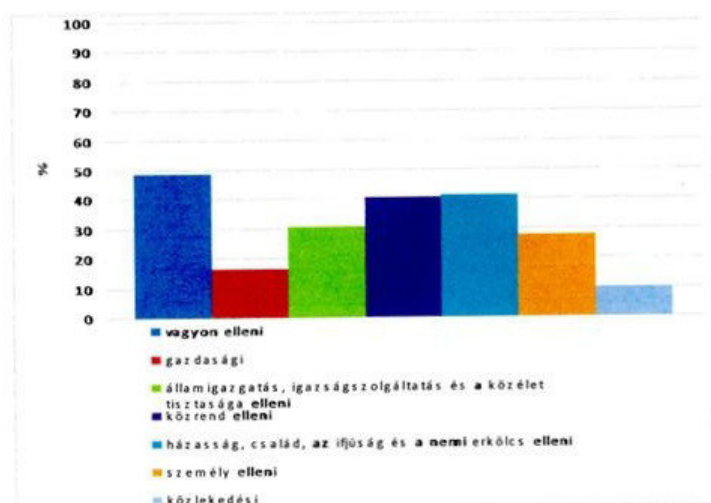
Mátyás Szabolcsnak a bírósági tárgyalási jegyzékek alapján végzett vizsgálatai azt mutatták, hogy 2005-2009 év között a nemileg beazonosítható bűnelkövetők száma 1108 fő volt, akiknek 85,11%-a volt férfi; a fiatalkorúak aránya pedig 15,16% volt. A Mátyás Szabolcs által cigánynak vélt személyek a bűnelkövetők 46,02%-át adták; az összes bűnelkövetőből pedig 9,01% volt a fiatalkorú cigány származású terhelt. Ezen érték 19,59%, amennyiben a cigány elkövetőkhöz viszonyítjuk, vagyis minden 5. cigány bűnelkövető fiatalkorú volt. A cigány bűnelkövetők 14,06%-a nő, mely az összelkövetői csoporthoz viszonyítva 5,51%. A Mátyás Szabolcs által rögzített ügyek 28,41%-ában volt legalább egy cigány származású terhelt.

A cigányok többségében vagyon elleni bűncselekményeket követtek el. Az ebben terhelték 48,78%-a cigány származású, 11,11%-uk pedig fiatalkorú cigány származású volt.

A cigányságon belül ezen mutató 22,78%, vagyis gyakoriságát tekintve több mint minden 5. cigány származású terhelt 18 év alatti. A lopások több mint felében (51,04%) található legalább 1 cigány származású terhelt. A deliktumnál szereplő férfiak 64,88%-a cigány származású, mely főként azzal magyarázható, hogy az ügyek többségében csoportos elkövetés figyelhető meg.

Az ismertté vált 59 főből 44 cigány származású volt, a nőknél 12-12 olyan személyt talált Mátyás Szabolcs, akik véleménye szerint cigány, illetve magyar származású volt.

A csalások tekintetében elsősorban a cigány férfiak dominanciája figyelhető meg, akik a bűnelkövetők 24%-át adták; ez az érték a magyar férfiaknál 46,67% volt.

40. ábra: A cigányság aránya Hajdú – Bihar megyében, bűncselekményi főcsoportok szerint
(adatbázis: saját adatgyűjtés, forrás Mátyás Sz. i. m.)

A cigányság érintettsége a rablásoknál 59,26% volt, ahol a magyaroknál és a cigányoknál is erős férfi dominancia figyelhető meg. A nemileg beazonosítható 42 elkövető 38,1%-a még nem töltötte be a 18. életévét a bűncselekmény elkövetésekor, akik 68,75% volt cigány származású, vagyis a fiataloknál több mint 2/3-a a cigány etnikumhoz tartozik. A gazdasági bűncselekmények főcsoportjánál a terheltek 16,33%-a volt cigány származású, amely az adócsalást elkövető cigány személyek nagy számával magyarázható.

A közrend elleni bűncselekmények elkövetőinek 40,32%-a volt cigány származású, amely elsősorban a garázdaság bűncselekménynek tulajdonítható. A fiataloknál cigány elkövetők a terheltek 6,05%-át adták. A garázdaságok több, mint 1/3-ánál volt cigány terhelt.

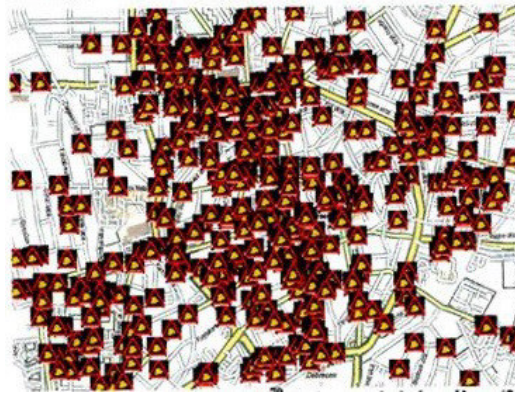
A házasság, a család, az ifjúság és a nemi erkölcs elleni bűncselekmények esetében a terheltek 41,03%-át adták a cigány bűnelkövetők, amely elsősorban a kiskorú veszélyeztetése bűncselekménynek tulajdonítható.

A cigányság körében valószínűsíthető, hogy a nemi erkölcs elleni bűncselekmények aránya nagyobb, mint más elkövetőknél, azonban Mátyás Szabolcs vizsgálatai ezt nem mutatták ki, ugyanis az erőszakos közönség és a személy elleni erőszak bűncselekmény csak 2 illetve 3 esetszámmal jelentkezett.

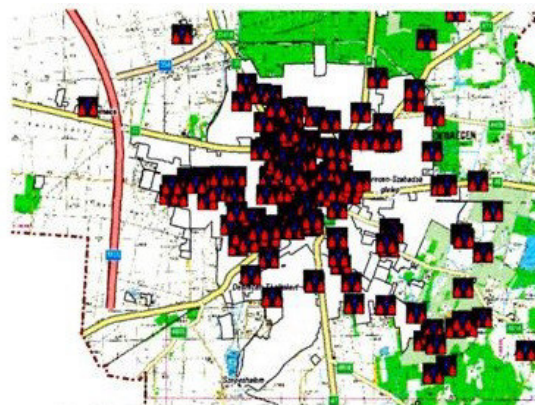
A személy elleni bűncselekmények miatt vádlottak 27,48%-a volt cigány származású. A testi sértések (súlyos és könnyű) miatt indult eljárások 28,57%-ában volt azonosítható cigány származású személy.

A cigány elkövetők 19,44%-a volt fiatalkorú, a terheltté vált nők esetében ez az arány több mint 90%-os volt. Hét emberöléses ügyben egy volt cigány elkövető.

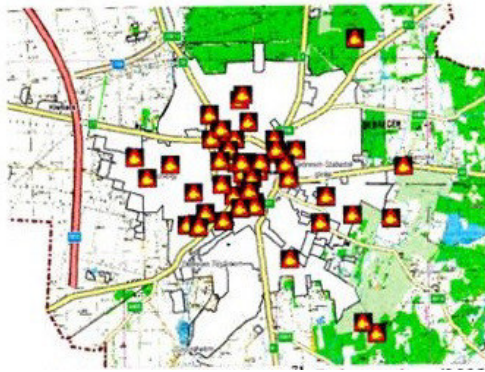
A következő ábrák Debrecennek a Mátyás Szabolcs által alkotott bűnözési térképét mutatják be, egyes bűncselekmény-típusok szerint, az Egységes Rendőrségi és Ügyészségi Bűnügyi Statisztikai adatbázis alapján, a 2008. január 1-je és december 31-e közötti időszakra vonatkozóan.

41. ábra: Az egyéb lopások Debrecen belvárosában (2008)
(Forrás: RobotzsaruNeo)

42. ábra: A súlyos testi sértések Debrecenben (2008)
(Forrás: RobotzsaruNeo)

43. ábra: Egyéb rablások Debrecenben (2008)
(Forrás: RobotzsaruNeo)

44. ábra: Egyéb rablások Debrecen belvárosában (2008)
(Forrás: RobotzsaruNeo)

4.4. Következtetések a társadalmat érintő kriminogén hatásokról

A környezeti motivációk nagymértékben befolyásolják a bűnözői magatartást. A tartós nélkülözésből fakadó szegénység egyes egyéneket bűncselekmények elkövetésére ösztönözhet és az ilyen közösségek a bűnözés „melegágyai” lehetnek. Számos elmélet született, amely összekapcsolja a társadalmi-gazdasági folyamatokat a bűnözéssel. Ezt ugyanakkor nem lehet törvényszerűnek tekinteni: szegényen is be lehet tartani a társadalmi normákat és a törvényeket.

A szegénység önmagában nem magyarázza a bűnözés kialakulását. A bűnözés ugyanakkor összefüggésbe hozható az egy adott országban lezajló társadalmi-gazdasági folyamatokkal, mely visszaszorítása a szociális háló, illetve a közhasznú programok bővítésével érhető el. A politikai akarat nem mindig van összhangban a támogatási rendszerek bővítésével, hiszen e programok költségei az államot terhelik.

A gazdasági feltételek okozhatják a bűnözési volumen emelkedését, és ha egyre több embernek süllyed az életszínvonala, az megemeli a bűnözés kockázatát. Kockázati tényezőt jelentenek még a külföldi szegény bevándorlók, az infláció, az adópolitika, a munkahelyek csökkenése.

Ezzel együtt a munkanélküliség, a fogyasztói kiadások emelkedése. A szegénység növekedésének velejárója a vagyoni elleni bűncselekmények, különös tekintettel a lopás és a rablás emelkedése.

A női feminista kriminológusok új elméletekkel kísérelnek meg magyarázatot adni a női bűnözésre. Az elemzések a legtöbb esetben bírósági jegyzőkönyvek alapján készülnek, melyek választ adnak arra, hogy a bűncselekményt miért nő követte el. A nők által elkövetett jellemző bűncselekmények a prostitúció és a lopás, melyet a túlélés reményében, illetve a durva és kemény életkörülmények miatt követnek el. Olyan esetek is előfordultak, hogy bántalmazott nőket tartóztattak le utcai támadás vagy gyilkosság miatt. A férfiak és nők eltérő életvitelére vezethető vissza a nemek által elkövetett bűncselekmények különbözősége és eltérő aránya. A férfiaknál jellemzően az erőszakos magatartás mutatható ki, amely már a fiatal korban jelentkezik. A nőknél ez a viselkedési forma „tanulás útján”, családi vagy interperszonális kapcsolat útján alakul ki.

Egyre gyakrabban tapasztalható, hogy a nők kiemelkedő szerepet töltenek be a társadalomban, akik közül többen a feminista kriminológiát választották. A kutatók elméletekkel és kísérletekkel próbálnak magyarázatot adni a női bűnözés kialakulására. A régebbi elméletek alapul szolgálnak az új irányzatoknak. A kriminológiai vizsgálatok a nemek közötti különbségekkel kapcsolatos gondolkodásmódot is megváltoztatják, melyek segítik a társadalom tagjait megszabadítani a kialakított sztereotípiáktól⁷⁸ és a mindkét nemre nézve megalázó értéktételektől.

A fiatalkori bűnözést számos tényező befolyásolja. A pszichológusok, a szociológusok és a kriminológusok különböző elméletek kidolgozásával kísérelnek meg magyarázatot adni a fiatalok deviáns viselkedésének kialakulására. Az elméletek közül a szubkultúra erőszak, a címkézési és a társadalmi ellenőrzés elmélete emelhető ki.

Az elméleti perspektíváknak különböző szintű összehasonlítása lehetséges, a társadalmi természet vagy az emberi természet szintjén, melyek elemzése az okozati tényezőkre és a deviancia mechanizmusaira koncentrálódik. A társadalmi természet fontos jellemzői a kollektív lelkiismeret, a közös értékek, a hit és a normák követése.

A társadalmi ellenőrzés elmélete szerint a társadalomban lehetséges a kollektív egyetértés. A szubkultúra erőszak és a címkézési elmélet a társadalomnak a deviáns viselkedés miatt kiváltott természetes reakciójának következménye.

---

⁷⁸sztereotípia: felszínesen általánosító vélemény, negatív elképzelések és előítéletek együttese. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/sztereot%C3%ADpia>

Az emberi természet vizsgálatakor megállapítható, hogy az emberek szocializációja során társadalmi csoportok alakulnak ki, egyfajta megfeleltetési kényszer hatására. Az egyének a viselkedési formák közül szabad akaratukból választhatnak. A szubkultúra erőszak elmélet és a címkézési elmélet a szocializálódott csoport tagjainak természetét vizsgálja a csoport által kialakított normák követése alapján.

A társadalmi ellenőrzés elmélete a deviancia természetét kutatja. A fiatalkorú bűnözés a különböző elméletek figyelembevételével mikro- és makroszinten is vizsgálható.

Az elméleti perspektívák között sok ok-okozati tényező húzódik meg. Ezek közül az egyéni különbségek biológiai és pszichológiai alapon vizsgálhatók. A társadalmi egyenlőtlenségek elemzése a kultúra, a szubkultúra és a szociálpszichológia alapján történhet, amely kiterjed a társadalmi kapcsolatokra is. A szubkultúra erőszak elmélet a szubkulturális tényezőket, a címkézési elmélet a címkézés háttérét, míg a társadalmi ellenőrzés elmélete a szociális köteleket hangsúlyozza. Az elméletek perspektíváinak legfontosabb kérdése a mechanizmus. A szubkultúra erőszak elmélet és a címkézési elmélet az egyéni identitást kutatja, míg a társadalmi ellenőrzés elmélete a korlátok hiányára világít rá, mely szerint a laza kötelék lehetővé teszi a bűnözést.

A fiatalkorú bűnözés deviáns viselkedési forma, amely a mindennapi életünk velejárója. A deviancia pontos ok-okozati tényezői ismeretlenek. Több elmélet próbálta megmagyarázni a deviáns viselkedést, de a valóságban csak egy általános magyarázat született, mégpedig az, hogy minden ember más.

A társadalmi ellenőrzés elmélete a fiatalkorú bűnözés jelenségét a társadalmi gondoskodás hiányosságaiban látja. Mi az igazi oka annak, hogy fiatalkorú bűnözés nagymértékben elterjedt a társadalmakban? Ezt a körülményt kétséget kizáróan nem lehet megállapítani.

5. A földrajzi profil

5.1. A földrajzi profilalkotás kialakulása, elemei

Az 1950-es és 60-as években vetődött fel először, majd 1980-tól erősödött fel a bűnügyi szakemberekben egy olyan rendszer kidolgozására irányuló igény, mely elősegíti a bűncselekmények tetteseinek kézre kerítését. A kutatások célja az volt, hogy az elkövetők tartózkodási helyét megbízhatóan feltérképezhessék. Elsősorban a súlyos és a sorozatjelleggel elkövetett cselekmények elkövetőinek a lehető leggyorsabb elfogása vált sürgetővé azért, hogy további bűncselekményeket ne követhessenek el.

Az egyesült államokbeli és a kanadai kísérletek a tettesek földrajzi profiljának megalkotására irányultak, mely segítségével az elkövető keresése egy viszonylag kisebb területre koncentrálódott. Az informatika fejlődésével a múlt század végétől napjainkig különböző számítógépes programok készültek. A modellezés Kanadában és az USA-ban terjedt el 1997-től jelentős mértékben.

A Royal Canadian Mounted Police⁷⁹ a Rossmo⁸⁰ által megalkotott Rigel információs rendszert alkalmazza. Az erőszakos bűncselekmények felderítése érdekében Rossmo rendszerét kiegészítette egy számítógépes, automatizált elemző rendszerrel⁸¹, így az elkövetői magatartás keresése teljes mértékben automatikussá vált.

A bűnüldöző szervek munkacsoportokat hoztak létre a módszer terjesztése és oktatása érdekében. Esettanulmányok igazolják a földrajzi profil jogosultságát és a megalkotásához szükséges olyan kiegészítéseket, amelyek a modellezés megbízhatóságához járulnak hozzá.

Rossmo (Rossmo K. 1999: 1-26) az általa kifejlesztett programjába többek között bevitte a hivatalos feljegyzéseket (pl. a lehetséges elkövetők listáját), a rendőri jelentéseket és a gépjárművel kapcsolatos információkat, melyeket a program összesített.

---

⁷⁹ Royal Canadian Mounted Police (RCMP): Kanadai „Királyi” Csendőrség: Az RCMP 1920-ban alakult. Felelős egész Kanadára kiterjedően a szövetségi törvények betartásáért, a rend fenntartásáért, illetve jogharmonizációs koordinációt lát el az állami és a tartományi jogszabályok megalkotásában. <http://translate.google.hu/translate?hl=hu&sl=en&u=http://en.wikipedia.org/wiki/>, megnyitva: 2011.11.29.

⁸⁰ Kim Rossmo kanadai kriminológus számítógépes program segítségével megalkotta a bűnelkövető földrajzi profilját. A Vancouveri Rendőrségen 1980-ban tett tiszti esküt, majd 1987-ben elvégezte kriminológiai mesterképzést. Első kanadai rendőrként 1995-ban a Simon Fraser Egyetemen szerzett tudományos doktori fokozatot. Kriminológiai kutatásokat folytatott, melynek eredményeként egy új bűnügyi nyomozási módszert dolgozott ki az általa megalkotott földrajzi profil alapján. <http://translate.google.hu/translate?hl=hu&sl=en&u=http://en.wikipedia.org/wiki/>, megnyitva: 2011. 11. 29.

⁸¹ Számítógépes, automatizált elemző rendszer, Violent Crime Linkage System (VICLAS): Országos adatbázis alapján az erőszakos bűnözőket a bűncselekmények alapján hasonlítja össze. <http://translate.google.hu/translate?hl=hu&sl=en&u=http://sascwr.org/resources/pdfs/pp.1>, megnyitva: 2011. 11. 29.

Az általa megalkotott Rigel számítógépes program egy geometriai szög segítségével és geográfiai jellemzők felhasználásával értékeli a bűncselekmény körülményeit. A programnak köszönhetően egyedi mérések végezhetők, megalkotható egy topográfiai térkép, ami a hasonló bűncselekmények vizsgálata esetén is alkalmazható.

A megállapításokból térképi grafikonok szerkeszthetők, melyekből valószínűsíthető az a „veszélyes terület”, ahol a tettes tartózkodik. Pontosabb helymeghatározás úgy érhető el, hogy a „veszélyes területet” az utcákat jelölő térképre vetítik rá, ami a gyanúsított „ujjlenyomatának” is tekinthető, egyben az elkövető kognitív térképe. A program használata akkor eredményes, ha minél több adat szerepel a rendszerben.

Rossmo vizsgálatai alátámasztották azokat az érdekesnek tűnő korábbi megállapításokat, hogy a jobbkezes bűnözők balra próbáltak meg elmenekülni, de az elkövetéshez használt fegyvert a jobb oldalon dobták el, valamint a tettesek a férfi áldozatokat inkább az épület alsó szintjén, pl. a pincében rejtették el, míg a nőket inkább az emeletre vitték.

Rossmo kezdetben a már megoldott bűncselekmények esetében próbálta ki programja eredményességét. Ilyen volt Robert Clifford Olson esete, akit 1981-ben két stoppos megöléséért tartóztattak le Vancouverben. Nevezett kihallgatásakor tizenegy gyilkosságot ismert be. Rossmo a bűncselekményekből egy térképet generált, melyen azt a négyzet alakú területet határolta be, ahol Olson valójában élt. Rossmo öt bűncselekményből vonta le következtéseit.

Egyéb információkat is lehet csatolni az adatokhoz, melyek kiegészíthetik, vagy módosíthatják a korábbi vizsgálatok eredményeit:

- a távolság,
- a mentális térkép,
- a mobilitás,
- a helyszín környezetének demográfiai jellemzői.

A szoftver leginkább a sorozatjelleggel elkövetett bűncselekményekre alkalmazható, és Rossmo felmérései szerint közel 90%-ban vezetett eredményre.

Különbség van az érzékelt távolság és a tényleges távolság között. Az érzékelt távolságot befolyásolják a közlekedési útvonalak korlátjai, pl. hidak, államhatárok, stb.

Példaként hozható fel Richard Trenton Chase, a hírhedt „sacramento-i vámpír”, akinek nem volt autója, ezért a nyomozás során azt kellett vizsgálni, hogy gyalogosan közlekedve mekkora utat tett meg az otthonától a helyszínig, míg egy másik ügyben megállapítást nyert, hogy egy Ted Bundy nevű gyanúsított utazott szerte az országban a Csendes óceán északnyugati és középnyugati partjai között, végül Floridában fogták el, majd kihallgatásakor beismerte, hogy a gyilkosságokat tíz különböző államban követte el.

A mentális térkép kognitív képet ad az ember jellegzetes utazási útvonalairól, a referencia-pontjairól, és a napi tevékenységhez szükséges központjairól. Behatárolható az a terület, ahol az elkövető biztonságban érzi magát.

Egyes bűnözők stabilan, egy jól „elkeríthető” övezetben követik el a bűncselekményeket, míg mások utaznak a helyszínig. A stabilitás, illetve a mobilitás nagymértékben függ az utazási tapasztalatoktól, az egyes helyek megközelítését szolgáló közlekedési eszközöktől, a személyes biztonságtól és a motivációktól. Az elkövető mentális térképe attól is függ, hogy fanatikus „vadászösztönrel” rendelkezik-e, avagy más okból támad. Az ilyen jellegű megközelítésekhez az áldozat és a tettes közötti kapcsolat szolgáltat információkat a nyomozók számára (Rossmo K. 1999: 1-26).

A földrajzi modellezéshez szükséges bűnügyi adatok:

- az érintett bűncselekmény elkövetői stílusa,
- hasonló jellegű elkövetések gyanúsítottjai,
- a helyszín és a feltételezett tettes tartózkodási helye közötti távolság,
- utazó bűnözők,
- viselkedési formák és helyzetek, melyek a gyanúsított és a későbbi áldozat között alakult ki (pl. a tettes az áldozatára azonnal támadt-e, vagy igyekezett találkozásukkor a bizalmába férközni azért, hogy kedvezőbb alkalmat teremtsen az elkövetéshez).

Rossmo (Rossmo K. 1999: 1-26) elemzése szerint az ellenőrzött területen elkövetett azonos típusú támadások után következtetni lehet az áldozatra, melyek azok a momentumok, amelyek felhívják az elkövető figyelmét a későbbi sértettre. A földrajzi profilalkotásakor olyan körülményeket kell figyelembe venni, mint az áldozatok életvitele, családi háttere, az elkövetés eszköze (fegyver), helye, ideje és módszere.

Douglas (Douglas J. – Olshaker M. 2000: 191-198) profilalkotása során egy képletet használt fel, mely a hogyanra és a miértre adott választ. Douglas szerint a gyanúsított tartózkodási helyének megállapításához az alábbi információk szükségesek:

- az elkövetéskor használt fegyver,
- a cselekmény helyszíne (az áldozat megtalálási helye, a helyszínről való elvitelének körülményei)
- az áldozat megtalálási pozíciója,
- az okozott sérülések,
- részletes adatok az áldozatról,
- a bűnismétlés kockázati tényezői,
- az elkövetés módszere,
- közvetett, vagy közvetlen bizonyítékok.

Godwin (Godwin G. M. 2000: 82-86) megállapította, hogy a pszichológiai profilalkotók elsősorban annak az elképzelésnek adtak hangot, mely szerint az emberek egyfajta életviteli mintát követnek (a tettesek is), és emiatt az elkövetők a bűncselekmények után szükségképpen hagynak bizonyítóerejű nyomokat.

Információk a tettes megállapításához:

- az elkövető neme,
- a legfőbb elkövetési módok (Modus Operandi),
- a személyre jellemző rendszeresség vagy rendszertelenség,
- egy helyen lakik, vagy gyakran változtatja tartózkodási helyét,
- az elkövetés ösztön vagy kényszer hatása alatt következett be,
- a helyszínen rögzített jellemző nyomok (aláírás, jellegzetes formáció),
- a cselekmény fantázia vagy valami szertartás alapján valósult meg.

A profilalkotást jelentősen megkönnyíthetik a tettesnek a helyszínen hagyott pszichikai jegyei, mint pl. szadista módon megkínozza áldozatait, vagy halála után megcsonkítja őket, illetve pedofil hajlamú. Vannak olyan esetek is, hogy a gyilkos a helyszínen hagyja kézjegyét, vagy egyik pillanatról a másikra hirtelen megváltozik a viselkedése, mely után követi el a bűncselekményt.

Douglas (Douglas J. – Olshaker M. 2000: 191-198) szerint a kézjegy (aláírás) vagy a viselkedés az elkövető érzelmi állapotának a kulcsa. Az aláírás megbízhatóbb útmutató a viselkedésre, mint az elkövetés módja. Az elkövetési mód átalakulhat, azonban a kézjegy mindig érzelmi megnyilvánulást fejez ki.

Godwin (Godwin G. M. 2000: 275-280) szerint a pszichológiai profil részét képezi a földrajzi elemzés is, hiszen kiemeli a bűncselekmény helyét, annak határait, a gyanúsított jellegzetes közlekedési útvonalait. Fontos az áldozatok rendszeres tevékenységeivel összefüggő vizsgálat, mert az emberek többsége ragaszkodik a megszokott és általa ismert környezethez. Az elkövetési körülmények és a nyomok elemzése vezethet el az elkövető lakóhelyéig. A pszichológiai profilalkotók a földrajzi elemzésre is nagy hangsúlyt fektetnek.

A földrajzi profil elkészítéséhez szükséges iratok:

- A bűncselekmény vizsgálatáról készített jelentések,
- A tanúkihallgatások jegyzőkönyvei,
- A helyszíni szemlék,
- Az áldozatok megtámadásának és a holttestek megtalálásának helyein végzett földrajzi elemzések számítógépes értékelése,
- Miért azt a helyszínt választotta a tettes, ahol a bűncselekményeket elkövette?
- Emberölés esetén miért azt a helyet választotta az elkövető, ahol áldozatát elrejtette?
- Mikor és milyen útvonalon közlekedett a gyanúsított a tett színhelyéig?
- A tettes és az áldozata közlekedési szokásai azonosak vagy eltérőek voltak?
- Melyek az útvonal jellemzői?
- Kimutatható-e az útvonalelemzés után földrajzi minta?
- Vannak-e menekülési útvonalak?
- Melyek azok a környezeti feltételek, amik az elkövetést elősegítették?
- Hogyan befolyásolja az áldozat napi tevékenysége a bűncselekmény bekövetkezését?
- A következő sértett milyen körülmények között került arra helyre, ahol sorozatalkövetés esetén az előzőeket már megtámadták?
- Milyen járművet használt a tettes az elkövetéshez?

A modellalkotó a sorozatelkövető közlekedési szokásának ábrázolásával mobilitásának kiszámíthatóságát mutatja be. A bűnözés kiterjedtsége attól függ, hogy a gyanúsított mekkora területet lát számára kedvezőnek, ami azt jelenti, hogy kezdetben inkább a lakóhelye közelében követi el tetteit. A Ted Bundy nevű tettes pl. először csak az otthona közvetlen környezetében gyilkolt.

Rossmo (Rossmo K. 1999: 1-26) vélekedése szerint a földrajzi profil arra összpontosít, ahol a tettes él és közlekedik, illetve ahová a következő bűncselekményt tervezi.

Carter munkatársával az ötvennégy amerikai sorozatgyilkos ügyében folytatott vizsgálat után arra a következtetésre jutott, hogy az elrablás helye a gyanúsított elkövetésének bázisterülete, ami nem jelenti azt, hogy a tettes ténylegesen a cselekmények közelében lakik (Carter R. L. – Hill K. Q. 1980: 111-114).

Részösszegzés

A földrajzi modellezés célja a szakirodalom vizsgálata alapján végső soron az, hogy a bűnügyi adatok rendszerezése során egy közös mintát lehessen elkészíteni, mely általánosan leírja az ismeretlen elkövető szokásait, foglalkozását, családi állapotát és a főbb személyiségjegyeit. A földrajzi modell a gyanúsított szokásain és közlekedési útvonalain túl a potenciálisan felmerülő bűncselekményre, annak elkövetési helyére is szolgáltat adatokat abban az esetben, ha az elkövetések egyfajta sémát mutatnak.

Véleményem szerint a profilalkotásnak nem feltétele, hogy a keresett személy ellen folytatnak-e büntetőeljárást, vagy volt-e már büntetve. A földrajzi profil egyetlen helyszínre is használható, de hatékonysága leginkább a sorozat jelleggel elkövetett bűncselekmények nyomozásakor mutatkozik meg.

Megítélésem szerint a földrajzi profilalkotók nemcsak a tettes vélt lakhelyét vagy tartózkodási helyét kísérlük megállapítani, hanem azt is igyekeznek meghatározni, hogy a tettes milyen személyiségjegyekkel rendelkezik, az elkövetett cselekménynek milyen a szervezetségi foka, illetve az áldozattá válásnak melyek a kockázati tényezői.

Véleményem szerint a vizsgálatok objektivitása a profilalkotás egyik legfontosabb eszköze. A földrajzi profilalkotás gyakorlati alkalmazása bebizonyította, hogy a földrajzi hasonlóságok segítettek több sorozatjellegű bűncselekmény felderítésében. Az elkövetőre utaló jellegzetes elkövetési módok a tettes gyorsabb kézre kerítését segítették elő.

5.2. Modellezési típusok

A földrajzi modellek

A földrajzi modellezés olyan bűnügyi vizsgálati módszer, amely meghatározza a sorozat-jellegű bűncselekmények tetteseinek valószínűsíthető tartózkodási helyeit. Az elsődleges információk a gyanúsított kört határolják be (Rossmo K. 1992: 34-51, valamint Rossmo K. 2000: 159-175).

A földrajzi profilalkotást Kanadában, a Vancouveri Simon Fraser Egyetemen dolgozták ki 1995-ben és először a Vancouveri Rendőrségen alkalmazták. A földrajzi jellemzés magába foglalja a környezetvédelmi kriminológia tudományágát is.

Godwin (Godwin G. M. 2000: 275-280) Hunting Serial Predator nevű számítógépes programja a maga nemében egyedülálló. A modellalkotás egy többváltozós elemzésen alapul. Godwin szerint a földrajzi modell kidolgozása két különböző irányt foglal magába, melyek közül az egyik kizárólag csak a holttest megtalálási helyére koncentrálnak, míg a másik figyelembe veszi az áldozat elrablási helyét is, vagy azt, ahol a sértettet utoljára látták.

A bűnözési szerkezet elméleti összefüggéseit az alábbi kutatók vizsgálták.

- Brantingham (Brantingham P. L. – Brantingham P. J. 1981: 3-28, 1993: 259-294),
- Cohen (Cohen L. – Felson M. (1979: 922-925),
- Felson M. (2002: 103-125),
- Clarke (Clarke R. V. – Felson M. (1993: 5-12),
- Cornish (Cornish D. B. – Clarke R. V. (1986: 588-608).

A földrajzi profilalkotásnak számos technikája létezik, de a fő eszköze a Rossmo által kifejlesztett Rigel szoftver.

Az 1990-es évek közepén a Vancouveri Rendőrség és a Kanadai Királyi Lovasrendőrség vezetői arra a következtetésre jutottak, hogy a földrajzi profil meghatározásához több adat szükséges, melyeket az alábbiakban foglaltak össze:

- a profilalkotók kiválasztása, képzése és a vizsgálati követelmények meghatározása,
- mentori és ellenőrzési gyakorlatok kialakítása,
- a profilalkotó szoftverek bevezetése a gyakorlati munkába,
- a szoftver használatára szükség esetén törvénymódosítás kezdeményezése,
- azonos vizsgálati stratégiák kidolgozása,
- a rendőri állomány széleskörű tájékoztatása a földrajzi profilalkotás módszeréről,
- a modellezés folyamatos értékelése és fejlesztése.

A következő években az első jelentős nyomozás során meghatározták a földrajzi profilalkotás főbb összetevőit. A modellezés kidolgozásába nemzetközi rendőri szervek szakemberei is bekapcsolódtak, együttműködési megállapodást kötöttek és megállapodtak abban, hogy támogatják egymás bűnügyi munkáját.

A profilalkotók elfogadták a Nemzetközi Bűnügyi Nyomozó Szövetség képzésre vonatkozó előírásait. Az USA Szövetségi Nyomozó Irodáján belül egy független szakmai szervezet foglalkozott a földrajzi profilok megalkotásával.

A profil többet jelent, mint egy térkép, hiszen a nyomozók a modellezésbe stratégiákat építenek be, melyeket felhasználnak. A földrajzi jellemzés az alábbi cselekvési tervet tartalmazza:

- a gyanúsítottak és prioritások,
- az adatbázisban keresés (rendőrségi információs rendszerek, személy, lakcím és gépjármű nyilvántartások stb.),
- a járőrök ellenőrzési lapjainak áttekintése,
- a szomszédos rendőri szervek nyomozásairól információgyűjtés,
- a levelezések és telefonhívások elemzése,
- a DNS⁸² vizsgálatok, melyek közvetlenül kapcsolódnak a helyszínek által behatárolt földrajzi területhez, illetve ahol a nyomozást folytatják (Rossmo K. 1999: 1-26).

Az USA Nemzeti Igazságügyi Hivatala⁸³ az általa kifejlesztett CrimeStat JTC nevű modul és a Liverpooli Egyetem szoftverét alkalmazza. Mindkét rendszert 1998-ban fejlesztették ki, csak rendőri szervek használhatják, kereskedelmi forgalomban nem kapható. A CrimeStat JTC modul a Monte Carlo elnevezésű szimulációs módszerhez kapcsolódik. A szoftver hatékonyságát különböző reprezentatív sorozatos bűncselekményekkel mérték.

A módszer előnye, hogy nagyszámú adatbevitel esetén is képes a tettes személyét és tartózkodását behatárolni. Hátránya, hogy a következtetésekből kialakult földrajzi mintázat nem alkalmazható minden sorozat-bűncselekményre, melyekhez olyan kiegészítő információk szükségesek, hogy a tényleges állapotot fel lehessen mérni (Paulsen D. J. 2004: 23-38). A földrajzi profilalkotó programok hatékonyságát leggyakrabban a már megoldott ügyekkel tesztelik.

---

⁸² DNS: A DNS-molekulát alkotó nukleotidok felépítésében négyféle bázis található: adenin, timin, guanin, citozin. Egy DNS-molekula két egymással szemben levő és ellentétes irányba futó polinukleotid-láncból épül fel, ezeket H-kötések kapcsolják össze (A-T 2, G-C 3 H-kötés) – a hidrogénhidak kialakulását a bázisok szerkezete határozza meg. Minden bázispárban egymással szemben egy nagyobb méretű purinbázis és egy kisebb méretű pirimidinbázis helyezkedik el. Ennek következménye, hogy a két lánc párhuzamos egymással, az egyik lánc bázissorrendje egyértelműen meghatározza a másikat. A polinukleotidszál hossz tengelye körül spirális formában feltekeredik – kettős hélixszerkezet. A spirál átmérője 2 nm, egy teljes csavarulat hossza 3,4 nm. A DNS szerkezetét James Watson, Francis Crick, Maurice Wilkins fedezte fel. A DNS a tulajdonságok nemzedékről nemzedékre való átadásáért felelős. Ezeknek kialakítását a fehérjék aminosav-sorrendjének információja határozza meg, amit a DNS tartalmaz. <http://biologia.erttsegi.org/2010/03/a-dns-molekula-szerkezete-fobb-jellemzoi/>, megnyitva: 2011.11.29.

⁸³ Nemzeti Igazságügyi Hivatala: National Institute of Justice (NIJ) <http://nij.gov/>

Ezt a technikát az alábbi kutatók használják:

- Rossmo (Rossmo K. 1995: 167-188., 2000: 275-291),
- Canter (Canter D. – Coffey T. – Huntley M. – Missen C. 2000: 457-478),
- Levine (Levine N. 2002: 185-199),
- Snook (Snook B. – Taylor P. J. – Bennell C. 2004: 150-121),
- Paulsen (Paulsen D. J. 2004: 23-38).

A modellező módszer nagy előnye, hogy a bűncselekmények adataiból levont logikus következtetésekkel ésszerűen kialakított minta rajzolható. Hátránya, hogy a minta eltorzulhat, emiatt az adatok átfogó felülvizsgálata szükséges.

A profilalkotásban használt földrajzi koordináták a megoldatlan nyomozásokban jelentenek nagy segítséget. A megközelítés valós adatok és nem szimulált körülmények alapján ad információt (Rossmo K. 2001: 1-16). Az adatok monitorozása lassú folyamat, a mintába kerülésük előtt kell megtenni.

A képzett profilalkotók folyamatosan figyelik a bűnygyben keletkezett újabb információkat, melyekből egy táblázatot állítanak össze. A kimutatás tartalmaz sorszámot, bűnygyi számot, elkövetési dátumot, a bűncselekmény megnevezését, helyszínt (várost, régiót), bűnyldöző szervet, eljáró nyomozót, helyszíni jegyzőkönyvet, rendőri jelentést, fájl nevet. A fájl nemcsak kutatási, hanem közigazgatási célokra is használható, sőt, egyes esetekben magánszemélyeket is be lehet vonni a profilalkotásba. Az új rendőrségi technikák mellett figyelembe kell venni az olyan nyomozásokat is, melyekben profilalkotó módszert nem alkalmaztak. Az összehasonlításokból lehet egyenes következtetést levonni a modellezés hatékonyságára.

A földrajzi profilalkotás értékeléséhez az alábbi szempontok szükségesek:

- figyelembe veszi a mérések korlátait, melyek alapul szolgálnak a feltevéseknek,
- az elemzések pontos méréseken és nem az egyszerűsítéseken, illetve az általánosításokon nyugszanak,
- a vizsgálatokból logikus következtetéseket lehet levonni,
- a legszélesebb körben lehet elemzéseket végezni, melyek alapján az eredmények megbízhatóbbak (Paulsen D. J. 2004: 23-38).

Az iratkezelő rendszerek⁸⁴ fejlesztése az adatbázisuk növelésével érhető el. Snooknak (Snook, B., Taylor, P. J. and Bennell, C. 2004: 105-121) és munkatársainak vizsgálatai rávilágítottak arra, hogy a bűncselekmények legapróbb részleteire is figyelni kell.

A földrajzi profilalkotáshoz négy fő elméleti és módszertani feltételezés szükséges (Rossmo K. 2000: 23-38):

1. A sorozatbűncselekményt ugyanaz a tettes követte el,
2. A cselekmény állandó időszakban (lehet napszak is) és közel azonos területen következett be,

---

⁸⁴ Iratkezelő rendszerek: Record Management System (RMS)
http://en.wikipedia.org/wiki/Record_Management_System

3. Az elkövetési módszer hasonló,
4. A háttér információk meglehetősen egységesek.

A földrajzi jellemzés alapvetően a minta valószínűsítésére szolgál. További helyszínek a sorozat-bűncselekményre adnak információt, amely a modellalkotás pontosságát növeli. (Rossmo K. 2001: 1-16). A módszer nem mutat kedvező képet, ha a sorozatból csak néhány bűncselekmény kiemelésével történik meg a tesztelés. Az értékelési célok eléréséhez a megfelelő paraméterek megadása szükséges.

A bűncselekmények eloszlását Paulsen (Paulsen D. J. 2004: 23-38) 150 esetből vizsgálta. Minden cselekményből kiválasztott 5 helyszínt, melyekből csak 37 eredményezett helyes földrajzi profilt. Ha a tettes nomád életet folytat és szállásai csak átmenetiek, akkor a tartózkodási helyét megállapító módszerek nem vezetnek eredményre.

Akkor is sérülhet, illetve zavarossá válhat az elemzés, ha az elkövető lakóhelyének folyamatos változása következtében több rögzítési pont keletkezik. A lakókörnyezet minőségére vonatkozó adatok elengedhetetlenek a modellezéskor, melyet két betörési eset jól illusztrál. Az elsőben a cigány származású elkövetők, amíg a cselekményeiket elkövették, egy motelben voltak ideiglenesen bejelentve. A második ügyben a hajléktalan tettesek éjszakánként egy üres telek bokrai alatt aludtak.

Fontos, hogy a földrajzi profil vizsgálja meg a bűncselekmények részleteit, ütemezését és környezetét, melyekből a gyanúsított lakóhelyére vonhatók le a konklúziók. Az elkövetési módszer meghatározásában jelentős szerepet játszik a támadás helyszíne és a sértett kiválasztása (Rossmo K.1997: 159-175, valamint Rossmo K. 2000: 275-291). Bizonyos támadási módszerekből levont tanulságok a földrajzi jellemzésre nem mindig adnak megfelelő választ.

Az elkövető tartózkodási helye akkor nem kerül be a helyszíneket határoló területbe, ha tetteihez állandóan utazik, bár ekkor is lehet rögzítési pontként például a munkahelyet tekintetni. Gorr (Gorr W. R. 2004: 56-274) érdekes ötlettel állt elő a földrajzi profil rendszerek megalkotása terén. A kutatásának teljes értékelése az egyes eredmények részletezéséből áll össze. A legtöbb betörő a megszerzett ismeretei nyomán, úgymond rutinból követi el cselekményeit, azonban vannak olyan tettesek, akik pl. ingatlan hirdetések böngésznek, és ennek alapján adnak tippeket a bűntársaiknak, avagy a repülőtereken poggyászok névtáblái után „szimatolnak”.

Vannak olyan elkövetők, akik a sértettekkel korábban nem találkoztak, sem közvetve, sem közvetlenül nem vették fel velük a kapcsolatot, emiatt a felderítésük is nehezebb. Los Angelesben pl. a tettesek sorozat jelleggel fegyveres rablásokat követtek el időskorúak sérelmére úgy, hogy áldozataikat követték a lakásuktól a kórházakig, vagy a bevásárlóközpontokig, majd amikor hazafelé indultak, akkor rabolták ki őket. Az elkövetők a módszerük alapján választották ki áldozataikat. Ebben az esetben a profil megalkotásakor nem a rablások helyszíneit kell figyelembe venni, hanem a bevásárlóközpontokat, illetve a kórházakat, azaz a sértettek lakhelyük elhagyása utáni célállomásait.

A prostituáltak elleni támadások esetében az elkövetési terület jelentősen behatárolt, a potenciális áldozatok az ún. „piros lámpával” jelzett kerületekben találhatóak, emiatt a profil eredményei óvatosságra intik a szakembereket. A tettes valószínűsíthető feltalálási helye leggyakrabban a lakóhely, más esetben a korábbi tartózkodási hely, a munkahely, vagy ott, ahol a napi tevékenységei közül a többségét tölti. A modellezésre szolgáló elmélet minden bűncselekményre nem alkalmazható függetlenül attól, hogy a környezeti hátterek az ügyekben ismertek.

A modellek értékelése

Jarvis (Jarvis C. 1997: 20-24) úgy látja, hogy a legjobb profilalkotók a bűnözőkkel való találkozásuk után határoztak meg modelltípusokat. Egyesek kételkednek a profilból leszűrt következtetésekben. A következtetések nemcsak fizikai, hanem immateriális bizonyítékok összességén alapulnak. A profilalkotók a munkájukban felhasználják a pszichológiai elméleteket, melyek segítségével elemzik a tettes lelki állapotát, vagy arra keresik a választ, hogy mi volt az elkövetés motivációja.

Jarvis szerint a modell nemcsak a személyiségjegyeket, hanem a személyhez kapcsolódó más adatokat, így a kort, a nemzetiséget, a nemet, a foglalkozást, az iskolai végzettséget, a szociális háttérrel és az egyéb szociológiai tényezőket is magába foglalja, melyek éppen olyan fontos bizonyítékok, mint pl. a betegségről szóló kórlap.

Fontos információ, hogy a tettes milyen helyet választ az elkövetéshez. Ted Bundy pl. a Seattle közelében lévő sűrű erdőben gyilkolt. A profilalkotás legújabb fejlesztési koncepciója egy földrajzi minta elkészítése, mely meghatározza a gyanúsított tartózkodási helyét. Ha a bűncselekményt ténylegesen elkövették és ismert az áldozat, akkor a nyomozó hatóság a nagy számban használt közlekedési útvonalak elemzéséből határozza meg a tettes lakóhelyét. A kimutatás a gyanúsított mobilitását, közlekedésének módját, lakott és lakatlan területeken való áthaladását mutatja, illetve azt, hogy vannak-e az útvonalon jellegzetes akadályok, mint pl. kiemelt főútvonalak kereszteződése, vagy híd (Jarvis C. 1997: 20-24).

Egyes szakemberek a földrajzi jellemzőket a halál bekövetkezésének okaival kísérlik meghatározni, míg mások teljesen más megközelítéssel válaszolnak a felmerült kérdésekre. Mindazonáltal le kell szögezni, hogy a profil megrajzolásához használt módszerek mindegyike a korábban említett információkból merít.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az emberek szeretik a kényelmes lakóhelyet és sok gyilkos is itt követi el első bűncselekményeit. Az elkövetők lakhelyei nem messze találhatóak az áldozataiktól. Azzal hogy egy közösségben élnek velük, viszonylagos biztonságot jelent számukra.

Ennek alátámasztásul szolgál egy Midwest nevű személlyel összefüggésbe hozható gyilkosság sorozat, aki legalább nyolc fiatal nőt ölt meg, mire kiderült, hogy nagyon közel élt áldozataihoz, sőt az egyiknek közvetlen munkatársa is volt. Az általa elkövetett bűncselekmények nagyon sok földrajzi hasonlóságot mutattak.

A megtalált hat holttestből öt helyszín egy néhány mérföld sugarú kört alkotott, amiben mozgott gépjárművel a gyanúsított. Két lány életét Midwest egy helyen oltotta ki, akiket a cselekmények után különböző helyekre szállított, de minden jel arra utalt, hogy ragaszkodott a már megszokott elkövetési környezetéhez.

Az ilyen típusú bűncselekmények felderítésekor alkalmazzák az ún. geo-kriminálisztikát⁸⁵, hiszen minden helyszín egy történetet mesél a tettesről. Az 1947-ben híressé vált los angelesi ügyben a Dahlia Black nevű fiatal nő szétszabdalt meztelen testét a lakóövezettől nem messze egy járdán, kora reggel találták meg. A gyilkos nem mérlegelte azt, hogy cselekménye után könnyen beazonosíthatja a nyomozó hatóság, ugyanis az árulkodó vérnymok egészen a lakhelyéig vezettek (Kalfrin V. 1999: 300-316).

Turvey (Turvey B. 1999: 451-455) szerint a profilalkotás nem varázslat, hanem megvannak a korlátai. A módszert évek óta eredményesen használják azokban az esetekben, amikor sorozatjelleggel erőszakos közöszlést, betöréses lopást, emberölést, bankrablást, emberrablást, gyűjtogatást és merényletet követnek el. Ugyanakkor Turvey leszögezi, hogy a földrajzi profil nem tesz különbséget két olyan tettes között, akik ugyanazon a területen, hasonló jelleggel követtek el bűncselekményeket. Úgy gondolja, hogy a rendszer csak akkor működik, ha a tettes ténylegesen ott lakik vagy annak közelében, ahol a cselekményeket elkövette. Turvey azt is kifogásolja, hogy a földrajzi profil megalkotásában a szubjektív értelmezés döntő szerepet játszik.

Holmes és Rossmo (Holmes R. – Rossmo K. 1996: 327-345) szerint az információk felhasználásával meg kell határozni azokat a földrajzi koordinátákat, ahol a holttestet megtalálták, illetve ahol az áldozatot utoljára látták, vagy elrabolták.

A bűncselekmények helyszínének földrajzi meghatározására a globális helymeghatározási egység szolgál. Az adatoknak a Predatoron történő elemzéséhez a Criminal Geographic Targeting (CGT) mellett két másik program is a rendelkezésre áll, melyek közül az angol Dragnet-et a Liverpooli Egyetem Bűnügyi Pszichológia Tanszékén, a CrimeStat Spatial Statistics szoftvert az USA Nemzeti Igazságügyi Hivatal Bűnmegelőzési Statisztikai Irodáján fejlesztették ki (Jarvis C. 1997: 20-24).

A programok ugyanazt a háromdimenziós megjelenítést tudják, mint a Rossmoé, az eltérő eredményeket különböző színekkel lehet ábrázolni. Godwin (Godwin G. 2000: 275-280) a Predator programjában világos színnel jelöli azt a területet, ahol nagy valószínűséggel az elkövető lakik, míg a sötétebb színű helyek a kevésbé valószínűsíthető tartományokra utalnak. A pszichológiai elmélet a tettes térbeli viselkedését mutatja be, többek között azt, hogy miért utazott a bűncselekmény helyére, illetve melyek azok a jellemző tényezők, amelyek a gyanúsított és az áldozat között hatottak.

---

⁸⁵ Geo-kriminálisztika: A bűnözés térbeli és időbeli dimenzióját vizsgálja. A Crime is a dynamic entity describable in terms of inertia, place, and time, vagyis a bűnözés dinamikusan és a maga valóságában empirikus úton leírható hely és idő adott egysége.

<http://translate.google.hu/translate?hl=hu&sl=en&u=http://www.asc41.com/>

Godwin elképzeléseit az 1996-ban Észak-Karolinában elkövetett sorozatgyilkosság vizsgálatai is megerősítették. Abban az időben 728 emberölésben nyomoztak a hatóságok. Létrehoztak egy közös adatbázist, amely az elkövetésekkel kapcsolatos információkat tartalmazta. A nyomozók nem értettek egyet Godwin azon véleményével, hogy az említett 728 emberölésből egyes gyilkosságok között kapcsolat állhat fenn.

Az egyik sorozatjellegűnek látszó elkövetések áldozatai mind fekete nők voltak, akiket brutálisan megverték, majd megfojtottak. A helyszínek azt mutatták, hogy a cselekményeket viszonylag kis területen belül, többnyire vasúti sínekhez közel követték el. Godwin úgy vélte, hogy a tettes 28-35 év körüli férfi lehetett, aki vélhetően nem tervezte meg előre a bűncselekményeket, hanem időközben kialakult inger hatására követte el tetteit.

Godwin ismertette az elkövető profilját, amely ráillett John Williams Juniorra, akit az egyik bűncselekményben való érintettsége miatt letartóztattak. John Williams Juniort hamarosan több gyilkossággal, valamint öt nemi erőszakkal is meggyanúsítottak. A nyomozás kiderítette, hogy helyes volt Godwin földrajzi profilalkotása, hiszen az átfogó bűnelemzés egészen az elkövető lakásáig vezetett.

Godwin John Williams Juniorról azt állította, hogy az értékelés közben már tisztában volt a gyanúsított életkörülményeivel. A program működését úgy magyarázta, hogy a gyilkosok a tapasztalataik alapján olyan helyre fókuszálnak, ahol cselekményük elkövetéséhez a feltételek adóttak. A további eredményes felderítések a már kialakult Goldwin-eset analógiájára támaszkodhattak.

Graysmith (Graysmith R. 1976: 153-161) azt hangsúlyozza, hogy a bűncselekmények elemzésekor a legfontosabb a gyilkos tartózkodási helyének megállapításán túl az áldozattal való kapcsolata, illetve az elkövetés motivációja. Amikor utazó bűnözőről van szó, mint pl. a vasúton közlekedő String gyilkosságok gyanúsítottja, akkor a „beszédes” helyszínek arról a döntésmechanizmusról árulkodtak, ami a helyszínek kiválasztására utalt, mely ismeretében lehetett az érintett lakosság érdekében a preventív lépéseket megtenni. Graysmith megállapításai szerint a sorozat jellegű bűncselekményekben azokat a láncszemeket kell vizsgálni, melyek a cselekményeket összekötik, ez hosszabb időt is igénybe vehet. Például, a „Zodiakus” esetében megölt taxisoőr nem illett bele közvetlenül a sorozatba, mert az előző támadások célpontjai olyan párok voltak, akik párkapcsolatban éltek, de a taxisoőr, illetve utasa között ilyen jellegű kapcsolat nem volt megállapítható.

A Földrajzi Profilalkotó Szoftvert az elemzők úgy értékelték, hogy a hibás következtetések miatt az eredmények nem mutatnak egységes képet, pedig a pontosság fontos kritériuma a profilalkotásnak. A figyelem középpontjába kerültek a feltételezések korlátai, hiszen a modellezés az egzakt számítások alapján töltheti be funkcióját. A profilalkotás legalább öt bűncselekményből álló sorozatot tételez fel, melyekből az elkövető tartózkodási helyére konklúziókat lehet levonni. Az elkövetési módszerek és a helyszínek hiába mutatnak egységes képet, a különböző elméleti és módszertani okok miatt egy adott sorozaton belül mégsem lehet az összes helyszíntre elvégezni az elemzést.

A földrajzi profil eredményessége függ a felderítések számától és a ráfordítási költségektől, annál jobb, minél szűkebb az a terület, ahol a tettes fellelhető (Paulsen D. J. 2004: 23-38).

A modellezés hibája lehet a nem megfelelő területbehatárolás. Az elkövető tartózkodási helye abban a területben valószínűsíthető, ahol a mindennapos tevékenységét végzi, és ahol a bűncselekményeket elkövette.

A két terület aránya hibahatárt eredményez, mely távolság az elkövető legközelebbi és a legtávolabbi pontja között található.

A földrajzi prioritásokat figyelembe véve a pontos mérés a tettes tartózkodási helyére mutat rá. Jól alkalmazható módszer a centrographic, mely a keresési területben komplex valószínűségi számításokkal állít elő egy centrális pontot. A profilalkotók többsége az egyszerű számítási technika miatt ezt a módszert választja. Három fő probléma merülhet fel a távolság megállapításakor (Brantingham P. J. - Brantingham P. L. 1981: 27-54). Az egyik, hogy a területszámítás lineáris⁸⁶ meghatározásakor a tényleges eltérés nem lineáris összefüggésből ered. A lakosság száma befolyásolja egyrészt a szóba jöhető gyanúsítottakat, másrészt a vizsgálandó terület nagyságát.

A másik probléma abból ered, hogy a nem egységes rendőri intézkedésekből jelentős eltérések mutatkozhatnak a végeredményekben. A legsúlyosabb hiba a távolság analitikus meghatározásában rejlik, ami nemcsak az elfogást, hanem a szoftver működését is megkérdőjelezi. A bűncselekményekre előállított algoritmusok eredményezik a valószínűsíthető területet, melyre optimális keresési stratégiát kell kidolgozni. Az elkövető keresése nem egységes módon történik, ezért a profil nem mutat közvetlenül az elkövető tartózkodási helyére (Brantingham P. J. - Brantingham P. L. 1981: 27-54).

A távolsági hiba abból adódik, hogy a szoftver figyelmen kívül hagy több olyan adatot, ami a földrajzi profil meghatározáshoz szükséges, ezért az értékeléskor átfogóan kell vizsgálni az alkalmazhatóságon kívül a hasznosságot, valamint a teljesítményt. Az alkalmazhatóság a földrajzi jellemzés gyakoriságára utal. A hasznosság a rendőrségi felderítések alapján mérhető. A teljesítmény meghatározó tényezője az elkövető megtalálásának költséghatékonysága (Rich T. – Shively M. 2004: 65-83).

Az USA Nemzeti Igazságügyi Hivatala a Földrajzi Profilalkotó Szoftverről 2004-ben készített vizsgálati jelentést (Rich T. – Shively M. 2004: 65-83), melyet 2005-ben tettek közzé. A dokumentum hangsúlyozza, hogy a modellezés nagyszerű ötlet, de rávilágít annak hibáira is. A legtöbb kritika a módszer hatékonyságát érte. A legfontosabb kritérium, hogy a szoftver milyen pontossággal jelzi előre a tettes lakóhelyét, illetve mekkora arányban használják fel a rendőrségi nyomozásokban.

---

⁸⁶ Lineáris: vonalas, egyenes vonalú. (Idegen Szavak Gyűjteménye)
<http://idegen-szavak.hu/line%C3%A1ris>

Az egyik modell megalkotásakor megállapították, hogy a sorozatban elkövetett bankrablásokat 12 óra 30 perc és 13 óra között követték el, mely időszakban a város kereskedelmi zónájában a forgalom csökken. A helyes konzekvencia szerint a tettes az ebédszünetek alatt követte el a bűncselekményeket. Ebben az esetben a profil nem tesz említést arról, hogy a gyanúsított hol élt, illetve hol dolgozott. Az esetet a földrajzi profilalkotás módszerével tesztelték és a lehetséges támpontok alapján levont tanulságok ismétlődő eredményeket hoztak.

Ha nincs olyan jelentős adat, amely összevethető a modellezési módszerben használt információval, akkor a számítások eredményei statisztikai kiigazítást igényelnek (Paulsen D. J. 2004: 23-38).

Részösszegzés

Véleményem szerint a profilalkotók minden esetben ügyelnek a bűncselekmény alapját szolgáló feltételezésekre. Az értékelés akkor használható, ha a helyszínek elemzése részletesen megtörtént.

Megítélésem szerint a helyszíni vizsgálatokra fordított idő a bűncselekmények elkövetésétől függ. Példa lehet erre, hogy a lakásbetörés helyszíni szemléje pár órát, esetleg fél napot vesz igénybe, de emberölés, vagy sorozatgyilkosság elkövetésekor akár hetekig is elhúzódhat.

Úgy ítélem meg, hogy a szemlék aprólékos elemzése a modellezés módszerének helyes alkalmazásához nyújt segítséget. Ha az események, folyamatok nem pontosan reprodukálhatók, akkor a feltevések sérülnek, így a megalkotott modell nem sokat ér.

A modellezés szerkesztése alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a valós képből kialakított algoritmus matematikai függvénnyel is leírható.

A modellezéshez szükséges adatok tekintetében megállapítottam, hogy kevés számú esetben annak a kockázata áll fenn, hogy a számítások pontatlanságot eredményeznek.

Véleményem szerint az összes bűnügyi profilalkotás a bűncselekmény és a gyanúsított jellemzőiről von le következtetéseket. Amennyiben az elkövető szabad kiválasztásának feltételei korlátozottak, akkor a konklúziók nem vezetnek megfelelő eredményre.

Megítélésem szerint a földrajzi profil egy egységes háttérrel tétel fel, azonban bizonyos bűncselekmények esetében a helyszínek nem mutatnak azonos térbeli szerkezetet.

Véleményem szerint a jól megalkotott földrajzi profil abban segít a rendőri munkában, hogy a tettes tartózkodási helyét behatároló területet szűkíti, azaz pontosítja.

A megállapításaim arra engedtek következtetni, hogy a tettes térbeli észlelése és mobilitása a helyszín megállapításához nyújthat segítséget. A pszichológiai profil nemcsak a tett motivációjáról vagy az elkövetés szervezettségi fokáról, hanem az elkövető vagy áldozat életmódjáról is adhat tájékoztatást.

Megítélésem szerint az elemzések olyan stratégiák felállítására adnak lehetőséget, melyek beazonosítják a gyanúsítottat.

Véleményem szerint a földrajzi profil csak egy nyomozati eszköz, mely önmagában nem oldja meg a bűncselekményt.

Meglátásom szerint a földrajzi jellemzés leghatékonyabban a sorozatbűncselekmények esetén használható, mivel a modellalkotáshoz ebben az esetben több bűnügyi adat áll rendelkezésre.

5.3. Esettanulmányok

A Zodiákus ügy

Az USA Szövetségi Nyomozó Irodájának⁸⁷ egykori ügynöke, Douglas szerint számos sorozatgyilkos vágyálma, hogy a közvéleményben a személyét mítosz övezzék. Véleménye szerint az egyik legbonyolultabb eset az, ha a sorozatgyilkos szerepet játszik és cselekményeit nagy távolságokban követi el. Ilyen volt a „Zodiákus”, aki Kalifornia államban San Francisco közelében a hatvanas évek végén követte el tetteit. A nyomozás során a „Zodiákussal” kapcsolatban felmerült terhelő adatok ellentmondásosak voltak, melyek egyik bizonyítéka az volt, hogy cselekményeiről eltérő tartalmú leveleket küldött a sajtónak és a rendőrségnek (Douglas J. 2000: 219-222).

Egy, az 1966-ban elkövetett riverside-i gyilkosság nyomozása is kezdetben a Zodiákushoz vezetett, azonban később a rendőrség azt állapította meg, hogy a Cheri Jo Bates néven azonosított áldozatot valójában nem a „Zodiákus” ölte meg, pedig a bűncselekmény körülményei erre utaltak. A cselekménnyel kapcsolatban egy ismeretlen személy a sajtóhoz és a rendőrséghez is küldött levelet, melyekben önmagára tett terhelő vallomást. A leveleket Zodiákusként írták alá, mely nagy hasonlóságot mutatott a Zodiákus korábbi leveleiben szereplő aláírásokkal, de a későbbi írásszakértő vizsgálatok az azonosságot nem támasztották alá (Douglas J. 2000: 219-222).

A „Zodiákus” ügy nyomozásakor nyert megállapítást, hogy Davidet és feleségét, Betty Lou Faraday Jensont, 1968. december 20-án Észak-San Franciscótól nem messze Vallejoban ölték meg. Az elkövetési helytől nem messze 1969 júliusában egy másik házaspárra, Darlene Ferrinre és Michael Mageaura bukkantak a nyomozók. A tettes félautomata fegyverrel lőtt áldozataira. Bár Michael Mageau súlyos sérüléseket szenvedett, mégis túlélte a cselekményt. Az általa adott személyleírás alapján a detektívek az elkövetőt nem tudták beazonosítani (Douglas J. 2000: 219-222).

---

⁸⁷ USA Szövetségi Nyomozó Iroda: New York: Springer-Verlag. Federal Bureau of Investigation (FBI) <http://www.fbi.gov/>, megnyitva: 2011. 11. 30.

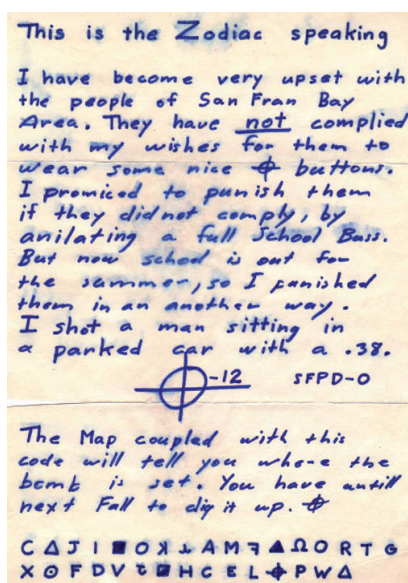
A san franciscoi Chronicle, az Examiner és a valleji Times Herald lapkiadókhöz levelek érkeztek a „Zodiákustól”, melyekben konkrét utalásokat tett a nyilvánosságra került gyilkosságokra. Ezen kívül megemlített egy harmadikat is, mely cselekményre akkor még nem derült fény. A nyomozók a már a felderített ügyekből kísérelték meg a harmadik elkövetést megfejteni, illetve a „Zodiákus” kilétét megállapítani. Douglas megítélése szerint az írásban használt szimbólumok világossá tették, hogy a gyanúsított örömet leli a gyilkosságokban. A következő héten érkezett és Vallejban feladott újabb levél kifejezetten a „Zodiákusra” utalt (Douglas J. 2000: 219-222).

Az újabb bűncselekményre utaló információ a küldemény utalásain kívül nem merült fel, csak akkor, amikor a Kalifornia államhoz közeli Berryessa-tónál egy kettős gyilkosság áldozatait megtalálták. A fiatal lányt és a városi taxisofőrt késhez hasonló éles eszközzel ölték meg. A halálesetek után a rendőrséghez érkezett levélből a nyomozók arra következtettek, hogy egy arrogáns örült az elkövető. Ráadásul újabb levelében a tettes bomba felrobbantásával is fenyegetőzött. A tettes ezután hosszabb ideig nem jelentkezett (Douglas J. 2000: 219-222).

A halálesetek száma 1984-ig folyamatosan nőtt. Douglas úgy vélte, hogy a gyilkosságok körülményei teljes bizonyossággal nem igazolták azt, hogy ugyanazon személy az elkövető. Azonban a feltételezések szerint több mint 37 áldozat írható a „Zodiákus” számlájára.

Graysmith (Graysmith R. 1976: 153-161) vizuális képet adott arról, hogy a Zodiákus elleni nyomozásban milyen nagy segítség volt az a földrajzi térkép, melyen a bűncselekmények helyszíneit megjelölték. Két helyszínről (a Mount Diablot-ról és a Bay Areát-ról) a tettes a levelében is említést tett. A San Francisco Chronicle 1970 júniusában kapta az egyik legtitokzatosabb Zodiákus küldeményt.

A Zodiákus levele

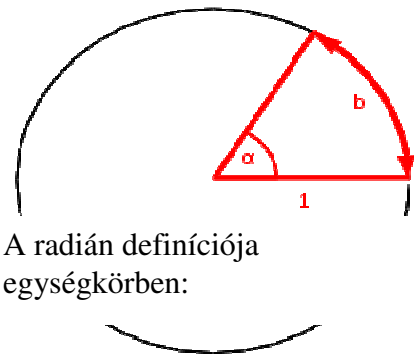
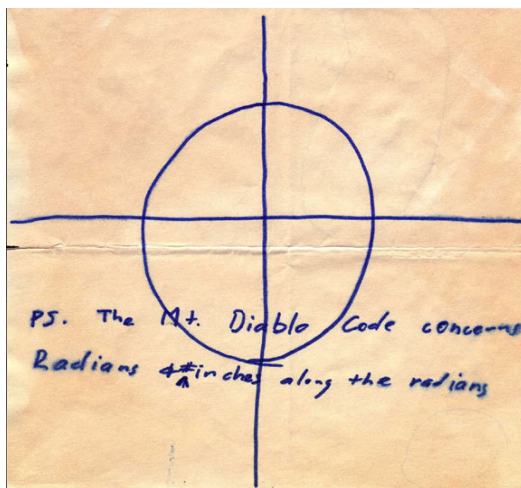

45. ábra: Levél a Zodiákustól, 1970-ben
(Forrás: Graysmith R. 1976: 153)

A levél tartalmazott egy térképet, mely egy bomba helyének meghatározására szolgált. A levélben lévő 32 karakteres kód az abc betűin kívül egyéb jeleket is tartalmazott. A térképen Mt. Diablo fölött egy kör, keresztbe húzott négy vonallal látható, ahol az egyes számok a következőket jelentették: Észak=0, Kelet=3, Dél=6, Nyugat=9. A 0 mellett jobb oldalon elhelyezett szöveg értelme: „be kell állítani mágneses Észak” (irányába) (www.zodiackillerfacts.com/radian.htm, megnyitva: 2011. 11. 29.).

Ez arra utal, hogy a Föld mágneses és földrajzi északi iránya között eltérés van. Az elhajlás szöge 16,5 és 17 fok között volt Keletre a levél elküldésének idején. Egy másik levél utószavában Zodiákus azt írta: „A Mt. Diablo kód radiánokra vonatkozik, radián és hüvelyk mentén” (www.zodiackillerfacts.com/radian.htm, megnyitva: 2011. 11. 29.).

A Zodiákus ábrája

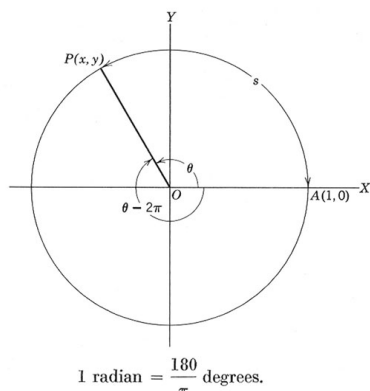
A radián definíciója
egységkörben:

46. ábra: A Zodiákus levelében megjelölt elkövetési hely koordinátáinak kiszámítására tett kísérletek (1)

(Forrás: www.zodiackillerfacts.com/radian.htm, megnyitva: 2011. 11. 29.)

Egy radián az a szög, amely alatt a sugárral megegyező nagyságú ívhossz a középpontból látszik. 1 radián, vagy másképp: $1 \text{ rad} = 57,2957^\circ$. A bomba helye a kód és a „radián geometriai szögével határozható meg. A mérésnél figyelembe kell venni a Mt. Diablo helyszínt és a mágneses északi irányt. A mellékelt ábrákon a kör kerületén való felmérés után a radián és a fok közötti átszámítás látható⁸⁸.

⁸⁸ www.Zodiackillerfacts.com/radian.htm, megnyitva: 2011. 11. 29.

If $r = 1$, then $\theta = s$ and the radian measure of the angle is equal to the length of the corresponding arc. For reasons that become clear in the study of calculus, the radian is the usual unit for measurement of angles used in mathematics. However, in applications of mathematics to surveying, navigation, and so on, the degree is more commonly used. (Illustration from high school geometry textbook.)

47. ábra: A Zodiákus levelében megjelölt elkövetési hely koordinátáinak kiszámítására tett kísérletek (2)

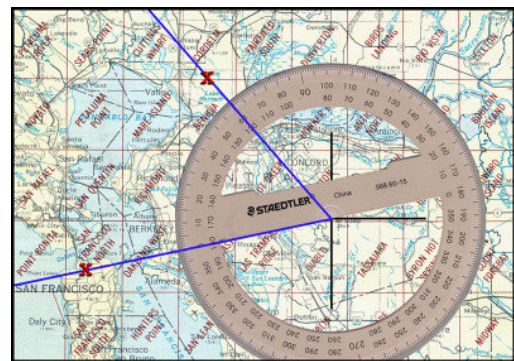
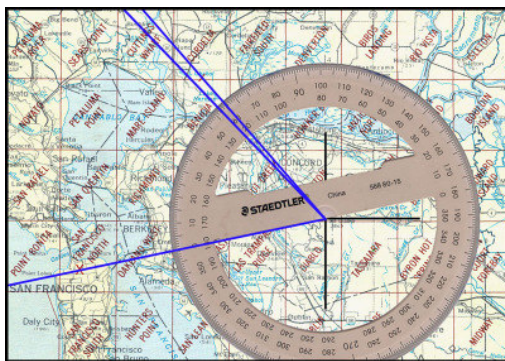
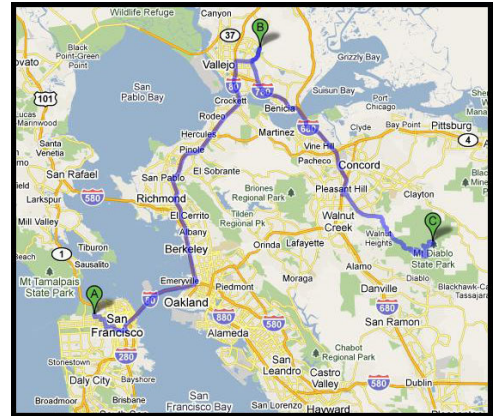
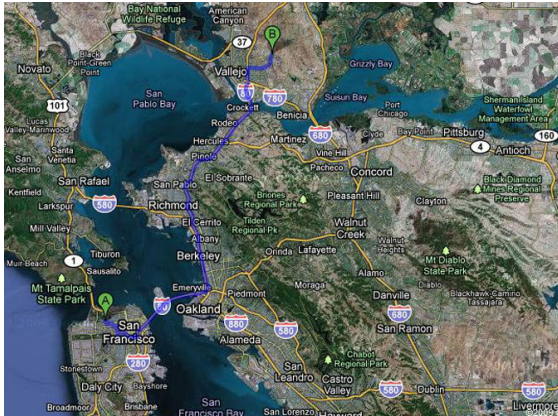
(Forrás: www.zodiackillerfacts.com/radian.htm, megnyitva: 2011. 11. 29.)

Penn azt állította, hogy a felfedezett két Zodiákus bűncselekmény helyszíneinek meghatározásához a fenti eljárás alkalmazható. Penn a felfedezését 1980 decemberében tette közzé azt állítva, hogy a Zodiákus egy intelligens, művelt ember lehet, aki a bűnügyi részletek kialakítására nagy hangsúlyt fektetett. Meg is nevezte a lehetséges elkövetőt, aki véleménye szerint az egykori Harvard oktatója.

Penn azt állította, hogy a bűncselekmények helyszínei a vallejo Blue Rock Springs és a san franciscoi Cherry Street szöveget zár be: a mért érték kb.: 57,3 fok, ami azonos egy radiánnal. A vallejo Blue Rock Springs és a san francisco-i Cherry Street tetthelyekre képzett szög valamivel nagyobb, mint egy radián, kb.60 fok.

Penn elmélete nem veszi figyelembe a Zodiákus utasításait, ezért a mért szög is nagyobb, mint egy radián. Douglas (Douglas J. 2000: 219-222) összegezte a nyomozás során felmerült információkat és eredményeket, mely szerint a nyomozás kezdeti szakaszában az elkövetőről kialakult kép egy nagy intellektussal rendelkező személyt mutatott. Később kiderült, hogy egy műveletlen, majdnem analfabéta személyről van szó. A szegényes szókinccs, a hibásan írt szöveg először ügyes manipulációnak tűnt, de valójában a tettes erősen korlátozott képességeire utalt. A tettes földrajzi profiljából a lehetséges áldozat karakterére és lakhelyére lehetett következtetni.

48. ábra: A Zodiákus levelében megjelölt elkövetési hely koordinátáinak kiszámítására tett kísérletek (3)

(Forrás: www.zodiackillerfacts.com/radian.htm, megnyitva: 2011. 11. 29.)

A Rafael Ramirez Resendez-ügy

A mexikói állampolgárságú Rafael Ramirez Resendez ellen a rendőrség három államban nyomozott, a gyilkosság-sorozatot a vasútvonalak közelében követte el. Először 1997-ben egy párt támadott meg a Kentucky állambeli Lexington közelében, mely során a fiút megölte, a lány a támadást túlélte. A következő évben Dr. Claudia Benton volt az áldozat, akire az egyik houstoni szociális otthonhoz közeli vasúti sínek mellett találtak rá. Öt hónappal később egy texasi minisztert és feleségét a tettes ölmosbottal verte halálra egy templom plébániáján.

A nyomok Illinois államba vezettek, ahol a gyilkos puskával egy 80 éves férfit és a lányát is megölte. Mindkettőjüket egy pótkocsi belsejében rejtette el, akiket mintegy száz méterre a vasúti pálya mellett találtak meg. A „vasúti gyilkos” a bűncselekmények helyszínein hagyta ujjlenyomatát, ezért személyét könnyű szerrel azonosították Resendez személyében, akit bizonyítottság hiányában az orvosnő megöléséért a bíróság nem tudta felelősségre vonni.

Resendezt az ún. vándormadár-típusú gondolkodásmód jellemezte, mindig vasútvonalak mentén közlekedett, ezért nem volt nehéz szűkíteni a nyomozóknak a gyanúsítottak listáját.

A nyomozás során a rendőrség olyan információk birtokába jutott, melyek alapján Resendezre terelődött a gyanú, akit az amerikai hatóságok korábban illegális tartózkodás miatt már több alkalommal kiutasítottak az államokból (Rossmo K. 1999: 1-26).

A tettesek hétköznapi emberek módjára élik életüket, mondhatni addig végzik a szokásos napi tevékenységeiket, amíg lehetőséget látnak arra, hogy bűncselekményeket elkövessenek. Lehet, hogy csak alkalomszerűen beszéltek a potenciális áldozattal, vagy csak messziről látták őt, esetleg együtt dolgoztak vele. Ahhoz, hogy a gyilkos motivációja érthetővé váljon, a környezetével való kölcsönhatások elemzése is szükséges. Ha a tett indítéka és az áldozat megtalálásának körülményei ismertté válnak, akkor a felderítés is eredményesebb lehet.

Az elemzési program egyik lehetséges beállítása az áldozat és az elkövető közötti kapcsolatra irányul, amellyel szűkíthető a gyanúsítottak köre. A vizsgálat a tanúk által elmondott területet határolja be, különös figyelemmel arra, akik túléltek egy támadást.

A legnagyobb kockázatot azok a helyek jelentik, ahol a városi szubkultúrák jelen vannak, illetve bárók, éjszakai klubok és prostituált-negyedek működnek. Az elszigetelt területek, így parkolók, sportolásra használt útvonalak és pihenőhelyek, egyetemi campusok is vonzzák a gyilkosokat, nem is beszélve a nagy számban élő idősek, vagy szegények övezetéről.

A földrajzi környezet megmutatja a tettes és a sértett közötti lehetséges találkozási pontokat, illetve a cselekmény elkövetése után az elkövető menekülési akadályait. Az egyetemek és környékük számítanak a legbiztonságosabb helyszínnek az elkövetők számára, az elszigetelt parkolók lehetővé teszik az áldozat „kényelmes” kiválasztását és elrablását.

A bűnözők számára az otthoni környezet ismerős és kiszámítható. Godwin szerint az elkövetők számára a saját tartózkodási helyük környezete az önállóság tartós szimbóluma, mely a megszerzett tapasztalatok alapján a folyamatosságot jelenti. A bűncselekmény szimbolikus földrajzi középpontjának az a hely tekinthető, ahol a tettes mindennapi tevékenysége szerepet játszik a cselekmény előkészítésében, azaz ahol vásárol, étkezik, illetve a szabadidejét tölti.

6. A profilalkotási folyamat

6.1. A metódus

Egy gyújtogató sétál az utcán, miközben tüzet gyújt az egyik szemetes edényben, majd az utca sarkán elfordul és a másik kukában is meggyújtja a tüzet. Ebben az esetben a tettes két alkalommal, kettő címen, két „potenciális áldozat” sérelmére, kettő bűncselekményt követett el, azonban a földrajzi profil szempontjából a második helyszín figyelmen kívül hagyható, mivel ez nem független az első gyújtogatás helyétől. A másik fontos kérdés, hogy a bűncselekmény térben hogyan mozdul el. Azon a területen, ahol az elkövető a bűncselekményeket már elkövette, a fokozottabb rendőri ellenőrzések miatt nem lehet előrevetíteni az újabb helyszíneket, ezzel együtt a bűncselekmény várható térbeli elmozdulása sem állapítható meg. A vizsgálat hatékonysága függ a módszer alkalmazásától, ami szimulálja a világban történeteket (Paulsen D. J. 2004: 23-38).

Az elkövető felkutatásából adódó költség-megtakarítás egy konkrét számérték, ami a földrajzi profil teljesítményét mutatja és ezt az 1990-es évek elejétől minden földrajzi profilalkotó használja (Rossmo K. 1993: 89-126). A szabványnak tekinthető számérték a teljes elkövetési terület és az elkövető bázisterületének aránya. Ha az arányszám egyre kisebb, akkor pontosabb konklúzió vonható le a gyanúsított tartózkodási helyére.

A teljes elkövetési terület magába foglalja a bűncselekmények helyszíneit, valamint olyan pontokat is, ahol a tettes találkozott áldozatával, a cselekményt elkövette, a holttestet megtalálták, vagy valamilyen kombinációs pont is jelölhető. Az elkövetési terület az a földrajzi térség, melyen belül a tettes a cselekmény összes mozzanatát végrehajtotta (Gatrell A. C. – Bailey T. C. – Diggle P. J. - Rowlingson B. S. 1996: 4-20).

A modellezéskor - elvileg - az elkövetési terület egészen a végtelenig növelhető, azonban a szabványosított módszer fontos információkon alapul és a lényegtelen adatokat nem jeleníti meg. (Rossmo K. 2000: 275-291).

Az elkövetési területen bekövetkezett bűncselekmények pontjai alapján határozható be a vizsgálandó zóna. (Gatrell A. C. – Bailey T. C. – Diggle P. J. - Rowlingson B. S. 1996: 4-20).

Két tényező befolyásolja a tettes sikeres felkutatását. Az egyik a képpontok rácsfelbontása, amely több képpont esetében pontosabb (század pontosságú) eredményt mutat. A másik az elkövetési terület nevezője, amelyet a rácsfelbontás mérete határoz meg. Nagyobb elkövetési terület nagyobb nevezőt indukál, mely csökkenti a földrajzi profilalkotás hatékonyságát, vagyis az elkövető felkutatásához szükséges költségek csökkenését. A Rigel módszer egy minimális nagyságú téglalapot használ fel az elkövetési terület megjelenítésére, melynek szélein biztonsági zóna (háló) található. A téglalap alakkal jelölt területen belüli elkövetések 20%-kal nagyított változatában 3300 képpontból állnak (Canter D. – Coffey T. – Huntley M. Missen C. 2000: 457-478).

Ugyanannak a módszerek az alkalmazásakor minden elemzés relatíve ugyanolyan teljesítményt mutat. Ha két eltérő arányszámban közös a nevező, akkor a nevező eltörölhető, emiatt az elkövetési területet négyzetként, körként, konvex sokszöggként, vagy más logikai formában is megrajzolható. Ugyanazon eljárás következetes használatakor megállapítható, hogy a számlálók egymástól függetlenek. Az elkövető lehetséges tartózkodási helyének meghatározásakor a komoly változtatások a tematikus térképet jelentősen befolyásolják. A drámai változások kezelésére a földrajzi információs rendszer szolgál, mely a lehetőségeket a változások függvényében osztályozza, és a végső megoldást a statisztikai elemzés eredményezi. A végleges számítások a centrografikus statisztika (pl. térbeliség, térbeli medián, stb.) segítségével végezhető el. A spirális alakú keresési folyamat egyetlen pontból indul ki. A hatékonyság mérhető a teljes elkövetői terület és a távolsági hiba hányadosával. A számított érték számlálójában egy rácsfelbontás képpontjainak fele található, mely pontosan megegyezik a távolsági hibával (Canter D. – Coffey T. – Huntley M. Missen C. 2000: 457-478).

Tizenöt elkövető, 178 áldozat és 347 helyszín volt abban a 13 felderített sorozat-gyilkosságban, melyekben az Egyesült Államokban, Kanadában, és Nagy-Britanniában is folytattak kutatásokat. A vizsgálatok eredményeit Rossmo is felhasználta (Rossmo K. 1995: 217-235).

Hasonló vizsgálatokat folytatott Canter (2000) munkatársaival, mely során 70 amerikai sorozatgyilkosságot elemzett. Eredményei alapján megállapítható volt, hogy az elkövető felkutatására fordított tényleges költséghez képest mindössze 11%-ot használt csak fel, és az elkövetők 87%-át találták meg. A tettes keresésére irányuló terület 25%-ban tért el a már ténylegesen megállapított keresési övezettől, 51%-ban az eltérés 5%, 15% esetében mindössze 1% volt.

Az Ontario-i Tartományi Rendőrség (Royal Canadian Mounted Police) 2001-ben vizsgálatokat folytatott az összes olyan felderített ügyben, melyek kezdetben nem vezettek eredményre. A vizsgálatokba a brit Nemzeti Bünmegelőzési Hivatal is bekapcsolódott. Az elemzés 70 sorozatgyilkossági ügyre koncentrált, melyek közül 39 esetben forró nyomon indultak el a nyomozók. A következtetéseket 1426 bűncselekményből és 1726 helyszínből vonták le.

A gyilkosságok mellett más bűncselekményeket, mint a nemi erőszakot, a gyújtogatást, a rablást és a szexuális zaklatást is elkövettek a gyanúsítottak. Átlagosan 20 bűncselekményhez 25 helyszín tartozott, de statisztikai átlagként 14 bűncselekmény kapcsolódott 17 helyszínhez. Az átlagos eredményesség 4,7%-ot, a középérték 3,0%-ot mutatott. A forró nyomon indult eljárásokban kb. 1%-kal eredményesebb volt a felderítés, mint azokban az ügyekben, melyekben gyors intézkedésekre nem volt lehetőség (Rossmo K. 2001: 1-16).

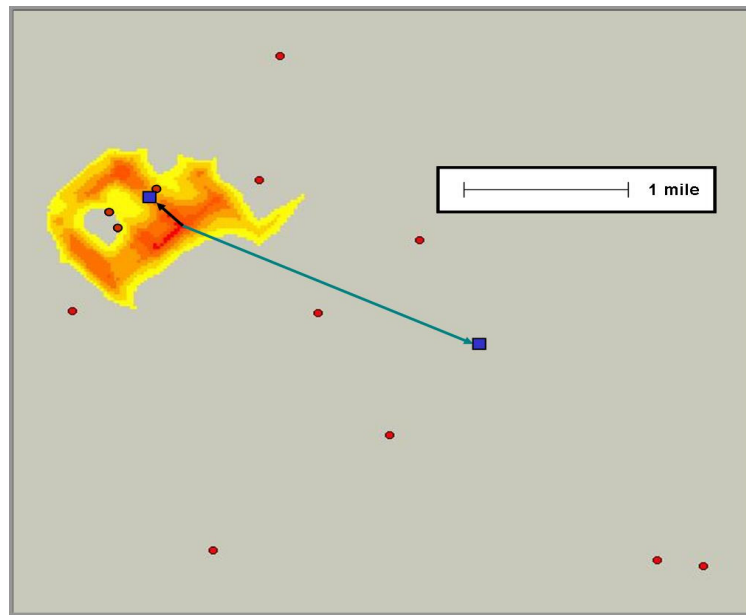
A profilterület a felső és az alsó vizsgálati terület arányából számítható ki. A felső és az alsó határ közötti távolság a profil hiba. A módszer önmagában a hatékonyság mérésre nem alkalmas. Nyilvánvalóan a hasonló profilterületeknél a tettesek felkutatására fordított költségek is közel azonosak, de egyértelmű matematikai összefüggést közöttük nem lehet felállítani.

A profilterület megmutatja, hogy valóban helyesek voltak-e a következtetések az elkövető tartózkodási helyére vonatkozóan. A földrajzi jellemzők a „helyes” vagy a „pontos” kifejezések félreértésekre adhatnak okot. Egy hasonlaltal élve azt is mondhatjuk pl. a Volkswagen Golf típusú autóra, hogy a Polo volt a „rossz” megoldás, amely ugyan válasznak tekinthető, de konkrétumot egyértelműen nem tartalmaz (Rossmo K. 2001: 1-16).

A távolsági hiba az elkövető tényleges tartózkodási helye és a feltételezett helye közötti eltérést jelenti. A modellezés során az összes valószínűsíthető területből a földrajzi profil szoftverével lehet egy szűkített képet alkotni. Ezt a módszert az egyszerűsége miatt számos kutató fogadja el, példaként az alábbiak említhetők:

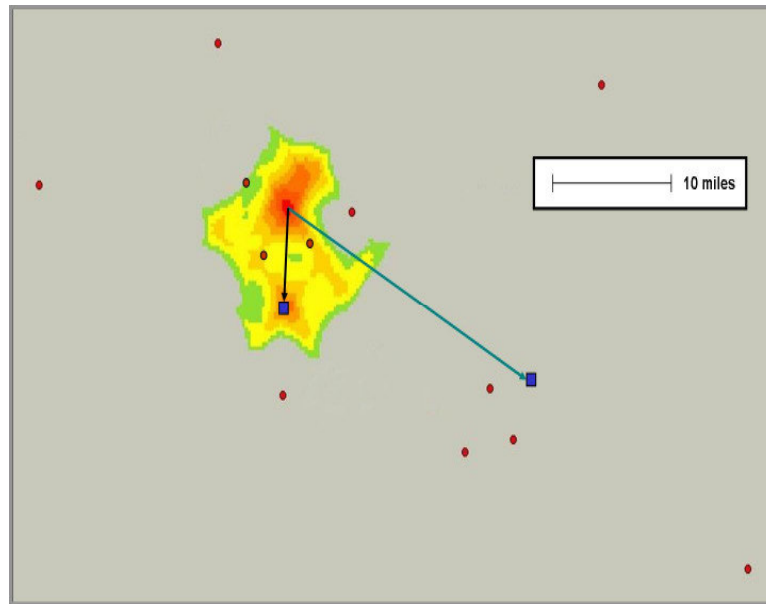
- Paulsen (Paulsen 2004: 23-38),
- Levine (Levine N. 2002: 185-199),
- Snook, (Snook B. 2000: 802-815, 2004: 53-66),
- Snook, Canter és Bennell, (Snook B. – Canter D. V. – Bennel C. 2002: 109-118), (Snook B. – Taylor P. J. – Bennell C. 2004: 105-121).

Ugyanakkor az azonos technika nem ad azonos megoldásokat, mivel a különböző problémák egyfajta összefüggésben nem kezelhetők (Rossmo K. 2001: 1-16).

49. ábra: A helyszínek, a földrajzi profil és a távolsági hiba kapcsolata (a mértékegység: 1 mérföld)

(Forrás: Rossmo K. 2001: 1-16)

50. ábra: A helyszínek, a földrajzi profil és a távolsági hiba kapcsolata (a mértékegység 10 mérföld)

(Forrás: Rossmo K. 2001: 1-16)

A földrajzi profilok megalkotásakor a kutatók több kiváló ötlettel álltak elő, pl. a bemeneti paraméterekhez kapcsoltak érzékenységvizsgálati eredményeket, illetve a lakatlan területeken a környezeti feltételeket figyelmen kívül hagyták. A modellezésekor a véletlenszerűségek láncolatát ki kell zárni, mivel az elemzések a konkrét események időrendbe helyezésén alapulnak (Brantingham P. J. – Brantingham P. L. 1981: 111-126).

6.2. A kinetikai modell felállítása

A földrajzi profilalkotás kinetikusan modellezhető, mely szerint a tettes mozgásának vizsgálatával a tartózkodási helye meghatározható. A földrajzi profilalkotás során a mozgások rögzítésével kapott pontok – rögzítési vagy alappontok – segítségével egy háromdimenziós térkép hozható létre, melynek maximuma a tettes lakhelye vagy tartózkodási helye. A számításokor egy alappont kijelölése szükséges abban a keresési területben, melybe nemcsak a lakóhely, munkahely stb. tartozhat bele, hanem a bűncselekmények helyszínein kívül az is, ahol az elkövetőt a szemtanúk látták, vagy megfigyelték.

A kinetikai modell a Fokker-Planck egyenlet és a Bayes-tétel felhasználásával, valamint az alappontok (rögzítési) pontok segítségével állítható fel (Keats, A., Yee, E., and Lien F-S. 2007).

A földrajzi értelemben vett változók, mint pl. a népsűrűség, a földrajzi akadályok, a folyók, a tavak, a parkok stb. befolyásoló tényezőként jelennek meg a helymeghatározás elliptikus parciális differenciál egyenletében (PDE). A modellezés számításaiban a Multigrid módszer (a numerikus analízis egyik csoportja) alkalmazható, mely a PDE egyenletek segítségével az algoritmusok megoldására szolgál. (O'Leary, M. 2009).

Klasszikus problémaként vetődik fel minden bűnügy nyomozásakor egy olyan rögzítési pont meghatározása, mely az elkövető tartózkodási helyét valószínűsíti. A rögzítési vagy alappontot $\mathbf{z} \in \mathbb{R}^2$ halmazon értelmezzük (O'Leary, M. 2009).

Sorozat bűncselekmény esetén az összefüggés kiegészül a helyszínekkel és azokkal a helyekkel, ahol az elkövetőt látták. $\mathbf{x}_1, \dots, \mathbf{x}_N \in \mathbb{R}^2$.

A rögzítési pont lehet a cselekményekkel összefüggésbe nem hozható hely, mint a barátnál, vagy a családtagnál való tartózkodási hely, a munkahely stb., de lehet pl. autóbusz megállóhely is, mely elkövetési helyszíneként jelenik meg (O'Leary, M. 2009).

A rögzítési pont egyenlete:

A fentiek alapján a gyakorlatban rögzítési pontként a következő összefüggés használható.

$$S(\mathbf{z}) = \sum_{i=1}^N f(d(\mathbf{x}_i, \mathbf{z}))$$

A d metrikus távolságfüggvény, f egy olyan mag, mely jellemzően a távolság növelésével az eredmény pontosságát befolyásolja (O'Leary, M. 2009).

A számítási eredmények megbízhatósága:

A betörések esetében a tettesek rögzítési pontjai meghatározhatók z_1, z_2 , és a z_3 alapján úgy, hogy a helyszínt centrális pontként jelöljük. A mintában a z rögzítési pontok egymáshoz képest növekvő sort alkotnak. A többi pont egyenlő távolságra van az 1. helyszíntől, mivel az elkövető egy kör kerületén mozgott. Hasonlóképpen a z_2 kisebb mint a z_3 , mert olyan helyzet merülhet fel, ahol a központi z_3 helyszín elérését az előtte elkövetett bűncselekmények megakadályozzák.

Egy másik modellezés szerint a betörések földrajzi változatossága miatt a központi z helyszín körül rajzolt körben minden pont közelebb van a centrumhoz, mint z_1, z_2 , vagy z_3 , alternatív megközelítésben a tettes tartózkodási helye a Bayes-tétel felhasználásával állapítható meg (Keats, A., Yee, E., and Lien F-S. (2007).

A módszer megbízhatóságát O' Leary (2009) vonta kétségbe, aki azt állította, hogy a modellezés csak a helyszíneket és az elkövető megjelenési pontjait mérlegeli. Az f általában izotróp (a térbeli iránytól független), és nem vesz figyelembe olyan földrajzi jellegzetességeket, mint az épületek és a lakosság sűrűségét. Az alábbi valószínűségfüggvény szerint:

$$P(\mathbf{z}|\mathbf{x}_1, \dots, \mathbf{x}_N)$$

$$P(\mathbf{z} | \mathbf{x}) \text{ sűrűsége a kikötési pont, } P(\mathbf{z}|\mathbf{x}_1, \dots, \mathbf{x}_N)$$

A tétel alkalmazásához szükséges az elkövetési helyekből következtetett, valamint a korábbi eloszlásokból adódott rögzítési pontok megadása. A sorozat bűncselekmények kinetikai modellezése megmutatja a tettes térbeli mozgását és az általa kiválasztott helyszíneket. A modell figyelembe veszi a földrajzi profilalkotás grafikai jellemzőit, melyekkel más modellezés nem számol. A számítások valójában egy becsült értéket adnak, mely az elkövető valószínűsíthető tartózkodási helyére mutat rá (Keats, A., Yee, E., and Lien F-S. (2007).

A kinetikai modellezésben alkalmazott parciális differenciál egyenletek (PDE) a földrajzi profilalkotást teszik hatékonyabbá. A Monte Carlo módszer esetében a közvetlen számítások a kinetikus modell pontatlanságához vezetnek. A kinetikai modell a gyanúsított táplálkozási szokásaiból is megalkotható, ami meghatározó tényező a bűncselekmény típusának (Keats, A., Yee, E., and Lien F-S. 2007).

A térbeli elmozdulás definíciója:

A térbeli elmozdulás $A(\mathbf{y}) \geq 0$ azt jelenti, hogy a helyszínek mekkora területen oszlanak el.

A betörés esetében feltételezhető, hogy minden lakás, családi ház egyformán lehetséges célpontjai a tettesnek, így lakóépületek eloszlása $H(\mathbf{y})$. A lehetséges helyszínek által határolt mező az elkövetés gyorsaságát is jelzik a tettes $y(t)$ helyzetében és t időpontban. A modell a gyanúsított valószínűsíthető mozgását a sztochasztikus differenciálegyenlettel írja le (Holcman, D., Marchewka, A., and Schuss, Z. 2005).

$$\frac{d\mathbf{y}}{dt} = \bar{\mu}(\mathbf{y}) + \sqrt{2D}\mathbf{R}_t$$

ahol $\mathbf{R}_t$ fehér zaj – azaz a tettes gyorsaságának és helyzetének pontosságát csökkentő, zavaró tényező –, vagyis $\langle \mathbf{R}_t \rangle = \mathbf{0}$ és $\langle R_t^i R_{t'}^j \rangle = \delta_{ij} \delta(t - t')$ és a D diffúziós paraméter (Holcman, D., Marchewka, A., and Schuss, Z. 2005).

A drift ($\bar{\mu}$) együttható alkalmazásának feltétele:

Bonyolultabb bűntetőügyekben a viselkedés tárgyilagosabb leírása céljából a drift (csúsztatási együttható: $\bar{\mu}$, a helyszínek változására utal) elhanyagolható. Példaként említhető, amikor a vizsgált régióban a lehetséges helyszínek a tettesek mozgási irányát módosíthatják. A tettes viselkedésére épített gradiens (függvény deriváltja) egy olyan helyet határozhat meg $\bar{\mu} = \chi \nabla A$ esetén, amely a lehetséges elkövetések övezetén kívül helyezkedik el. (Azaz a tettes lehetséges tartózkodási helyétől való eltérés, csúsztatás nagyságát adja meg.) Rögzítési pontként lehet tekinteni azt, ahonnan az elkövető keresése megkezdődik, és célként az eredeti feltételt, az $y(0)=z$ összefüggés vehető figyelembe (Mohler, G., Short, M., Brantingham, P., Schoenberg, F., and Tita, G. 2008).

Az $y(t)$ bűncselekményt $y(t)$ egységnyi idő alatt követték el úgy, hogy az adott pályához a tér-idő $y(t)$ pont megszűnik, mely pontban számítható a földrajzi profil. A Monte Carlo számítógépes modellezés feltételez egy olyan valószínűsíthető keresési területet, melyben a rögzítési pont $P(z)$. A közvetett alapú modellezés igen elterjedt a nyomozásokban, mivel az elemzéskor nem szükséges felhasználni a matematikai analízist (Mohler, G., Short, M., Brantingham, P., Schoenberg, F., and Tita, G. 2008).

Ha a bűncselekményt ténylegesen elkövették és a sértett ismert, akkor a nyomozó hatóság a nagy számban használt közlekedési útvonalak elemzéséből határozza meg a tettes lakóhelyét. A kimutatás a gyanúsított mobilitását, közlekedésének módját, lakott és lakatlan területeken való áthaladását mutatja meg, illetve vannak-e az útvonalon jellegzetes akadályok, mint pl. kiemelt főútvonalak kereszteződése, vagy hídon való átkelés

A Fokker-Planck egyenlet:

A Fokker-Planck-egyenlet, a tettes véletlenszerű mozgásának vizsgálatára alkalmas, megoldása statisztikai és valószínűség-számítási módszerekkel lehetséges.

A pontosabb a feltételezések határozzák meg $\rho(\mathbf{x},t|\mathbf{z})$ valószínűségi környezetben az elkövető z rögzítési pontját, mely az alábbi Fokker-Planck egyenlettel írható le.

$$\frac{d\rho}{dt} = \nabla \cdot (D\nabla\rho) - \nabla \cdot (\bar{\mu}(\mathbf{x})\rho) - A(\mathbf{x})\rho$$

$$\rho_0 = \delta(\mathbf{x}-\mathbf{z})$$

ahol ∇ változó a valószínűséget jelenti az integrált x időben (Mohler, G., Short, M., Brantingham, P., Schoenberg, F., and Tita, G. 2008). Az elkövető véletlenszerű mozgását írja le a Fokker-Planck egyenlet.

$$\rho(\mathbf{x} | \mathbf{z}) = \int_0^{\infty} \rho(\mathbf{x}, t | \mathbf{z}) dt$$

A bűncselekmény valószínűsége $P(\mathbf{x}|\mathbf{z})=A(\mathbf{x})\rho(\mathbf{x}|\mathbf{z})$, ha oldja meg az alábbi elliptikus parciális differenciál egyenletet,

Hiba! A mezők szerkesztésével nem hozhatók létre objektumok..

$\int_0^{\infty} \rho(\mathbf{x}, t | \mathbf{z}) dt$ Ez nem ad pontos meghatározást a drift $\bar{\mu}$ együtthatóra és az $\int_0^{\infty} \rho(\mathbf{x}, t | \mathbf{z}) dt$ elkövetési területre, mert $\bar{\mu} \neq 0$, tehát akkor egyértelmű a meghatározás ha a $\bar{\mu} = 0$ (Mohler, G., Short, M., Brantingham, P., Schoenberg, F., and Tita, G. 2008).

Dirichlet és Neumann-féle határfeltételek

A parciális differenciálegyenlet megoldásának keresését másképpen peremérték-problémának nevezik. Hasonló ez ahhoz, ahogy a mozgásegyenlet alapján az elkövető mozgását bármely időben meg tudjuk mondani, ha ismerjük a bűncselekmény helyét (rendszer kezdeti helyét) és a tettes feltételezett mozgását (sebességét).

Az egyenletnek figyelembe kell venni egy véges tartomány numerikus közelítését. Reális peremfeltétel és a megfelelő nagyságú vizsgált terület (domain) esetén a véletlenszerű elkövetések nélkül a határ elérésekor a bűncselekmény alacsony valószínűségű. A figyelembe vett, pl. 70km*70km-es (domain) terület arányos az $A(\mathbf{x})$ lakóépületek sűrűségével. Dirichlet és Neumann a határfeltételekre a $\rho(\mathbf{x}, t | \mathbf{z})$ jól körülhatárolásával adott választ $\mathbb{R}$ (Estep, D., 2004).

A földrajzi-grafikai profilokat az adjungált (komplex algebra) egyenlet a Bayes-tétel segítségével határozható meg, ahol a $P(\mathbf{x})$ rögzítési pontot jelöl:

$$P(\mathbf{z} | \mathbf{x}) = \frac{P(\mathbf{x} | \mathbf{z})P(\mathbf{z})}{\int_{\mathbb{R}^2} P(\mathbf{x} | \mathbf{z})P(\mathbf{z})d\mathbf{z}} = \frac{A(\mathbf{x})\rho(\mathbf{x} | \mathbf{z})P(\mathbf{z})}{\int_{\mathbb{R}^2} A(\mathbf{x} | \mathbf{z})\rho(\mathbf{z})d\mathbf{z}} = \frac{\rho(\mathbf{x} | \mathbf{z})P(\mathbf{z})}{\int_{\mathbb{R}^2} \rho(\mathbf{x} | \mathbf{z})P(\mathbf{z})d\mathbf{z}}$$

A $\rho(\mathbf{x}, t | \mathbf{z})$ Green függvény lineáris együtthatói közül a bal oldali fix $\mathbf{x}$ és a változó $\mathbf{z}$ függvényt az $f(\mathbf{z}) = \rho(\mathbf{x}, t | \mathbf{z})$ oldja meg.

$$-\nabla \cdot (D\nabla f) - \vec{\mu}(\mathbf{z}) \cdot \nabla f + A(\mathbf{z})f = \delta(\mathbf{z} - \mathbf{x}), \text{ ahol } \nabla \text{ a változó.}$$

A földrajzi profil valószínűségének megoldásában az egyenlet bal oldalán az alappontot a jobb oldali helyszínek feltételezett eloszlás rögzítési pontjaival megszorozzuk, mely által az egyenlet normalizálódik. Gyakorlati szempontból, ha a bűnözők az elkövetési terület felé orientálódnak, a nyomozások kezdetben a helyszínektől távolodnak (Estep, D. 2004).

A földrajzi profil egyenlete sorozatbűncselekmény esetén:

A feltételezés szerint, ha a sorozat bűncselekményt ugyanaz a személy követte el, akkor a földrajzi profil több esemény alapján megalkotható,

$$P(\mathbf{z} | \mathbf{x}_1, \dots, \mathbf{x}_N) = \frac{P(\mathbf{x}_1 | \mathbf{z}) \dots P(\mathbf{x}_N | \mathbf{z})P(\mathbf{z})}{\int_{\mathbb{R}^2} P(\mathbf{x}_1 | \mathbf{z}) \dots P(\mathbf{x}_N | \mathbf{z})P(\mathbf{z})d\mathbf{z}} = \frac{\prod_{i=1}^N f_i(\mathbf{z})P(\mathbf{z})}{\int_{\mathbb{R}^2} \prod_{i=1}^N f_i(\mathbf{z})P(\mathbf{z})d\mathbf{z}}$$

ahol $f_i(\mathbf{z})$ megoldása,

$$-\nabla \cdot (D\nabla f_i) - \vec{\mu}(\mathbf{z}) \cdot \nabla f_i + A(\mathbf{z})f_i = \delta(\mathbf{z} - \mathbf{x}_i) \text{ (Estep, D. 2004).}$$

A puffer zóna egyenlete:

A tettesek nem hagynak el egy olyan kör alakú zónát, un. pufferzónát, melyben a bűncselekményt elkövette. Azonban a körben és a rögzített pont környékén bűncselekményt nem követnek el

A puffer zóna az alábbi egyenlettel oldható meg:

$P(\mathbf{x} | \mathbf{z}) = 1_{\{|\mathbf{x}-\mathbf{z}|>r\}} A(\mathbf{x}) \rho(\mathbf{x} | \mathbf{z})$ ahol a $\rho(\mathbf{x} | \mathbf{z})$ a módosított következő egyenlet oldja meg

$$-\nabla \cdot (D\nabla \rho) + \nabla \cdot (\bar{\mu}(\mathbf{x})\rho) + 1_{\{|\mathbf{x}-\mathbf{z}|>r\}} A(\mathbf{x})\rho = \delta(\mathbf{z} - \mathbf{x}).$$

A maradék egyenlet megoldása szerint

$$-\nabla \cdot (D\nabla f) - \bar{\mu}(\mathbf{z}) \cdot \nabla f + 1_{\{|\mathbf{x}-\mathbf{z}|>r\}} A(\mathbf{z})f = \delta(\mathbf{z} - \mathbf{x}).$$

A földrajzi profilalkotás valószínűsége,

$$P(\mathbf{z} | \mathbf{x}) = \frac{1_{\{|\mathbf{x}-\mathbf{z}|>r\}} f(\mathbf{z})P(\mathbf{z})}{\int_{|\mathbf{x}-\mathbf{z}|>r} f(\mathbf{z})P(\mathbf{z})d\mathbf{z}} \quad (\text{Estep, D. 2004}).$$

Részösszegzés:

A modellezés hibája lehet a nem megfelelő területbehatárolás. Az elkövető tartózkodási helye abban a területben helyezkedik el, ahol a mindennapos tevékenységét végzi és ahol a bűncselekményeket elkövette. A két terület aránya hibahatárt eredményez, mely távolság az elkövető legközelebbi és a legtávolabbi pontja között található. A földrajzi prioritásokat figyelembe véve a pontos mérés a tettes tartózkodási helyére mutat rá.

Amennyiben az elkövető szabad kiválasztásának feltételei korlátozottak, akkor a konklúziók nem vezetnek megfelelő eredményre. A földrajzi profil egy egységes háttérrel tételez fel, azonban bizonyos bűncselekmények esetében a helyszínek nem mutatnak azonos térbeli szerkezetet.

A lehetséges elkövetések és a terület viszonya

A 2003-2007 között a los-angelesi betörések közül 244 sorozatot derítettek fel a nyomozó hatóságok. A sorozatok 3 és 32 közötti elkövetésekből álltak, melyek átlaga 3,7-et mutatott. A feltételezés szerint a tettesek közötti eloszlás egyenletes, minden városon belüli lakóház egyformán „vonzó” a bűnözők számára (Schuss, Z. 1980).

Az elkövetési területen az elkövetési lehetőség $A(\mathbf{x})=A_0 \cdot H(\mathbf{x})$ és az előzetes cselekmények $P(\mathbf{z})=P_0 \cdot H(\mathbf{z})$ arányos a lakások H sűrűségével. A gyakorlatban a $P(\mathbf{z})$ kiegészítő információként jelenhet meg a rendőrségi adatbázisból a lakásokra, a korábbi elkövetőkre, a feltételes szabad lábon lévőkre, a potenciális gyanúsítottakra és más bűncselekményekre vonatkozóan (Silverman, B. W. 1986).

Feltételezhető továbbá, hogy a tettesek mozgását a város sztochasztikusan szabályozza, ezért drift($\bar{\mu}$) = 0. A tényleges paraméter $\Theta^k = \frac{D}{A_0}$ -t lehet becsülni egy x megoldott bűncselekmény sorozatban a k helyszínen $\{\mathbf{x}_i^k\}_{i=1}^{N_k}$, és a rögzítési pont $\mathbf{z}^k$ maximalizálja a log függvény valószínűségét,

$$\hat{\Theta}^k = \arg \max_{\Theta} \sum_{i=1}^{N_k} \log(P(\mathbf{x}_i^k | \mathbf{x}^k, \Theta))$$

ahol az események egymástól függetlenek. A tényleges paraméter értékét $\pi(\Theta)$ kell beépíteni a valószínűsítésen alapuló egyenletbe,

$$P(\mathbf{z} | \mathbf{x}_1, \dots, \mathbf{x}_N) \propto \int P(\mathbf{x}_1 | \mathbf{z}, \Theta) \dots P(\mathbf{x}_N | \mathbf{z}, \Theta) P(\mathbf{z}) \pi(\Theta) d\Theta$$

(Fouque, J-P., Papnicolau, G., and Sircar, K. R., 2000)

A földrajzi környezet és az utazóbűnözés közötti összefüggés

Gyakran előfordul, hogy a tettesek egy része nem a lakókörnyezetében követi el a bűncselekményeket, hanem azoktól távol, ahová közlekedési eszközökkel jutnak el. Az ingázások nemcsak nagy területekre, hanem a régióra, vagy városra is vonatkozik. A los angelesi sorozatbetörések vizsgálatakor matematikai úton kimutatható, hogy az összes bűncselekmény helyszínei által megrajzolt legkisebb körben található az elkövető tartózkodási helye, azonban a teljes elemzés kiterjed a város agglomerációs övezetére is. A földrajzi környezet változatossága, illetve az elkövető ingázása azt eredményezheti, hogy a valószínűsíthető keresési terület nem esik egybe a ténylegessel. Az eltérés a tettes egy adott irányba történő mozgásából adódhat (Brantingham, P. J. and Tita, G., 2008).

Két los angelesi bűncselekmény-sorozat a lakóházak sűrűségéből adódóan 70km*70km övezetben megrajzolható. A rajzolt négyzetben a tettes tartózkodási helye, attól távolabbi, illetve közelebbi helyszínek körökkel jelölhetők. A megközelítés módszerével felállított egyenletbe beépíthető az utazásokkal elkövetett cselekmények.

$$\min_i d(\mathbf{z}, \mathbf{x}_i) > \gamma \max_{i,j} d(\mathbf{x}_i, \mathbf{x}_j) \quad (\text{Johnson, S. D., Summers, L.,}$$

Pease, K., 2009).

Ha a bűncselekményhez megtett távolság nagyobb, mint a helyszínek közötti távolságok, akkor megállapítható, hogy utazó bűnözőről van szó.

Az alábbi egyenletben a földrajzi profil felhasználásával a $P(M)$ a helyi elkövetőket a $P(C)$ az utazó bűnözőket jelöli.

$$P(\mathbf{z} | \mathbf{x}_1, \dots, \mathbf{x}_N) \propto \int P(\mathbf{x}_1 | \mathbf{z}, \Theta) \dots P(\mathbf{x}_N | \mathbf{z}, \Theta) \pi_M(\Theta) d\Theta \cdot P(M)P(\mathbf{z}) + \int P(\bar{\mathbf{x}} | \mathbf{z}, \Theta) \pi_C(\Theta) d\Theta \cdot P(C)P(\mathbf{z})$$

(Johnson, S. D., Summers, L., Pease, K., 2009)

Az MLE egyenlet:

Az MLE egy statisztikai modell alapján történő paraméterbecslés. Általában, ha adott egy rögzített adatsorozat és egy statisztikai modell, akkor a becslés alapján úgy határozza meg a paramétereket, hogy a valószínűség a legnagyobb legyen.

A $\pi_M(\Theta)$ az empirikus úton történt maximális valószínűsítés becslése az MLE (maximum likelihood estimation) kernel paraméter segítségével számolható

$$\pi_M(\Theta) = \sum_{k \in M} K(\Theta - \hat{\Theta}^k)$$

ahol az M index a betörés sorozat és a $\hat{\Theta}^k$ az MLE paraméter a k sorozatban. A $\pi_C(\Theta)$ becsült értéke hasonlóan alakul

$$\hat{\Theta}^k = \arg \max_{\Theta} \sum_{i=1}^{N_k} \log(P(\bar{\mathbf{x}}^k | \mathbf{z}^k))$$

$$\text{ahol } \bar{\mathbf{x}}^k = \frac{1}{N_k} \sum_{i=1}^{N_k} \mathbf{x}_i^k$$

Az elkövető rendszeres mozgása azt sugallja, hogy a helyszínekre utazik. Az x_i helyszínek egy rögzített (s) pont mentén kör alakban helyezkednek el. A munkavégzés helye, a barát lakása stb. nem ismertek, ezért az **Hiba! A mezők szerkesztésével nem hozhatók létre objektumok.** rögzítési pont meghatározása problémát okoz, mivel nem fogja megtalálni azt az alappontot, mely az elkövető valószínűsíthető z tartózkodási helyét határozza meg. Az elővárosi rögzítési pont kiválasztásának ugyanaz a célja, mint az elkövetőjének, azonban a feltételezések megfelelő irányát a jövő kutatásai határozzák meg.

A földrajzi profilalkotás a CGT (Criminal Geographic Targeting) algoritmusban a PDE-alapú egyenletekkel alkalmazható (Johnson, S. D., Summers, L., Pease, K., 2009).

A CGT algoritmus:

A CGT a számítógépes földrajzi profilalkotás algoritmus. Elemzi a bűncselekmények helyének földrajzi koordinátáit, az elkövetés jellemzőit és létrehoz egy térképet, mely valószínűsíti az elkövető tartózkodási helyét.

Az algoritmus az alábbi funkciókban használható.

$$f(d)= \begin{cases} \frac{k}{d^h}, d > B \\ \frac{kB^{g-h}}{(2B-d)^g}, d \leq B \end{cases}$$

ahol a távolság függvény metrikus. Az $f = g = 1,2$ és a két legközelebbi helyszín között az átlagos távolság $B/2$. A PDE-alapú modellben az adathalmazt 128×128 felbontású $70\text{km} \times 70\text{km}$ domain területen Dirichlet függvényanalízis feltételrendszere alapján vizsgálják. Az elemzés a trapéz alakú 20 pontos diszkretizációs közelítéssel végezhető el. A $P(M)$ és a $P(C)$ paramétereket leave-one-out (rangsorolós) módszer segítségével empirikus úton lehet kiszámítani, ha $\gamma=1$. A modell egy adott sorozatban a paraméterek kalkulációjával értékelhető. A PDE-alapú modellek összehasonlításakor az összes elkövető paramétere ($P(M)=1$) annak érdekében, hogy a kinetikai hatásokat az utazó bűnözők adatainak felhasználásával a Bayes-tétel alapján értékeljük (Keats, A., Yee, E., and Lien F-S., 2007).

A CGT algoritmus alkalmazható:

- sorozat bűncselekmény esetén,
- a vizsgált területen a bűncselekményeket egy elkövető követte el,
- az elkövető nem utazóbűnöző.

Számítási módszerek a profilalkotás modellezésére:

A három földrajzi profilalkotó modell (CGT) algoritmusában a PDE-M ($P(M)=1$), a PDE-MC ($P(M) \neq 1$). A PDE-MC a helyszínek, a közeli és távolabbi elkövetések segítségével rajzolható meg. A PDE-alapú modell figyelembe veszi a földrajzi változatosságot a valószínűsíthető helyszíneket a lakóövezetekben.

A földrajzi profilok megalkotásakor a CGT algoritmus a két PDE-M sorozat segítségével értékeli a magánterületektől kezdve a kereskedelmi központokon át, a hegyeket, és az óceánokat is. A módszer azt tételezi fel, hogy a bűncselekmények egymástól függetlenül következtek be (Briggs, W. L., Emden Henson, V., McCormick, S. F., 2000).

A három modell log valószínűségét a CGT pontszám funkció értékeli. A módszer megfelelő rögzítési pontok felállítása alapján valószínűségi mennyiséget mér. A PDE-M modell CGT algoritmussal az elkövetők részalmazára pontosabb számítást eredményez, mint a statisztikai módszer (log-likelihood). A valószínűsíthető bűncselekmények körül helyezkedik el a tényleges sorozatelkövetés, mely alapján az agglomerációs övezetben elkövetett cselekmények negatív hozzájárulása biztosítja a teljes valószínűség PDE-M értékét. A PDE-MC modell CGT algoritmus a Bayes-tétel felhasználásával ad megközelítést, mely átlagosan 66,7% (Mohler, G., Bertozzi, A., Goldstein, T., and Osher, S., 2009).

A CGT algoritmus alsó statisztikai (log-likelihood) értéke elővárosi bűncselekményekből következik. Az egyenlet valószínűsége a CGT és hasonló algoritmusokkal számolható a mag paraméterek segítségével feltételezve, ha a cselekmények egymástól függetlenül következtek be. A módszerrel pontosabb eredmény érhető el, ha az elkövetőnek van állandó tartózkodási helye, ugyanis utazó tettes esetén, a számítások már pontatlanok (Mohler, G., Bertozzi, A., Goldstein, T., and Osher, S., 2009).

A CGT és a PDE közötti eltérések:

Az alábbi táblázat a CGT és a PDE módszerek közötti eltéréseket mutatja.

CGT	PDE-M	PDE-MC
-2446,9	-2595,2	-2348,1

A CGT és a két PDE alapú modell metrikus összehasonlítása során az egyik példában a várost kisebb területekre (0,3 km²-es övezetekre) osztjuk fel. Minden sorozatbetörés adatsora, valószínűsége az előbb meghatározott méretű területekben, ún. cellákban jelölhető. A 244 sorozat a lakóépületek %-os arányában ábrázolható, melyben található a top-x%-ú cella. A nyomozás szempontjából a top-x cellát lehet tekinteni a helyes helymeghatározásnak. A modellek közül PDE-M algoritmussal az eredmények pontosabbak annak ellenére, hogy a statisztikai (log-likelihood) adatok szerint a másik két módszerhez képest alacsonyabb besorolásba került. (Short, M. B., D'Orsogna, M. R., Pasour, V. B., Tita, G. E., Brantingham, P. J., Bertozzi, A. L. and Chayes, L., 2008).

A PDE-M kevesebb helyre vonatkoztatja a valószínűséget, azonban a keresett területen végzett szűkítése kedvező. A PDE-MC modellt a fejlesztések valamelyest javították, azonban komolyabb előrelépést a számítások terén még nem jelentett. A földrajzi profilalkotásban új keretet kínál a Bayes-tétel, amely a tettesek mozgását kinetikai alapokra helyezi (Mohler, G., Bertozzi, A., Goldstein, T., and Osher, S., 2009).

A modellezés fejlesztésére irányuló elképzelés:

A jövőt illetően fontolóra kell venni, hogy az általános modellek az alábbi egyenletből induljanak ki.

$$-L\rho + \nabla \cdot (\bar{\mu}(\mathbf{x})\rho) + A(\mathbf{x})\rho = \delta(\mathbf{x} - \mathbf{z})$$

Az egyenletben az L a relatív diffúziós együttható, melynek a sorozatbűncselekmények földrajzi profilalkotásakor van nagy szerepe. Lehetőség nyílik arra is, hogy a diffúziós paraméter valószínűségszámításra épülő (sztochasztikus) folyamat mentén épüljön be az egyenletbe.

A sztochasztikus, nagy amplitudóban változó (volatilitás) modelleket a gazdasági folyamatok elemzésére használják, mely modellezés előnyös lehet az inhomogén büntetőügyekben is, $L = \nabla \cdot (d(\mathbf{x})\nabla)$ vagyis jelenti a földrajzi profil valószínűségét (Barton G., 1989).

A nagy városok forgalma is fontos szerepet játszik a rögzítési pontok meghatározásában, mert a nagyvárosok úthálózata miatt a tettes közlekedése, illetve helyváltoztatása nagyobb lehetőséget biztosít számára, mint kisebb településeken. A rögzítési pontok egyenlő távolságra vannak (térben) a helyszínektől, de időben eltérnek egymástól és a bekövetkezések valószínűsége sem jelenik meg azonos súllyal. A földrajzi akadályok, mint a parkok, a folyók, a tavakat stb. is a valószínűségi számítások részei, mivel a tettesek eme szétszórt (diffúz) objektumok körül vagy mentén mozognak (Tadjeran, C., Meerschaert, M. M., Scheffler, H-P., 2006).

Az olyan típusú bűncselekményekben, ahol a lakások sűrűsége nem játszik szerepet, a figyelem arra a területre irányul, ahol pl. személy elleni bűncselekményeket, gépjárműlopást, stb. követtek el, melyek kedvező feltételeket jelentettek a tettesnek a cselekmények elkövetésére (Tadjeran, C., Meerschaert, M. M., Scheffler, H-P., 2006).

A térbeli pont meghatározása:

Az alábbi modellben a P marginális érték a $P_c(\mathbf{x})$ a bűncselekmények valószínűsíthető sűrűsége,

$$P_c(\mathbf{x}) = \int_{R^2} A(\mathbf{x})\rho(\mathbf{x}|\mathbf{z})P(\mathbf{z})d\mathbf{z}$$

melyből lehet következtetni az összes helyszín térbeli adataiból egy adott valószínűsíthető térbeli pontra, mely $\hat{P}_c(\mathbf{x})$ keresési terület minimálisra csökkentésével számítható a közelítő érték.

$$\int_{R^2} (\hat{P}_c(\mathbf{x}) - \int_{R^2} A(\mathbf{x})\rho(\mathbf{x}|\mathbf{z})P(\mathbf{z})d\mathbf{z})^2 d\mathbf{x} \quad (\text{Tadjeran, C., Meerschaert, M. M., Scheffler, H-P., 2006}).$$

Részösszegzés:

A modellezés akkor eredményes, ha földrajzi jellemzés módszerei figyelembe veszik nemcsak a szabályszerűségeket, hanem a korlátokat is.

A profilalkotó módszer az időben elnyúló sorozat bűncselekmények elkövetőjének felderítésére a bűncselekmény típusától függetlenül is jól alkalmazható. A marginális sűrűség $\hat{P}_c(\mathbf{x})$ segítségével rekonstruálni lehet térben és időben a sorozat bűncselekmény elkövetésének teljes folyamatát.

6.3. A kinetikai modell felállítására vonatkozó következtetések

A modellépítésnek tükröznie kell a realitást, az általánosíthatóságot és a pontosságot (Levins R. 1966: 421-431; Winterhalder B. – Smith E. A. 1992: 3-23). Az általános kompromisszumok a modell minőségét lerontják. Az információhalmaz optimális egyensúlyával nagyobb pontosság érhető el.

A bűnügyi statisztika a vizsgálati módszer kiválasztásában nyújt segítséget, melyhez kapcsolódik a már kidolgozott szempontrendszer. A módszerek alkalmazásának átfogó vizsgálata szükséges ahhoz, hogy teljesítményükről teljesebb vélemény alakulhasson ki. (Rossmo K. 1995: 217-235).

A bűnözésföldrajz alakulásának egyik meghatározója az elkövető földrajzi profiljának megalkotása. A földrajzi profil a bűncselekmény gyanúsítottjának a legvalószínűbb tartózkodási helyére mutat rá. A profilalkotás számítógépes modellezés, a tettesekre és az elkövetések helyszíneire szolgáltat adatokat, egzakt számításokon alapul és területbehatárolást jelent (Brantingham P. J. - Brantingham P. L. 1993: 259-294; valamint Canter D. V. – Larkin P. 1993: 63-69).

Az elkövető tartózkodási helye abban a területben helyezkedik el, ahol a mindennapos tevékenységét végzi és ahol a bűncselekményeket is elkövette (Groff E. 2008: 75-103). A két terület aránya eredményezi az elkövető legközelebbi és a legtávolabbi tartózkodási helye közötti távolságot. A keresési terület komplex valószínűségi számításokkal állít elő egy centrális pontot (Clarke R. V. – Felson M. 1993: 5-12).

A földrajzi profilok szerepe nem csak abban rejlik, hogy eredményesen kutassa fel az elkövetőket, hanem az adott bűncselekményekre standard modelleket lehet építeni és ezek a modellek más nyomozásokban is alkalmazhatók (Levine N. 2007: 13-22).

A profilalkotás tendenciózus folyamatokra is rávilágít és a területi elemzésekben nagymértékben nyújt segítséget, amely lehetőséget ad a bűncselekmények bekövetkezése elleni hatékony fellépésre (Rossmo K. 2000: 275-291), valamint (Canter D. V. – Coffey T. – Huntley M. – Missen C. 2000: 457-478).

A profilalkotás hasznossága a rendőrségi nyomozásban mérhető. A földrajzi jellemzés persze csak kiegészítő szerepet tölt be a büntetőeljárásban, mivel közvetlenül a felderítést ezáltal még nem lehet megoldani. Az pedig, hogy a modellezés a nyomozásokban mekkora szerepet tölt be, és hogyan kapcsolódik a többi rendelkezésre álló rendőrségi technikai eszközrendszerhez, további fontos kutatási kérdést vet fel (Klockars C. B. - Mastrofski S. D. 1991: 273-284).

Példaként hozható fel egy hajléktalan esete, aki több nőt szexuálisan zaklatott. Ebben az ügyben nincs olyan stabil pont, mely a földrajzi profil kiindulását szolgálná. De mi van akkor, ha a tettes autója a helyszínek közelében mindig ugyanazon a helyen parkolt? Ekkor már fix pont rögzíthető, így a módszer alkalmazható. A szoftver megkeresi az elkövető autójához képest a keresési terület 4%-os felső határát, így az öt mérföldes terület már jó közelítésnek mondható.

A módszer esetében is vizsgálni kell a felderítésre szolgáló teljes költséget, melyben szerepelnek a nyomozási technikák alkalmazásainak költségei, pl. újjlenyomat, ügynöki munka, DNS vizsgálatok, viselkedési profilalkotás, stb. (Paulsen D. J. – Robinson M. B. 2004: 359-377).

Az egyre nagyobb számban folytatott kutatások eredményezik a legmegfelelőbb eljárási módot. A statisztika alapot ad az elméleti modell felállítására, melyből empirikus úton vonhatók le a következtetések (Curran P. J. - Willoughby M. T. 2003: 581-612).

Véleményem szerint a földrajzi profilalkotás olyan információs stratégia, mely elsősorban a helyszínek és a gyanúsítottak rangsorolásán alapul.

A profilalkotás költséghatásait vizsgálva megállapítottam, hogy minden olyan költséget fel kell tüntetni, mely az eredményes felderítés érdekében szükséges.

Következtéseim szerint a földrajzi profilalkotó módszereket a szoftverek teljesítményéből értékelik. A modellezés az elkövető elfogásáig tartó folyamat egy része, melynek jelentőségét többen vitatják.

Véleményem szerint, ha a bűnügyi nyilvántartásban rendelkezésre áll a modellezéshez szükséges adatokon kívül, pl. az áldozatoknak a tettes által használt gépjárműre vonatkozó tanúvallomásai is, akkor a rendelkezésre álló és a kiegészítő adatok komplexitása segítséget nyújt a gyanúsított mielőbbi kézre kerítéséhez. Alternatív megoldást jelenthet a tettes lakhelyének pontos meghatározásához az elkövető lakóhely szerinti adatbázisa, de ennek feltételét abban látom, ha adatokat rendszeresen frissítik.

A következtéseim szerint a földrajzi profilalkotás módszere, akkor alkalmazható széleskörűen, ha a sorozat jellegű elkövetéseket össze lehet kapcsolni, melyek a modellezés szempontrendszerének is megfelelnek, így egységes minták alakíthatók ki.

Megítélésem szerint a modellalkotás nem ad választ azokra a nyomozást befolyásoló kedvezőtlen tényezőkre, amelyek növelik a keresési költséget. A földrajzi profil magába foglalja a matematikai módszerek mellett a nyomozás során felhasznált megfelelő rendőri technikákat, illetve azok hatékonyságát.

Az egyre nagyobb számban folytatott kutatások eredményezhetik a legmegfelelőbb profilalkotás eljárási módot. A statisztika alapot ad az elméleti modell felállítására, melyből empirikus úton vonhatók le a következtetések. A földrajzi profil magába foglalja a matematikai módszerek mellett a nyomozás során felhasznált megfelelő rendőri technikákat, illetve azok hatékonyságát.

A modellalkotás hiányosságának tekinthető, hogy az előnyök mellett nem ad választ azokra a hátrányos tényezőkre, melyek kedvezőtlenül befolyásolják a nyomozást és ezek mennyivel növelik a keresési költséget. A modellezés akkor eredményes, ha földrajzi jellemzés módszerei figyelembe veszik nemcsak a szabályszerűségeket, hanem a korlátokat is.

A profilalkotó módszer az időben elnyúló sorozat bűncselekmények elkövetőjének felderítésére a bűncselekmény típusától függetlenül is jól alkalmazható. A marginális sűrűség $\hat{P}_c(\mathbf{x})$ segítségével rekonstruálni lehet térben és időben a sorozatbűncselekmény elkövetésének teljes folyamatát.

A földrajzi profilalkotás a bűncselekmény és a gyanúsított jellemzőiről von le következtetéseket. A tettes valószínűsíthető feltalálási helye leggyakrabban a lakóhely, más esetben a korábbi tartózkodási hely, a munkahely, vagy ott, ahol a napi tevékenységei közül a többségét tölti. A modellépítésnek tükröznie kell a realitást, általánosíthatóságot és a pontosságot.

A módszer akkor alkalmazható széleskörűen, ha a sorozatelkövetéseket össze lehet kapcsolni és a modellezés szempontrendszerének megfelelnek. A modellezés folyamata olyan forgatókönyvön alapul, melyben a profil kiválasztására szolgáló bűncselekményeket használják fel. A profilalkotásban a helyszínek szabad kiválasztása sarkalatos kérdés.

A földrajzi jellemzés csak kiegészítő szerepet tölt be a büntetőeljárásban, mivel közvetlenül a felderítést ezáltal nem lehet megoldani. Az értékelési célok eléréséhez a megfelelő paraméterek megadása szükséges. Kis számú sorozat bűncselekmény esetében az adatok biztosítása könnyebb, mint a nagy számú elkövetéskor, hiszen ebben az esetben annak a kockázata áll fenn, hogy az utasítás helytelen végrehajtása pontatlanságot eredményez. A modellező módszer nagy előnye, hogy a bűncselekmények adataiból levont logikus következtetésekkel ésszerűen kialakított minta rajzolható. A profilalkotásban használt földrajzi koordináták a megoldatlan nyomozásokban jelentenek nagy segítséget.

7. Bizonytalansági tényezők, a bűnmegelőzés és a bűnözés jövőképe

7.1. A bűnügyi statisztika valóság tartalma

A szakirodalom fontosabb megállapításai

Korinek Lászlónak (Korinek L. 1988: 1-116) Magyarországon a 80-as években végzett kutatásai is igazolták, hogy a látens (rejtett) bűnözés a regisztrált bűnözéstől minden struktúrájában eltér, az általános bűnözés elleni módszerek használhatósága ezen a területen kétségessé válik. A bűnügyi statisztika nem mutatja a bűnözés teljes volumenét, bizonyos értelemben reprezentatív jellegű, (bár kérdés, hogy az ismertté vált bűnözés kellően reprezentálja-e az össz bűnözést vagy sem), ugyanakkor feltétlenül alkalmas a tendencia-törvényszerűségek megállapítására.

A bűnözés a felderítő-bűnüldöző tevékenység előtt létrejött, a megismerésre irányuló tevékenységtől függetlenül létező objektív valóság, mely teljes egészében - tehát ismert és ismeretlen részében egyaránt - azonos társadalmi-gazdasági feltételek között jön létre, léte szempontjából ismertségének mértéke csupán irreleváns jellemző. Ezért ha az ismert és ismeretlen rész az okok és feltételek vonatkozásában homogén statisztikai sokaságot alkot, akkor nyilvánvaló, hogy e tekintetben az ismert rész az ismeretlent hitelesen reprezentálja. A kutatások viszont azt tételezik fel, hogy a bűnözés ismert és ismeretlen része között különbség mutatkozik, illetve a látens bűnözés léte nem azért zavaró, mert van, hanem azért, mert mértéke térben és időben állandóan változik. A bűnügyi statisztika ezért csak egy részvalóságot tükröz.

A látens bűnözés az alábbiak szerinti károkat okozza a társadalomban:

- szabályozatlan, társadalmi ellenintézkedések nélkül alakul,
- különféle aránytalanságok, anyagi, erkölcsi károk forrása, melyeknek ismeretlen okrendszere miatt lehetetlen vele felvenni a harcot,
- a látens bűncselekmények elkövetőiben – a felderítetlenség érzése miatt – egyre erősödik a bűnelkövetői motívum-struktúra,
- a társadalom nem számíthat anyagi vagy erkölcsi kártérítésre,
- a társadalom tagjainak igazságérzetét sérti, erkölcsi- és jogtudatát rombolja,
- a hatóságok látszólagos tehetetlensége miatt a lakosság együttműködési készsége romlik,
- mindenféle, a bűnügyi statisztika feltételezett valóságára építő tudományos megállapítás objektíve hamis.

A látens szám csak a valóságban elkövetett és a bűnüldöző hatóságok által ismert bűncselekmények száma közti különbséget tartalmazza. Tágabb értelemben a látens jogsértés alatt olyan jogsértéseket értünk, amelyek valamely oknál fogva közvetlen észleléssel nem jutnak a lakosság vagy az illetékes hatóságok tudomására, míg szűkebb értelemben minden olyan jogsértés, ami feljelentéssel nem jut a bűnüldöző hatóságok tudomására. Az, hogy a jogsértéseknek pontosan mekkora hányada jut a hatóságok tudomására, valószínűleg örök rejtély marad.

Ennek egzakt mérése lehetetlen, azonban a látens terület mértéke megbecsülhető. A látens terület kutatásához való információgyűjtés lehetséges módszerei a kísérlet, a résztvevő megfigyelés és a megkérdezés (Korinek L. 1988: 1-116).

Gödöny József (Gödöny J. 1976: 128-144) vizsgálatai során úgy ítélte meg, hogy a látens bűncselekmények mindenekelőtt az elkövetőkre vannak negatív hatással. Azok a személyek, akiknek a bűncselekménye nem válik ismertté, rendszerint újabbat és az előbbinél még súlyosabbat is elkövetnek. Csökken a leleplezéssel járó kockázat, amivel az elkövetőknek számolniuk kell, illetve az első, rejtve maradt bűncselekmény „sikerélménye” a személyiséget károsan befolyásolja. A kutatások igazolták, hogy ha az elkövetőt az első bűncselekménye után nem leplezik le, újabbat is elkövet. Erre mutatnak azok az adatok is, amelyek szerint sok elkövetőt csak a harmadik, negyedik bűncselekménye után lepleztek le.

A látens bűnözésnek a hatása egy adott ország bűnözési helyzetére, a bűnözés alakulására sokkal jelentősebb, mint ahogy ezt általában gondolnánk. Ez a hatás több irányú, részben közvetlen, részben közvetett, de mindenképpen negatív előjelű. Ebből következően helytelen lenne a látens bűnözés jelentőségét lebecsülni a bűnözés terjedelme (mennyisége) és dinamikája szempontjából is, de még inkább a bűnözés struktúrája tekintetében. Ez ugyanis azzal a veszéllyel járna, hogy a bűnözés lényeges vonásai kiszorulnának a bűnözés tanulmányozása köréből.

Nem lehet figyelmen kívül hagyni azt a körülményt, hogy az állampolgárok, a társadalom a bűnözés valóságos terjedelmét, mennyiségét, a ténylegesen elkövetett bűncselekményeket, illetve azok hatását érzékelik, tekintet nélkül arra, hogy azok ismertté váltak-e a bűnüldöző hatóságok előtt, s elkövetőik felelősségre vonásban részesülnek-e. Az elvárás azonban az, hogy a bűncselekmények és elkövetőik felderítésre kerüljenek, s az utóbbiak felelősségre vonásban részesüljenek. (Gödöny J. 1976: 128-144).

Már a XIX. században alapvető probléma volt a hivatalos bűnügyi statisztikákban, hogy nem tudták kimutatni a ténylegesen elkövetett bűncselekmények összességét. A rejtve maradt (látens) bűncselekményekben nem tettek feljelentést, emiatt ezek a jogsértések nem jutottak a hatóságok tudomására, ezért az ügyekből eljárások sem indultak. A XX. század közepétől megindultak azok a kutatások, melyek kísérletet tesznek a látens bűncselekmények lehetséges meghatározására. A probléma megoldására a hivatalos szervek által szolgáltatott statisztikákon kívül nem hivatalos bűnügyi kimutatások is keletkeztek, annak érdekében, hogy az ismertté nem vált bűncselekményeket feltárják, illetve mérhető legyen a ténylegesen elkövetett bűncselekmények összessége. A nem hivatalos adatforrások egyike társadalomtudományi alapon nyugszik, a másik pedig a közvéleménykutatások eredménye, melyet magánvállalkozások végeznek.

A két adatforrás közül a társadalomtudományinak tulajdonítanak nagyobb jelentőséget, hiszen ezekben az adatokban több tudományág eredménye egyszerre jelenik meg. A bűnözésről az első olyan önálló adatsort, amely már a látencia problémakörével is foglalkozott, az 1940-es években közölték.

A második felmérés tartalmazta az áldozattá válással kapcsolatos adatokat, melyek a legfontosabbakká váltak a hivatalos bűnügyi statisztikákban. Az áldozattá válással kapcsolatos felmérések a 1960-as évektől indultak meg intenzívebben, ezek a bűnözést az áldozat szémszögéből ábrázolták. A tudományos adatforrásokban két kevésbé jelentősnek tulajdonított információ bázis is szerepel, melyek a bűnözés és az igazságszolgáltatás, valamint a deviáns viselkedés megfigyelésén alapulnak (U.S. Department of Justice 1976: 19-36).

A hatóságok hivatalosan is elismerték, hogy a bűnügyi statisztikai kimutatásaik csak részben fedik a valóságot, ezért 1966-ban az Egyesült Államokban, kormányzati szinten külön Rendészeti Bizottságot hoztak létre abból a célból, hogy intézkedjenek a hatóságok előtt ismeretlenül maradt áldozatok felmérésére. Az első kísérletek Washingtonban zajlottak, ahol a lakosság körében elvégzendő mélyinterjú vizsgálatok céljából kiválasztottak közepes, illetve magas bűnözési rátával rendelkező övezeteket. A válaszadókat arról kérdezték, hogy a korábbi évben voltak-e valamely bűncselekmény áldozatai.

Egy másik interjú során az üzleti létesítményeket vették górcső alá, mely során Bostont és Chicagót is bevonták a vizsgálatokba a vállalkozások összehasonlítása céljából. A cégek tulajdonosait, illetve vezetőit arról kérdezték, hogy vállalkozásuk áldozatul esett-e betörésnek, rablásnak, vagy követtek-e sérelmükre lopást a korábbi évben.

A harmadik felmérés az egész országra terjedt ki, a reprezentatív mintában tízezer háztartás szerepelt. A kimutatás ebben az esetben is az áldozattá válásra vonatkozott, azaz a válaszadók közül ő, vagy bármely velük élő személy, illetve hozzátartozója volt-e áldozat valamely bűncselekmény miatt (US Bureau of Census 1975: 8-14).

A tanulmányok empirikusan igazolták, melyet már a XIX. századi kriminológusok is megállapítottak, hogy a rendőrségi statisztikák kevesebb bűncselekményt mutatnak a valóságnál. Az áldozattá válással kapcsolatos vizsgálatokból kiderült, hogy a látens bűnözés lényegesen nagyobb a vártnál. A washingtoni tanulmányok szerint az áldozatok száma 20%-kal több a rendőrségi statisztikai adatokéhoz képest (Biderman A. D. 1967: 16-33).

A látens és az ismertté vált bűncselekmények áldozatai közötti különbség Boston és a Chicago tekintetében még nagyobb volt, mint Washingtonban (Reiss A. J. 1967: 102-109), sőt, az országos felmérés 50% körüli eltérést mutatott (Ennis P. H. 1967: 131-148).

Az üzleti létesítmények esetében is magasabb volt a látens és a bejelentett bűncselekmények közötti különbség a rendőrség által feltételezetteknél. A vizsgálatok azt is kimutatták, hogy a bűncselekmények típusai is befolyásolják a látencia mértékét, mely függ attól is, hogy a sértett hogyan ítéli meg magát a bűncselekményt, illetve annak következményét. A súlyos bűncselekmények esetében az áldozatok gyakorlatilag minden esetben feljelentést tesznek, míg az enyhébb megítélésű ügyekben ezek nem történnek meg (Reiss A. J. 1967: 102-109).

Az Egyesült Államok lett az egyike 1972-ben azon kevés országnak, ahol az áldozattá válást évente felmérték.

A mérések elsődleges célja az volt, hogy bűnözés változásának függvényében a szükséges intézkedések a megfelelő időben megtörténjenek, illetve a szakemberek figyelemmel kísérik a társadalmi-gazdasági változások okozta bűnözési trendeket (Eidson P. B. K. – Owens M. E. B. 1976: 1-15).

Az országos szintű lakossági felmérések mintegy hatvanezer háztartásra terjedtek ki, 1976-tól közel tizenötezer létesítmény áldozattá válását vizsgálták. Az egyes háztartásokban a megkérdezettek valamennyien tizennégy év, vagy annál idősebbek voltak, de az interjúk során információk merültek fel a tizenkettő és tizenhárom évesekre, illetve olyan személyekre, akik esetlegesen már több alkalommal voltak áldozatok. A háztartásokban élők többségében a nemi erőszak, a rablás, a testi sértés, valamint a lopás, míg a háztartásokat inkább a betöréses lopás és a gépjárműlopás, az üzleteket pedig a betöréses lopás és a rablás érintette. Két bűncselekmény típusnál, az emberölésnél és a közveszély-okozáson belül a gyújtogatásnál az áldozattá válást nem mélyinterjú, hanem más kriminalisztikai módszerrel lehetett csak kimutatni, melynek okai, hogy az emberölés esetében az áldozat már nem hallgatható meg, gyújtogatáskor pedig a látszólagos áldozat gyakran az elkövető is (U.S. Department of Justice 1976: 19-36).

A statisztikai különbségek gyakran abból fakadnak, hogy a rendőrség az enyhébb megítélésű cselekmények miatt hivatalból nem indít eljárást, ezért az ilyen cselekmények a statisztikában nem jelennek meg. A kutatások szerint ezek a cselekmények mintegy 50%-kal növelhetik a hivatalos kimutatásokat (Skogan W. G. 1977: 41-50).

Mit mutatnak az áldozatok válaszaik? Az áldozatok több esetben hezitálnak, hogy tegyenek-e ügyükben bejelentést, avagy sem (35%), illetve úgy ítélik meg (31%), hogy a sérelmükre elkövetett bűncselekmények nem elég súlyosak ahhoz, hogy a hatóságok különösebb figyelmet fordítsanak ügyükre (US Bureau of Census 1975: 8-14).

A kevésbé súlyos bűncselekményeket, mint pl. a kisebb kárt okozó betöréseket ritkábban jelentették a rendőrségnek, de a nagyobb károkozások majd minden esetben nyilvánvalóvá váltak a hatóság előtt.

Paradox módon, néhány súlyosabb bűncselekményt, mint a súlyos testi sértést, vagy a nemi erőszakot azért nem jelzik a hatóságoknak, mert gyakori az áldozat és az elkövető közötti személyes kapcsolat, amely nagymértékben befolyásolja a sértetteknek a rendőrség felé történő bejelentési szándékát, a tettes fenyegetése vagy a potenciális megtorlás lehetősége miatt (Hindelang M. J. – Gottfredson R. – Garofalo J. 1978: 35-66).

Hindelang (Hindelang M. J. – Gottfredson R. – Garofalo J. 1981: 35-66) és munkatársai szerint az egyik legnehezebben megoldható probléma az áldozattá válással kapcsolatos felméréseknél a hat hónapos válaszadási határidő.

A válaszadónak nemcsak a bűncselekményre kell emlékeznie e hosszú időintervallumon belül, hanem arra is, hogy a feljelentést egyáltalán megtette-e a hat hónap alatt. A hat hónap olyan kritikus időszak, ami alatt az interjúalany elfelejthet olyan eseményeket, vagy információkat, melyek az áldozattá válásának körülményeire vonatkoznak. Ilyenek az enyhébb megítélésű és gyakrabban előforduló jogsértések. Az aggodalom és a tolerancia hatást gyakorol az sértetteknél a bűncselekmény bekövetkezésének visszaemlékezésére.

Előfordul az is, hogy az idő előrehaladtával az emlékek változnak. A sértett azt tudja, hogy bűncselekmény áldozatává vált, de nem emlékszik, hogy ez pontosan mikor következett be. A pontatlanság másik forrása a nem következetes válaszadások, a válaszadók egy része egyszerűen hazudik, vagy legalábbis burkoltan válaszol. Több oka lehet a félrevezetésnek, így az áldozatot ért kellemetlenség, a szociális helyzet, a bizalmatlanság, az elkövető védelmezése, az érdektelenség és a motiváció hiánya.

A U.S. Department of Justice (U.S. Department of Justice 1976: 19-36) felmérései szerint az egyik fontos probléma a területi lefedettség. A kutatások pontossága függ a megkérdezettek földrajzi és ökológiai eloszlásától. A vizsgálatok kiterjedtsége lehet állami, régiós, megyei, városi, vagy akár vonatkozhat kisebb helyi közösségekre is.

Az áldozatok teljes számát a legtöbb esetben 100 000 lakosból következtetik, abban az esetben, ha az elemzésekre elegendő adat áll a rendelkezésre, ugyanis előfordulnak olyan esetek, amikor egyes földrajzi és ökológiai területeket nem egységesen kezelnek, hanem azok egymástól elkülönülnek. Ezért a felmérések előtt szükség lenne egy átfogó összeírásra, de ez jelentős mértékben megnövelné a költségeket.

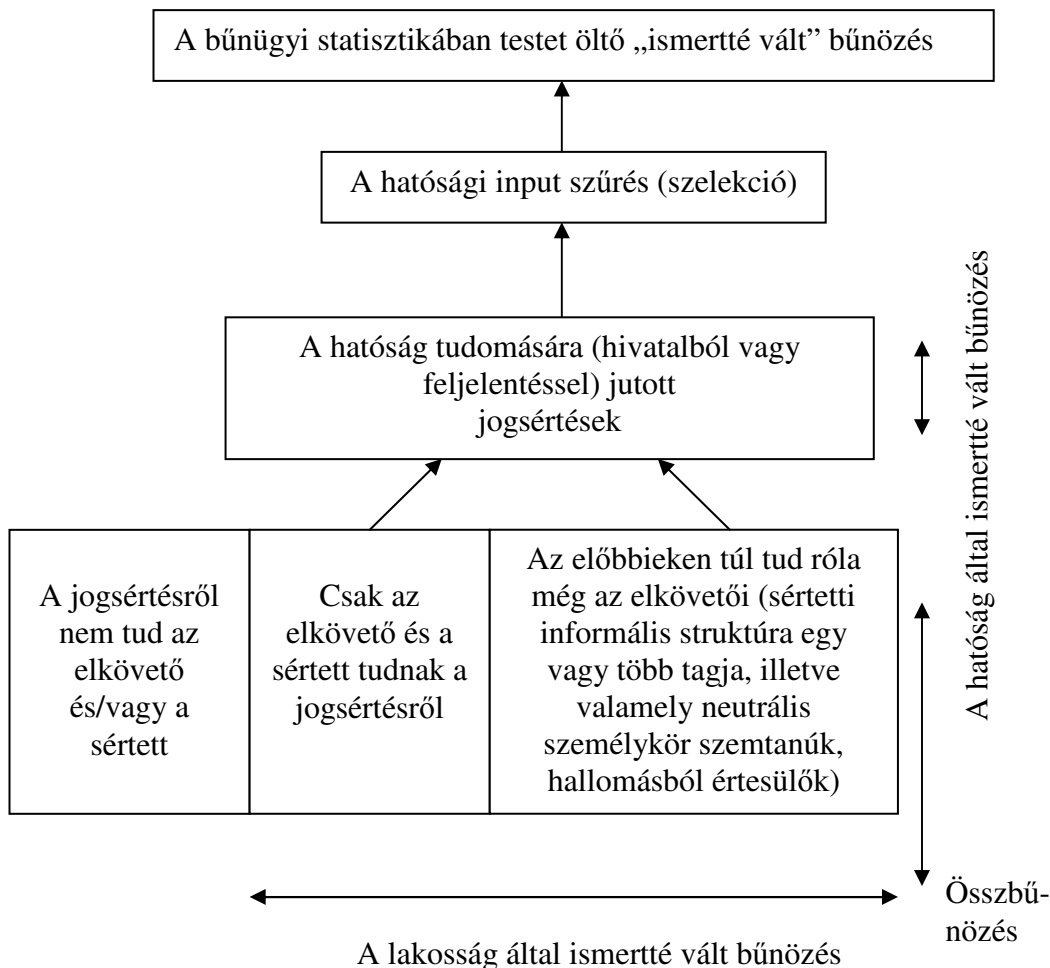
Fienberg (Fienberg E. S. 1980: 33-40) szerint a vizsgálatoknak lehet egy másik pontatlansági faktora, mely az időkeretből adódhat. Az interjúk hat hónapos időtartamra vonatkoznak, mely idő alatt a megkérdezettek a lakhelyükről elköltözhetnek és az új lakhelyükön a korábbi felmérés adatai szintén megjelenhetnek, továbbá a háztartások tagjainak száma is változhat pl. összeköltözés miatt. Ezért szükséges hat hónapon belül egy kontrollszűrés a kettős felmérések elkerülése végett.

A legfontosabb pontatlansági tényező a számolásból ered. A válaszadók körében előfordulhat, hogy valaki több esetben vált bűncselekmény áldozatává, ezért a kérdéscsoportokban szükséges ennek a tényezőnek kiemelése, illetve hangsúlyozása. A legjobb példa erre a betöréses lopások esete, melyek a nagyszámú megjelenésük miatt a válaszokban szinte személytelenül jelennek meg.

A sértettek a bűncselekménnyel kapcsolatos egyes kérdésekre vagy nem tudnak válaszolni, vagy nem pontosan válaszolnak, mert már elfelejtették a bűncselekmény tényszerű bekövetkezését. A U.S. Department of Justice (U.S. Department of Justice 1976: 19-36) elemzése szerint az erőszakos bűncselekmények vonatkozóan - mint pl. súlyos testi sértéskor - előfordulhat, hogy az áldozat nem tudja felidézni, hogy több elkövető közül ki okozta a sérülést.

Sorozat-bűncselekményekben, vagy a rövid időn belüli áldozattá váláskor nehéz a sértetteknek elkülöníteniük az egyes eseménysorokat, legfőképpen akkor, ha az elkövetési módok hasonlóságot mutatnak. A „homályos” visszaemlékezések nyilvánvalóan a felmérések pontatlanságához vezetnek.

51. ábra: Az informális tudatosultság Korinek László által megalkotott sémája
(Forrás: Korinek L. 2003: 1-116.)

Az önértékelés azért fontos, mert jobb képet ad az áldozattá válásról, illetve az elkövető és a sértett kapcsolatáról. Short (Short J. F. 1958: 207-213) és Ivan (Ivan F. 1958: 233-239) kísérte meg a vizsgálati módszerek fejlesztését.

Porterfield (Porterfield A. L. 1946: 686-696) mutatta ki először a látencia okozta statisztikai eltéréseket, melyet összehasonlított a főiskolai hallgatók eredményeivel. A hallgatók a középiskolákban kutattak az áldozattá válással kapcsolatban. Porterfield a vizsgálatok után azt állapította meg, hogy a bűnözés egyenletesebben oszlik meg az amerikai társadalomban, mint ahogy a hivatalos statisztikák sugallják.

Murphy (Murphy F. J. – Shirley M. M. – Witmer H. L. 1946: 686-696) és munkatársai 1946-ban arról számoltak be, hogy a kórházakban a fiatalok által elkövetett szabálysértések a látencia következtében, messze felülmúlták a hivatalos statisztikai adatokat. Wallerstein és Wyle (Wallerstein J. S. – Wyle C. J. 1947: 107-112) a felnőttek körében folytatott kiemelkedő elemzést az önértékeléssel kapcsolatban, mely során megállapították, hogy a jól szituált, „törvénytisztelő” felnőtt állampolgárok több mint 90%-a elismerte, hogy elkövetett az élete során legalább egy bűncselekményt. Ezek a felmérések megerősítik a bűnözési látenciával kapcsolatos későbbi megállapításokat, azaz, hogy a bűncselekmények jelentős hányada sohasem jut a hatóságok tudomására.

Az önértékeléssel foglalkozó kutatók feltételezik, hogy az ilyen formában kitöltött kérdőívek pontosabb képet mutatnak, mint a hatósági statisztikák. Az 1960-as évek bűnözési hulláma arra sarkalta az igazságügyi szerveket, hogy a látencia kutatásoknak nagyobb teret és támogatást biztosítsanak.

Hirschi (Hirschi T. 1969: 369-388) az általa végzett kutatások alapján azt javasolta, hogy a hivatalos bűnügyi statisztikai adatokat ki kell egészíteni a látencia vizsgálatok eredményeivel.

Hindelang (Hindelang M. J. - Gottfredson R. - Garofalo J. 1981: 35-66) és munkatársai szerint az önértékeléses felmérések valószínűsítik a pontosságot és a következetességet, melyek alapja a kérdésfeltevés. A társadalmi tudományos módszerek elősegítik a hitelességet és megbízhatóságot. A kutatások azt feltételezték, hogy a névtelenség hitelesebb képet ad, mint amikor a válaszadó a kérdőívet aláírja. A válaszadások hitelességének és megbízhatóságának ellenőrzésére a hivatalos nyilvántartások adatai szolgálnak.

Nettler (Nettler G. 1978: 41-57) viszont azt vette fel, hogy ha valaki megkérdőjelezi a hivatalos statisztikai adatokat, akkor mi a garancia arra, hogy az önállóan végzett kutatások eredményei megbízhatók. Az önértékeléses felmérések sem pontosak. A pontatlanság okai pl. az áldozat fenyegetettsége az elkövető részéről, illetve a visszaemlékezés torzulása, a pontatlanság, a hatóság félrevezetése, a társadalmi szociális és gazdasági hatások és a referencia időszak.

Az egyedi/egyéni problémák kiegészülnek még a nem megfelelő vagy nem reprezentatív mintából, a nem reprezentatív területen mért viselkedésből, a módszer hitelességéből, megbízhatóságából és hatásából eredő torzító hatásokkal.

A felmérések egyik hiányossága, hogy a pszichometriai⁸⁹ tulajdonságokra nem ad választ. A pszichometria teljesebb képet adhat az önértékelésben, azonban a túl hosszú (hat hónapos) referencia idő nem tükrözi teljes mértékben a valóságot. A legtöbb felmérés arra keresi a választ, hogy a válaszadó elkövetett-e valaha bűncselekményt, azonban a múlt idő visszanyúlhat három évig is, de lehet, hogy csak hat hónap. A hosszabb válaszadási határidő miatt a válaszadó emlékezete romlik, az idő múlásával egyre pontatlanabbá válik.

---

⁸⁹ pszichometria: lelki mérlegelés, lélektan, a lelki folyamatok megismerésére végzett mérések. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/pszichometria>

A kérdésfeltevés általános problémájaként merült fel az elkövetések számának meghatározása. Az interjúalany a gyakran, a néha, a ritkán, vagy a soha választ adja. Nagyon kevés az a válasz, amely az elkövetés számszerűségére utal. A válaszokban a válaszadók egyéni normái jelennek meg, melyek köthetők az ök, vagy a társaik viselkedési normáihoz, ezáltal a nagy mennyiségű információhalmaz értékelésre és összehasonlításra alkalmatlan. További probléma, hogy a felmérések nem egységesek, különbözőségük miatt közös értékelésük lehetetlen.

Egy egységes normarendszer kidolgozása a hiányosságokat kiküszöbölheti. Az első ilyen kezdeményezés a fiatalok bűnözésére és a kábítószer fogyasztására vonatkozott az Egyesült Államokban. A National Institute of Mental Health⁹⁰ 1967-ben kezdeményezte a fiatalok viselkedésének felmérését.

A felmérést 1972-ben megismételték, majd 1976-ban a fiatalok bűnözés megelőzése céljából a kormányzati szervek arra keresték a választ, hogy a 11-17 év közötti fiatalok körében mekkora valószínűséggel és eloszlásban következhet be a bűnözői magatartás. A rendszeres elemzések pontosabban becsülik meg a bűnözői magatartás kialakulásának mértékét.

Hindelang (Hindelang M. J. - Gottfredson R. - Garofalo, J. 1981: 35-66) és munkatársai a reprezentatív felméréseket a hatósági adatokkal hasonlították össze. Véletlenszerűen kiválasztott 14-18 év közötti 1600 fiatalt fajra való tekintet nélkül vizsgáltak. Négyféle módszert alkalmaztak, az anonim és az aláírt kérdőívet, a szemtől-szembe, valamint a vak interjút. A kutatók arra a következtetésre jutottak, hogy az önértékeléses vizsgálatok eredményei jelentős átfedést nem tartalmaznak a hivatalos adatokhoz képest.

Részösszegzés

Véleményem szerint minden országban problémát jelent a látens bűnözés, amely az ország közbiztonsági helyzetének mutatója is. Becslésem szerint a hivatalos bűnügyi statisztika és a látens bűncselekmények közötti átlagos eltérés 30-40% körül mozog, amely azt is jelenti, hogy egyes bűncselekmény típusok között ez az arány magasabb, míg másokban kisebb az eltérés.

Megítélésem szerint a látencia mutatója a bűncselekmény típus súlyosságától is függ, vagyis a rejtve maradt bűncselekmények többsége az enyhébb megítélésű cselekmények körében jelenik meg.

A látencia vizsgálatok a jobb bűnmegelőzési politikát szolgálják. A rejtett bűnözéssel kapcsolatos kutatások a bűnözés szélesebb körű elemzésére irányulnak, melyeket követő értékelések alapján dolgozható ki olyan bűnmegelőzési stratégia, amely pozitív hatást gyakorol az állampolgárok szubjektív biztonságérzetére.

---

⁹⁰ National Institute of Mental Health (Nemzeti Mentális és Egészségügyi Intézet): Az Intézetet 1946-ban hozták létre az Egyesült Államokban azzal a céllal, hogy a mentális betegségek kutatása során kidolgozzák a betegség megelőzését, az egészség helyreállítását, illetve a gyógyítás lehetőségét. National Institute of Mental Health a világ legnagyobb intézete, amely ezt a funkciót látja el. http://en.wikipedia.org/wiki/National_Institute_of_Mental_Health

A hivatalos statisztikai adatok az igazságszolgáltatási szervek mérőszámai, melyek az általuk végzett munka teljesítmény-mutatója. Emellett fontosnak érzem a látencia vizsgálatokat, melyekkel pontosabb képet kapunk egy ország bűnügyi helyzetéről és feltárják a bűnügyi igazságszolgáltatással kapcsolatos statisztikai adatok hiányosságait.

Megítélésem szerint a látencia vizsgálatoknak a jelentősége abban rejlik, hogy a különböző bűncselekmény típusokban a rejtve maradtak feltárása után meghatározható a rendőrség és a lakosság közötti kapcsolatrendszer erősítésének iránya, illetve súlypontja. A rejtve maradt bűnözés emelkedő volumene nyilvánvalóan a bűnözéstől való növekvő félelmet indukál a lakosságban.

Úgy gondolom, hogy manapság a bűnözési látencia fogalma tudatosult a hétköznapi életben, annak kutatásának és ismeretének jelentőségét senki nem vitatja. Mégis hivatalosan nem számolnak vele, hiszen ez nagymértékben rontaná egy ország bűnügyi statisztikáját, amely adott esetben romló közbiztonsági tendenciát mutatna. Ezt nyilvánvalóan egyik kormányon lévő politikai párt sem vállalja fel, különösen a választásokat megelőzően.

Véleményem szerint a kutatások közül az áldozattá válással kapcsolatos vizsgálatok tűnnek a legmegbízhatóbbaknak, melyek mélyinterjúk, szóbeli módszeren alapulnak, azonban a vizsgálatok kérdőívek kitöltésével is megvalósulhatnak. A vizsgálatok egy bizonyos időtartamra vonatkozóan, a lakosság köréből véletlenszerűen kiválasztott személyek körében a bűncselekmények áldozatává válásának tapasztalatait foglalja össze.

Megítélésem szerint a fent említett módszer közvélemény kutatásnak is tekinthető, amely nemcsak a rejtett bűnözésre ad információt, hanem a bűnözés és a rendőrség közötti összefüggésekre is rávilágít. Példaként említhetem meg az olyan kérdéseket, hogy a megkérdezettek mennyire elégedettek a rendőrséggel, annak tevékenységével, különösen tekintettel a bűnmegelőzésre kifejtett munkájával.

Véleményem szerint a látencia vizsgálatok kiterjedhetnek a társadalomban végbemenő demográfiai változásokra és egyes területeinek fejlettségi színvonalára is. A kérdőívnek mindenképpen az objektivitást és a válasz megbízhatóságát kell tükröznie. Nem kielégítő válasz esetén a látencia vizsgálat nem éri el a célját, és a ténylegesen elkövetett bűncselekmények továbbra is rejtve maradnak. Hiszen végső soron annak a megállapítása szükséges, hogy az áldozat miért nem tett feljelentést a sérelmére elkövetett bűncselekménnyel kapcsolatban, mi volt annak az oka, hogy e tényt titokban tartotta.

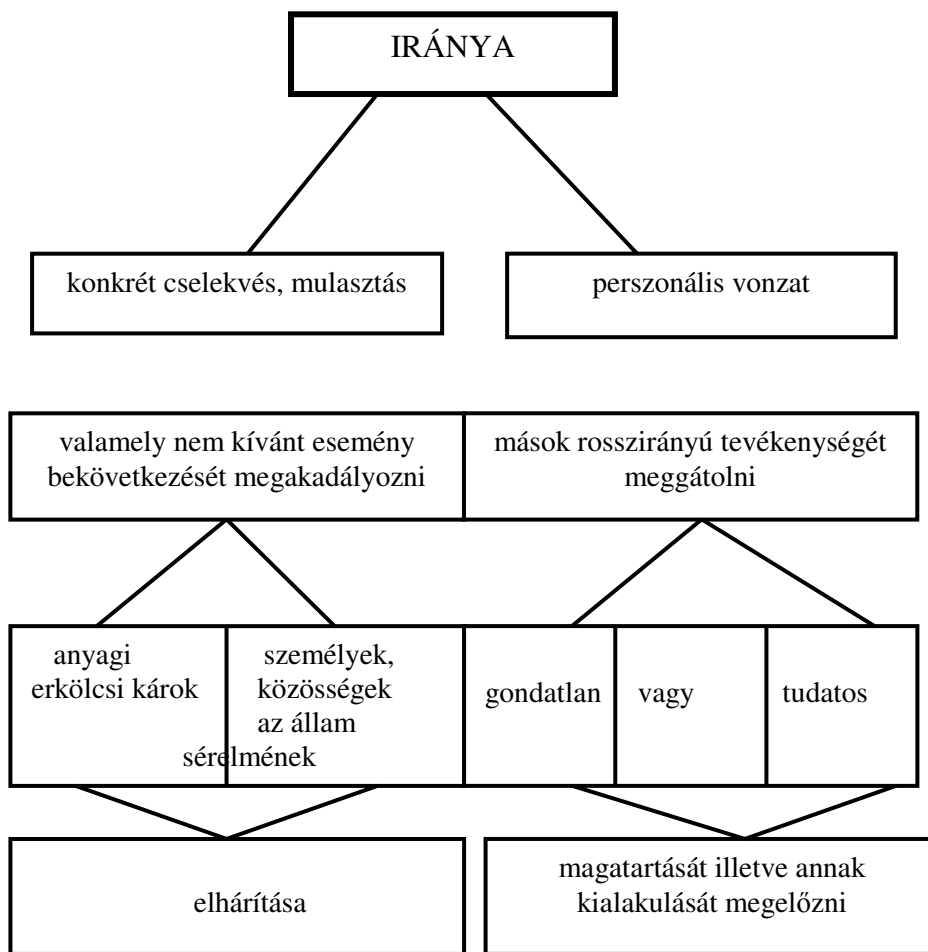
A látencia vizsgálatok alapján arra a következtetésre jutottam, hogy a jelenség okozója komplex, egymással összefüggő tényezőkön és területeken alapul. A vizsgálat rávilágít egy ország társadalmi-gazdasági összefüggéseire, büntető- és a bűnüldözési politikájára, valamint a lakosság körében jelentkező egyéni viselkedési formákra.

7.2. Bűnmegelőzés

A szakirodalom fontosabb megállapításai

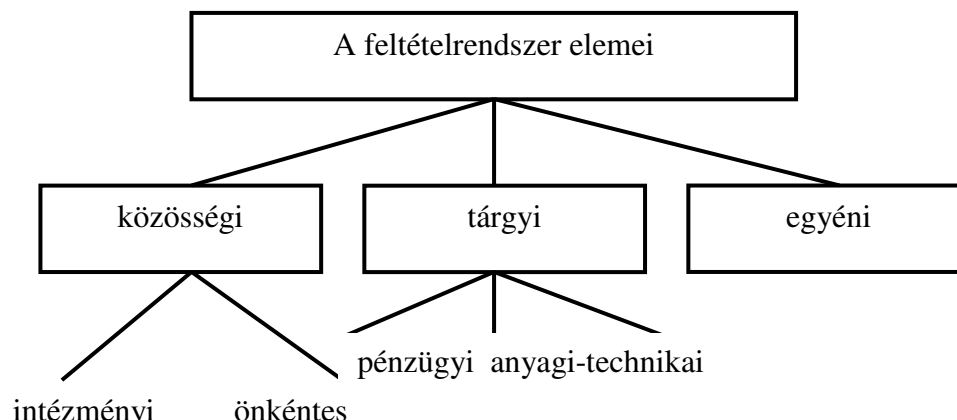
Szigetvári János (Szigetvári J. 2003: 200-203) szerint a bűnmegelőzés fogalma az a tudatos emberi elhárító cselekvés, illetve tevékenység, amely megakadályozza, meggátolja, megszakítja valamely bűncselekmény, szabálysértés bekövetkezését, illetve csökkenti azok elkövetésének kockázatát. Olyan feltételrendszert alakít ki, amely csökkenti a deviáns magatartásokat, a bűnözővé válás kialakulását, vagy amely képes a bűnelkövetőket reszocializálni.

A bűnmegelőzés irányai

52. ábra: A Szigetvári János által megalkotott séma a bűnmegelőzés irányairól
(Szigetvári J. 2003: 200-203)

A bűnmegelőzés feltételrendszere biztosítja a célok megvalósításához szükséges körülmények megteremtését. Összehangolja a résztvevők egységes elveken nyugvó vagy ahhoz igazodó cselekvését, biztosítja a tevékenységek hatékonyságát.

53. ábra: Szigetvári János sémája a bűnmegelőzés feltételrendszeréről
(Szigetvári J. 2003: 200-203)

A bűnmegelőzés legújabb amerikai kutatásaira „amerikai varázslatként” tekintenek a szakemberek. A kutatások a börtönbüntetésekre irányulnak, amely természetesen a bűnözés problémáját is felveti, vagyis az igazságügyi politika újraértékelése szükséges.

Durlauf és Nagin (Durlauf S. N. – Nagin S. N. 2011: 13-54) munkájában arra keresi a választ, hogy az igazságügyi politika átalakításához mely tényezők szükségesek, és ezek megvalósítása milyen kormányzati eszközökkel lehetséges. Durlauf és Nagin felhívja a figyelmet arra, hogy a bűnmegelőzésre szánt jelenlegi források nem elegendők. A jog megfelelő szintű érvényesítését beruházások növelésével, illetve a rendőrségnek szánt költségek csökkentésével lehet elérni. A következtetések alapja az elmúlt évek rendőrségi gyakorlatának eredménye. Végkövetkeztetésük szerint a kiszabott szabadságvesztések helyett hosszabb távon inkább a bűnözés ellenőrzésének eredményeiből alkosson a kormányzat hatékonyabb preventív intézkedéscsomagot.

Bayley (Bayley D. H. 1994: 171-182) vizsgálatai szerint a rendőrség csak kismértékben befolyásolja a bűnözés mértékét és külön kihangsúlyozza, hogy nem tölt be fajsúlyos bűnmegelőzési szerepet. Ez az egyik legkritikusabb megállapítása a modern kutatásoknak, mellyel a szakértők és a rendőrség is tisztában van, azonban a társadalom nagy részének erről nincs tudomása. A rendőrség, illetve a kormányzati politika azt sugallja, hogy a bűnözés elleni legjobb védekezés a rendőri munka, ez lehet a leghatékonyabb visszatartó erő a bűnözők számára, azonban ez nem más, mint csak egy mítosz.

Gottfredson és Hirschi (Gottfredson R. – Hirschi T. 1990: 25-46), valamint Bayley megállapításai megegyeznek, vagyis a rendőrség nem fejt ki olyan munkát, amely hatékony lehetne a bűnözés visszaszorítására. Vélekedésük szerint nincs arra egyértelmű bizonyíték, hogy a kritikus helyek rendőri jelenlétének emelése, vagy az ott elhelyezett technikai berendezések a bűnözési rátát kedvezőbben befolyásolnák.

Durlauf és Nagin (Durlauf S. N. – Nagin S. N. 2011: 13-54) felteszi a kérdést, ha az illetékesek ismerik a problémakört, akkor javítottak-e a helyzeten, vagy megkísérelte-e a rendőrség a korábbi gyakorlatát megváltoztatni?

Mastrofski (Mastrofski S. 1999: 244-264) kifejti, hogy az elkövetők beazonosításához nagy segítséget nyújthatnak maguk a sértettek, de a közösség tagjai is, akik szemtanúi voltak a cselekményeknek.

Weisburd (Weisburd D. 2008: 2-16) úgy látja, hogy a rendőri munkában paradigmaváltás szükséges, mely értelmében ne csak a bűncselekményekre, hanem a szabálysértésekre is összpontosítsanak, mivel a szabálysértésekből alakulhatnak ki a bűncselekmények, azaz a bűnözői életforma, ezért elsősorban azokat kell visszaszorítani. E tárgykörben a helyi rendőri szervek tudnak nagyobb szerepet vállalni, amely növeli a közbiztonságot, miközben csökken az elítéltekre szánt humán és pénzügyi költség.

Durlauf és Nagin (Durlauf S. N. – Nagin S. N. 2011: 13-54) véleménye szerint a bűnözés hallatán általában mindenki az elkövetőkre gondol. A bűnözés problematikája ebben az értelemben az emberekről szól, ezért nagy kérdés, hogy miért csak önmagában a bűncselekmény kerül a látómezőbe.

De vajon mi oka annak, hogy emberek bűncselekményeket követnek el és mit tehet a társadalom azért, hogy a hétköznapi értelemben vett emberek ne váljanak bűnözővé? Hogyan kell fellépni a bűnözők ellen pl. egy utcai támadás során, illetve milyen szankcióval kell büntetni azokat, akik bűncselekményeket követnek el? Ezek azok a kérdések, melyek a legjobban foglalkoztatják a tudósokat és a rendőröket egyaránt.

Az 1980-as években az alábbi személyek kiemelkedő kutatásokat folytattak a bűncselekmények és a helyszínek közötti összefüggések vizsgálata terén:

- Brantingham és Brantingham (Brantingham P. L. - Brantingham P. J. 1999: 7-26),
- Crow (Crow W. J. – Wayman J. – Bull J. L. 1975: 80-84),
- Pierce (Pierce G. L. – Spaar S. – LeBaron R. B. 1986: 630-637),
- Sherman (Sherman L. – Gartin P. R. – Buerger M. E. 1989: 27-56),
- Weisburd (Weisburd D. Maher L. – Sherman L. 1992: 146-173), 2000, 2004, 2009),
- (Weisburd D. – Mazerolle L. G. 2000: 331-349),
- (Weisburd D. – Bushway S. D. – Lum C. – Yang S. M. 2004: 283-321),
- (Weisburd D. – Groff E. R. – Yang S. M. 2009: 113-155).

Az egyik legnagyobb hatást kiváltó vizsgálatokat Sherman (Sherman L. – Gartin P. R. – Buerger M. E. 1989: 27-56) munkatársaival végezte. A rendőrségre befutó sürgősségi hívásokat elemezték, mely során megállapították, hogy a Minnesota állambeli Minneapolis-i rendőrségre befutó hívások 50%-a volt bűncselekménnyel kapcsolatos, azonban ebből csak 3,5%-ra reagált a rendőrség.

Weisburd (Weisburd D. – Bushway S. D. – Lum C. – Yang S. M. 2004: 283-321) munkatársaival 14 évig kutatta Seattle bűnözését, mely során megállapította, hogy a bűncselekmények megközelítőleg 50%-a az utcán történt, melyből mindössze 4,5%-ra reagált a rendőrség. A megállapítások szerint legalább 20%-ban kellett volna a rendőrségnek azonnal megtennie az intézkedéseket.

Nyilvánvaló, hogy a bűncselekmények nem véletlenszerűen az egész városban egyszerre jelentkeztek, hanem egyes területek bűnügyileg fertőzöttebbek, míg mások kevésbé. Az eredmények bizonyos tekintetben meglepetést okoztak a hagyományos kriminológiai kutatók számára, akik azt feltételezték, hogy a bűncselekmények csak kismértékben kapcsolódnak a helyszínekhez. A bűncselekmények és a tetthelyek közötti kapcsolódások természetét számos kutató vizsgálta, pl. Orton és Weick (Orton J. D. – Weick K. E. 1990: 203-223).

Több tanulmányban, pl. Hagan (Hagan J. – Hewitt D. – Alwin F. 1979: 506-527) és munkatársai, Maguire és Katz (Maguire E. R. – Katz C. M. 2002: 503-536), Manning (Manning P. K. 1982: 223-242) és Thomas (Thomas J. 1984: 213-231) szerepel a szoros „kapcsolódás”, vagy a laza „csatolás” kifejezés. A laza „csatolás” olyan helyszínekre vonatkozik, ahol nem érzékelhető a bűncselekmény és a tetthely közötti szoros kötődés, mint pl. a fehérgalléros bűnözés, holott a cselekmény háttére ismert.

Sutherland (Shuterland E. H. 1947: 467-482) felismerte a bűncselekmény és a helyszín közötti kapcsolat fontosságát. Megjegyezte, hogy egy tolvaj akkor lophat gyümölcsöt a piacon legkönnyebben, amikor az árus nincs a közelben, a bankrabló is azokba a pénzintézetekbe tör be, melyek gyengén védettek.

A bűnözés által „nyújtott lehetőségek” széles skálán mozognak, ezért a bűnmegelőzési stratégiákat a helyszínek és környezetük specifikumainak figyelembevételével lehet csak kidolgozni. Több kriminológus, pl. Clarke és Marcus (Clarke V. – Marcus Felson 1993: 1-14), valamint Trasler (Trasler G. 1993: 305-322) azt vallja, hogy a szituációs tényezők csekély szerepet játszanak az elkövetésben és azok visszaszorítását csak a büntető jogszabályokkal lehet elérni. Az eredmények a bűncselekmények helyszíneire koncentráltak, ami azt jelentette, hogy az elkövetések és a helyszínek szorosan összefüggnek egymással. A bűnözés nem csak egy-egy helyen koncentráliódik, de ott stabilizálódik is, ami egyértelműsíti a kapcsolatot a bűncselekmény és a tetthely között.

Spelman (Spelman W. 1995: 165-184) a bostoni bűncselekmények helyszíneinek vizsgálata után felhívta a város vezetőit arra, hogy a területfejlesztéskor a tervezők súlyozottan vegyék figyelembe az iskolákat, a lakásépítéseket, a metró állomásokat, valamint a parkokat és a játszótereket. Spelman vizsgálatai szerint az általa megjelölt helyeken a bűnözés nagymértékben stabilizálódott. Taylor (Taylor R. B. 2001: 1-12) beszámolója is alátámasztja Spelman megállapításait. Taylor a Baltimore-i Marylandben 90 lakótelepi háztömböt és annak környékét vizsgálta meg 1981-1994 között, ahol valóban a bűnügyi fertőzöttség magasabb szintet mutatott, mint a város más területein.

A bűnözés tetthelyeinek koncentrációja és a stabilitása miatt a bűnözés csak nagy erőfeszítések árán csökkenthető. Reppeto (Reppeto T. 1976: 166-177) azt állítja, hogy a bűnözési gócpontok adják az alapját a helyi bűnmegelőzés kidolgozásának. Braga (Braga A. A. 2007: 145-168) ugyanakkor azt állapította meg, hogy a célzott helyen történő beavatkozás önmagában még nem okozza a bűnözés térbeli, azonnali és jelentős elmozdulását.

Weisburd (Weisburd D. – Groff E. R. – Yang S. M. 2009: 113-155) munkatársaival a fiatalkorúak viselkedését, illetve bűnözését vizsgálta és megállapította, hogy az általuk elkövetett cselekményeket jobbra az utcán, vagy a nagyobb bevásárlóközpontokban követik el, és ezek bekövetkezését csak korlátozottan lehet befolyásolni, a helyszínek és környezetük változatlanlansága miatt.

Bernasco és Block (Bernasco W. – Block R. 2009: 93-130) elemzéseiben hangsúlyozza, hogy a fiatalkorú bűnözés egyes helyeken azért válik stabillá, mert az otthonaikhoz közel követik el a bűncselekményeket, így nem valószínű, hogy valaki közülük egy távolabbi nagyáruházat válasszon ki az elkövetés célpontjául. Weisburd (Weisburd D. – Groff E. R. – Yang S. M. 2009: 113-155) és munkatársai szerint a bűncselekmények nagyszámú potenciális áldozatai is változatlanok egyes helyeken, ezáltal nehéz az áldozatok védelmét a megfelelő szinten megvalósítani.

A Durlauf és Nagin (Durlauf S. N. – Nagin D. S. 2011: 13-54) cikkében kiemeli, hogy a bűnmegelőzés egyik fontos eleme, hogy a bűnügyileg fertőzött helyeken növelik a rendőri jelenlétet. Durlauf és Nagin azonban annak is hangot ad, hogy a rendőrség nem fordít kellő figyelmet arra, hogyan lehetne növelni a letartóztatások számát.

Goldstein szerint a rendőrségnek a büntetőeljárások számát kellene csökkentenie azzal, hogy a bűncselekmények kialakulásának lehetőségét csökkentik.

A rendőri munka túlságosan eltolódott a bűnüldözés irányába, ami nem új megállapítás. Goldstein több mint 30 éve kísérletet tett a rendőri munka paradigmaváltására, azonban továbbra is a bűnüldözés során végrehajtott letartóztatások maradtak a rendőrség elsődleges eszközei.

Braga és Weisburd (Braga A. A. – Weisburd D. 2006: 77-95) felteszi azt a kérdést: Miért kellene meglepődni a múlt és a jelenlegi rendőri munka folyamatán? A rendőrségi kultúrában mindig elsődleges cél volt a tettesek elfogása és letartóztatása.

Weisburd (Weisburd D.- Groff E. R. - Yang, S. M. 2009: 113-155) szerint a rendőrségnek helyi szinten lehetősége van arra, hogy a paradigmaváltást végrehajthassa, ami azt jelenti, a bűnözés helyett inkább a bűnmegelőzésre helyezték a hangsúlyt. A sikert abban az összefüggésben lehet mérni, hogy letartóztatások milyen mértékben csökkentek, illetve a bűnügyileg fertőzött helyek mennyire váltak biztonságosabbá. A rendőrségen kívül a közösség tagjainak kollektív fellépése teheti még hatékonyabbá a bűnmegelőzést az interakció útján.

Sampson (Sampson R. J. 2004: 106-113) és Sampson, Raudenbush, valamint Earls (Sampson R. J. – Raudenbush S. W. – Earls F. 1997: 918-924) közösségi kutatásai megállapították, hogy a közösség kollektív szerepe a bűnmegelőzésben elengedhetetlen, mellyel a bűncselekmények száma jelentős mértékben csökkenthető, ezért a rendőrségnek a bűnözőkre gyakorolt visszatartó szerepvállalása háttérbe szorul.

A fiataikorú bűnözés háttérét több kutató, Cohen és Felson (Cohen L. - Felson M. 1979: 922-925), Felson (Felson M.1994: 53-65), Osgood, Wilson, O'Malley, Bachman és Johnston (Osgood D. W. – Wilson J. K. – O'Malley P. M. 1996: 635-655) a rutin tevékenység alapján vizsgálta és arra a következtetésre jutottak, hogy a legtöbb bűncselekményt a fiatalok az utcákon, az iskolák környékén, az ifjúsági központokban, az üzletekben és bevásárlóközpontokban követik el.

Roncek és Bell (Roncek D. W. – Bell R. 1981: 35-47), Roncek és Maier (Roncek D. W. – Maier P. A. 1991: 725-753) megállapította, hogy ott növekszik meg a fiataikorú bűnözés, ahol a fiatal lakosok száma is magasabb. Nem meglepő az a megállapítás sem, hogy a bárók, a klubok és a vendéglők inkább a felnőtt bűnözők célpontjai, ezeken a helyeken csak elvétve fordulnak elő fiataikorúak által elkövetett bűncselekmények.

Rosenbaum (Rosenbaum D. 2006: 245-263) a városi fiataikorú bűnözés kutatásai során arra a következtetésre jutott, hogy az összes bűncselekmény közül az utcai elkövetések kis számú utcára koncentrálódnak. Az utcai szegmensek kijelölik a bűnmegelőzés területét és alkalmazásának lehetőségeit. A rendőrség fokozott jelenléte a bűncselekményekkel „telített” utcákon indokolt, amely egyetlen lehetőség a fiatalok ellenőrzésére és a bűnözéstől való visszatartására. A fiatalok kisebb súlyú cselekményeik miatti megbélyegzése, címkézése hosszabb távon negatív következményekkel járhat. A fiataikorú bűnözés kialakulása a felügyeleti módszerek megváltoztatásával is befolyásolható.

Osgood (Osgood D. W. – Wilson J. K. – O'Malley P. M. – Bachmann J. G. – Johnston L. D. 1996: 635-655) munkatársaival megállapította, hogy a társak egymásra hatása a fiataikorú bűnözés egyik kiváltó oka, különösen azokban a lakóövezetekben, ahol a fiatalok ellenőrzése csak kismértékben valósul meg, illetve ahol nem szocializálódtak.

Eck és Wartell (Eck E. – Wartell J. 1998: 17-62) vélekedése szerint a szülőkön kívül a tanárok, vagy a szociális munkások azok, akik arra ösztönözhetik a fiatalokat, hogy a társadalom normakövetőivé váljanak. A módszer lényege, hogy a rutinszerű tevékenységekre terelődjön a hangsúly, és nem csak arra, hogy milyen mértékben és módon lehet az elkövetőket „elrettenteni” cselekményeiktől. Eck és Wartell felveti, hogy a Rendőrség lehet egyes esetekben a bűnmegelőzés gátja.

P. Nagy Ferenc (P. Nagy F. 2004: 159-168) szerint a mindennapokba egyre jobban beépülnek a különböző számítástechnikai rendszerek, illetve a rendszerek gyorsasága adta lehetőségek. A jelen pillanatban adott technikai lehetőségek néhány évvel ezelőtt még sok esetben tudományos fantasztikumnak tündek.

A modern technikai eszközök megjelenése és elterjedése kvalifikáltabb szakembereket is kíván. A fejlődéssel egy időben a bűnözői körben is egyre több „szakember” jelenik meg.

Az informatikai visszaélések kapcsán az is tapasztalható, hogy a számítástechnikai rendszerek, hálózatok rendkívül sérülékenyek. A bűnözői csoportok érdeklődési körébe az elektronikus úton történő pénzáttalási rendszerek, valamint azon adatok megszerzése áll, amelyek közvetlenül „pénzzé” tehetők, vagy más előny megszerzésével kecsegtetnek.

Az ismeretek megszerzésén túl olyan információk megismerése lehet a cél, amelyeket kizárólagosan a „megtámadni” kívánt számítástechnikai rendszerben dolgozó, megfelelő jogosultsággal rendelkező személy tudhat, illetve ismerhet. A technikai védelmi problémákat sok esetben nem egyszerű megoldani, de ezzel együtt arról sem szabad megfeledkezni, hogy bárki lehet „esendő”. A bűnüldöző szervek egyre nagyobb mennyiségű információtömegekkel találkoznak, amelyek áttekintéséhez, a releváns információk kiszűréséhez és az adat rögzítéséhez, kezeléséhez eddig nem használt programokra lesz szükség. A nemzetközi bűnözői kapcsolatok kiszélesednek, és a számítástechnikai rendszereket érintő bűnözés globálissá válik. Az egyesülő Európa pozitív fejlődési folyamatainak melléktermékeként megjelenhet az egységesülő európai bűnözés (P. Nagy F. 2004: 159-168).

A számítógépek óriási ütemben terjednek el a háztartásokban, ami azt is jelenti, hogy az emberek egyre több időt töltenek a számítógépük előtt otthonaikban. A gyakori otthonlét lakásfelügyeletet is jelenthet, amely egyrészt az ingatlanbetörésekre, illetve az utcai elkövetésekre is fékező hatást gyakorol. (Felson M. – Boba R. 2010: 131-203).

Jacobs (Jacobs J. 1961: 133-158) azt állítja, ahol a közösségi interakció magas szintű, kevesebb bűncselekményt követnek el azáltal, hogy a gondoskodást és az odafigyelést egymásra is kiterjesztik. Jacobs az 1950-60 közötti bűnözés emelkedését a rossz lakhatási körülményekkel, illetve a szomszédok érdektelenségével magyarázta.

Abban az időben kezdett a televíziózás előretörni, mely kapcsán többen felismerték, hogy a televízió aktív szerepet játszhat a bűnmegelőzésben. A programszerkesztők a különböző műsorokba ültettek be bűnmegelőzési témákat, mellyel a lakosság figyelmét kívánták felhívni arra, hogy értékeikre, illetve a maguk biztonságára fokozottan ügyeljenek.

Az 1990-es évek kommunikációs forradalma új lendületet adott a bűnmegelőzéssel foglalkozó szakemberek számára. Landreth és Rheingold (Landreth R. – Rheingold H. 1985: 60-73) Clough és Mungo (Clough B. – Mungo P. 1992: 207-215), Meyer (Mayer G. R. 1989: 567-568), Mann és Sutton (Mann D. – Sutton M. 1998: 201-229), Wall (Wall D. S. 2009: 20-46) úttörő munkát folytattak a kiberbűnözés vizsgálatában, illetve Fischer (Fischer P. – Geitemeyer T. – Kastenmüller A. – Vogrincic C. – Sauer A. 2011: 367-390) munkatársaival a hi-technek az egyénre és társadalomra gyakorolt pszichológiai hatását elemezte.

A kommunikációs forradalom már a XIX. században a távíró és a telefon feltalálásával vitathatatlanul megkezdődött, majd a rádiózás és televíziózás mindezeket megerősítette. Az 1990-es évek informatikai fejlesztései (a World Wide Web⁹¹) új utat nyitottak a kommunikációban, amely az egész világot behálózza. A mobiltelefonok is egyre népszerűbbek, melyek jogtalan eltulajdonítása növekvő tendenciát mutat a megjelenésük óta. (Sutton M. - Hodgkinson S. – Levi M. 2008: 124-133), valamint (Farrell G. – Tilley N. – Tselone A. – Mailley J. 2010: 24-41).

A bűnözési prognosztika akkor mutatja meg a helyes jövőképet, ha figyelembe veszi az országokban és a világon végbemenő változásokat. Deutsch (Deutsch D. 2011: 81-102) rámutat arra, hogy a múltra vonatkozó következtetések megalapozhatják a bűnözés jövőképét, azonban csak a múltra támaszkodni helytelen, mivel a múltban lejátszódott folyamatok önmagukban a jövőre nem adnak tényleges magyarázatot. Az összehasonlító elemzésekben hosszú és időigényes kutatások révén lehet megtalálni a jövő kérdéseire a helyes válaszokat. A progresszív kutatások azokra a változásokra helyezik a hangsúlyt, amelyek meghatározhatják a bűnözés jövőképét társadalmi, de akár nemzetközi szinten is. Ezért fontos, hogy az elemzések ne csak kizárólag a múltbeli eseményeket dolgozzák fel, hanem vegyék figyelembe a jelen történéseit is.

Becslések szerint naponta több mint egymillió ember válik a számítástechnikai bűnözés áldozatává világszerte. Az okozott költségek globálisan elérhetik a 388 milliárd dollárt. Az Európai Bizottság javasolta egy központ létrehozását, amely az európai polgárok és vállalkozások védekezését segítené.

Az új európai számítástechnikai bűnözés elleni küzdelem központját az Európai Rendőrségi Hivatalon (Europol) belül hozták létre Hágában (Hollandia). Ez a kapcsolattartó pont a számítástechnikai bűnözés elleni küzdelemre és a szervezett bűnözői csoportok által elkövetett illegális online tevékenységekre összpontosul, különösen azokra, amelyek nagy nyereséget hoznak a bűnözők számára, mint például a hitelkártyákkal és banki adatokkal kapcsolatos internetes csalás⁹².

Az uniós szakértők azon is dolgoznak, hogy megelőzzék az elektronikus banki szolgáltatásokkal és online foglalatásokkal kapcsolatos tevékenységek elleni bűncselekményeket, így erősítve az e-fogyasztók bizalmát. A számítástechnikai bűnözés elleni küzdelem európai központja figyelmét a közösségi oldalak profiljának az e-bűnözés beszivárgása elleni védelmére fogja összpontosítani, valamint segíteni fogja az internetes személyazonosság-lopás elleni küzdelmet. 10-ből 7 fiatal ma harmincéves kora előtt identitáslopás áldozatává válik.

---

⁹¹ world wide web: (www) A böngészőprogramhoz megérkező weblap tulajdonképpen egy egyszerű szöveges fájl, amely a World Wide Web-dokumentumok nyelvének, a HTML nyelvnek az elemeit tartalmazza. http://www.mimi.hu/informatika/world_wide_web.html

⁹² Internetes bűnözés- Naponta legalább egyillió áldozat, http://www.piacessprofit.hu/infokom/it_biztonsag/naponta_legalabb_egymillio_aldozat/, megnyitva: 2012. 09. 23.

Azokra a bűncselekményekre is összpontosít, amelyek súlyos kárt okoznak áldozatainknak, mint a gyermekek online szexuális kizsákmányolása, valamint a számítógépes támadások, amelyek az unión belüli kritikus infrastruktúrákat és információs rendszereket érintik.⁹³

Európaiak milliói használják az internetet online banki ügyintézésre, internetes vásárlásra, valamint szabadságuk megtervezésére vagy családtagjaikkal és barátaikkal az internetes közösségi hálózatokon keresztül való kapcsolattartásra. A mindennapi tevékenységeinknek egyre nagyobb része folyik az interneten keresztül. A változással a szervezett bűnözés is lépést tart, és ezek a bűncselekmények mindenkit érintenek.⁹⁴

Az Europolon belüli számítástechnikai bűnözés elleni küzdelem európai központja az együttműködés fontos csomópontja a szabad, nyitott és biztonságos internet védelmében. 2011-ig az európai háztartások közel háromnegyedének (73%) volt otthoni internetes hozzáférése és 2010-ben az uniós polgárok egyharmada (36%) vette igénybe az internetes banki szolgáltatásokat. Az európai fiatalok nyolcvan százaléka az internetes közösségi hálózatokon tartja a kapcsolatot egymással és hozzávetőlegesen nyolcezer milliárd dollár cserél gazdát minden évben az elektronikus kereskedelemben világszerte. Ennek következtében a számítástechnikai bűnözés fellendülőben van és a számítástechnikai bűnözők nyereséges piacot hoztak létre illegális tevékenységeik körül, ahol a hitelkártyaadatokat kártyánként mindössze 1 euróért adják-veszik a szervezett bűnözői csoportok egymás között, egy hamisított hitelkártya körülbelül 140 euróba, míg a banki személyes adatok mindössze 60 euróba kerülnek.⁹⁵

A számítástechnikai bűnözés a közösségi médiát is célpontnak tekinti: mintegy 600 000 Facebook fiókot blokkolnak mindennap különböző típusú hackertámadások miatt, és több mint 6 700 000 különféle bot-fertőzött számítógépet találtak 2009-ben. Több mint 286 millió egyedi rosszindulatú program létezik világszerte, a 2009-es adatok szerint a károkozók száma 240 millió volt. Az európai központ feladata, hogy figyelmeztesse az uniós tagállamokat a komolyabb várható veszélyekre, és felhívja figyelmüket online védelmi rendszereik hiányosságaira. Azonosítja a számítástechnikai bűnözés szervezett hálózatait és a virtuális tér prominens elkövetőit. Operatív támogatást nyújt konkrét nyomozások során, legyen az igazságügyi segítségnyújtás vagy a számítástechnikai bűnözés elleni küzdelemmel foglalkozó közös nyomozócsoportok felállításában való segítségnyújtás.⁹⁶

Feladatának elvégzése, valamint a tagállamokban a számítástechnikai bűncselekmények ügyeiben nyomozók, az ügyészek és a bírák megfelelőbb támogatása érdekében, a központ összefogja a nyílt forrásokból, a magánvállalkozásoktól, a rendőrségtől és a kutatói közösségtől kapott információkat. Az új központ tudásbázisként is szolgál a nemzeti rendőrségek számára a tagállamokban.

---

⁹³ Internetes bűnözés- Naponta legalább egyillió áldozat i. m.

⁹⁴ Internetes bűnözés- Naponta legalább egymillió áldozat i. m.

⁹⁵ Internetes bűnözés- Naponta legalább egymillió áldozat i. m.

⁹⁶ Internetes bűnözés- Naponta legalább egymillió áldozat i. m.

Összehangolja az európai számítástechnikai bűncselekményekkel kapcsolatos szakértelemre és képzésekre vonatkozó erőfeszítéseket. A központ képes a számítástechnikai bűncselekmények ügyeiben nyomozók, az ügyészek és a bírák, valamint a magánszektor megkereséseire válaszolni konkrét műszaki és kriminalisztikai kérdésekben. A központ platformként szolgál az európai számítástechnikai bűncselekmények ügyeiben nyomozók számára, ahol egységes hangon szólalhatnak meg az IT-iparral, egyéb vállalkozásokkal a magánszférában, a kutatói közösséggel, a felhasználók egyesületeivel és civil társadalmi szervezetekkel.

A központ célja, hogy a szélesebb nemzetközi partnerségek és kezdeményezések számára természetes partner legyen a számítástechnikai bűnözés területén.⁹⁷

Általánosan megállapítható, hogy a nemzetek nem fordítanak a bűnmegelőzésre elegendő forrásokat, ezért a kutatók többnyire maguk próbálnak felállítani teóriákat támaszkodva a korábbi vizsgálatok tapasztalataira. Talán ennek is tulajdonítható, hogy nem adható világos kép a bűnözés jövőjéről, ezért a tendenciák egyértelműen nem jósolhatók meg.

Felson (Felson M. 2006: 323-350) a bűn természet vizsgálta, mely alapján azt állapította meg, hogy emberek normakövető viselkedése kivált egy önszabályozó mechanizmust, amely hatást gyakorol társadalmi és a gazdasági szereplőkre egyaránt.

A Gaia elmélet megalkotója Lovelock (Lovelock J. 2000: 213-216) a NASA megbízásából a Marson a lehetséges életet tanulmányozta. Lovelock definíciója szerint a Gaia: A föld bioszféráját, atmoszféráját, vizeit és földjeit magába foglaló komplex egység; kibernetikai rendszer, mely maga képes a földi élethez szükséges optimális fizikai és kémiai környezetet kialakítani, illetve fenntartani. Egy képzelte világot modellezett, melyben két "lény" él és alkot egyensúlyt. Az egyik egy sötét színű növény (százszorszép), a másik egy világosabb. Előbbi jól tűri a hideget és elnyeli a napfényt, míg a másik meleg tűrő és visszaveri a sugarakat az ürbe. Az elmélet lényege, hogy a hideg környezetben a sötét virág begyűjti a meleget és kialakítja az ideális hőfokot, míg a melegedéssel a világos veszi át a szerepet és hűti a környezetet szintén az ideálisra. Addig, amíg ez a két organizmus egymással egyensúlyban él, a környezetük ideális mindkettő számára, de ha bármelyik eltűnik, lényegében a teljes szervezet, a Föld vagy a Gaia elpusztul. Az elmélet az élő és nem élő organizmusok kényes és egymásra ható, ideális életfeltételekre törekvő egységét mutatja be. A Gaia elmélet nagy hatással volt a kutatókra, mely új megvilágításba helyezte a földi egyensúlyi állapotot; ez az új szemlélet értelmezhető az élet más területein is (Lovelock J. 2000: 213-216).

Pepper (Pepper J. V. 2008: 31-39) szerint Lovelock teóriája segíti meghatározni az ok-okozati összefüggések komplex rendszerét, magyarázattal szolgálhat a bűnözési ráta változására és elősegíti a bűnözés predikcióját.⁹⁸

---

⁹⁷ Internetes bűnözés- Naponta legalább egyillió áldozat i. m.

⁹⁸ predikció: a már megismert és bizonyított törvényszerűségekből levonható következtetéseken alapuló előrejelzés, jóslat. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/predikci%C3%B3>

A bűnözés volumenének előrejelzése akkor vágyálom, ha a kutatások az újonnan belépő változásokat - pl. a gazdasági szférában - nem veszik figyelembe, de ha a vizsgálatok a bűnözést befolyásoló összes körülményre kiterjednek, akkor a prognosztika is megbízhatóvá válik.

Részösszegzés

Véleményem szerint, ha az a cél, hogy a rendőrség fokozza jelenlétét a problémás övezetekben, akkor természetesen a bűnmegelőző szerepük nem csökken. A lokális szintű rendfenntartás feladatát elsődlegesen a rendőrség tudja betölteni. A rendőrség is érdekelt abban, hogy olyan módszerek kerüljenek bevezetésre, melyek segítik és támogatják a bűnmegelőző munkát, esetleg önállóan is funkcionálnak.

A rendőri tapasztalataim azt támasztják alá, hogy a helyi bűnmegelőzési munka a rendőrségre hárul, mivel ők látják el az adott település bűnözésének visszaszorításával, megszakításával és megelőzésével kapcsolatos feladatokat. A bűnmegelőzés nyilvánvalóan a bűnügyileg fertőzött helyekre koncentrálódik. Ha azonban ennek érdekében a rendőri jelenlétet növelik, akkor a tettesek elfogásának esélye nő, de a bűnmegelőzés más módszerei csak szűk területen érvényesülnek.

Megítélésem szerint a bűnüldözés és a letartóztatás önmagában nem oldják meg a bűnözés kialakulását, így a bűnmegelőzésnek csak egy szeletét képezik. A felderítések kedvező alakulása sem okozhatja egyértelműen a bűncselekmények számának csökkenését, különösen ott, ahol masszívan beágyazódott a bűnözés.

Véleményem szerint ezek a körülmények nem jelentik azt, hogy a rendőrséget a bűnmegelőzésből ki kellene vonni, hanem inkább olyan szerepet kell hogy betöltsön, amely a közös társadalmi fellépést koordinálja azokon a kritikus helyeken, ahol a bűncselekmények nagy számban fordulnak elő.

A két évtizedes bűnügyi tapasztalataim szerint, ha a rendőrség egyedül végzi a bűnmegelőzéssel kapcsolatos feladatokat, akkor ez önmagában nem jelent hatékony prevenciót.

Véleményem szerint a legtöbb elemzés a városi bűnözésből származik, hiszen a bűncselekmények nagyobb számban ott jelennek meg. A mai rendőri munka elsősorban a magánszektorra fókuszál, mivel a magánszemélyek vagy az azokból álló közösségek hívják ki elsősorban a rendőrséget, ezért az ő védelmük, vagyon-, és életbiztonságuk az elsődleges szempont.

A tettesek elfogását követően lép be az igazságszolgáltatás intézménye, ami megítélésem szerint nem jelenti azt, hogy a rendőrség figyelmen kívül hagyja azokat a kritikus helyszíneket, ahol bűncselekmény fordult elő, illetve, hogy ne vállalna szerepkört a bűnmegelőzésben, tágabb értelemben a társadalmi problémák megoldásában.

Úgy vélem, hogy a rendőrség alapvető feladata a közrend és a közbiztonság fenntartása, a bűncselekmények felderítése és a bűnözés visszaszorítása.

7.3. A bűnözés jövőképe

A szakirodalom fontosabb eredményei

Jármy Tibor (Jármy T. 2003: 50) szerint a bűnözés jövőképe problematikus és kevésbé kiszámítható még akkor is, ha a gazdasági-társadalmi prognózisok nem jeleznek előre nagy ívű változásokat, pl. rendszerváltást. A hosszú időre visszanyúló bűnözési adatsorokból rövid- és középtávú jövendölések kiolvashatók, ám az egyes igazságszolgáltatási, büntetőpolitikai változások csak óvatosan kitapinthatók. A technológiai forradalom, a migráció, a demográfiai változások, Európa átalakulása, a gazdasági jólét fokozódó hatásai, az urbanizáció és a globalizációs folyamatok valamennyien kihatással lehetnek a honi bűnözésre.

Korinek László (Korinek L. 2003: 62-67) úgy véli, hogy a társadalmi-gazdasági fejlődés dinamikus és bonyolult viszonyai között szükség van olyan tudományos módszerekkel és korszerű eszközökkel készült prognózisokra, amelyek mélyrehatóan elemzik a lényeges társadalmi és gazdasági folyamatok múltbeli fejlődésnek jellegzetességeit, majd ennek alapján megbízható következtetéseket tartalmaznak a jövőbeli fejlődés irányaira, azokra a lehetőségekre, amelyek bekövetkezése a feltárt törvényszerűségek alapján leginkább várható. A prognosztika, mint a jövőkutatás körébe tartozó tevékenység - amely a múltból kielemezhető fejlődési tendenciák, a jelen adottságokra vonatkozó információk, a jövőben valószínűleg érvényesülő tényezők feltárása alapján a jövőfejlődés kvantifikált előrejelzéssel foglalkozik -, a kriminológiában is polgárjogot nyert.

A bűnözés elleni küzdelem sem nélkülözheti a jövőre vonatkozó, tudományos módszerekkel kidolgozott, a társadalomban, a gazdaságban és ezekkel összefüggésben a bűnözésben bekövetkező folyamatokról, a fejlődés irányáról, jellegéről és terjedelméről készített információkat. A törvényszerűségek ismerete nemcsak az aktuális bűnözési helyzet helyes értékeléséhez nélkülözhetetlen, de döntő fontosságú a bűnözés elleni akcióprogram kidolgozásához, tervezéséhez, és megszervezéséhez is. A természettudományok és a társadalomtudományok területén sincs egységes, átfogó jellegű, sokféle jelenségkörre és folyamatra egyaránt alkalmazható prognosztikai metodika. A prognóziskészítés eddigi tapasztalatai arra utalnak, hogy az általános elméleti és módszertani ismeretek alkalmazása mellett előtérbe kerülnek a problémakörönként és feladattípusonként divergens metodikák, amelyek sajátos elméleti felkészültséget és gyakorlati tapasztalatot igényelnek.

A prognosztika tudományának és módszerének kiteljesedése ellenére a kriminál-prognózisok elvi alapját a társadalmi-gazdasági fejlődés és a bűnözés közötti összefüggések vizsgálatára alapozott eljárás képezi. A társadalmi-gazdasági helyzet és a bűnözés múltbeli alakulása közötti összefüggések vizsgálata matematikai-statisztikai módszerek alkalmazásával rutinfeladatot jelent. Azonban ez nem mondható el a társadalmi-gazdasági fejlődés várható alakulása és a jövőbeli bűnözés közötti összefüggés vizsgálatát illetően (Korinek L. 2003: 62-67).

A bizonytalansági tényezők száma több, mivel a társadalmi-gazdasági helyzet várható alakulásában legalább annyi a valószínűség, mint abban, hogy miként fog alakulni a bűnözés azon a társadalmi-gazdasági talajon, amelyre vonatkozólag csak előrejelzéssel rendelkezünk. A bűnözési prognózisokkal szemben van egy olyan igény, hogy ne csak arra adjanak választ, hogy mi várható a jövőben, hanem arra is, hogy ezek milyen feltételek mellett következnek be, továbbá milyen tennivalók és körülmények szükségesek ahhoz, hogy elkerülhetők legyenek. A társadalmi jelenségek bűnözésre gyakorolt hatásának vizsgálata során nem lehet figyelmen kívül hagyni a bűnözés viszonylagos önállóságát sem. A progresszív változások a gazdaságban, a kultúra és a társadalmi élet egyes területein nem közvetlenül hatnak a bűnözésre, és rendszerint hosszabb-rövidebb idő kell ahhoz, hogy az emberek tudatában, személyiségük formálásában jelentkezzenek. Ugyanakkor a bűnözést tápláló maradványelemek is tovább fennmaradnak a társadalmi tudatban. Ez azt jelenti, hogy a társadalmi-gazdasági fejlődés és a bűnözés közötti összefüggés vizsgálata útján kapott eredményt adott esetben korrigálni kell (Korinek L. 2003: 62-67).

Field (Field S. 1990: 91-122) Anglia és Wales bűnözését ökonometriai úton elemezte. Az eredményeket összevetette az európai és az egyesült államokbeli adatokkal, és megállapította, hogy a bűnözés csökkenő tendenciát mutat nemcsak Angliában és Walesben, hanem Európában és az USA-ban is.

Sutton (Sutton M. 2010: 407-427) úgy véli, hogy a bűnözés csökkenésének okai között jelentős szerepet játszik a média, a DVD-technológia, a mobiltelefonok, a videojátékok és nem utolsósorban az internet. Felson és Boba (Felson M. – Boba R. 2010: 131-203) szerint a technológiai fejlődés következtében az emberek szabadidejüket többségét otthon töltik, pl. a számítógépüket használják, így az utcán lévő lehetséges potenciális áldozatok száma csökken. A betöréses lopások is kevésbé fordulnak elő, mivel az otthon tartózkodás kétséget kizáróan az ingatlanfelügyeletet vonja maga után. A számítógép és a kommunikációs technológia használatának robbanásszerű növekedése által az emberek számára a kibertér⁹⁹ megnyílt, ezért a bűnözők is változtattak módszereiken.

Az internetes kommunikáció új lehetőségeket nyújt a fiatalok számára, akik otthonaikból tudnak pl. előállítani magukról pornográf felvételeket, melyeket mások is megtekinthetnek. A világhálón el is adhatják magukat prostituáltként. A szexuális kapcsolatteremtés érdekében tudnak fogadni és küldeni üzeneteket, vagy vásárolhatnak, illetve eladhatnak csempészett árut. Már fiatalon megtanulják, hogyan lehet kárt okozni más számítógépén, hiszen a „beszélgetős” oldalakról rengeteg információ birtokába jutnak (Felson M. – Boba R. 2010: 131-203).

---

⁹⁹ kibertér: (angol: cyberspace) számítógép-rendszerek és -hálózatok által alkotott metaforikus tér, amelyben elektronikus adatok tárolódnak és online adatforgalom, valamint kommunikáció zajlik. A kifejezés a tudományos-fantasztikus irodalomból ment át a köztudatba, ahol olyan virtuális világot is jelent(het), amelyben a megszállott számítógép használók és más lények, például kiborgok élnek. A kibertér szót (kibernetika + tér) William Gibson tudományos-fantasztikus (sci-fi) szerző alkotta meg 1982-ben megjelent "Burning Chrome" című novellájában és 1984-es Neurománc című regényében. Gibsontól származik a *meatspace* (a. m. hús-tér) kifejezés is, amelyet a kibertér ellentétéként használ a fizikai világ jelölésére. <http://hu.wikipedia.org/wiki/Kibert%C3%A9r>

Farrell (Farrel G. – Tilley N. – Tselone A. – Mailley J. 2010: 24-41) munkatársaival egy biztonsági hipotézist állított fel, mely a bűnözés kifejezett csökkenésére nem tesz előrejelzést. Sutton (Sutton M. 2011: 306-309) szerint a múltbeli folyamatok alapján történő jövőkép matematikai valószínűségszámítása pontatlanságot eredményezhet.

Alternatív megoldást jelent Clarke (Clarke R. V. 2005: 39-70) felfedezése, aki a bűnözés lehetőségét kutatta és megállapította, hogy a jogsértések a rendszerek laza kapcsolata révén következnek be. Példaként említhető, hogy a motorkerékpáron a bukósisak kötelezővé tétele a motorlopások csökkenését okozza. A bukósisak használata nélküli motoros a forgalomban könnyen kiszűrhető és szabálysértés miatt közúti ellenőrzés alá vonható, amely jelentős mértékben megnöveli a motorlopás bűncselekmény felderítését is. A bűnözés kialakulásának vizsgálata során megállapítható, hogy az elkövető életében jelentős szerepet játszik a szociális és anyagi helyzete, valamint a kulturális környezete. A demográfia változások magukkal hozzák a szubkultúrák kialakulását, melyek az elkövetői hajlamot felerősítik (Sutherland S. 2007: 192-206). A tettes racionális, illetve irracionális döntések folyamataként követi el a bűncselekményt, amely további jogsértést indukál (Felson M - Boba R. 2010: 131-204).

A bűnözés egyik magyarázata a biztonsági rés, mely lehetőséget nyújt a tettesnek az elkövetésre, illetve számára az a „kihagyhatatlan” alkalom, pl. lopás esetében, amit nem hagy figyelmen kívül. Kétségtelen, hogy ezek a magyarázatok gyenge pillérei a bűnözés jövőbe látásának, és azok a széleskörű ismeretekkel sem lehet egyértelmű következtetéseket levonni, melyeket a múlt hosszú éveit során a kutatók szereztek (Young J. 2004: 13-27).

Farrell (Farrell G. - Tilley N. - Tselone A. - Mailley J. 2010: 24-41) és munkatársainak vizsgálatait azt mutatták, hogy a bűnözésből, illetve annak visszaszorítására irányuló biztonsági kérdéskörből a bűnözést nem lehet előre jelezni. A bűnözés emelkedésekor, illetve csökkenésekor a tendenciákra vonatkozó megállapítások inkább irányított jellegűek és nem tudományos alapon nyugszanak. Különösképpen akkor, ha nem kézzelfogható folyamatok - pl. társadalmi rendszerváltás - zajlanak le. A bűnözés csökkenésekor a kutatók hajlamosak azzal magyarázni a helyzetet, hogy a biztonságpolitika kedvezően alakult és annak a hatásai érezhetők.

Merton (Merton R. K. 1938: 672-682) már a XX. század elején azzal érvelt, hogy a bűnözés mértéke mindig attól függ, hogy az aktuális kormányok mekkora összeget hajlandók fordítani a bűnmegelőzésre.

Pepper (Pepper J. V. 2008: 31-39) azt állítja, hogy bár jelenleg nem lehetséges hosszú távú bűnügyi prognosztika készítése, mégis törekedni kell az előrejelzés egyetemes problémájának megoldására. Az emberiség történetében az ismeretek fejlődése bizonyítja, hogy a problémák megoldhatók. Ennek alapján a bűnözés előrejelzésének kérdései is megválaszolhatók lehetnek, hiszen az eddigi kutatások is ezt a célt szolgálják.

A magyar kutatások a bűnügyi prognosztika területén az 1980-as évek végén erősödtek fel. Külön említést érdemel Diczig Istvánnak (Diczig I. 1988: 63-84) a bűnözés megelőzésének stratégiájában és taktikájában kifejtett munkája. Megítélése szerint a társadalmi-gazdasági fejlődés dinamikus és bonyolult viszonyai között szükség van olyan tudományos módszerekkel és korszerű eszközökkel készült prognózisokra, amelyek mélyrehatóan elemzik a lényeges társadalmi és gazdasági folyamatok múltbeli fejlődésnek jellegzetességeit, majd ennek alapján megbízható következtetéseket tartalmaznak a jövőbeli fejlődés irányaira, azokra a lehetőségekre, amelyek bekövetkezése a feltárt törvényszerűségek alapján leginkább várható.

Diczig István megállapítja, hogy a törvényszerűségek ismerete nemcsak az aktuális bűnözési helyzet helyes értékeléséhez nélkülözhetetlen, de döntő fontosságú a bűnözés elleni akcióprogram kidolgozásához, tervezéséhez, és megszervezéséhez is. A kriminológiai prognózisokra is érvényes az általános jellegű, nemcsak prognosztikai célokra készült matematikai, logikai, rendszerelméleti elvek és eljárások, modellezési technikák stb. egyre bővülő felhasználása. A prognóziskészítés eddigi tapasztalatai arra utalnak, hogy az általános elméleti és módszertani ismeretek alkalmazása mellett előtérbe kerülnek a problémakörönként és feladattípusonként divergens metodikák, amelyek sajátos elméleti felkészültséget és gyakorlati tapasztalatot igényelnek. A prognosztika tudományának és módszerének kiteljesedése ellenére a kriminálprognózisok elvi alapját a társadalmi-gazdasági fejlődés és a bűnözés közötti összefüggések vizsgálatára alapozott eljárás képezi. A társadalmi-gazdasági helyzet és a bűnözés múltbeli alakulása közötti összefüggések vizsgálata matematikai-statisztikai módszerek alkalmazásával rutinfeladatot jelent.

Diczig szerint a társadalmi jelenségek bűnözésre gyakorolt hatásának vizsgálata során nem lehet figyelmen kívül hagyni a bűnözés viszonylagos önállóságát sem. A progresszív változások a gazdaságban, a kultúra és a társadalmi élet egyes területein nem közvetlenül hatnak a bűnözésre, és rendszerint hosszabb-rövidebb idő kell ahhoz, hogy az emberek tudatában, személyiségük formálásában jelentkezzenek. Ugyanakkor a bűnözést tápláló maradványelemek is tovább fennmaradnak a társadalmi tudatban. Ez azt jelenti, hogy a társadalmi-gazdasági fejlődés és a bűnözés közötti összefüggés vizsgálata útján kapott eredményt adott esetben – főleg a matematikai-statisztikai módszerek alkalmazása során – korrigálni kell.

A hazai bűnügyi prognosztika eredményeit tekintve közelít a tudományos megalapozottság irányába, megbízhatósági foka növekszik, de számos megoldatlan problémával küzd. A prognosztika eredményei, ugyanakkor ellentmondásai körébe is sorolható az alkalmazott módszerek sokfélesége.

Az eddig alkalmazott fontosabb bűnügyi prognózisok: a matematikai-statisztikai eljárásokra épülő lineáris, az exponenciális, a parabolikus trendextrapoláció és a korreláció elemzés, a szakértői eljárásokból, az egyéni és kollektív, szóban és írásban adott, visszacsatolással vagy anélkül alkalmazott véleményezés, a modellezési módszerek: az analógiát hasznosító, a kölcsönhatás módszere, a faktoranalízis.

Minden prognózis kritikus pontja az alapját képező adatbázis mennyisége, minősége és kezelhetősége. A társadalmi-gazdasági fejlődés elemzéséhez gazdag információs tömeg áll rendelkezésre. Az egyes területek társadalmi-gazdasági helyzetét bemutató fejlettségmutatók általában objektívek, tükrözik a történeti fejlődést, változást. A bűnözésre vonatkozó adatoknál azonban van egy hézag, a látencia, az ismeretlenül és felderítetlenül maradt bűncselekmények tömege. Mindez bizonytalanságot okoz abban, hogy mekkora valóban a bűnözés nagysága. Ezt a bizonytalanságot az a történeti tény sem csökkenti, hogy látencia a bűnözésben volt, van, és nyilvánvalóan a jövőben is lesz, amivel minden kutatónak számolnia kell. Bár a látens bűnözésre irányuló kutatások adnak bizonyos támpontot az egyes bűncselekményfajták, illetve egyes területek bűnözési helyzetének megítéléséhez, azonban a bűnözési prognózisok leglabilisabb tényezője a látencia marad (Diczig I. 1988: 63-84).

Diczig szerint a jövőkutatás elsőrendű, és egyben a legfontosabb feladata a tervezés tudományos alapjainak erősítése. A jövőkutatásnak feladata az is, hogy azokon a területeken is információkat szolgáltatson a döntésekhez, amelyeket a tervezés, területi sajátosságai miatt, még nem vont be érdeklődési körébe. A prognózis alapját képező adatbázis mennyiségétől, minőségétől és a feldolgozás módjától függ, hogy a jövőt csak megközelítően vagy többé-kevésbé pontosan állapítjuk meg. A bizonytalansági tényező még a megfelelő adatbázis és tudományosan megalapozott módszerek alkalmazása esetén is létezik, éppen ezért nem lehetünk biztosak abban, hogy a jövő pontosan így, nem pedig másként alakul.

A bűnügyi prognózis nem képes teljes egészében a bizonytalanságot is megmutatni. Alapvető feladat ezért, hogy legalább elfogadható megoldásokat nyújtson a bizonytalanság feltételei között, azaz a társadalmi, gazdasági fejlődés és a bűnözés várható alakulása terén adjon támpontot a szükséges intézkedések kidolgozásához. A prognózisok céljával összefüggő bizonytalanság másik oldala a tervezéssel kapcsolatos. A tervezhetőségnek az az első kritériuma, hogy a szóban forgó terület tudatosan irányítható legyen (Diczig I. 1988: 63-84). Mód legyen arra, hogy az adott területre fejlesztési célokat fogalmazzanak meg a célokhoz vezető utak felvázolásával, és rendelkezzenek azokkal az eszközökkel, amelyek az utak végigjárását és a célok elérését biztosítják.

A tervezés alapját képező bűnözés olyan „társadalmi termék”, amelynek mennyisége és minősége előre nem ismert, sőt nagy részének felderítése jelentős erőfeszítéseket is igényel. A felderítés bizonytalanságát a prognózis bizonytalansága tovább növeli.

A bűnügyi előrejelzésekben jelentkező bizonytalanságok a prognózisok tudományos alapjának erősítésével csökkenthetők. Ennek az a jellemezője, hogy a törvények megismerésén és az azok feltárására vonatkozó matematikai, szakértői és logikai módszereken alapul (Diczig I. 1988: 63-84). Így lehet ellenőrizni, kijavítani, bizonyos esetekben megcáfolni, pontosabbá tenni vagy továbbfejleszteni az előrejelző következtetéseket. A bűnözés teljesen pontos és mindent átfogó prognosztizálásáról azonban nem beszélhetünk. Az előrejelzések mindig olyan megállapítások, amelyekről csak a valószínűség bizonyos fokánál lehet azt mondani, hogy igazak.

A bűnügyi prognózisok módszertani szempontból az alábbi fő csoportba sorolhatók:

- a prognózis alapját képező adatbázis jellege, illetve az, hogy milyen statisztikai alapsokaságból indul ki,
- a feldolgozáshoz használt módszerek fajtái.

A demográfiai adatokra és módszerekre épülő kriminalitási prognózis szempontjából a legegzaktabb módszernek a kriminalitási arányszámok, illetve valószínűségek kiegyenlítésén alapuló módszer tekinthető, amely a demográfiában használt táblákkal szoros rokonságot mutató kriminalitási tábla alapján szolgáltat a bűnözés előrebecslésében korévenkénti paramétereket. Ez a kriminalitási táblára épülő bűnözési prognózis. A módszer lényege abban van, hogy a teoretikus kriminalitási valószínűségeket megszorozva az azonos korú népesség számával, megkapjuk a terheltek becsült számát a vizsgált naptári évre. A becsült értékek korévek szerint is, bűncselekmények szerint is összegeezhetők, és így az ismertté vált bűnözés teljes volumene becsülhető (Diczig I. 1988: 63-84).

A másik módszer a bűnözésre és a bűnelkövetésre vonatkozó adatokon kívül mindazon jelenségekre vonatkozó statisztikai adatokra épül, amelyek a bűnözéssel összefüggésben áll. A módszer legjellemzőbb sajátossága, hogy a társadalmi-gazdasági fejlődés jelenségei és az egyes elkövetői kategóriák vagy bűncselekményfajták közötti okozati összefüggést vizsgálja a korreláció-számítás eszközeivel (Diczig I. 1988: 63-84).

Az egymással összefüggésben álló gazdasági és kriminalitási, társadalmi és kriminalitási jelenségek kapcsolatának jellege és mértéke a regresszió számítás segítségével meghatározható. Több különböző, közvetlenül nem mérhető társadalmi jelenség együttes hatása a bűnözésre a faktoranalízis módszerével mérhető. A faktoranalízis módot nyújt arra is, hogy az egyes változók szerepét meg tudjuk határozni a gazdasági fejlettség összefüggésében.

Az ún. komplex módszer egyszerre alkalmazza a matematikai-statisztikai eljárásokra épülő trend-extrapoláció és a korreláció-regresszió elemzés módszerét; a kollektív szakértői véleményezésen alapuló; valamint a modellezési, és rendszerelméleti módszereket.

Az eljárás két fázisa közül az első arra irányul, hogy a társadalmi-gazdasági fejlődés főbb tényezői milyen összefüggést, korrelációs kapcsolatot mutatnak a bűnözéssel, a második lépésben az ún. komplex módszer alkalmazásával előre vetítik a bűnözés várható alakulását, ugyancsak a társadalmi-gazdasági fejlődés tükrében. A módszerek komplex alkalmazását jelenti az is, hogy nemcsak az előrejelzés, hanem a társadalmi-gazdasági fejlődés és a bűnözés kapcsolatának elemzésébe is bekapcsolódik a szakértői véleményezés, valamint a kölcsönhatás módszere. A komplex módszer előnye, hogy a matematikai-statisztikai vizsgálatok eredményei kiegészíthetők és pontosíthatók a szakértői megkérdezés módszerével és fordítva, illetve a mindkét eljárás során szerzett tapasztalatok és eredmények a kölcsönhatás módszerénél is hasznosíthatók (Diczig I. 1988: 63-84).

A faktoranalízis módszerével előállított faktor vagy főkomponens lényegében hipotetikus mutató, ami konkrétan nincs meg a valóságban, azonban magába foglalja az egyes mutatókban külön-külön jelenlévő általánosított tényezőket. Tulajdonképpen egy faktorba sűríti a konkrét változóba foglalt információkat, de a sűrítés mellett meg is őrzi ezeket, mert megfelelő matematikai-statisztikai módszerrel azt is mérhetővé teszi, hogy az egyes konkrét változók milyen mértékben, milyen arányban vesznek részt a főkomponens kialakításában. Ez pedig nagyon fontos, mert lehetővé teszi az egyes bűncselekményfajták kialakulására ható determinánsok differenciált csoportosítását (Diczig I. 1988: 63-84).

A faktoranalízis segítségével az olyan statisztikai mutatókból - mint pl. az iparosodottság foka, a városiasodás színvonala, a lakosság fogyasztása, egészségügyi, kulturális ellátottsága, iskolázottsági szintje stb. - olyan összefoglaló statisztikai mutatókat lehet előállítani, amelyek sűrítve fejezik ki mindazt, ami ezekben a konkrét mutatókban, egyes változóban külön-külön található csak meg. A faktoranalízis segítségével jól jellemezhetjük a társadalmi-gazdasági fejlődésünket. A következő lépés pedig a társadalmi-gazdasági fejlődés és a bűnözés kapcsolatának vizsgálata, a korrelációs számítás eszközével. Az összefüggés szorosságát a korrelációs együttható mutatja. A mérce skálabeosztása jelzi a pozitív kapcsolatot, az együttes párhuzamos mozgást, vagy a negatív kapcsolatot, vagyis az ellentétes irányú mennyiségi mozgást.

A matematikai-statisztikai módszerek alkalmazásával kísérlet történt arra, hogy egyes fontosnak ítélt, társadalmi-gazdasági fejlődésünket meghatározó, jellemző tényező kapcsolatát a bűnözéssel kiderítsük, és összefüggését statisztikailag lemérjük (Diczig I. 1988: 63-84).

A tények igazolják, hogy a matematikai-statisztikai módszerekkel készített előrejelzések megbízhatósági foka alacsony, még akkor is, ha a társadalmi-gazdasági fejlődés egyes mutatóit figyelembe vesszük a vizsgálat során.

A kollektív szakértői véleményezésen alapuló módszerekben a bűnözésre irányuló előrejelzések készítésekor fontos, hogy a vizsgált témában jártas és érdekelt szakértők becslései alapján is vonjuk le a következtetéseket a jövőre vonatkozóan (Diczig I. 1988: 63-84).

A jövőt tekintve egy adott társadalom bűnözéssel szembeni fellépése bizonyosan függeni fog attól, hogy mennyiben sikerül a szociális problémákat idejében megelőzni, a feszültségeket feloldani, a dezintegrálódást megakadályozni, összességében magát a büntetőjogi fellépés kényszerét elkerülni. Ahol ez nem sikerül, és a büntetőjogot valóban mint „ultima ratiót” veti be a közösség, ott a stílus és a hatás sokban attól függ majd, hogy az adott társadalom mennyire ismerte fel a büntetőjogi eszközrendszer kétarcúságát, azt, hogy ez csak egy szubszidiáris és másodlagos vezérlőeszköz. A szerepe valószínűleg megmarad a makrokriminalitás üldözésében, ha a társadalmi felháborodást meg lehet tartani a jogállami önmérséklet keretei között. Persze erre az ügycsoportra is igaz, hogy a prevenciók alternatívák keresése állandó feladatként mindig kötelessége marad a társadalomformáló erőknek (Korinek L. 2003: 62-67).

Részösszegzés

Megítélésem szerint a bűnözés jövőképe nagymértékben függ a társadalomban végbemenő demográfiai és gazdasági folyamatoktól. Ezeken kívül a bűnözés előrevetítését a technológiai fejlődés, illetve a politikai irányvonalak változásai is befolyásolják.

A különböző politikai pártok a világon mindenütt eltérő módon magyarázzák az országukban jelenlévő bűnözés aktuális és jövőbeni tendenciáit. A választások előtt a pozitívnak beállított közbiztonsági helyzettel kísérlik meg befolyásolni, illetve meggyőzni a szavazókat arról, hogy az általuk képviselt politika nemcsak most, hanem a későbbiekben is a leghatékonyabb a bűnözés visszaszorítására.

Véleményem szerint a vagyon elleni bűncselekmények továbbra is emelkedni fognak, mely elsősorban a munkahelyek beszűkülésével magyarázható. A munkanélküliségben úrrá lesz a kétségbeesés, ami a bűnözés kiváltó oka lehet és annak emelkedését vetíti elő.

Az erőszakos bűncselekményeknek az elkövetkezendő időszakban történő növekedésének okát a fiatalok túlzott alkohol vagy kábítószer fogyasztásban látom, amely a szülői felügyelet hiányával is magyarázható. Úgy vélem, hogy fiatalok éretlen koruk ellenére már felnőttek érzik magukat, amely meggondolatlan cselekedeteket ébreszt bennük. Ennek ellenére az a megállapításom, hogy az erőszak továbbra is a felnőtt élethez köthető, de magában foglalja a fiatalban az erőszak kialakulásának lehetőségét akkor, ha a gyermek a szülővel e tekintetben partnerré válik.

Az intellektuálisnak vagy kifinomultabbnak mondott bűncselekmények elkövetői az elmúlt évtizedekben inkább az idősebb emberek közül kerültek ki. A technológiai fejlődéssel járó új formák - mint pl. az elektronikus kereskedelem - lehetőséget teremtenek annak a számítógép kezeléséhez értő fiatalnak, aki az új típusú bűncselekményeket a számítógépen alkalmazott programok hibáinak kihasználása révén követi el.

Megítélésem szerint a leendő terület- és a településfejlesztések iránya is nagymértékben befolyásolhatja a bűnözést. A város területszerkezetében létrejövő külvárosi negyedek a bűnözés melegágyaivá válhatnak.

Úgy vélem, hogy a lakásbetörések számának további emelkedése a változó életmóddal is összeköthető. A felnőtt lakosok továbbra is napközben fognak dolgozni, mely által a munkaidőben egész utcákat kitevő üres ingatlanok jelenhetnek meg, kedvező terepet nyújtva a betöréshez.

Vélekedésem szerint a bűnözés jövőképe attól is függ, hogy egy társadalomban a közösségi bűnmegelőzésnek mekkora szerepet szánnak. Ebbe minden olyan tényező - pl. a fiatalok felügyeletének hiánya, a nem kielégítő szociális háló, az elégtelen sportolási lehetőségek a fiatalok számára - beleszámít, amely visszatartó erőt jelent a bűnözéssel szemben.

Természetesen e körbe a rendőrség bűnmegelőző munkája is beletartozik, amely a hatékonyságától függően a problémakör megoldását erősíti vagy gyengíti. A média is lehet a folyamatok pozitív vagy negatív hatású tényezője.

Véleményem szerint a bűnözés jövőképre adott torz kép nem a hivatalos statisztikákban megjelenő és a ténylegesen elkövetett bűncselekmények közötti különbségben keresendő. Továbbá nem azokat a mérnököket kell felelősségre vonni, akik új településrendezési terveket készítenek, vagy szoftvereket fejlesztenek. Az általuk megvalósult „termékek” használata önmagában még nem közvetlen oka a bűnözésnek, de kétségtelen tény, ha van lehetőség, akkor létezik a bűncselekményre irányuló elkövetés kockázata is.

Feltételezésem szerint, ha az emberek potenciális elkövetőknek tekinthetők korosztálytól és nemtől függetlenül, akkor ennek a lehető legkisebb mértékű kialakulása függ az aktuális politikai irányzattól, illetve a megbízott, vagy kinevezett közösségi vezetőktől. Ha az említett körülmények pozitív irányt mutatnak, akkor a különböző közösségi csoportokban a konfliktus helyzet nem alakul ki. Ellenkező esetben a konfliktusok kialakulnak és felerősödnek, melyek orientálhatják az egyén gondolkodását a bűnözés felé, aki a következményeket figyelmen kívül hagyva végül is elkövetővé válik.

Meglátásom szerint a jövő bűnözését előrevetíteni nem lehet és a jelenlegi kutatások is távol állnak ettől. A bűnözés közeljövőben bekövetkező csökkenése tudományosan nem megalapozott jövőkép.

7.4. A bűnügyi statisztika pontosságára, a bűnmegelőzésre és a bűnözés jövőképre irányuló kutatásokból levont következtetések

A nem hivatalos adatforrások egyike a társadalomtudományi alapon történő kimutatások, a másik pedig a közvélemény kutatások eredménye, melyet magánvállalkozások végeznek. A két adatforrás közül a társadalomtudományinak tulajdonítanak nagyobb jelentőséget, hiszen ezekben az adatokban több tudományág eredménye egyszerre jelenik meg.

A társadalom minden rétegében vannak különbségek, ezen belül kiemelten is azon fiatalok között, akik bűnözővé válnak.

A látenciavizsgálati módszerek nem mutatnak rá a prevalenciára¹⁰⁰, illetve annak gyakoriságára. Az önértékeléses vizsgálatok megállapították, hogy a fekete színű bűnöző férfiak aránya magasabb a fehéreknél, a hatósági statisztikák ezt tényt igazolják. Az empirikusan végzett kutatások nem mutattak jelentős eltérést a hivatalos adatforrásokhoz képest.

---

¹⁰⁰ prevalencia: meghatározott betegségben szenvedő egyének aránya (előfordulási gyakorisága) a teljes népességben. (Idegen Szavak gyűjteménye <http://idegen-szavak.hu/prevalencia>)

Az önértékeléses vizsgálatok és a hatósági adatok egymással korrelálnak¹⁰¹. A kérdés az, hogy milyen területi változást okozhatna a bűncselekmények eloszlásában az, ha az összes jogsértés a rendőrség tudomására jutna, illetve ha a különböző forrásokból származó bűnügyi statisztikák eltérő vagy konvergencia alapú bűnözést helyeznek kilátásba.

A kutatások megállapították, hogy a bűnmegelőzést egyedül a rendőrség nem tudja megoldani, hanem csak széleskörű társadalmi összefogással lehet eredményt elérni. A bűnildőzés során az elfogások és a letartóztatások nem elegendők a hatékony bűnmegelőzéshez.

A bűnmegelőzési politika változása szükséges, mely a bűncselekményekkel fertőzött helyek ellenőrzésének növelését szorgalmazza, ugyanakkor csökkenti a szabadságvesztéssel sújtott elítéltek számát. Ehhez a változáshoz szükséges a rendőri szervezet átalakítása.

A vizsgálatok konkrét típusú bűncselekményekre, illetve földrajzi elhelyezkedésükre fókuszálnak, melyek során láthatóvá válnak azok a gócpontok, melyek hatékony bűnmegelőzést igényelnek. Azt senki nem vitatja, hogy a rendőrség kulcsfontosságú feladatot lát el a társadalomban, azonban a bűnmegelőzési tevékenysége nem kellően hatékony, egyedül nem is tudja felvállalni, ezért ennek megoldása csak helyi szinten, az ott lakó közösség bevonásával és összefogásával válhat eredményessé.

A bűnözés tudományos előrejelzéséhez szükséges figyelembe venni a társadalmi folyamatokon kívül mindazon változásokat, melyek a bűnözésre hatást gyakorolnak. A legfontosabbak közé tartozik az ok-okozati összefüggések hátterének vizsgálata, hiszen az elkövetések lehetséges motivációi eredményezhetik az áldozattá válást.

A bűnmegelőzési stratégia kidolgozásához előzetesen szükséges felmérni a helyi, a regionális, a nemzeti és a nemzetközi változásokat, amely megismerése után komplex, önszabályozó szociális rendszer kidolgozása eredményezhet javulást a bűnözés visszaszorítása terén.

Az egyik legfontosabb a statisztikai felmérés, mely az objektív bűnmegelőzési kutatások egyik előfeltétele.

Az adatok segítenek egy-egy terület elkövetőiben kialakult motivációs tényezők és a potenciális elkövetők megismerésben. A kutatások egy adott időintervallumon belül mutatják meg a bűnözés mértékét, melyek rávilágítanak bizonyos személyi és társadalmi problémákra. A biztonsági rés az oka a bűnözés eltéréseinek, melynek szűkítésével az áldozattá válás csökken és az egyes biztonságot javító intézkedések a nemzetközi bűnözés visszaszorítását is eredményezhetik.

---

¹⁰¹ Korreláció: kölcsönös viszony, egymástól való függés. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/korrelacio>

A jövőbeni bűnözés előrejelzéséhez szükségesek a helyi, a regionális és a nemzeti bűnügyi adatok megismerése, a bűnözés visszaszorítása érdekében a már megtett intézkedések és azok hatásainak vizsgálata. A bűnözés elleni hatékony fellépéshez elengedhetetlen magának a bűncselekmények a megismerése, mely által a célzott stratégia a további jogsértéseket megszüntetheti.

Az emberi progresszív tudás mutatkozik meg egy olyan területen, amely miatt sok komoly probléma merült fel az emberiség számára, akiknek tudniuk kell, hogy miért és hogyan „működik” a bűnözés, és előrejelezhető-e, mint pl. az időjárás.

Az előrejelzés a bűnözés problémáinak megoldásához nyújt segítséget. A bűnmegelőzés jelentős anyagi vonzattal jár, melyet nyilvánvalóan minden államnak magának kell felvállalnia, illetve a határokon átívelő bűnözés visszaszorítása csak nemzetközi összefogással lehetséges. A tudományos felfedezések eredményei kiszámíthatatlanok. Tényként azonban megállapítható, hogy az emberiség iránymutatás nélkül nem tudja megoldani a bűnözésből származó problémákat, ezért a bűnözés jövőképeinek felvázolása teret enged a megoldásra, de az újabb kutatási irányokat is kijelöli.

A bűnözés egyre magasabb szintre emelkedése súlyosan destabilizálja a gazdaságot az egész világon. Ha a kormányzatok a bűnözés ellen a megfelelő időben hozzák meg a szükséges intézkedéseket elkerülhető a problémakör túlfeszítettsége, illetve az intézkedési kör bővülése, amely a bűnmegelőzésre fordított költségek jelentős növekedésével jár együtt.

A kutatás összegzése

Véggövetkeztetések

A bűnözésföldrajzi kutatásaim az általam felállított hét hipotézist igazolták. Napjainkban ez a tudományág egyre nagyobb érdeklődésre tart számot, melynek kutatása nemcsak hazánkban, hanem az egész világon a hatékonyabb bűnmegelőzéssel kapcsolatos fellépést szolgálja.

Kutatásaim nem szűkültek le csupán egyszeri eseményekre, hanem a megállapításaimat személlyel és időponttal összekapcsolva tettem meg. Ehhez hozzá tartozik az is, hogy az új eredmény nem egy adott időpillanat műve, hanem hosszú kutatói munkám hozadéka. Az egyszerű megfigyelésekből vontam le következtetéseket úgy, hogy a megfigyelt dolgok fogalmi rendszerét is meghatároztam.

Eredményeim nemcsak a tudományos társadalom, hanem a hétköznapi ember számára is világos, érthető módon kívántam választ adni a felmerült kérdésekre. A területi egységek vizsgálatából leszűrt következtetésem nem csak az adott halmazra, vagy a halmazon belül egy-egy személyre vonatkoztak. A nagyvárosi területi egységet vizsgálva pl. arra következtetésre jutottam, hogy a szerényebb anyagi lehetőséggel rendelkező lakónegyedekben nagyobb az elkövetett bűncselekmények száma, de azt, hogy a bűncselekményt az alacsony színvonalon, a megélhetéssel küszködők követik-e el, ezt kétséget kizárón nem tudtam bizonyítani.

Az ember körül a világ változik. együtt él a változásokkal, melyek hatására bizonyos szabályszerűségeket fogalmaz meg. A változó világhoz igazodik úgy, hogy egyfajta állandóságot keres a változásokban. A változások azonban nem mindig szabályszerűen követik egymást. Ennek tükrében igazoltam, hogy a változások a kistérségektől a nagytérségekig jelen vannak, áthatnak országokat és régiókat. Megállapítottam, hogy a változások nemcsak a nagyobb, hanem már a kisebb közösségeket is befolyásolják. Megváltoztatják az egyén életét, viselkedését és gondolkodását is. A változás sajátosságai hatnak a gazdaságra, a természeti környezetre, a technológia fejlődésére és nem utolsósorban a tudományokra.

A dolgozatommal igazoltam, hogy a bűnözésföldrajzot a volt szocialista országokban végment politikai változások jelentősen megváltoztatták, melyhez párosult az Európai Unió bővítése, ami a korábbi, zárt határok megszűnését és a szabad piaci kereskedelmet segítette elő. E tárgykörben továbbá azt is megállapítottam, hogy a bűnözés is jelentősen, az országokban végbemenő társadalmi-gazdasági folyamatok alapján változott.

A bűncselekmények gyorsabb és hatékonyabb felderítése érdekében szükséges egy olyan eszköz, mellyel az elkövetők tartózkodási helye megbízhatóan feltérképezhető. Elsősorban a súlyos és a sorozatjelleggel elkövetett cselekmények elkövetőinek a lehető leggyorsabb elfogása sürgető.

A dolgozatomban bebizonyítottam, hogy ennek érdekében a legcélravezetőbb megoldás a tettes földrajzi profiljának megalkotása, ami egy automatizált számítógépes elemző programon alapul.

A módszer előnyét abban látom, hogy nagyszámú adatbevitel esetén is képes a tettes személyét és tartózkodását behatárolni. A bűncselekmények adataiból levont logikus következtetésekkel ésszerűen kialakított minta is rajzolható. A profilalkotásban használt földrajzi koordináták a megoldatlan nyomozásokban jelentenek nagy segítséget.

Megállapításaim szerint a földrajzi profil szerepe nem csak abban rejlik, hogy eredményesen kutatja fel az elkövetőt, hanem adott bűncselekményekre standard modellt lehet építeni, amely más nyomozásokban is alkalmazható.

Megítélésem szerint, az alkalmazott módszer hazai bevezetése feltétlenül indokolt, hiszen a rendőrség birtokába kerülhet egy olyan eszköz, amely nem az állandó szervezeti költségnövekményről szólna, hanem ellenkezőleg olyan metódus, amely költségcsökkentést jelent. A jelenlegi nyomozásra fordított idő a modul felhasználásával nagymértékben csökkenne, amely a további nyomozások tekintetében költséghatékonyági láncreakciót generál.

Megítélésem szerint Magyarországnak az Európai Unióba való belépésével járó gazdasági előnyök mellett nagyobb hangsúlyt kellene fektetnie a bűnözésföldrajzi kutatások preferálására, melynek eredményei alapján egy átfogó, az ország minden területére kiterjedő bűnmegelőzési stratégiát tudna kidolgozni.

A látens bűnözéssel kapcsolatos következtetésem arra világították rá, hogy a valóságos és a rejtett bűnözés között nagy a különbség, amely jelentősen hat a bűnözésföldrajzra. Dolgozatomban igazoltam, hogy e szakterület a bűnözésföldrajz elválaszthatatlan része, hiszen a bűncselekmények számadatain túl egyéb társadalmi összefüggésekre is rávilágít.

További következtetések

A bűnözésföldrajz fogalmát csak akkor lehet meghatározni, ha a bűncselekmény elkövetése definiált. A bűnözés elleni küzdelem hatékony megszervezése csak a bűnözés pontos megjelölésével, körülhatárolásával, illetve jellemzésével érhető el. A bűnözés csak mennyiségi oldalról, vagy csak tárgyi oldalról nem határozható meg. A bűnözésföldrajznak a földrajztudomány területén való elhelyezéséhez szükséges a földrajztudomány belső struktúrájának ismerete. A bűnözésföldrajz megalkotása választ ad arra, hogy egy adott területen belül, vagy egy országra vetítve, mekkora volt az elkövetések száma a bűncselekmények fajtáiként, és a bekövetkezéseket mi mozgatja. A bűnözésföldrajz a földrajzi profilok összességéből áll, függetlenül attól, hogy a jogsértéseket felderítették-e vagy sem.

A bűncselekmények növekedhetnek a külvárosi övezetekben kialakított gépjárműparkolóknál is. Az új településfejlesztési koncepciók segítséget nyújtanak a biztonságos települések kialakításában. A városrészek közötti nagyszámú permeabilitás a területek kriminogén hatását növeli.

Ehhez hozzájárulnak a kedvezőtlen helyen kialakított parkolók. A vegyes építésű lakóövezetekben a zsákutcák hiánya ugyancsak elősegíti a bűnözést. A nagyobb volumenű bűnözés a lakosság körében kialakítandó szociális interakcióval ellensúlyozható. A bűnözés megfékezése nemcsak a költségek nagyarányú emelésével érhető el, hanem azzal is, ha a tervezők és felhasználók már a tervezőasztalnál egységes álláspontra jutnak a közös cél érdekében. A közösségek fenntartható életvitele érdekében növelni kell a gyalogos közlekedésre alkalmas utak számát.

A bűnözés, a permeabilitás, a vegyes építésű települések, az utcai és magánterületen belüli parkolás, illetve a gyalogos útvonalak szerkezetének és számának folyamatos felülvizsgálata határozza meg az optimális és fenntartható egyensúlyt a lakóközösségek számára. A településfejlesztés nem más, mint interdiszciplináris együttműködés a közös cél elérése érdekében. A vegyes használatú épületek tervezésével csökkenthető a bűnözés egy adott területen, ehhez mindenképpen szükséges a lakóövezeteket összekötő útvonalak optimális kialakítása is. A bűnözés mértéke nincs összefüggésben azokkal a területekkel, ahol az alacsonyabb jövedelmű lakosság él. A demográfiai változásoknak nem velejáró tényezője a bűnözési ráta. Az emberek azért érzik magukat a parkokban biztonságban, mert úgy gondolják, hogy az nyilvános terület és a bűnözés megjelenését akadályozza. A városi parkok kifejezetten nem vonzzák a bűnözést. A bűncselekmények bekövetkezése önmagában nem bizonyítja a parkoknak városhoz viszonyított helyzetéből fakadó összefüggését.

A globalizáció korában a világ államait a kölcsönös gazdasági függőség jellemzi. A nagyhatalmak közötti egyensúly és a biztonság megteremtése, a külső katonai fenyegetések folyamatos hangsúlyozása a hétköznapi ember számára nem, vagy nehezen értelmezhető. A technológiai fejlődés egyre nagyobb szerepe a gazdaság minden területén, a nemzetközi tranzakciók mind a pénz, az áruk, az emberek és az üzenetek határokon átívelő szabad áramlását segítik elő. Az állam már nem az egyetlen és elsődleges szereplője a világpolitikának. A nemzetközi porondon megjelenő bűnszervezetek is részt akarnak venni a politikában úgy, hogy annak szereplőit folyamatosan befolyásuk alatt tartják. A bűnözői csoportok egyre erősebbé válnak, melyek jelentős mértékben fenyegetik a nemzetbiztonságot. A szervezett bűnözés elleni erőfeszítéseket nemzetközi együttműködés útján lehet a leghatékonyabban kifejteni.

A környezeti motivációk nagymértékben befolyásolják a bűnözői magatartást. A tartós nélkülözésből fakadó szegénység ösztönözhet egyéneket bűncselekmények elkövetésére. A szegénység önmagában nem magyarázza a bűnözés kialakulását. A bűnözés összefüggésbe hozható az egy-egy országban lezajló társadalmi-gazdasági folyamatokkal. A politikai akarat nem mindig van összhangban a támogatási rendszerek bővítésével. A gazdasági feltételek okozhatják a bűnözési volumen emelkedését. A nők által elkövetett jellemző bűncselekmények a prostitúció és a lopás. A férfiak és nők eltérő életvitelére vezethető vissza a nemek által elkövetett bűncselekmények különbözősége és eltérő aránya. A fiatalkori bűnözést is számos tényező befolyásolja. Különböző elméletek adnak magyarázatot a fiatalok deviáns viselkedésének kialakulására. Az elméletek közül a szubkultúra erőszak, a címkézési és a társadalmi ellenőrzés elmélete emelhető ki.

A társadalmi természet fontos jellemzői a kollektív lelkiismeret, a közös értékek, a hit és a normák követése. A szubkultúra erőszak és a címkézési elmélet a társadalom - a deviáns viselkedés miatt kiváltott - természetes reakciójának következménye. Az emberek szocializációja során társadalmi csoportok alakulnak ki, egyfajta megfeleltetési kényszer hatására. Az egyének a viselkedési formák közül szabad akaratukból választhatnak. Az egyéni különbségek biológiai és pszichológiai alapon vizsgálhatók. A deviancia pontos ok-okozati tényezői ismeretlenek. A fiatalok bűnözés jelensége a társadalmi gondoskodás hiányosságaihoz keresendő.

A tettesek hétköznapi emberek módjára élik életüket, addig végzik a szokásos napi tevékenységeiket, amíg lehetőséget látnak arra, hogy bűncselekményeket kövessenek el. A tettes motivációjának megértéséhez a környezetével való kölcsönhatások elemzése szükséges. Ha a tett indítéka és az áldozat megtalálásának körülményei ismertek, akkor a felderítés eredményesebb lehet. A földrajzi profilalkotói program egyik lehetséges beállítása az áldozat és az elkövető közötti kapcsolatra irányul, amellyel szűkíthető a gyanúsítottak köre. A legnagyobb kockázatot azok a helyek jelentik, ahol a városi szubkultúrák jelen vannak. Az elszigetelt területek, így a parkolók, sportolásra használt útvonalak és pihenőhelyek, egyetemi campusok is vonzzák a bűncselekmények elkövetőit. A földrajzi környezet megmutatja a tettes és a sértett közötti lehetséges találkozási pontokat, illetve a cselekmény elkövetése után az elkövető menekülési akadályait.

A bűnözők számára az otthoni környezet ismerős és kiszámítható, az önállóság tartós szimbóluma, mely a megszerzett tapasztalatok alapján a folyamatosságot jelenti. A bűncselekmény szimbolikus földrajzi középpontjának az a hely tekinthető, ahol a tettes mindennapi tevékenysége szerepet játszik a cselekmény előkészítésében.

Az egyre nagyobb számban folytatott kutatások eredményezhetik a legmegfelelőbb profilalkotás eljárási módot. A statisztika alapot ad az elméleti modell felállítására, melyből empirikus úton vonhatók le a következtetések. A földrajzi profil magába foglalja a matematikai módszerek mellett a nyomozás során felhasznált megfelelő rendőri technikákat, illetve azok hatékonyságát. A modellalkotás hiányosságának tekinthető, hogy az előnyök mellett nem ad választ azokra a hátrányos tényezőkre, melyek kedvezőtlenül befolyásolják a nyomozást és arra, hogy ezek mennyivel növelik a keresési költséget.

Az empirikusan végzett kutatások nem mutattak jelentős eltérést a hivatalos adatforrásokhoz képest. Az önértékeléses vizsgálatok és a hatósági adatok kölcsönös viszonyban állnak. A bűnmegelőzést egyedül a rendőrség nem tudja megoldani. A bűnüldözés során az elfogások és a letartóztatások nem elegendők a hatékony bűnmegelőzéshez. A rendőrség szerepe a tekintetben nő meg, hogy átfogó képet adjon a bűnözés problémájáról. A rendőrség kulcsfontosságú feladatot lát el a társadalomban, azonban a bűnmegelőzési tevékenysége nem kellően hatékony, egyedül azt nem is tudja felvállalni, ennek megoldása helyi szinten az ott lakó közösség bevonásával és összefogásával válik eredményessé.

A bűnözés tudományos előrejelzéséhez szükséges figyelembe venni a társadalmi folyamatokon kívül mindazon változásokat, melyek a bűnözésre hatást gyakorolnak. A legfontosabbak közé tartozik az ok-okozati összefüggések háttérének vizsgálata, hiszen az elkövetések lehetséges motivációi eredményezik az áldozattá válást. A bűnmegelőzési stratégia kidolgozásához szükséges felmérni a helyi, a regionális, a nemzeti és a nemzetközi változásokat. Az adatok segítenek egy-egy terület elkövetői motivációs tényezőinek és a potenciális elkövetőknek a megismerésben. A biztonsági rés az oka a bűnözés eltéréseinek, melynek szűkítésével az áldozattá válás csökken és az egyes biztonságot javító intézkedések a nemzetközi bűnözés visszaszorítását is eredményezhetik.

A jövőbeni bűnözés előrejelzéséhez szükségesek a helyi, a regionális és a nemzeti bűnügyi adatok megismerése, a bűnözés visszaszorítása érdekében a már megtett intézkedések és azok hatásainak vizsgálata. A bűnözés elleni hatékony fellépéshez elengedhetetlen magának a bűncselekmények a megismerése, mely által a célzott stratégia a további jogsértéseket megszünteti. Az előrejelzés a bűnözés problémáinak megoldásához nyújt segítséget. A bűnmegelőzés jelentős anyagi vonzattal jár, melyet nyilvánvalóan minden államnak magának kell felvállalnia. A határokon átívelő bűnözés visszaszorítása csak nemzetközi összefogással lehetséges. A bűnözés egyre magasabb szintre emelkedése súlyosan destabilizálja a gazdaságot az egész világon.

Új tudományos eredmények

1. Bizonyítottam, hogy a bűnözésföldrajz a földrajztudomány részdiszciplínája, meghatároztam és elhelyeztem a földrajztudomány belső szerkezetében. Igazoltam, hogy a bűnözésföldrajz két meghatározó összetevője, a kriminológia és a földrajz nemcsak egymással, hanem más rész tudományokkal is szoros kapcsolatban állnak.
2. A bűnözés és az épített környezet összefüggéseinek vizsgálatával bizonyítottam, hogy a terület- és településfejlesztési koncepciók elengedhetetlen feltételei a bűnmegelőzésnek.
3. A szervezett bűnözés lokális és határokon átnyúló hatásainak teljes körű vizsgálatával bizonyítottam egy állam működésére gyakorolt kockázati tényezőit, igazoltam, ennek elhárítására irányuló közbiztonsági és nemzetbiztonsági feladatok komplexitását. Igazoltam, hogy Magyarországnak a nemzetközi szervezett bűnözésben betöltött szerepe leginkább a tranzitútvonalakban nyilvánul meg. Bizonyítottam, hogy a hazai szervezett bűnözés szerkezetének és kiterjedtségének is változik, igazodva a nemzetközi trendekhez.
4. A szociológiai elméletek és a bűnözésföldrajz kapcsolatrendszerének vizsgálatával bizonyítottam, hogy egy ország nem megfelelő, szervezetlen szociális hálójának kriminogén hatású tendenciózus folyamatokat gerjeszt. Igazoltam, hogy a bűnözés leginkább a városok szegregált övezeteiben jelenik meg, és a deviáns viselkedés egyfajta kulturális beágyazottságból indul ki.

Bizonyítottam, hogy a társadalmi-gazdasági osztályok és rétegek közvetlenül nem tükrözik az országban létező bűnözést, a szegénység és a bűnözés között nem áll fenn direkt kapcsolat, továbbá Magyarországon a gazdasági környezet és a bűnözés közötti összefüggések kutatásával kapcsolatos elméletek érvényesülnek.

5. Bizonyítottam, hogy a bűnügyi adatok rendszerezése során egy közös mintát, a földrajzi modellt lehet elkészíteni. A módszer alapján igazoltam a földrajz és a kriminológia tudományos szintű kapcsolatát.
6. Igazoltam, hogy a hivatalos bűnügyi statisztika és a látens bűncselekmények között jelentős eltérés van, a látencia mutató függ bűncselekmény súlyosságától. Bizonyítottam, hogy a látencia vizsgálatok a jobb bűnmegelőzési politikát szolgálják, a rejtve maradt bűncselekmények feltárása után meghatározható a rendőrség és a lakosság közötti kapcsolatrendszer erősítésének iránya, illetve súlypontja.
7. Bizonyítottam, hogy a bűnözési prognosztika nagymértékben függ a társadalomban végbemenő demográfiai és gazdasági folyamatoktól. Igazoltam, hogy a bűnözés előrevetítését a technológiai fejlődés, illetve a politikai irányvonalak változásai is befolyásolják. Igazoltam továbbá, hogy a bűnözés jövőképe függ a közösségi bűnmegelőzés szerepének kiterjedtségétől. Bizonyítottam, hogy a bűnözés közeljövőben bekövetkező csökkenése tudományosan nem megalapozott jövőkép.
8. Dolgozatomban elvégeztem a bűnözésföldrajz teljes körű, tudományos szintű, monografikus összefoglalását, vizsgálatát, elemzését és értékelését, mely e témakörben hazánkban még nem történt.

Javaslatok

Véleményem szerint a hazai bűnözésföldrajzi kutatásoknak a jövőben elsősorban a földrajzi profilalkotásra kell koncentrálniuk. A földrajzi modellezés az utóbbi húsz évben fejlődött ki és még tovább fejleszthető annak érdekében, hogy az elkövető tartózkodási helye pontosabban legyen behatárolható. Az Egyesült Államokban a földrajzi profil szoftverének már a harmadik verzióját dolgozták ki 2010-ben, nálunk pedig gyakorlatilag ismeretlen.

Ennek a programnak a bevezetését javaslom, amely meggyőződésem szerint a magyar kriminalisztika egyik mérföldköve lehet. Az utóbbi évtizedekben a gyakorlati nyomozás terén ilyen jellegű fejlesztés nem valósult meg. Jelentősége abban rejlik, hogy a tettesek gyorsabb kézre kerítése a nyomozások költségeinek jelentős mértékű csökkenését eredményezi, amely költséghatékonysági láncolatot indukál.

A másik javaslatom a településfejlesztéshez kapcsolható, amely a bűnmegelőzésben játszik fontos szerepet. Véleményem szerint a bűnözés, a permeabilitás, a vegyes építésű települések, az utcai és magánterületen belüli parkolás, illetve a gyalogos útvonalak szerkezetének és számának folyamatos felülvizsgálata szükséges.

Ez határozza meg az optimális és fenntartható egyensúlyt a lakóközösségek számára. Az új településfejlesztés gondolatvilágának egyik legnagyobb kihívása, hogy a kriminológiai tapasztalatokat milyen szisztéma szerint tudja beépíteni a tervezési folyamatokba.

További javaslatként ajánlom a bűnözés látenciájára irányuló vizsgálatokat is. A hivatalos bűnügyi statisztika nem tudja kimutatni a ténylegesen elkövetett bűncselekmények összességét. A rejtve maradt (látens) bűncselekményekben nem tettek feljelentést, emiatt ezek a jogsértések nem jutottak a hatóságok tudomására, ezért az ügyekből eljárások sem indultak. A látenciára irányuló vizsgálatok választ adnak arra, hogy milyen területi változást okozna a bűncselekmények eloszlása, ha az összes jogsértés a rendőrség tudomására jutna.

Fontosnak tartom a bűnözés tudományos előrejelzésének vizsgálatát is. A bűnmegelőzési stratégia kidolgozásához előzetesen szükséges felmérni a helyi, a regionális, a nemzeti és a nemzetközi változásokat, amely megismerése után egy komplex, önszabályozó szociális rendszer kidolgozása eredményezhet javulást a bűnözés visszaszorítása terén. A jövőbeni bűnözés előrejelzéséhez szükségesek a helyi, a regionális és a nemzeti bűnügyi adatok megismerése, a bűnözés visszaszorítása érdekében a már megtett intézkedések és azok hatásainak vizsgálata. A bűnözés elleni hatékony fellépéshez elengedhetetlen a bűncselekmények ismerete, mely által a célzott stratégia a további jogsértéseket megszünteti. Az előrejelzés a bűnözés problémáinak megoldásához nyújt segítséget.

A tudományos doktori értekezés felhasználásával kapcsolatos ajánlások

1. A doktori értekezés megismertetésének és az abban megfogalmazott, az eredményesebb bűnügyi felderítéseket célzó további kutatások lehetőségének mérlegelése céljából a belügyminiszternek történő eljuttatása.
2. A rendőrtiszti képzésben a kriminalisztikai ismereteken belül a disszertáció eredményeinek önálló tárgy keretében történő oktatása. Ugyanezt indokolt lenne beépíteni a rendőrség bűnügyi állományának továbbképzési rendszerébe (tananyagaiba) is.
3. Ki kell alakítani a földrajzi profil magyar megvalósíthatósági rendszerét, és az ahhoz kapcsolódó eljárásokat, dokumentumokat és jogszabályi háttérét. Ki kell jelölni a felhasználó hatóságokat és ezen belül a személyeket.
4. A kutatás eredményei jól hasznosíthatók a bűnmegelőzés, illetve a bűnügyi prognosztika cél- és eszközrendszerének jövőbeni alakításában, hatékonyságának növelésében.
5. Hivatalosan is fel kellene venni a kapcsolatot azoknak a tudományterületeknek a kutató- és felsőoktatási intézményeivel, amelyek erőteljesen érintettek a bűnözésföldrajz alakításában (pl. közlekedés- és településtervezés, építés-, jogász- és társadalmi-szociális képzési területek), hogy a disszertáció adott területet érintő eredményeit ismerjék meg és építsék be saját képzési/kutatási programjaikba.

Mellékletek

Ábrák és táblázatok

1. ábra: A természet-társadalom kölcsönhatás fejlődése.....	11
2. ábra: A földrajztudomány belső struktúrája.....	13
3. ábra Magyarország bűnügyi ponttérképe.....	14
4. ábra: Magyarország bűnügyi fertőzöttségének térképe járások szerint.....	15
5. ábra: Bűnügyi fertőzöttségi térkép a budapesti járások szerint.....	16
6. ábra: A bűnözésföldrajz szerkezeti felépítése.....	19
7. ábra: A bűnözésföldrajz lehetséges helye a földrajztudományban értelmezésem szerint.....	20
8. ábra: A bűnelkövetők, a fiatalok bűnelkövetők és a gyermekkorú elkövetők számának alakulása a 2008-2012. években.....	21
9. ábra: A gyermekkorú elkövetők csoportonkénti százalékos megoszlása a 2012. évben.....	22
10. ábra: A gyermekkorú elkövetők nemek szerinti megoszlása a 2012. évben.....	22
11. ábra: A fiatalok bűnelkövetők korcsoportos megoszlása a 2012. évben.....	23
12. ábra: A fiatalok bűnelkövetők nemek szerinti megoszlása a 2012. évben.....	24
13. ábra: A gyermekkorú elkövetők korcsoportos megoszlása a 2012. évben.....	24
14. ábra: A fiatalok bűnelkövetők előélet szerinti megoszlása a 2012. évben.....	25
15. ábra: A váderedményesség alakulása a 2008 – 2012 években.....	25
16. ábra: A Chicagói Iskola által kialakított zónák.....	29
17. ábra: A területfejlesztési és az ágazati politikák viszonya.....	39
18. ábra: A területfejlesztés intézményrendszere.....	40
19. ábra: A tudatossági tér ábrázolása.....	42
20. ábra: Derékszögű hálós (rácsos) szerkezeti modell.....	49
21. ábra: A környezet biztonsági tényezői.....	53
22. ábra: Franciaországi példa a szervezett jelleggel elkövetett fémlopásokból származó illegális jövedelem elosztására.....	64
23. ábra: Franciaországi példa a szervezett jelleggel elkövetett fémlopásokból származó pénz tisztára „mosására”.....	65
24. ábra: Franciaországi példa a nemzetközi szinten szervezett jelleggel elkövetett fémlopásokra.....	66
25. ábra: A szervezett bűnözéshez kapcsolódó adatok és információk kezelésének, tárolásának és visszacsatolásának folyamata.....	80
26. ábra: A hátrányos helyzetű gyermekek aránya az óvodákban.....	100
27. ábra: A hátrányos helyzetű tanulók aránya az általános iskolában (nappali oktatás, 2012).....	100
28. ábra: Az ezer lakosra jutó szakiskolai és speciális szakiskolai tanulók száma és megoszlása a nappali oktatásban (2010).....	101
29. ábra: A szakiskolák és speciális szakiskolák tanulóinak száma 2010-ben.....	102
30. ábra: A 15 – 64 év közötti népesség gazdasági aktivitása és a munkanélküliség rátája.....	103
31. ábra: A 15 – 64 év közötti népesség foglalkoztatottsága és a foglalkoztatás ágazati megoszlása 2011-ben.....	103

32. ábra: A 15 – 64 év közötti népesség munkanélküliségi rátája kistérségenként 2010-ben.....	104
33. ábra: A tartósan munkanélküliek aránya és a nyilvántartott álláskeresők megoszlása iskolai végzettség 2010. december 20-án	105
34. ábra: Nettó keresetek 2010-ben.....	106
35. ábra: A tízezer lakosra jutó regisztrált bűncselekmények száma 2010-ben, valamint a bűncselekmények számának 2010 és 2010 közötti változása	107
36. ábra: A regisztrált bűncselekmények megoszlása annak súlyossága szerint 2010-ben	107
37. ábra: A 100 000 főre eső bűncselekmények számának alakulása különböző területi egységekben, 2000-2008 között (2000 – 100%)	127
38. ábra: A bűncselekményi főcsoportok struktúrájának változása Debrecenben, 2000 – 2008 között.....	127
39. ábra: A bűnelkövetők számának változása különböző területi egységekben, 2000 – 2008 között (2000 – 100%).....	128
40. ábra: A cigányság aránya Hajdú – Bihar megyében, bűncselekményi főcsoportok szerint	130
41. ábra: Az egyéb lopások Debrecen belvárosában (2008).....	131
42. ábra: A súlyos testi sértések Debrecenben (2008)	131
43. ábra: Egyéb rablások Debrecenben (2008)	132
44. ábra: Egyéb rablások Debrecen belvárosában (2008).....	132
45. ábra: Levél a Zodiákustól, 1970-ben.....	150
46. ábra: A Zodiákus levelében megjelölt elkövetési hely koordinátáinak kiszámítására tett kísérletek (1).....	151
47. ábra: A Zodiákus levelében megjelölt elkövetési hely koordinátáinak kiszámítására tett kísérletek (2).....	152
48. ábra: A Zodiákus levelében megjelölt elkövetési hely koordinátáinak kiszámítására tett kísérletek (3).....	153
49. ábra: A helyszínek, a földrajzi profil és a távolsági hiba kapcsolata (a mértékegység: 1 mérföld)	157
50. ábra: A helyszínek, a földrajzi profil és a távolsági hiba kapcsolata (a mértékegység 10 mérföld).....	158
51. ábra: Az informális tudatosultság Korinek László által megalkotott sémája.....	177
52. ábra: A Szigetvári János által megalkotott séma a bűnmegelőzés irányairól	181
53. ábra: Szigetvári János sémája a bűnmegelőzés feltételrendszeréről.....	182
1. táblázat: A társadalom- és gazdaságföldrajz tudománycsa.....	18

Magyarázatok és definíciók

Akkumuláció: felhalmozás, tartalékolás, lerakódás (Idegen Szavak Gyűjteménye)
<http://idegen-szavak.hu/akkumul%C3%A1ci%C3%B3> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Association of Chief Police Officer's (ACPO): 1989-ben hozták létre, mely Secured by Design (SBD) program keretében bűnmegelőzési projekteket dolgoz ki egy adott település fejlesztésekor.

http://en.wikipedia.org/wiki/Association_of_Chief_Police_Officers (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Bayes-tétel: a valószínűség-számításban egy feltételes valószínűség és a fordítottja között állít fel kapcsolatot. A tétel Thomas Bayes brit matematikustól származik; nagy jelentősége van a valószínűség-számítás interpretációiban

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Bayes-t%C3%A9tel> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Biodiverzitás: faji sokszínűség, biológiai sokféleség (Idegen Szavak Gyűjteménye)
<http://idegen-szavak.hu/biodiverzit%C3%A1s> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Crime Prevention Through Environmental Design (CPTED): Bűnmegelőzés Településfejlesztési Tervezéssel

Differenciális asszociáció: Sutherland (1947) elmélete szerint a bűnözés tanult viselkedés, amit személyek, csoportok közvetítenek. A normaátadás bensőséges kapcsolatban álló személyek között zajlik. Az ismeretek gyakorlati készségekre, motívumokra egyaránt vonatkoznak. Az egyén akkor választja a törvénszegő életmódot, ha az őt körülvevő csoportban túlsúlyban a kriminális viselkedésminták. Az emberi egyedfejlődés bizonyos értelemben értékválasztás. A kortársközösségek a bűnözői viselkedést itt tanulják el.

<http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:A0wCVsYaUrcJ:www.akki.doctor.hu/> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Dirichlet és Neumann-féle peremfeltételek: A matematikában, differenciálegyenletek területén, a határérték probléma egy differenciálegyenlet egy sor korlátozással, amiket peremfeltételeknek nevezünk. A peremérték probléma megoldása a differenciálegyenlet azon megoldása, amely kielégíti a peremfeltételeket. Ahhoz, hogy egy peremérték-probléma hasznos legyen valamilyen alkalmazás során, ahhoz jól meg kell határozni. Ez azt jelenti, hogy a bemeneti problémának csak egy megoldása van, ami folyamatosan függ a bemenettől. A parciális differenciálegyenletek terén végzet munkák bizonyítják, hogy a tudományos és mérnöki alkalmazásokból származó peremérték-problémák jól meg vannak határozva. A legelső tanulmányozott peremérték-probléma a Dirichlet-probléma, a harmonikus függvények megtalálása. Ha a peremérték egy értéket ad a probléma deriváltjának, akkor ez egy Neumann peremérték feltétel. Például, ha melegítjük egy vasrúd egyik végét, akkor az energia konstans ütemben fog hozzáadódni, de a pillanatnyi hőmérséklet nem lesz ismert. Ha a határérték egy értéket ad a problémának, akkor ez egy Dirichlet peremérték feltétel. Például, ha egy vasrúd egyik végét abszolút nulla fokon tartjuk, akkor a probléma értéke ismert lesz ebben a pontban a térben.

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Perem%C3%A9rt%C3%A9k-probl%C3%A9ma> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Exponenciális: Olyan mennyiség, mely minél nagyobb, annál gyorsabban növekszik, tehát a növekedés mértéke arányos a mennyiség nagyságával. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/exponenci%C3%A1lis> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Externália: Egy gazdasági szereplő tevékenysége következtében felmerülő káros vagy előnyös, nem szándékkal okozott, hatás(ok), amely(ek) piaci ellentételezés nélkül befolyásolják egy másik gazdasági szereplő helyzetét. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/extern%C3%A1lia> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Fehérgalléros bűnözés: Schäfer István megfogalmazása szerint „akik a bűncselekményt a gazdasági vagy társadalmi hatalmuk eszközeivel, vagy annak bástyái mögül követik el. A fehérgalléros büntettes elnevezése képletesen kívánja bemutatni azokat az ún. gazdasági vagy társadalmi tekintélyeket, akik etikai személyiségüknek rosszállást érdemlő konstitúcióját legtöbbször pozíciójuknak hangsúlyozásával, előkelő fellépéssel, általában külsőségekkel leplezik, tehát akik ilyen értelemben a közvélemény előtt mindig tiszta, fehérgallérban jelennek meg.” <http://docs.google.com/viewer?a=v&q=cache:Vzge17nk10EJ:www.ajk.elte.hu/> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Fokker-Panck egyenlet: A nem egyensúlyi statisztikus mechanika egy egyenlete, amely leírja egy dinamikus sűrűlódási folyamatnak (lelassulás) és egy diffúziós folyamatnak a szuperponálódását a változók alakulására egy rendszerben. Az egyenlet alkalmazható olyan problémák elemzésére, mint például a Brown-mozgás, és statisztikai módszerekkel és a valószínűség elmélet alkalmazásával megoldható. Adrian Fokker (1887-1968) holland fizikus és Max Planck után nevezték el. <http://translate.google.hu/translate?hl=hu&sl=en&u=http://en.wikipedia.org/> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Generalizability: Generalizálhatósági (Általánosíthatósági) elmélet szerint amint a mérési feltételek összetetté válnak (mint pl. a többféle esszétémát többféle pontozó pontozza), nem lehet egyetlen becslőt reliabilitásértékkel és az azt kísérő hibastandarddal meghatározni a szisztematikus variáció hatásait a mérési körülmények és a véletlenszerű hibavariáció tekintetében. Az elmélet kereteket nyújt a szisztematikus és hibavariancia összetevőinek definiálására és becslésére a komplex mérési formákban.

http://terd.unideb.hu/doc/modszertan/bevezetes_a_mereselmeletbe. PDF pp. 8. (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Geo-kriminalisztika: A bűnözés térbeli és időbeli dimenzióját vizsgálja. A bűnözés dinamikusan és a maga valóságában empirikus úton leírható hely, és az idő tehetetlensége.

Hiba! A hiperhivatkozás érvénytelen. [?hl=hu&sl=en&u=http://www.asc41.com/](http://www.asc41.com/) (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Geographic Information System (GIS): =Földrajzi Információs Rendszer http://en.wikipedia.org/wiki/Geographic_information_system (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Interperszonális: egyének közötti; személyes (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/interperszon%C3%A1lis> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Intrapersonális: egy adott személyben lévő (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/intrapersonalis> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Iratkezelő rendszerek: Record Management System (RMS)

http://en.wikipedia.org/wiki/Record_Management_System (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Izoláció: elszigeteltség, elkülönülés (Idegen Szavak Gyűjteménye)

<http://idegen-szavak.hu/izol%C3%A1ci%C3%B3> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Izotróp: Az izotrópia térbeli iránytól való függetlenséget jelent. Egy olyan közeget jelöl, amelynek bizonyos fizikai tulajdonságai különböző irányokban megegyeznek. A szó a görögből ered: iso (egyenlő) és tropos (irány). (Idegen Szavak Gyűjteménye)

<http://idegen-szavak.hu/keres/izotrop> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Kibertér: (angol: cyberspace) számítógép-rendszerek és -hálózatok által alkotott metaforikus tér, amelyben elektronikus adatok tárolódnak és online adatforgalom, valamint kommunikáció zajlik. A kifejezés a tudományos-fantasztikus irodalomból ment át a köztudatba, ahol olyan virtuális világot is jelent(het), amelyben a megszállott számítógép használók és más lények, például kiborgok élnek. A kibertér szót (kibernetika + tér) William Gibson tudományos-fantasztikus (sci-fi) szerző alkotta meg 1982-ben megjelent "Burning Chrome" című novellájában és 1984-es Neurománc című regényében. Gibsontól származik a meatspace (a. m. hús-tér) kifejezés is, amelyet a kibertér ellentétéként használ a fizikai világ jelölésére.

<http://hu.wikipedia.org/wiki/Kibert%C3%A9r> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Klaszterelemzés: dimenziócsökkentő eljárás. A klaszter önálló cégek együttműködése, melyek ugyanabban az ágazatban dolgoznak, és területileg közel állnak egymáshoz. Általában piaci versenyzők, de összeköti őket hosszú távú érdekeik azonossága, és a közösen végzett tevékenységeik költségsökkentő, hatékonyságot növelő hatása. (Idegen Szavak Szótára)

<http://idegen-szavak.hu/klaszter> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Kodifikáció: törvényalkotás, törvénybe foglalás, törvényszerkesztés. (Idegen Szavak Gyűjteménye)

<http://idegen-szavak.hu/kodifik%C3%A1ci%C3%B3> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Konformizmus: azonosság, megegyezés; egyformaság. A fennálló uralkodó rendszerhez való elvtelen alkalmazkodás (Idegen Szavak Gyűjteménye)

<http://idegen-szavak.hu/konformit%C3%A1s> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Konvenció: egyezmény, szerződés, (nemzetközi); megállapodás, szabály. (Idegen Szavak Gyűjteménye)

<http://idegen-szavak.hu/konvenci%C3%B3> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Korreláció: kölcsönös viszony, egymástól való függés. (Idegen Szavak Gyűjteménye)

<http://idegen-szavak.hu/korrelaci%C3%B3> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Lineáris: vonalas, egyenes vonalú. (Idegen Szavak Gyűjteménye)

<http://idegen-szavak.hu/line%C3%A1ris> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Maffia: Szicíliai titkos szervezet, amely rablásaival, gyilkosságaival és terrorcselekményeivel rettegettségben tartja az egész tartományt. Kiterjedt ágazatai működtek a harmincas években az Egyesült Államokban, összefonódva az ottani gengszterizmussal. Átvitt értelemben bünszövetkezet, céljait fondorlatosan vagy erőszakkal megvalósító titkos társaság. "Leleplezték a nagy maffiát, amely már az egész használtautó-kereskedelmet behálózta. (Tudományos és Köznyelvi Szavak Magyar Értelmező Szótára)

<http://meszotar.hu/keres/maffia> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Multigríd módszer: a numerikus analízis egyik csoportja. A numerikus analízis a matematikai - elsősorban, analitikus - problémák közelítő megoldásával foglalkozik.

[http://hu.wikipedia.org/wiki/ Numerikus_anal%C3%ADzis](http://hu.wikipedia.org/wiki/Numerikus_anal%C3%ADzis) (megnyitva: 2011. 20. 22.)

National Institute of Mental Health (Nemzeti Mentális és Egészségügyi Intézet): Az Intézetet 1946-ban hozták létre az Egyesült Államokban azzal a céllal, hogy a mentális betegségek kutatása során kidolgozzák a betegség megelőzését, az egészség helyreállítását, illetve a gyógyítás lehetőségét. National Institute of Mental Health a világ legnagyobb intézete, amely ezt a funkciót látja el. http://en.wikipedia.org/wiki/National_Institute_of_Mental_Health (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Nepotizmus: A nepotizmus a hatalmi pozíciók (és a vele járó előnyök: vagyon, befolyás stb.) olyan elosztása, mikor a döntéshozók a rokonaikat, barátait részesítik előnyben az alkalmasabb, felkészültebb jelentkezőkkel szemben.

A szó a latin nepos szóból ered, melynek jelentése „unokaöccs” vagy „unokatestvér”. <http://hu.wikipedia.org/wiki/Nepotizmus> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

DNS-molekula: Az alkotó nukleotidok felépítésében négyféle bázis található: adenin, timin, guanin, citozin. Egy DNS-molekula két egymással szemben levő és ellentétes irányba futó polinukleotid-láncból épül fel, ezeket H-kötések kapcsolják össze (A-T 2, G-C 3 H-kötés) – a hidrogénhidak kialakulását a bázisok szerkezete határozza meg. Minden bázispárban egymással szemben egy nagyobb méretű purinbázis és egy kisebb méretű pirimidinbázis helyezkedik el.

Ennek következménye, hogy a két lánc párhuzamos egymással, az egyik lánc bázissorrendje egyértelműen meghatározza a másikat. A polinukleotidszál hossz tengelye körül spirális formában feltekeredik – kettős hélixszerkezet. A spirál átmérője 2 nm, egy teljes csavarulat hossza 3,4 nm. A DNS szerkezetét James Watson, Francis Crick, Maurice Wilkins fedezte fel. A DNS a tulajdonságok nemzedékről nemzedékre való átadásáért felelős. Ezeknek kialakítását a fehérjék aminosav sorrendjének információja határozza meg, amit a DNS tartalmaz.

<http://biologia.erettsegi.org/2010/03/a-dns-molekula-szerkezete-fobb-jellemzoi/>

ICIAF: International Criminal Investigative Analysis Fellowship (megnyitva: 2011. 20. 22.)

<http://www.iciaf.org/> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Nómenklatúra: A nómenklatúra vagy ritkábban nomenklatúra (magyar nevén: nevezéktan) több tudományterületen az adott tudományterület tárgyainak egyedi elnevezésével foglalkozik. A kémiai nómenklatúra 1892-ben létesült, egy genfi nemzetközi gyűléssorozat határozatának eredményeképpen (Lásd Szerves kémia). Ma ennek fenntartásával és továbbfejlesztésével az IUPAC (International Union of Pure and Applied Chemistry) nemzetközi egyesület van megbízva. Ez utóbbi cikke felsorolja a kémiai jellegű nómenklatúra különböző tárgyköreit. Bár a nevezéktan és a rendszertan témái azonosak lehetnek a kémiai nómenklatúra a nevét annak eredeti alkotó bizottságától kapta. A biológiai nómenklatúrával a Rendszertan (biológia) szócikk foglalkozik. Nómenklatúrának nevezik a kommunista pártállam uralmi hierarchiáját is. Az elnevezés tulajdonképpen a pártállami rendszer személyzeti (vagy káder-) politikájára utal, maga a szó egészen pontosan azt a szabályrendszer jelzi, amely meghatározta, hogy mely tisztségbe melyik szerv volt jogosult a kinevezésre. Magyar fordítása kinevezési rendszer lehetne. [http://hu.wikipedia.org/wiki/N%C3%B3menklat%C3%A1r_\(egy%C3%A9rtelm%C5%B1s%C3%ADt%C5%91_lap\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/N%C3%B3menklat%C3%A1r_(egy%C3%A9rtelm%C5%B1s%C3%ADt%C5%91_lap)) (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Patriarchális: régi hagyományokkal, szokásokkal kapcsolatos, régimódi. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/patriarch%C3%A1lis> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Permeabilitás: átteresztőképesség (Idegen Szavak Gyűjteménye)

<http://idegen-szavak.hu/permeabilit%C3%A1s> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Post hoc: A varianciaanalízis két fő lépésben számolható: Az első lépésében azt mutatja meg, hogy a minták azonos populációba tartoznak-e? Ha az első lépés eredménye szignifikáns (nem tartoznak egy populációba a minták), akkor vizsgálendő, hogy ténylegesen mely minták átlagai különböznek egymástól szignifikánsan? Ha az első lépés eredménye nem szignifikáns, akkor az átlagok közötti különbség sem szignifikáns, a számítás befejeződött. A második lépés az „utólagos analízis”, a páronkénti összehasonlítás, amit „Post Hoc” analízisnek hívnak. <http://webcache.googleusercontent.com/> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Predikció: a már megismert és bizonyított törvényszerűségekből levonható következtetéseken alapuló előrejelzés, jóslat. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/predikci%C3%B3> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Prevalencia: meghatározott betegségben szenvedő egyének aránya (előfordulási gyakorisága) a teljes népességben. (Idegen Szavak Gyűjteménye)

<http://idegen-szavak.hu/prevalencia> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Pszichometria: lelki mérlegelés, lélektan, a lelki folyamatok megismerésére végzett mérések. (Idegen Szavak Gyűjteménye)

<http://idegen-szavak.hu/pszichometria> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Puffer zóna: kiegyenlítő, vagy ütköző terület.

<http://meszotar.hu/keres/pufferkiegyenlito> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Puffer: ütköző, kiegyenlítő. (Tudományos és Köznyelvi Szavak Magyar Értelmező Szótára) <http://meszotar.hu/keres/puffer> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Rossmo: Kim Rossmo kanadai kriminológus, aki számítógépes program segítségével megalkotta a bűnelkövető földrajzi profilját . A Vancouveri Rendőrségen 1980-ban tett tiszti esküt, majd 1987-ben elvégezte kriminológiai mesterképzést. Első kanadai rendőrként 1995-ban a Simon Fraser Egyetemen szerzett tudományos doktori fokozatot. Kriminológiai kutatásokat folytatott, melynek eredményeként egy új bűnügyi nyomozási módszert dolgozott ki az általa megalkotott földrajzi profil alapján.

<http://translate.google.hu/translate?hl=hu&sl=en&u=http://en.wikipedia.org/wiki/> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Royal Canadian Mounted Police (RCMP): Kanadai „Királyi” Csendőrség: Az RCMP 1920-ban alakult. Egész Kanadára kiterjedően a szövetségi törvények betartásáért, a rend fenntartásáért felel, illetve jogharmonizációs koordinációt lát el az állami és a tartományi jogszabályok megalkotásában. <http://translate.google.hu/translate?hl=hu&sl=en&u=http://en.wikipedia.org/> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Stigma: testi jel; bűnösre rásütött bélyeg. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavakhu/keres/stigma> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Számítógépes, automatizált elemző rendszer Violent Crime Linkage System (VICLAS): Országos adatbázis alapján az erőszakos bűnözőket a bűncselekmények alapján hasonlítja össze.

[http://translate.google.hu/translate?hl=hu&sl=en&u=http://sascwr.org/resources/pdfs / pp.1](http://translate.google.hu/translate?hl=hu&sl=en&u=http://sascwr.org/resources/pdfs/pp.1) (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Szociális interakció: a lakóközösség tagjaiban kialakult kölcsönös viszony, kölcsönhatás, mely az egymás iránt érzett felelősségben, illetve fokozott odafigyelésben nyilvánul meg. (Idegen Szavak Gyűjteménye) [http://idegen-szavak.hu/interakció](http://idegen-szavak.hu/interakcio) (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Sztereotípiák: felszínesen általánosító vélemény, negatív elképzelések és előítéletek együttese. (Idegen Szavak Gyűjteménye) <http://idegen-szavak.hu/sztereot%C3%ADpia> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Társadalmi ökológia: A XX. század elején amerikai tudósok kezdtek foglalkozni a települések szerkezeti fejlődésének történeti fejlődésével, a környezet, a táj, de még inkább a társadalmi csoportok településszerkezetet meghatározó szerepével. A települést, mint organikus egységet értelmezték, amelynek fejlődését közvetett módon bonyolult összefüggérendszer alakíthatják. A város a populáció élőhelye, ahol a természet és társadalom között folyamatos interakciók zajlanak. A vizsgálati terület, Chicago városának térbeli modelljét a társadalmi csoportok elrendeződése alapján építette föl R. E. Park, és P. Burgess.

A „chicagói iskola” az ökológiában használt fogalmakat a társadalmi, települési, térbeli folyamatokra értelmezte, az evolúció, diszperzitás és egyéb, a biológiából származó fogalmakat a települések térbeli fejlődésére, változására alkalmazta. A társadalom térbeli rendszerével, a települések társadalmi-térbeli struktúrájával foglalkozik, voltaképp a város-, ill. településszociológia alapja, alapvetően társadalomtudomány, amely az ökológiától, mint természettudománytól csak a vizsgálati módszereket vette át.

(http://efgabi.extra.hu/8.felev/telepules_szak_8/okologia/bev.doc) (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Technológiai transzfer: Technológiai innováció átadása további fejlesztésre vagy kereskedelmi hasznosításra. A technológia transzfer klasszikus fogalma helyett ma már a tudástranzfer kifejezést használják, mivel a technológia transzfer a jelenlegi tudástermelésben nagyon szűknek bizonyul. <http://www.vanessia.hu/fogalomtar.php> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Transnational Organized Crime: TOC

http://en.wikipedia.org/wiki/Transnational_organized_crime (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Transznacionális társaságok: Az a vállalat, illetve társaság, amelynek működése – külföldi leányvállalatai és a bedolgozó-szolgáltató-értékesítő partnereivel létesített tartós és szervezeti együttműködés révén – egyszerre több nemzetgazdaságra terjed ki, tőketulajdonosa többnyire, de nem feltétlenül multinacionális, üzletpolitikája pedig a vállalat összműködésének eredményességére, globális optimalizálására orientált, és elsősorban az anyaggazdaságban lévő bázis, illetve irányító csoport érdekei által meghatározott.

<http://lists.webdream.hu/pipermail/okosbkf/attachments/> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

t-teszt: A kétmintás t-próba azt vizsgálja, hogy két külön mintában egy-egy valószínűségi változó átlagai egymástól szignifikánsan különböznek-e. A vizsgált valószínűségi változók normális eloszlásúak, intervallum vagy arányskálán mért szórásai megegyeznek (ám a kétmintás u-próbától eltérően itt nem kell ismernünk az elméleti értéküket, elegendő becsülnünk a minták alapján) függetlenek. A két mintában a két átlag statisztikai szempontból megegyezik (nullhipotézis). A két mintában a két átlag statisztikai szempontból nem egyezik meg (alternatív hipotézis). A kétmintás t-próba bizonyos tekintetben a kétmintás u-próba párja, mindkettő

ugyanazt a nullhipotézist vizsgálja ugyanolyan adottságok mellett. Ugyanakkor az alkalmazás feltételeiben nem esik teljesen egybe a két próba és a próbastatisztikák képletei is nagy különbséget mutatnak. A kétmintás t-próba és a kétmintás u-próba között tehát nem olyan nagy a hasonlóság, mint az egy egymintás t- és u-próba között volt.

http://hu.wikipedia.org/wiki/K%C3%A9tmint%C3%A1s_t-pr%C3%B3ba
(megnyitva: 2011. 20. 22.)

USA Szövetségi Nyomozó Iroda: Federal Bureau of Investigation (FBI)

<http://www.fbi.gov/> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Varianciaanalízis: A varianciaanalízis számos, egyező szórású, normál eloszlású csoport átlagának összevetésére alkalmas statisztikai módszer, melyet angol megnevezésének kezdőbetűiből generálva: Analysis Of VAriance = ANOVA-ként is ismernek. Eltérő módon lerögzített varianciák segítségével viszonyítja egymáshoz a populáció különböző középértékeit. Adott vizsgálat során előálló teljes adatmennyiség, mint alaphalmaz össz-szórását, konkrétan összvarianciáját analizálja abból a nézőpontból, hogy ingadozás okára keresi a választ. Annak a tisztázását segíti, hogy a fentebb említett szórásbeli eltérések mögött a véletlen vagy egy másik magyarázó tényező hatása bújik-e meg. Ilyen tényezőnek tekinthető adott populáción belüli csoportok átlagai közti eltérést.

A varianciák számítását és becslését, arra a matematikai tényre alapozva vezeti le, hogy a teljes variancia számlálója, azaz a teljes eltérés-négyzetösszeg független elemek összegeként állítható elő, emellett a nevező, azaz a szabadsági fok az adott komponensek szabadsági fokainak összegeként áll elő.
<http://hu.wikipedia.org/wiki/Varianciaanal%C3%ADzis> (megnyitva: 2011. 20. 22.)

world wide web (www): A böngészőprogramhoz megérkező weblap tulajdonképpen egy egyszerű szöveges fájl, amely a World Wide Web-dokumentumok nyelvének, a HTML nyelvnek az elemeit tartalmazza.

http://www.mimi.hu/informatika/world_wide_web.html (megnyitva: 2011. 20. 22.)

yakuza: Yakuza, más néven gokudo, a világ egyik legrégebbi bűnszervezete, ami Japánban jött létre. A Yakuza kifejezés három számra, a 8-ra (ya), a 9-re (ku) és a 3-ra (za) utal. Ez egy kártyajáték Japánban, mely jelentősége a szerencse meghatározója a Yakuzák életében. A rendőrség kérésére a japán média börtönökbe zárja őket, tehát erőszakos csoportulásoknak nevezi őket, de ők maguk ninkyō dantai-nak, vagyis „nagylelkű szervezeteknek” hívják magukat. Eredetük a XVII. század elejéig tekint vissza. Az Edo-korban a feudális anarchia és a polgárháborúk következtében rengeteg samuráj vált roninná, azaz mester nélküli csavargóvá, akik nagyrészt szerencsejátékokból és fosztogatásból, védelmipénz-szedésből tartották fenn magukat. Ebben az időben a Yakuzát még csak a szerencsejátékosok, a bakutō-k és az utcai kereskedők, a teikya alkotta. A II. Világháború után kezdtek klánokba szerveződni, és ekkor indult meg a szervezet világméretűvé bővülése és klánokba szerveződése. Mára a Yakuza a világ egyik legnagyobb alvilági szervezetté nőtte ki magát. Teljesen áthatja a Japánra annyira jellemző hierarchikus szerkezetet; az élen az oyabun vagy más néven kumichō áll, aki a kobun-eknek, vagyis az alárendelteknek, követőknek adja az utasításokat. A Yakuzát csaknem 100%-ban férfiak alkotják, kevés nő tölt be jelentős szerepet a szervezetben, őket neesanoknak, „nővéreknek” nevezik.

http://japanfelderito.hu/yakuza_a_japan_alvilag/ (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Zsákparkoló: Járművek parkolására kialakított nyitott, vagy zárt építmény (terület), melynek megközelítésére, onnan való távozásra egy ugyanazon út szolgál.
<http://www.maut.hu/magyar/listaesar.html>; ÚT 2-1.210:2005 (megnyitva: 2011. 20. 22.)

Irodalomjegyzék

Könyvek

- Adams, M. S. - Robertson, C. T. - Gray-Ray, P. - Ray, M. C. (2003):** Labeling and Delinquency Adolescence, 38 (149), pp. 171-185.
- Adler, F. (1975):** Sisters in crime McGraw-Hill in New York pp. 127-166.
- Agnew, R. (1985):** A revised strain theory of delinquency. Social forces. pp. 151-167.
- Albanese, J. - D. K. Das (Ed) (1995):** Organized Crime, White Paper on Police. pp. 2.
- Albanese, J. - D. K. Das (eds), (2003):** Organized Crime. New Jersey: Pearson Education Inc, pp. 7.
- Baldwin, J. and Bottoms, A. E. (1976):** The Urban Criminal Tavistock, London pp.149-182.
- Baldwin, J. (1979):** Jury Trials Oxford: Clarendon Press pp. 150-155.
- Bandura, A. (1977):** Social learning theory. (A szociális tanulás elmélete) Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall. pp. 12-29.
- Barkan S. E. (2006).** Criminology: A sociological understanding (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall. pp. 39-44.
- Barton G. (1989):** Elements of Green's Functions, Waves, and Propagation: Potentials, Diffusion, and Waves. Clarendon Press: Oxford. pp. 246-262.
- Bayley (1994):** Police for the Future. New York: Oxford University Press. pp. 171-182.
- Baylis, J. (1999):** International Security in the Post Cold War in The Globalization of World Politics, Ed, Oxford: Oxford University Press, pp. 195.
- Beavon, D., - Brantingham P. L. - Brantingham, P. J., Clarke R. (ed) (1994):** The influence of street networks on the patterning of property offenses. Crime Prevention Studies 2, Criminal Justice Press, Monsey, NY pp. 115-148.
- Beccaria, C. (1764):** Delitti e delle pene On Crimes and Punishments Trans. by Henry Paolucci. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, 1963. pp.16-22
- Bentley, I. - Alcock, A. - Murrain, P. - McGlynn, S. – Smith, G. (1985):** Responsive Environments Architectural Press, London pp. 33-71.
- Berényi I. (1992):** Az alkalmazott szociálgeográfia elméleti és módszertani kérdései. Akadémiai Kiadó, Budapest, pp.165.
- Bevis, C. - Nutter, J. (1978):** Changing Street Layouts to Reduce Residential Burglary Minnesota Crime Prevention Center, Minneapolis pp. 3-28.
- Bottoms, A.: E. and Wiles, P. (1988):** Crime and Housing Policy: A Framework for Crime Prevention Analysis Her Majesty's Stationery Office P.O. Box276 London, SW8 5DT, United Kingdom pp. 84-98.
- Braga, A. A. - Weisburd, D. (2006):** Problem-oriented policing: The disconnect between principles and practice. In (David Weisburd and Anthony A. Braga, eds.), Police Innovation: Contrasting Perspectives. New York: Cambridge University Press. pp. 77-95.
- Brantingham, P. L. - Brantingham, P. J. (1975):** Residential burglary and urban form. Urban Studies 12. pp. 273-284.

- Brantingham, P. J. & Brantingham, P. L. (1981):** Environmental Criminology, Beverly Hills: Sage pp. 3-28., 111-126.
- Brantingham, P. J. - Brantingham, P. L. (1981):** Notes on the geometry on crime In P. J. Brantingham & P. L.Brantingham (Eds.) Environmental criminology Beverly Hills: Sage pp. 27-54.
- Brantingham, P. J. and Brantingham P. L. (1984):** Patterns in Crime Macmillan, New York pp. 403-415.
- Brantingham, P. J. & Brantingham, P. L. (1993):** Environment, routine and situation Toward a pattern theory of crime In RV Clarke, & M. Felson (Eds.) Routine activity and rational choice New Brunswick, NJ Transaction pp. 259-294.
- Brantingham, P. L. - Brantingham, P. J. (1995):** Location Quotients and Crime Hot Spots in the City. - In: Block, C. R. - Dabdoub, M. - Fregly, S. (eds.): Crime Analysis Through Computer Mapping. Police Executive Research Forum, Washington DC, pp. 129-149.
- Brantingham, P. L. - Brantingham, P. J. (1998):** Environmental criminology: from theory to urban planning practice. Studies on Crime and Crime Prevention 7:1, pp. 31-60.
- Brantingham, P. L. - Brantingham, P. J. (1999):** Theoretical model of crime hot spot generation. Studies on Crime and Crime Prevention, 8: pp. 7-26.
- Budd, T. (1999):** Burglary of domestic dwellings: findings from the 1998 British Crime Survey. Home Office Statistical Bulletin 4/99 Home Office, London pp. 4-25.
- Burgess, R. (1925):** Social Learning Theory p Beverly Hills: Sage pp. 47-62.
- Bynum, J. E. & Thompson, W. E. (2002):** Juvenile Delinquency. Boston: A Pearson Education Company pp. 107-124.
- Calthorpe, P. (1993):** Ecology, Community and the American Dream Princeton Architectural Press, Princeton, NJ pp. 23-38.
- Campbell, A: (1993):** Men, women and aggression. New York / London: Basic Books/Harpercollins. pp. 309-314.
- Carter, R. L. - Hill, K. Q. (1980):** The Criminal's Image of the City, Pergamon Pr. pp. 111-114.
- Clarke, R. V. - Felson, M. (Eds.) (1993):** Routine activity and rational choice New Brunswick NJ Transaction pp. 5-12.
- Clarke, V. - Marcus, F. (1993):** Introduction: Criminology, routine activity, and rational choice In (Ronald V.Clarke and MarcusFelson, eds.), Routine Activity and Rational Choice. Advances in Criminological Theory, Volume 5. New Brunswick , NJ : Transaction. pp. 1-14
- Clarke, R. (2002):** Closing streets and alleys to reduce crime: should you go down this road? Problem-Oriented Guides for Police Response Guides Series No. 2 US Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services, Washington, DC pp. 19-31.
- Clarke, R. V. (2005):** Seven misconceptions of situational crime prevention. In Tilley, N. (Ed.) Handbook of Crime Prevention and Community Safety. Devon. Willan. pp. 39-70.
- Clough, B. Mungo, P. (1992):** Approaching Zero: Data Crime & the Computer Underworld. London Faber and Faber. pp.207-215.
- Cohen, P. (1972):** Sub-cultural Conflict and Working Class Community. Working Papers in Cultural Studies. No.2. Birmingham: University of Birmingham. pp. 151-206.

- Commonwealth of Australia** (1995): AMCORD: A National Resource Document for Residential Development, (Commonwealth of Australia, Department of Housing and Regional Development) pp. 18-32.
- Comte, A.** (1844): Discours sur l'esprit positif . A General View of Positivism Trans. by Bridges, J.H. Trubner and Co., Cambridge University Press, 2009. pp. 157-170.
- Cornish, D. B. and Clarke, R. V.** (Eds.) (1986): The reasoning criminal: Rational choice perspectives on offending New York pp. 1-16., 588-608.
- Cox, S. G.** (1972): Psychological Approaches to Crime and its Correction Nelson-Hall, Chicago, pp. 585-590.
- Chrisman, N. R.** (1999): What does `GIS' mean? Transactions in GIS. 3(2): 175-186.
- Csanádi Ágnes, dr.** (2012): A regionális politika hatása a Nyugat-Dunántúli térségre, Doktori (PhD értekezés) Kaposvár, 2012. pp. 10.
- Deutsch, D.** (2011): The Beginning of Infinity: Explanations that transform the world. London. Penguin Books. pp. 81-102.
- Diczig I.** (1988): A bűnözés megelőzésének stratégiája és taktikája BM Könyvkiadó Budapest pp. 63-84.
- Dotter, D.** (2004): Creating Deviance: An Interactionist Approach. Walnut Creek, CA: Alta Mira Press. pp. 11-34.
- Douglas, J. and Olshaker, Mark** (2000): The Cases that Haunt Us, New York: Scribners pp. 191-198
- Duany, A. and Plater-Zyberk, A.** (1992): The second coming of the American small town. WQ pp. 19-48.
- Durkheim, É.** (1893): De la division du travail social: Etude sur l'organisation des societes superieures. The Division of Labor in Society. Trans. by George Simpson. New York. The Free Press of Glencoe, 1964 pp. 440-443.
- Durlauf S. N. - S. N. Daniel** (2011): Imprisonment and crime: Can both be reduced? Criminology&Public Policy. This issue. pp. 13-54.
- Enyedi Gy.**(2000): Magyarország településkörnyezete Akadémia Kiadó Budapest pp. 92-96.
- Enyedi Gy.** (2000). A területfejlesztés tudományos megalapozása. In: Horváth Gy. – Pálné Kovács I. (szerk.). Területfejlesztés és közigazgatás-szervezés. Budapest, MTA. pp. 13-26. (Magyarország az ezredfordulón. A területfejlesztési program tudományos alapozása)
- Felson, M.** (1987): Routine activities and crime prevention in the developing metropolis. Criminology 25, pp. 911-931.
- Felson, M.** (1994): Crime and Everyday Life: Insight and Implications for Society. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press. pp. 53-65.
- Felson, M.** (2002): Crime and everyday life (3 rd ed.). Thousand Oaks CA Sage pp. 103-125.
- Felson, M. - Boba. R.** (2010): Crime and Everyday Life. (4th Edition). Thousand Oakes. Sage pp. 131-203.
- Freud, S:** (1923): Das Ich und das Es, Internationaler Psycho-analytischer Verlag, Leipzig, Vienna, and Zurich. English translation, The Ego and the Id, Joan Riviere (trans.), Hogarth Press and Institute of Psycho-analysis, London, UK, 1927. Revised for The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, James Strachey (ed.), W. W. Norton and Company, New York, NY, 1961. pp. 147-154.

- Gatrell, A. C., - Bailey, T. C., - Diggle, P. J. - Rowlingson, B. S. (1996):** Spatial point pattern analysis and its application in geographical epidemiology Transactions of the Institute of British Geographers 21 pp. 4-20.
- Geréb P. (2008):** Sematikus vonalhálózati térképek Budapest ELTE. pp. 41.
- Gottfredson M. R. - T. Hirschi (1990):** A General Theory of Crime. Stanford, CA: Stanford University Press. pp. 25-46.
- Gödöny J. (1976):** A társadalmi-gazdasági fejlődés és a bűnözés Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest pp. 128-144.
- Guerry, F. (1831):** Essai sur la statistique moral de la France Crochard, Paris. pp.10-21.
- Hellmer, J. (1972):** Kriminalitätsatlas der Bundesrepublik Deutschland und West-Berlins. Ein Beitrag zur Kriminalgeographie. Schriftenreihe des Bundeskriminalamtes, Bundeskriminalamt, Wiesbaden, pp. 13-39. und 81-85.
- Henting, H. V. (1961):** Der kriminelle Mensch im Kräftespiel von Zeit und Raum. - In: Das Verbrechen 1. Berlin, pp. 212.
- Herbert, H. (1982):** The Geography of Urban Crime. Longman, London, pp. 120.
- Hindelang, M. J. Gottfredson, R. and Garofalo, J. (1978):** Victims of Personal Crime: An Empirical Foundation for a Theory of Personal Victimization. Cambridge, Mass: Ballinger, pp. 35-66.
- Hirschi, T. (1969):** Causes of Delinquency. Berkeley, CA: University of California Press. pp. 309-312.
- Ivan, F. (1958):** Family Relationships and Delinquent Behavior. New York: Wiley, 1958. pp. 233-239.
- Jacobs, J. (1961):** The Death and Life of Great American Cities Jonathon Cope, London pp. 133-158.
- Jármy T. (2003):** Közösség, bűnözés, megelőzés A Zemplénért Civil Szervezetek Szövetsége Kiadó Sátorajjáújhely. pp. 50.
- Jeffery, C. R. (1971):** Crime Prevention through Environmental Design Beverly Hills, CA: Sage, pp. 7-10.
- Kalfrin, V. (1999):** "The Makings of a Suspected Killer," APB News pp. 300-316.
- Keats, A., - Yee, E. - Lien, F-S. (2007):** Bayesian inference for source determination with applications to a complex urban environment. Atmospheric Environment 41, pp. 465-479.
- Klockars, C. B. & Mastrofski, S. D. (Eds.) (1991):** Thinking about police Contemporary readings (2nd ed.). New York McGraw-Hill pp. 273-284.
- Knowles, P. (2006):** Designing out crime - the cost of policing new urbanism. Available at pp. 486-566.
- Korinek L. (1988):** Rejtett bűnözés Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest pp. 1-116.
- Lemert, C. (1951):** Social Pathology. New York: McGraw-Hill. pp. 285-305.
- Liska, A. E. - Messner, S. F. (1999):** Perspectives on Crime and Deviance (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall. pp. 319-348.
- Lovelock, J. (2000):** The ages of Gaia: a biography of our living Earth. Oxford University Press pp. 213-216.
- Lukács T. (1971):** Bűnözés és Társadalom Kossuth Könyvkiadó Budapest pp. 20-71.
- Lynch, K. (1960):** The Image of the City MIT Press, Cambridge, MA pp. 205-244.
- Maguire, M (1982)** Burglary in a Dwelling Heinemann, London pp. 261-275.

- Manning**, P.-K. (1982): Producing drama: Symbolic communication and the police. *Symbolic Interaction*, 5: pp. 223–242.
- Manning**, R., - Bacon, J., - Graefe, A., - Kyle, G., - Lee, R. - Burns, R. (2001): I never hike alone: security on the Appalachian Trail. *Parks & Recreation*. 36 (7) pp. 50-57.
- Mátyás Sz.** (2007): A határon átnyúló magyar-román rendvédelmi együttműködések bűnözésföldrajzi kérdései. *Kossuth Egyetemi Kiadó, Debrecen*, pp. 317-321.
- Mátyás Sz.** (2011): A Debreceni Rendőrkapitányság kriminálgeográfiai elemzése, Doktori (PhD) értekezés, Debrecen, pp. 7-14
- Mayhew**, H. (1862): London Labour and the Condition of the London Poor Griffin, Bohn, London pp. 272-292.
- Mayhew**, H. (1862): London Labour and the London Poor, pp. 12-16.
- McCambley**, P (2002): Minimising subjectivity: a new risk assessment model for CPTED. *The Journal of the International Crime Prevention through Environmental Design Association* 1:1, pp. 28.
- Mohler**, G. A. - Bertozzi, T. - Goldstein - S. Osher (2009): Fast TV regularization for 2D maximum penalized likelihood estimation, in review. pp. 16-34.
- Morris**, T. (1957): *Criminal Area: a study in social ecology* London: Routledge & Kegan Paul, pp. 173.
- Morrow-Jones**, H. - Irwin, E. - Roe, B. (2004): Consumer preference for neotraditional neighbourhood characteristics. *Housing Policy Debate* 15:1, pp. 171-202.
- Mumford**, L. (1926): *The Golden Day Boni and Liverlight*, New York pp. 273-305.
- Nettler**, G. (1978): *Explaining Crime*, 2d ed. New York: McGraw-Hill, 1978. pp. 41-57.
- Newman**, O. (1972): *Urban Design* New York: Macmillan, pp. 264-270.
- Park**, R., - Burgess, E. W. - McKenzie, D. (1925): *The City* University of Chicago Press, Chicago pp. 207-228.
- Paulsen**, D. J. - Robinson, M.B. (2004): *Spatial aspects of crime Theory and practice* Allyn and Bacon: Boston pp. 359-377.
- Pendleton**, M. R. - Thompson, H. L. (2000): The criminal career of parks and recreation hotspots. *Parks & Recreation*. 35 (7) pp. 56-83.
- Poyner**, B. (2006): *Crime Free Housing in the 21st Century* Jill Dando Institute of Crime Science, University College, London pp. 138-147.
- Pyle**, G. F. (1974): *The Spatial Dynamics of Crime* University of Chicago, Chicago pp.131-174.
- Quetelet**, M. A. (1842): *A Treatise on Man and development of his faculties* Cambridge, MA. Harvard University Press. pp. 13-15.
- Rigóczy Cs.** (1994): *Társadalomföldrajz* AKG Kiadó Budapest pp. 38-94.
- Rolfes**, M. (2003): Sicherheit und Kriminalität in Deutschen Städten. Über die Schwierigkeiten, ein soziales Phänomen räumlich zu fixieren. *Berichte zur deutschen Landeskunde* 4. pp. 329-348.
- Ronald**, A. L. (1973): *Deviant Behavior: A Social Learning Approach*. CA: Wadsworth Publishing Company, Inc. pp. 370-389.
- Rubenstein**, H. Murray, C. Motoyama, T. and Rouse, W. (1980): *The Link Between Crime and the Built Environment. The Current State of Knowledge* National Institute of Justice, Washington, DC pp.203-220.

- Schneider, R.** - Kitchen, T. (2002): Planning for Crime Prevention: A Transatlantic Perspective Routledge, London and New York pp. 158-167.
- Schneider, R.** and Kitchen, K. (2007): Crime Prevention and the Built Environment Routledge, London and New York pp. 115-124.
- Schuss, Z.** (1980): Theory and Applications of Stochastic Differential Equations. Wiley Series in Probability and Statistics: New York. pp. 112-118.
- Schwind, H. D.** (2000): Raumstruktur und Kriminalität (Kriminalgeographie). - In: H. D. Schwind: Kriminologie: Eine praxisorientierte Einführung mit Beispielen. Kriminalistik Verlag, Heidelberg, pp. 289-307.
- Sellin, J. T.** (1937): Research memorandum on crime in the depression New York: Social Science Research Council pp. 67-100.
- Shaw, C. R.** - McKay, H. D. (1929): Juvenile Delinquency and Urban Areas Chicago, University of Chicago Press, pp. 11.
- Shaw, C. R.** - McKay, H. D. (1942): Juvenile Delinquency in Urban Areas. Chicago: University of Chicago Press. pp. 31-54.
- Shaw, C. R.** - McKay, H. D. (1969): Juvenile delinquency and urban areas: a study of rates of delinquency in relation to differential characteristics of local communities in American cities Chicago: University of Chicago Press. pp. 35-47.
- Sheard, M.** (1991): Report on Burglary Patterns: The Impact of Cul-de-Sacs Delta Police Department, Delta, British Columbia pp. 371-402.
- Shelley, L.I.** (2003): Transnational Organized Crimes: An Imminent Threat to the Nation State, Journal of International Affairs, pp. 48.
- Sherman, L.** - Gartin, P. R. - Buerger, M. E. (1989): Hot spots of predatory crime: Routine activities and the criminology of place. Criminology, 27: pp. 27-56.
- Short, M. B.** D'Orsogna, M. R. Pasour, V. B. Tita, G. Brantingham, P. A. Bertozzi, A. L. and Chayes, L. (2008): A Statistical Model of Criminal Behavior. M3AS, 18, pp. 1249-1267.
- Siegel, L. J.** (2001). Criminology: Theories, Patterns, and Typologies (7th ed.). Belmont, CA: Wadsworth. pp.35-41.
- Silverman, B. W.** (1986): Density Estimation for Statistics and Data Analysis, London: Chapman and Hall. pp. 683-690.
- Simon, R.** (1976) :Women and Crime Lexington Books 866 Third Avenue New York, NY 10022 United States pp. 18-23.
- Siposné Kecskeméthy, K.** (2002): A katonaföldrajz alapjai In: Tóth József et. al.: Általános társadalomföldrajz II. kötet, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, pp. 43-68.
- Spencer, H.** (1873): The Study of Sociology, Ann Arbor: University of Michigan Press, 1969. pp. 314-326.
- Sutherland, E. H.** (1947): Principles of Criminology, 4th Edition. Chicago, IL: Lippincott. pp. 467-482.
- Sutherland, S.** (2007): Irrationality. London. Printer and Martin Robertson & Company. pp. 192-206.
- Szabó A.** (1980): Bűnözés Ember-Társadalom Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest pp. 13-174.
- Tarde, J. G.** (1890): La Criminalité comparée Comparative Criminality Trans. by Rapelje Howell 1912 Chicago: Quadrangle Books, pp. 364-394.

- Thomas, W. I. - Znaniecki, F. W. (1918):** The Polish Peasant in Europe and America. Monograph of an Immigrant Group. Chicago III: University of Chicago Press. pp. 129-156.
- Tittle, C. R. - R. Patternoster (2000):** Social Deviance and Crime. Oxford, New York: Oxford University Press, Inc. pp. 51-101.
- Town, S., Davey, - C. and Wooton, A. (2003):** Design Against Crime: Secure Urban Environments by Design The University of Salford, Salford pp. 51-57.
- Town, S. - O'Toole, R. (2005):** Crime-Friendly Neighborhoods: How “New Urbanist” Planners Sacrifice Safety in the Name of “Openness” and “Accessibility”, Available at pp. 346-365.
- Tóth A. (2007):** A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar megyében Debreceni Egyetem pp.8-10.
- Tóth J. (1995)** A földrajztudomány belső struktúrája In.: Golobics Pál – Tóth József: Válogatott fejezetek a társadalomföldrajz köréből JPTE, 1995. pp. 12-23.
- Trasler, G. (1993):** Conscience, opportunity, rational choice, and crime. In (Ronald V. Clarke and Marcus Felson, eds.), Routine Activity and Rational Choice. Advances in Criminological Theory, Volume 5. New Brunswick, NJ: Transaction. pp. 305-322.
- Tremmel F.-Fenyvesi Cs.-Herke Cs. (2005)** Kriminálisztika Tankönyv és Atlasz Dialóg Campus Kiadó Budapest-Pécs pp. 228.
- Turvey, B. (1999):** Criminal Profiling. San Diego, CA: Academic Press pp 451-455.
- Vavró I. (1985):** A bűnözés területi különbsége Statisztikai Szemle 1985/10. pp. 988-1000.
- Vofkori L. (2003):** A földrajztudomány rendszertana Pro-Print Könyvkiadó Csíkszereda pp. 25-28.
- Vold, G. B. Bernard, T. J. & Snipes, J. B. (2002):** Theoretical Criminology (5th ed.). New York: Oxford University Press. pp. 352-369.
- Wallerstein, J. S. and Wyle, C. J. (1947):** Our Law-Abiding Law-Breakers. Probation 25. pp.107–112.
- Walsh, A. - Hemmens, C. (2008):** Introduction to Criminology. California: Sage Publications Inc. pp. 246-258.
- Weisburd, D., - Maher, L. - Sherman, L. (1992):** Contrasting crime general and crime specific theory: The case of hot spots of crime. In (Freda Adler and William Laufer, eds.), New Directions in Criminological Theory, Advances in Criminological Theory, Volume 4. New Brunswick, NJ: Transaction. pp. 146-173.
- Weisburd, D. - Mazerolle, L. G. (2000):** Crime and disorder in drug hot spots: Implications for theory and practice in policing. Police Quarterly, 3: pp. 331–349.
- Weisburd, D. (2008):** Place-based policing. In Ideas in American Policing. Washington DC: Police Foundation. pp. 2-16.
- Weisburd, D., - Groff, E. R. - Yang, S. M. (2009):** Understanding Developmental Crime Trajectories at Places: Social Disorganization and Opportunity Perspectives at Micro Units of Geography. Washington, DC: National Institute of Justice. pp. 113-155.
- Winterhalder, B. - Smith, E. A. (1992):** Evolutionary ecology and the social sciences. In EA. Smith, & B. Winterhalder, (Eds.) Evolutionary ecology and human behavior New York: Aldine de Gruyter pp. 3-23.
- Williams, P. (1994):** Transnational Criminal Organizations and International Security, Survival 36, No. 1 pp. 96.

- Williams, F. P. III. & McShane, M. D. (1999).** *Criminological Theory* (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall. pp. 227-238.
- Wolfgang, M. E. - Ferracuti, F. (1967):** *The subculture of violence: Towards an integrated theory in criminology.* London: Tavistock Publications pp. 34-43.
- Young, J. (2004):** *Voodoo Criminology and the Numbers Game.* In Ferrell, J. Haywood, K., Morrison, M. and Presdee, M. (eds) *Cultural Criminology Unleashed.* London. Glasshouse Press. pp. 13-27.
- Zavoski, R., - Lapidus, G., - Lerer, T., - Burke, G. - Banco, L. (1999):** Evaluating the impact of a street barrier on urban crime. *Injury Prevention* 5, pp. 65-68.

Cikkek

- Adams, M. S. Robertson, C. T. Gray-Ray, P. & Ray, M. C. (2003):** Labeling and Delinquency Adolescence., 38 (149), *Capital University News* pp. 171-185.
- Agnew, R. (1985):** A revised strain theory of delinquency. *Social forces.* pp. 151-167.
- Albanese, J. & Dilip K. Das (Ed) (1995):** *Organized Crime, White Paper on Police.* pp. 2.
- Albanese, J. (1996):** *Organized Crime in America, 3rd Edition.* Cincinnati: Anderson Publishing pp. 6.
- Albanese, J. & Dilip K. Das (eds), (2003):** *Organized Crime, New Jersey: Pearson Education Inc,* pp. 6.
- Albanese, J. & Dilip K. Das (eds), (2003):** *Organized Crime, New Jersey: Pearson Education Inc,* pp. 7.
- Albanese, J. (2003):.** *Organized Crime, Drug Trafficking & Organized Crime in Belarus: Threat & Response* pp. 281. <http://www.rol.home.by/publications/html>
- Albanese, J. (2003):** *Organized Crime, Drug Trafficking & Organized Crime in Belarus: Threat & Response,* pp. 281. <http://www.rol.home.by/publications/html>
- American Planning Association (2007):** Legislation and policy. Available at pp. 17-19.
- Andrews, M. (1997):** Fighting crime in San Diego parks. *Parks&Recreation.* 32(7) Last Retrieved May 25, 2005. pp. 273-280.
- Angel, S. (1968):** Discouraging crime through city planning. Working Paper No. 75, University of California, Berkeley. pp. 99-116.
- Anonymous (2002):** Researchers link broken windows policing with drop in serious crime. *Capital University News.* pp. 93-133.
- Arlinghaus, S. L. (1996):** A path through recent GIS literature. *Geographical Review.* 86 (1): pp.101-108.
- Armitage, R. Farrel, G. Bowers, K. Johnson, S. and Townsley, M. (eds) (2007):** Sustainability versus safety: confusion, conflict and contradiction in designing out crime. *Imagination for Crime Prevention. Crime Prevention Studies Volume 21* Criminal Justice Press, Monsey, NY pp. 81-110.
- Arthur, J. A. (1991).** Socioeconomic predictors of crime in rural Georgia. *Criminal JusticeReview,* 16 (1). Retrieved April 24, 2007, from Sage Criminology database. pp. 175-186.
- Bairner, A. and Shirlow, P. (2003):** When leisure turns to fear: fear, mobility, and ethno-sectarianism in Belfast. *Leisure Studies.* 22. pp. 203-221.

- Baldwin, J.** (1979): *Jury Trials* Oxford: Clarendon Press pp.150-155.
- Bandura, A.** (1977): *Social learning theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall. pp. 12-29.
- Barkan, S. E.** (2006). *Criminology: A sociological understanding* (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall. pp. 39-44.
- Barton G.** (1989): *Elements of Green's Functions, Waves, and Propagation: Potentials, Diffusion, and Waves*. Clarendon Press: Oxford. pp. 246-262.
- Bayley, D. H.** (1994): *Police for the Future*. New York: Oxford University Press. pp. 171-182.
- Baylis, J.** (1999): *International Security in the Post Cold War in The Globalization of World Politics*, Ed, Oxford: Oxford University Press, pp. 195.
- Beavon, D.** Brantingham, P. L. - Brantingham P. J. Clarke, R. (ed) (1994): *The influence of street networks on the patterning of property offenses*. *Crime Prevention Studies* 2, Criminal Justice Press, Monsey, NY pp. 115-148.
- Bentley, I.** Alcock, A. Murrain, P. McGlynn, S. and Smith, G (1985): *Responsive Environments* Architectural Press, London pp. 33-71.
- Bernasco, W.** and Block, R. (2009): *Where offenders choose to attack: A discrete choice model of robberies in Chicago*. *Criminology*, 47. pp. 93–130.
- Bevis C.** and Nutter, J. (1978): *Changing Street Layouts to Reduce Residential Burglary* Minnesota Crime Prevention Center, Minneapolis pp. 3-28.
- Biderman, A. D.** (1967): *Surveys of Population Samples for Estimating Crime Incidence*. *Annals of the American Academy of Political and Social Science* pp. 374 16–33.
- Bohl, C.** (2000): *New urbanism and the city: potential applications and implications for distressed inner-city neighbourhoods*. *Housing Policy Debate* 11:4, pp. 761-797.
- Bothwell, S.** Gindroz, R. and Lang, R. (1998): *Restoring community through traditional neighbourhood design: a case study of Diggs Town public housing*. *Housing Policy Debate* 9:1, pp. 89-114.
- Boudon, R.** (2003): *Beyond rational choice theory*. *Annual Review of Sociology*, 29. Retrieved April 19, 2007, from PsycINFO database. pp.1-21.
- Bowers, K.** and Hirschfield, A. (1999): *Exploring links between crime and disadvantage in northwest England: an analysis using geographical information systems*. *Geographical Information Science*.13 (2) pp. 159-184.
- Bowers, K.** Johnson, S. and Hirschfield, A. (2005): *Closing-off opportunities for crime: an evaluation of alley-gating*. *European Journal on Criminal Policy and Research* 10:4, pp. 285-308.
- Braga, A. A.** - Weisburd, D. (2006): *Problem-oriented policing: The disconnect between principles and practice*. In (David Weisburd and Anthony A. Braga, eds.), *Police Innovation: Contrasting Perspectives*. New York: Cambridge University Press. pp. 77-95.
- Braga, A. A.** (2007): *Effects of hot spots policing on crime*. *Campbell Systematic Reviews*. Retrieved September 23, 2010 from pp.145-158.
- Brantingham, P. J.** - Brantingham P. L. (1975): *Residential burglary and urban form*. *Urban Studies* 12, pp. 273-284.
- Brantingham, P. J.** - Brantingham P. L. (1982): *Mobility, Notoriety and Crime: A study of Crime Patterns in Urban Nodal Points*. *Journal of Environmental Systems* 11. pp. 89-99.

- Brantingham, P. J.** - Brantingham P. L. and Wong, P. (1990): Malls and crime: a first look. *Security Journal* 1:3, pp. 175-181.
- Brantingham, P. J.** - Brantingham P. L. (1991): *Environmental Criminology* Waveland Press, Prospect Heights, IL pp. 309-326.
- Brantingham, P. J.** - Brantingham P. L. (1993): Nodes, paths and edges: considerations on the complexity of crime and the physical environment. *Journal of Environmental Psychology* 13, pp. 3-28.
- Brantingham, P. J.** - Brantingham P. L. (1998): Environmental criminology: from theory to urban planning practice. *Studies on Crime and Crime Prevention* 7:1, pp. 31-60.
- Brantingham, P. J.** - Brantingham, P. L. (1999): Theoretical model of crime hot spot generation. *Studies on Crime and Crime Prevention*, 8: pp. 7-26.
- Brantingham, P. L.** - Tita, G. (2008): Offender mobility and crime pattern formation from first principles. *Artificial Crime Analysis Systems*, Edited by Lin Liu and John Eck. IGI Global: Hershey, PA. pp. 6-18.
- Briggs, W. L.** Henson, E. V. McCormick, S. F. (2000): A multigrid tutorial. SIAM. p Stanford, CA: Stanford University Press. pp. 333-390.
- Budd, T.** (1999): Burglary of domestic dwellings: findings from the 1998 British Crime Survey. Home Office Statistical Bulletin 4/99 Home Office, London pp. 4-25.
- Calthorpe, P.** (1993): *Ecology, Community and the American Dream* Princeton Architectural Press, Princeton, NJ pp. 23-38.
- Canter, D. V.** - Larkin, P. (1993): The environmental range of serial rapists *Journal of Environmental Psychology* 13 pp. 63-69.
- Canter, T.** Coffey, M. Huntley and Missen, M. (2000): Predicting serial killers' home base using a decision support system. *Journal of Quantitative Criminology*, 16 (4), pp. 457-478
- Carter, P. S.** (2002): Community CPTED. *The Journal of the International Crime Prevention Through Environmental Design Association* 1:1, pp. 15-24.
- Carter, R. L.** & Hill, K. Q. (1980): *The Criminal's Image of the City*, Pergamon Pr. pp. 111-114.
- Chester, C. R.** (1976): Perceived relative deprivation as a cause of property crime. *Crime & Delinquency*. Retrieved April 26, 2007, from Sage Criminology database. pp. 313-324.
- Chrisman, N. R.** (1999): What does 'GIS' mean? *Transactions in GIS*. 3(2): 175-186.
- Clarke, V.** and Marcus, F. (1993): Introduction: Criminology, routine activity, and rational choice In (Ronald V. Clarke and Marcus Felson, eds.), *Routine Activity and Rational Choice*. *Advances in Criminological Theory*, Volume 5. New Brunswick, NJ: Transaction. pp. 1-14
- Clarke, R.** (2002): Closing streets and alleys to reduce crime: should you go down this road? *Problem-Oriented Guides for Police Response Guides Series No. 2* US Department of Justice Office of Community Oriented Policing Services, Washington, DC pp. 19-31.
- Coffey, M.** Huntley C. & Missen (2000): Predicting serial killers' home base using a decision support system *Journal of Quantitative Criminology* 16 pp.457-478.
- Cohen, L.** - Felson, M. (1979): Social change and crime rate trends. A routine activity approach *American Sociological Review* 44 pp. 488-608., 588-606., 922-925.

Cohen, A. K. (1955): *Delinquent Boys: The Culture of the Gang*, Glencoe, IL: Free Press. pp. 588-608.

Committee on Understanding Crime Trends. Committee on Law and Justice. Division of Behavioral and Social Sciences and Education. National Research pp. 15-25

Conklin, J. E. (2010): *Criminology* (Vol. 10th). Upper Saddle River, New Jersey: Pearson. pp. 225-242.

Council of The National Academies. Washington, D.C The National Academies Press pp. 31-39.

Cozens, P. Hillier, D. and Prescott, G. (1999): The sustainable and the criminogenic. The case for new-build housing projects in Britain. *Property Management* 17:3, pp. 252-261.

Cozens, P. (2002): Sustainable urban development and crime prevention through environmental design for the British city; towards an effective urban environmentalism for the 21st century. *Cities: The International Journal of Urban Policy and Planning* 19:2, pp. 129-137.

Cozens, P. Saville, G. and Hillier, D. (2005): Crime prevention through environmental design (CPTED): a review and modern bibliography. *Journal of Property Management* 23:5, pp. 328-356.

Cozens, P. Pascoe, T. and Hillier, D. Mawby, R. (ed) (2007): Critically reviewing the theory and practice of secured-by-design for residential new-build housing in Britain. *Burglary—Series: International Library of Criminology, Criminal Justice and Penology, 2nd Series*. Ashgate, Abingdon pp. 429-444.

Crouch, B. M. (1996): Looking back to see the future of corrections. *The Prison Journal*, 76(4). Retrieved April 27, 2007, from Sage Criminology database. pp. 331-344.

Crow, W. J. Wayman, J. and Bull, J. L. (1975): *Robbery Deterrence: An Applied Behavioral Science Demonstration Final Report*. La Jolla, CA: Western Behavioral Science Institute. pp. 80-84.

Crowe, T. (2000): *Crime Prevention Through Environmental Design: Applications of Architectural Design and Space Management Concepts* 2nd edn, Butterworth-Heinemann, Oxford pp.93-96.

Curran, P. J. & Willoughby, M. T. (2003): Implications of latent trajectory models for the study of developmental psychopathology *Development and Psychopathology* 15 pp. 581-612.

Davison, E. & Smith, W. (2003): Exploring accessibility versus opportunity crime factors. *Sociation Today: The Journal of The North Carolina Sociological Association*, 1 (1) Available at pp.185-205.

<http://www.ncsociology.org/sociationtoday/raleigh.htm>

De Frances, C. and Titus, R. (1993): The environment and residential burglary outcomes. *Proceedings of the International Seminar on Environmental Criminology and Crime Analysis* Florida Criminal Justice Executive Institute, Coral Gables pp. 179-191.

DeFronzo, J. (1997): Welfare and homicide. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 34 (3). Retrieved April 20, 2007, from Sage Criminology database. pp. 395-406.

Demográfiai-társadalmi jellemzők és a bűnözés 1990-1993 Magyar Tudományos Akadémia Demográfiai Bizottsága Igazságügyi Minisztérium pp. 1-10.

- DETR** (1998): Places, Streets and Movement. A Companion Guide to Design Bulletin 32: Residential Roads and Footpaths HMSO, London pp. 329-358.
- Dewberry, E.** (2003): Designing out crime: insights from eco-design. *Security Journal* 16, pp. 51-62.
- Dietrick, B.** (1977): The environment and burglary victimisation in a metropolitan suburb. Paper presented at the Annual Meeting of the American Society of Criminology, Atlanta, USA. pp. 51-52.
- Dotter, D.** (2004): *Creating Deviance: An Interactionist Approach*. Walnut Creek, CA: Alta Mira Press. pp. 11-34.
- Douglas, J.** Personal interview with author (2000): Geographic Profiling, www.Ecricanada.com/GeoProf.htm (and articles in the press section) pp. 219-222.
- Du Plessis, C.** (1999): The links between crime prevention and sustainable development. *Open House International* 24:1, pp. 33-40.
- Dupont, A.** (1999): Transnational Crime, Drugs, and Security in East Asia Asian Survey, Vol..XXXIX, No. 3, (May-June 1999) pp. 449.
- Durlauf, S. N. and Daniel, S. N.** (2011): Imprisonment and crime: Can both be reduced? *Criminology & Public Policy*. This issue. pp.13-54.
- Eck, E. and Wartell, J.** (1996): Reducing Crime and Drug Dealing by Improving Place Management: A Randomized Experiment. Report to the San Diego Police Department. Washington, DC: Crime Control Institute. pp.17-62.
- Edison, P. B. K. and Owens III, M. E. B. eds.** (1976): *Surveying Crime*. Washington, D.C.: National Academy of Sciences, National Research Council, Panel for the Evaluation of Crime Surveys, pp. 1-15.
- Eklblom, P.** (1988): Getting the best out of crime analysis Home Office London pp. 2341-2349.
- Eklblom, P.** (1995): Less crime by design. *Annals of the American Academy of Political and Social Science* 539, pp.114-129.
- Elly Abru** (2004): Coordinates of Crime Australia's Police News (02.27.2004) pp. 29-31.
- Ennis, P. H.** (1967): *Criminal Victimization in the United States: A Report of a National Survey*. Chicago: University of Chicago, National Opinion Research Center, pp. 131-148.
- Estep, D.** (2004): A short course on duality, adjoint operators, Greens functions, and a posteriori error analysis. pp. 421-434.
- Faggins, B.** (2001): Temple University study shatters theory on neighborhood decline and criminal behavior. Book review: *Breaking away from broken windows*. Retrieved May 1, 2003. pp. 305-360.
- Farrell, G. and Roman, A. Moss, K. and Stephens, M. (eds)** (2006): *Crime as pollution: proposal for market-based incentives to reduce crime externalities*. Crime Reduction and the Law Routledge Press, London pp. 429-444.
- Farrell, G. Tilley, N. Tselone, A. and Mailley, J.** (2010): Explaining and sustaining the crime drop: Clarifying the role of opportunity-related theories. *Crime Prevention and Community Safety*. 12, pp. 24-41.
- Felson, M.** (1987): Routine activities and crime prevention in the developing metropolis. *Criminology* 25. pp. 911-931.
- Felson, M.** (1994): *Crime and Everyday Life: Insight and Implications for Society*. Thousand Oaks, CA: Pine Forge Press. pp. 53-65.

- Felson, R. B.** Liska, A. E. South, S. J. & McNulthy, T. L. (1994): The Subculture of Violence and Delinquency Individual vs. School Context Effects. *Social Forces*, 73 (1), pp. 155-173.
- Felson, M.** (2006): *Crime and Nature*. Thousand Oaks, CA: Sage. pp. 323-350.
- Felson, M.** and Boba, R. (2010): *Crime and Everyday Life*. (4th Edition). Thousand Oakes. Sage. pp. 131-203.
- Field, S.** (1990): *Trends in Crime and Their Interpretation: A Study of Recorded Crime in Post-War England and Wales*. Home Office Research Study No. 119. London: Home Office pp. 91-122.
- Fienberg, E. S.** (1980): Victimization and the National Crime Survey: Problems of Design and Analysis. *Indicators of Crime and Criminal Justice. Quantitative Studies*. Edited by Stephen E. Fienberg and Albert J. Reiss, Jr. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Bureau of Justice Statistics, pp. 33-40.
- Fischer, P.** Greitemeyer, T. Kastenmüller, A. Vogrincic, C. and Sauer, A. (2011): The Effects of Risk-Glorifying Media Exposure on Risk-Positive Cognitions, Emotions, and Behaviours: a Meta-Analytic Review. *Psychological Review*. Advance online publication. Doi: 10.1037/a0022267 pp. 367-390.
- Foster, J. D.** Dinitz, S. & Reckless, W. C. (1972): Perceptions of Stigma Following Public Intervention for Delinquent Behavior. *Social Problems*. pp. 202-209.
- Fouque, J-P.** Papanicolaou, G. and Sircar, K. R. (2000): *Derivatives in Financial Markets with Stochastic Volatility*. Cambridge University Press. pp. 451-477.
- Fowler, E.** (1987): Street management and city design. *Social Forces* 66, pp. 365-389.
- Fulton, W.** (1996): *The New Urbanism: Hope or Hype for American Communities?* Lincoln Institute of Land Policy, Cambridge, MA pp. 201-213.
- Garofalo, J.** (1981) Crime and the mass media: a selective review of research. *Journal of Research in Crime and Delinquency* 18:2, pp. 319-350.
- Gatrell, A. C.,** Bailey, T. C., Diggle P.J. & Rowlingson B.S. (1996): Spatial point pattern analysis and its application in geographical epidemiology *Transactions of the Institute of British Geographers* 21 pp. 4-20.
- Godwin, G. M.** (2000): *Hunting Serial Predators: Multivariate Classification Approach to Profiling Violent Behavior*. Boca Raton, FL: CRC Press pp. 82-86.
- Godwin, G. M.** (2000): *Criminal Psychology and Forensic Technology: Collaborative Approach to Effective Profiling*. Boca Raton, FL: CRC Press pp. 275-280. www.investigativepsych.com/ipm3.htm
- Gorr, W. L.** (2004): *Framework for validating geographic profiling using samples of solves serial crimes* Unpublished manuscript Carnegie Mellon University HJ Heinz III School of Public Policy and Management Pittsburgh, PA pp. 256-274.
- Gottfredson, M. R.** and Hirschi, T. (1990): *A General Theory of Crime*. Stanford, CA: Stanford University Press. pp. 25-46., 128-144.
- Gödöny J.** (1976): *A társadalmi-gazdasági fejlődés és a bűnözés Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó Budapest* pp. 27-38.
- Graysmith, R.** (1976): *Zodiac*. New York: Berkley pp.153-161.
- Greenberg, S.** Rohe, W. and Williams, J. (1982): Safety in urban neighbourhoods: a comparison of physical characteristics and informal territorial control in high and low crime neighbourhoods. *Population and Environment* 5:3, pp. 141-165.
- Greenberg, S.** and Rohe, W. (1984): Neighborhood design and crime: a test of two perspectives. *Journal of the American Planning Association* 50, pp. 48-60.

- Greene, M. B.** (1993). Chronic exposure to violence and poverty: Interventions that work for youth. *Crime & Delinquency*, 39 (1). Retrieved April 20, 2007, from Sage Criminology database pp. 419-429.
- Groff, E.** (2008): Characterizing the Spatio-Temporal Aspects of Routine Activities and the Geographic Distribution of Street Robbery. *Artificial Crime Analysis Systems*. Liu and Eck (Eds.) IGI Global: Hershey, PA. pp. 75-103.
- Guttery, R.** (2002): The effects of subdivision design on housing values: the case of alleyways. *Journal of Real Estate Research* 23:3, pp. 265-273.
- Habony J.**(1986): A beilleszkedés és a bűnözés Zrínyi Katonai Kiadó Budapest pp.21-22.
- Hagan, J.** Hewitt, J. D. and Alwin, D. F. (1979): Ceremonial justice: Crime and punishment in a loosely coupled system. *Social Forces*, 58: pp. 506–527.
- Hagan, F. E.** (2008): Introduction to Criminology: Theories, Methods, and Criminal Behavior. California: Sage Publications Inc. pp. 29-43.
- Hakin, S.** Rengert, G. and Shachamurove, Y. (2001): Target search of burglars: a revisited economic model. *Papers in Regional Science* 80., pp.121-137.
- Harcourt, B. E.** (1998): Reflecting on the subject: A critique of the social influence conception of deterrence, the broken windows theory, and order-maintenance policing New York style. *Michigan Law Review*, 97 (2). Retrieved May 1, 2003, from InfoTrac database. pp. 163-175.
- Harms, W.** (2000): Study conducted in Chicago's neighborhoods calls broken windows theory into question. *The University of Chicago Chronicle*, 19 (7). Retrieved May, 1, 2003, pp. 7-14.
- Harries, K.** (1974): *The Geography of Crime and Justice* McGraw-Hill, New York pp. 205-218.
- Harries, K.** (1999): *Mapping Crime: Principle and Practice*. U.S. Department of Justice, National Institute of Justice, Crime Mapping Research Center, Washington DC, pp.193.
- Herold, H.** (1973): Földrajz és bűnözés. *Belügyi Szemle Tájékoztató* 17. szám pp. 79-85.
- Herold, H.** (1977): Die Bedeutung der Kriminalgeographie für die polizeiliche Praxis. *Kriminalistik* 7. pp. 289-296.
- Hillier, B.** and Shu, S. Ballintyne, S. , Pease, K. and McLaren, V. (eds) (2000): *Crime and urban layout: the need for evidence*. Secure Foundations: Key Issues in Crime Prevention, Crime Reduction and Community Safety Institute of Public Policy Research, London pp. 224-248.
- Hirschi, T.** (1969): *Causes of delinquency*. Berkeley and Los Angeles: University of California Press. pp. 369-388.
- Holcman, D.** Marchewka, A. and Schuss, Z. (2005): Survival probability of diffusion with trapping in cellular neurobiology. *Physical Review E*, 72 (3), 031910. pp. 13-19.
- Holmes, R.** and Rossmo, K. (1996): *Geography, Profiling, and Predatory Criminals*, in R. Holmes & S. Holmes, *Profiling Violent Crimes*. Thousand Oaks, CA: Sage pp.327-345.
- Hoshino, K.** (1996): A Study on the Newly Enlisted Members and the Fringe Members of Organized Criminal Gang: Process of Their Affiliation with Gang, *Reports of NRIPS*, 1981 22 (1) pp.18-32.

- Jarvis, C.** (1997): Academic Sleuth Made Startling Prediction, *The News and Observer*, March 20. pp. 20-24.
- Jármay T.** (2003): Közösség, bűnözés, megelőzés A zemplénért Civil Szervezetek Szövetsége Kiadó Sátoraljaújhely. pp. 50.
- Jeffery, C.** (1971): *Crime Prevention through Environmental Design* Sage, Beverly Hills pp. 50-59.
- Jeffery, C.** (1977): *Crime Prevention through Environmental Design* Beverly Hills: Sage Publications Inc. 28. Johnston, L., & Shearing, C. C, pp. 3-28.
- Johnson S. D. and Loxley C.** (2001): Installing alley-gates: practical lessons from burglary prevention projects. Home Office Briefing Note 2/01 Home Office, London pp. 8-11.
- Johnson, S. D. Summers, L. Pease, K.** (2009): Offender as Forager? A Direct Test of the Boost Account of Victimization. *Journal of Quantitative Criminology*, in press. pp. 11-20.
- Kalfrin, V.** (1999): "The Makings of a Suspected Killer," *APB News* pp.300-316.
- Keats, A. Yee, E. and Lien, F-S** (2007): Bayesian inference for source determination with applications to a complex urban environment. *Atmospheric Environment*, 41, pp. 465-479.
- Kerecsi K.** (2003): A kriminológiai és a büntetőpolitika kapcsolata. *Kriminológiai tanulmányok* 40. OKRI, Budapest, pp. 121-159.
- Kobolka I.-Ritecz Gy. -Sallai J.** (2003): The Criminal Geography of the Borders of the Republic of Hungary at the Millennium. *Európa 2002* 2. pp. 35-44.
- Kobolka I. - Ritecz Gy. - Sallai J.** (2004): Szabadság, biztonság és jog térségének kiterjesztése a Kárpát-medencében. *Szakmai Tudományos Közlemények, KBH Tudományos Kutatóhely és a MH Térképész Szolgálat*, Budapest, pp. 34-51.
- Ko-Lin Chin** (1995): Triad Societies in Hong Kong, *Transnational Organized Crime*, Vol.1, No. 1, Spring pp. 47-64
- Korinek L.** (2003): Tendenciák Belügyi Szemle Belügyminisztérium 51/1. pp. 62-67.
- Koskela, H. and Pain, R.** (1998): Revisiting fear and place: women's fear of attack and the built environment. *Geoforum*. 31. pp. 269-280.
- Kovács Z.** (1990): A bűnözésföldrajz szerepe a városi környezetminőségben. *Műhely* 6. MTA FKI, Budapest, pp. 13.
- Kriminológiai közlemények különkiadása** (2004): A bűnözés új tendenciái a kriminálpolitika változásai Közép-és Kelet-Európában Bíbor Kiadó Budapest pp. 307-345.
- Landreth, R. Rheingold, H.** (1985): *Out of the Inner Circle: a Hackers Guide to Computer Security*. Bellevue. Washington. Microsoft Press pp. 60-73.
- Lasley, J.** (1998): *Designing Out Gang Homicides and Street Assaults* US National Institute of Justice, Washington, DC pp.1-6.
- Lee, B. and Graefe, A. R.** (2004): GIS: A tool to locate new park and recreation services. *Parks & Recreation*. 39 (10) pp. 34-41.
- Lerman, P. L.** (1967): *Gangs, Networks and Subcultural Delinquency*. *The American Journal of Sociology*, 73 (1), pp. 63-72.
- Levine, N.** (2002): *CrimeStat A spatial statistics program for the analysis of crime incident locations* (v. 2.0). Washington, DC: National Institute of Justice pp.185-199.

- Levine, N.** (2007): CrimeStat: A spatial statistics program for the analysis of crime incident locations (v 3.1). Ned Levine and Associates, Houston, TX and the National Institute of Justice, Washington, D.C. pp. 13-22.
- Levins, R.** (1966): The strategy of model-building in population biology *American Scientist* 54. pp. 421-431.
- Liska, A. E. & Messner, S. F.** (1999): *Perspectives on Crime and Deviance* (3rd ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall. pp. 319-348.
- Lovelock, J.** (2000): *The ages of Gaia: a biography of our living Earth* Oxford University Press. Oxford University Press. pp. 213-216.
- Madsen, D. L.** (2000): *Feminist Theory and Literary Practice*. Virginia: Pluto Press pp. 65-67.
- Maguire, E. R. and Katz, C. M.** (2002): Community policing, loose coupling, and sense making in American police agencies. *Justice Quarterly*, 19: pp. 503-536.
- Mann, D. - Sutton, M.** (1998): Netcrime: More Change in the Organization of Thieving. *British Journal of Criminology*. Vol. 38. No 2. pp. 201-229.
- Manning, P. K.** (1982): Producing drama: Symbolic communication and the police. *Symbolic Interaction*, 5: pp. 223-242.
- Manning, R.; Bacon, J. Graefe, A. Kyle, G. Lee, R. and Burns, R.** (2001): I never hike alone: security on the Appalachian Trail. *Parks & Recreation*. 36 (7) pp. 50-57.
- Martin, M.** (2001): The question of alleys, revisited. *Urban Design International* 6:2, pp. 76-92.
- Mastrofski, S.** (1999): Policing for people. *Ideas in American Policing*. Washington, DC: Police Foundation. pp. 244-264.
- Matthews, R. Clarke, R.** (ed) (1992): Developing more effective strategies for curbing prostitution. *Situational Crime Prevention: Successful Case Studies* Harrow and Heston, New York pp.131-36.
- Mazerolle, P. Burton, V. S. Cullen, F.T. Evans, D. and Payne, G. L.** (2000): Strain, anger, and delinquent adaptations: Specifying general strain theory. *Journal of Criminal Justice* 28. pp. 89-101.
- McCamley, P.** (2002): Minimising subjectivity: a new risk assessment model for CPTED. *The Journal of the International Crime Prevention through Environmental Design Association* 1:1, pp. 25-34.
- Merlo, A. V. & Pollock, J. M.** (1995): *Women, Law, And Social Control* Southwest Texas State University, Macmillan Pub Co. pp. 170-187.
- Merry, S.** (1981): Defensible space undefended: social factors in crime prevention through environmental design. *Urban Affairs Quarterly* 16:3, pp. 397-422.
- Merton, R. K.** (1938): Social Structure and Anomie. *American Sociological Review* 3. pp. 672-682.
- Messner, S. T. and Blau, R. J.** (1987): Routine leisure activities and rates of crime: A macro-level analysis. *Social Forces*. 65 (4): pp. 1035-1053.
- Meyer, G. R.** (1989): *The Social Organisation of the Computer Underworld*. Unpublished MA thesis. Department of Sociology. Northern Illinois University. pp. 567-578.
- Michalkó G.** (2002): Magyarország turizmusának kriminálgeográfiája. *Belügyi Szemle* 10. szám pp. 68-85.
- Miller, W.** (1958): „Lower Class Culture as a Generating Milieu of Gang Delinquency”. *Journal of Social Issues* 14 (3): pp. 5-20.

- Miller, W.** (1959): „Implications of Urban Lower-Class Culture For Social Work”. *The Social Service Review* 33 (3): pp. 219–236.
- Mohler, G.** Bertozzi, A. Goldstein, T. and Osher, S. (2009): Fast TV regularization for 2D maximum penalized likelihood estimation, in review. pp. 16-34
- Mohler, G.** Short, M. Brantingham, P. L. Schoenberg, F. and Tita, G. (2008): Self-exciting point processes explain spatial-temporal patterns in crime, in review. pp. 201-219.
- Moore, S.** (2000): *Media and Everyday Life in Modern Society* Edinburgh University Press, Edinburgh pp. 168-176.
- Morrow-Jones, H.** Irwin, E. and Roe, B. (2004): Consumer preference for neotraditional neighbourhood characteristics. *Housing Policy Debate* 15:1 , pp. 171-202.
- Murphy, F. J.** Shirley, M. M. and Witmer, H. L. (1946): The Incidence of Hidden Delinquency. *American Journal of Orthopsychiatry* 16. pp. 686–696.
- Newman, O.** (1972): *Urban Design* New York: Macmillan, pp. 264-270.
- Newman, O.** (1973): *Defensible Space People and Design in the Violent City* Architectural Press, London pp. 7-19.
- Newman, O.** (1995): Defensible space: a new physical planning tool for urban revitalization. *Journal of the American Planning Association* 61, pp. 2149-2155.
- O’Conner, T.** (2006): Feminist Criminology, Female Crime, and Integrated Theory. *MegaLinks in Criminal Justice*, 30 November 2006. Web. 16 April 2010. Retrieved from pp.1-30.
- Office of the Deputy Prime Minister** (2004): *Places: The Planning System and Crime Prevention* Office of the Deputy Prime Minister, Home Office, London pp. 13-16.
- Olasky, P.** (2004): Crime impact statements. *Columbia Journal of Law and Social Problems* 37:3, pp. 329-358.
- O’Leary, M.** (2009): The mathematics of geographic pro_ling. preprint. pp. 397-416.
- ORFK** Tájékoztató (2008): Konferencia (2008.07.13.): A színesfémlopások megakadályozásának megoldásai francia tapasztalatok alapján pp. 10-13.
- Orton, J. D.** and Weick, K. E. (1990) Coupled systems: A reconceptualization. *The Academy of Management Review*, 15: pp. 203–223.
- Osgood, D. W.** Wilson, J, K, O’Malley, P. M. Bachman, J. G. and Johnston, L. D. (1996): Routine activities and individual deviant behavior. *American Sociological Review*, 61: pp. 635–655.
- OTK,** 1998: 35/1998. (III.20.) OGY határozat az Országos Területfejlesztési Konceptióról
- Park, R. E.** Burgess, E. W. and McKenzie, D. (1925): *The City* University of Chicago Press, Chicago pp. 207-228.
- Paulsen, D. J.** & M. B. Robinson (2004): *Spatial aspects of crime Theory and practice* Allyn and Bacon: Boston pp. 359-377.
- Pendleton, M. R.** and Thompson, H. L. (2000): The criminal career of parks and recreation hotspots. *Parks & Recreation*. 35 (7) pp.56-83.
- Pepper, J. V.** (2008): *Forecasting Crime: A City-Level Analysis*. In A. S. Goldberger, and R. Rosenfeld (eds): *Understanding Crime Trends*. Workshop Report. Committee on Understanding Crime Trends. Committee on Law and Justice. Division of Behavioral and Social Sciences and Education. National Research Council of The National Academies. Washington, D.C The National Academies Press pp. 31-39.

- Perez, D. M.** Jennings, W. G. & Gover, A. R. (2008): Specifying general strain theory: an ethnically relevant approach. Routledge: Taylor and Francis Group. pp. 544-578.
- Pierce, G. L.** Spaar, S. and LeBaron, R. B. (1986): The Character of Police Work: Strategic and Tactical Implications. Boston, MA: Center for Applied Social Research, Northeastern University. pp. 630-637
- Plater-Zyberk, E.** (1993): Five qualities of good design. ANY, No. 1, July/August. pp. 12-15.
- P. Nagy F.** (2004): A számítástechnikai bűnözés elleni harc belügyi Szemle Belügyminisztérium 52/11-12. pp. 159-168.
- Porterfield, A. L.** (1946): Youth in Trouble: Studies in Delinquency and Despair, with Plans for Prevention. Fort Worth, Tex.: Leo Potishman Foundation. pp. 686-696.
- Poyner, B.** (2006): Crime Free Housing in the 21st Century Jill Dando Institute of Crime Science, University College, London pp.138-147.
- Putnam, R. D.** (1995): Bowling alone: America's declining social capital. Journal of Democracy 6:1, pp. 65-78.
- Queensland Police** (2006): Draft CPTED guidelines. Available at pp. 129-161. <http://www.police.qld.gov.au/Resources/Internet/programs/crimePrevention/documents/CPTED.pdf> (accessed 10 July 2007).
- Rand, A.,** Figlio, R., Hankim, S. and Rengert, G. (eds) (1986): Mobility triangles. Metropolitan Crime Patterns Monsey, New York pp. 409-416.
- Reiss, A. J.** (1967): Studies in Crime and Law Enforcement in Major Metropolitan Areas. Field Survey III, vol. 1. President's Commission on Law Enforcement and Administration of Justice. Washington, D.C.: The Commission, pp. 102-109.
- Rengert, G.** (1988): The location of facilities and crime. Journal of Security Administration 11:2, pp. 12-16.
- Repetto, T.** (1976): Crime prevention and the displacement phenomenon. Crime & Delinquency, 22. pp. 166-177
- Rich, T. -** Shively, M. (2004): A methodology for evaluating geographic profiling software Cambridge, MA: Abt Associates pp. 65-83.
- Rolfes, M.** (2003): Sicherheit und Kriminalität in Deutschen Städten. Über die Schwierigkeiten, ein soziales Phänomen räumlich zu fixieren. Berichte zur deutschen Landeskunde 4. pp. 329-348.
- Ronald, A. L.** (1973): Deviant Behavior: A Social Learning Approach. (A szociális tanulás elméleti megközelítése) CA: Wadsworth Publishing Company, Inc. pp. 370-389.
- Roncek, D. W.** and Bell, R. (1981): Bars, blocks and crimes. Journal of Environmental Systems, 11: pp. 35-47.
- Roncek, D. W.** and Maier, P. A. (1991): Bars, blocks, and crimes revisited: Linking the theory of routine activities to the empiricism of "hot spots. Criminology, 29: pp. 725-753.
- Rosenbaum, D.** (2006): The limits of hot spots policing. In (David Weisburd and Anthony A. Braga, eds.), Police Innovation: Contrasting Perspectives. New York: Cambridge University Press. pp. 245-263.
- Rossmo, K.** (1992): Target patterns of serial murderers A methodological model Paper presented at the meeting of the American Society of Criminology New Orleans, LA. pp. 34-51.

- Rossmo, K.** (1993): Multivariate spatial profiles as a tool in crime investigation In CR Block. & M. Dabdoub (Eds.) Workshop on crime analysis through computer mapping Proceedings: 1993 Chicago: Illinois Criminal Justice Information Authority pp. 89-126.
- Rossmo, K.** (1995): Geographic profiling Target patterns of serial murderers Unpublished doctoral dissertation Simon Fraser University Burnaby, BC pp. 167-188.
- Rossmo, K.** (1995): Place, space, and police investigations Hunting serial violent criminals In JE. Eck, & DA. Weisburd, (Eds.), Crime and place Crime prevention studies, Vol 4 Monsey, NY: Criminal Justice Press pp. 217-235.
- Rossmo, K.** (1997): Geographic profiling. Geographic profiling In J. L. Jackson, & D. A. Bekerian, (Eds.), Offender profiling Theory, research and practice Chichester: John Wiley & Sons pp. 159-175.
- Rossmo, K.** (1999): Geographic Profiling CRC Press; Edition: 1, pp. 1-26. FL: CRC Press pp.275- 291.
- Rossmo, K.** (2000): Geographic profiling Boca Raton, FL: CRC Press. Boca Raton, FL: CRC Press pp.275- 291.
- Rossmo, K.** (2001): Evaluation of geographic profiling search strategies Paper presented at the meeting of the American Society of Criminology Atlanta, GA pp. 1-16.
- Sampson, R. J.** Raudenbush, S. W. and Earls, F. (1997): Neighborhoods and violent crime: A multilevel study of collective efficacy. *Science*, 277. pp. 918–924.
- Sampson, R. J.** (2004): Neighborhood and community: Collective efficacy and community safety. *New Economy*, 11. pp. 106–113.
- Sarkissian, W.** Cook, A. and Walsh, K. (eds) (1997): *The Community Participation in Practice: A Practical Guide* Institute for Science and Technology Policy, Perth pp. 91-95.
- Saville, G.** (1996): Assessing risk and crime potentials in neighbourhoods. Paper presented at the 1st Annual International CPTED Association Conference, Calgary, 30 October-1 November. pp. 328-356.
- Saville, G.** & Cleveland, G. (1997): Second-generation CPTED in schools. Paper presented at the 1st Annual International CPTED Association Conference, Orlando, FL. pp.1891-1906.
- Saville, G.** and Cleveland, G. (2003): An introduction to 2nd Generation CPTED: Part 1. *CPTED Perspectives* 6:1, pp. 7-9.
- Schmallegger, F.** (2009): *Criminology Today: An Integrative Introduction*. New Jersey: Pearson Education Inc. pp. 364-380.
- Schmid, C. F.** (1960): Urban crime areas: Part I. *American Sociological Review* 25, pp. 224-237.
- Schneider, R.** and Kitchen, T. (2002): *Planning for Crime Prevention: A Transatlantic Perspective* Routledge, London and New York pp. 158-167.
- Schuss, Z.** (1980): *Theory and Applications of Stochastic Differential Equations*. Wiley Series in Probability and Statistics: New York. pp. 112-118.
- Schwind, H. D.** (2000): Raumstruktur und Kriminalität (Kriminalgeographie). - In: H. D. Schwind.: *Kriminologie: Eine praxisorientierte Einführung mit Beispielen*. Kriminalistik Verlag, Heidelberg, pp. 289-307.
- Sellin, J. T.** (1937): Research memorandum on crime in the depression New York: Social Science Research Council pp.67-100.

- Shaw, C. R. & McKay, H. D. (1942):** Juvenile Delinquency in Urban Areas. Chicago: University of Chicago Press. pp. 5-27.
- Shaw, C. R. & McKay, H. D. (1969):** Juvenile delinquency and urban areas: a study of rates of delinquency in relation to differential characteristics of local communities in American cities Chicago: University of Chicago Press. pp. 35-47.
- Sheard, M. (1991):** Report on Burglary Patterns: The Impact of Cul-de-Sacs Delta Police Department, Delta, British Columbia pp. 371-402.
- Shelley, L. I. (2003):** Transnational Organized Crimes: An Imminent Threat to the Nation State, *Journal of International Affairs*, pp. 48.
- Sherman, L. Gartin, P. R. and Buerger, M. E. (1989):** Hot spots of predatory crime: Routine activities and the criminology of place. *Criminology*, 27: pp. 27–56.
- Short, J. F. (1958):** Reported Behavior as a Criterion of Deviant Behavior. *Social Problems* 5. pp. 207–213.
- Skogan, W. G. (1977):**"Dimensions of the Dark Figure of Unreported Crime." *Crime and Delinquency* 23 pp. 41–50.
- Smith, D. A. & Jarjoura, G. R. (1988).** Social structure and criminal victimization. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 25 (1). Retrieved April 20, 2007, from Sage Criminology database. pp. 7-40.
- Smith, S. (1984):** Crime in the news. *British Journal of Criminology* 24. pp. 289-295.
- Snook, B. (2000):** Utility or futility? A provisional examination of the utility of a geographical decision support system Paper presented at the meeting of the Crime Mapping Research Center San Diego, CA pp. 802-815.
- Snook, B., - Canter, V. - Bennell C. (2002):** Predicting the home location of serial offenders A preliminary comparison of the accuracy of human judges with a geographic profiling system *Behavioral Sciences and the Law* 20 pp. 109-118.
- Snook, B (2004):** Individual differences in distance travelled by serial burglars *Journal of Investigative Psychology and Offender Profiling* 1 pp. 53-66.
- Snook, B., - Taylor, P.J. - Bennell, C. (2004):** Geographic profiling The fast, frugal, and accurate way *Applied Cognitive Psychology* 18 pp.105-121.
- Sokol-Katz, J. Dunham, R. & Zimmerman, R: (1997):** Family Structure Versus Parental Attachment in Controlling Adolescent Behavior: A Social Control Model *Adolescence.*, 32 (125), pp. 199-214.
- Southworth, M. - Ben-Joseph, E. (2004):** Reconsidering the cul-de-sac. Access 24: Spring , pp. 28-33.
- Spelman, W. (1995):** Criminal careers of public places. In (John E. Eck and David Weisburd, eds.), *Crime and Place, Crime Prevention Studies, Volume 4*. Monsey, NY: Criminal Justice Press. pp. 165-184.
- Steuterville, R. (2003):** New Urbanism Does Not Promote Crime. Available at pp. 373-394. <http://www.planetizen.com/node/107>.
- Sutton, M. (2010):** Routine Activities Theory, The Internet and the 15-Year Crime Drop. *Criminology: The Blog of Mike Sutton. Best Thinking.* pp. 407-427.
- Sutton, M. (2011)** The Failure of Criminology to Predict and Explain the Crime Drop Allows Myths to be Created and Spread. *Best Thinking.com.* April. pp. 306-309.
- Sutton, M. Hodgkinson, S. and Levi, M. (2008):** Handling stolen goods: Findings from the (2003): Offending Crime and Justice Survey: pp. 124-133.
- Szigetvári J. (2003):** A bűnmegelőzés rendszere *Belügyi Szemle* 51/6. pp. 200-203.

- Tadjeran**, C. Meerschaert, M. M. Scheffler, H-P. (2006): A second-order accurate numerical approximation for the fractional diffusion equation. *Journal of Computational Physics*, 213, pp. 211-249.
- Taylor**, M. - Nee, C. (1988): The role of cues in simulated residential burglary. *British Journal of Criminology* 28, pp. 396-401.
- Taylor**, R. B. (2001): *Breaking Away from Broken Windows: Baltimore Neighborhoods and the Nationwide Fight Against Crime, Grime, Fear, and Decline*. Boulder, C.: Westview Press.. pp. 1-12.
- Thomas**, J. (1984): Some aspects of negotiated order, loose coupling, and mesostructure in maximum security prisons. *Symbolic Interaction*, 7: pp. 213–231.
- Thomas**, W. I. and Znaniecki, F. W. (1918): *The Polish Peasant in Europe and America. Monograph of an Immigrant Group*. Chicago III: University of Chicago Press. pp. 129-156.
- Thornberry**, T: (1987): Toward an interactional theory of delinquency. *Criminology*, 25. pp. 863-891.
- Tilley**, N. Pease, K. Hough, M. and Brown, R. (1999): Burglary prevention: early lessons from the crime reduction programme. PRCU Research Paper 1 Home Office Research, Development and Statistics Directorate, London pp. 194-213. <http://www.homeoffice.gov.uk/rds/index.htm>
- Tittle**, C. R. & Patternoster, R. (2000): *Social Deviance and Crime*. Oxford, New York: Oxford University Press, Inc. pp. 51-101.
- Town**, S. O'Toole, R. (2005): Crime-Friendly Neighborhoods: How “New Urbanist” Planners Sacrifice Safety in the Name of “Openness” and “Accessibility”, Available at pp. 346-365.
- Town**, S. Davey, C and Wooton, C. (2003): *Design Against Crime: Secure Urban Environments by Design* The University of Salford, Salford pp. 51-57.
- Trasler**, G. (1993): Conscience, opportunity, rational choice, and crime. In (Ronald V. Clarke and Marcus Felson, eds.), *Routine Activity and Rational Choice*. *Advances in Criminological Theory*, Volume 5. New Brunswick, NJ: Transaction. pp. 305-322.
- U.S. Bureau** of the Census. *Criminal Victimization Surveys in the Nation's Five Largest Cities (1975): National Crime Panel Surveys of Chicago, Detroit, Los Angeles, New York, and Philadelphia*. Washington, D.C.: U.S. Department of Justice, Law Enforcement Assistance Administration, National Criminal Justice Information and Statistics Service pp. 8-14.
- U.S. Department** of Justice Law Enforcement Assistance Administration, National Criminal Justice Information and Statistics Service (1976): *Criminal Victimization Surveys in Eight American Cities: A Comparison of 1971/1972 and 1974/1975 Findings*. Washington, D.C.: NCJISS. pp. 19-36.
- U.S. Department** of Justice, Criminal Investigative Division (1993): *An Introduction to Organized Crime in the United States*. pp. 9-14.
- UN Habitat** (2007): *Making Cities Safer from Crime: The Safer Cities Programme*, UN-Habitat. Activities Brief. pp. 51-70. <http://www.unhabitat.org/safercities>
- Vavró** I. (1985): A bűnözés területi különbsége *Statisztikai Szemle* 1985/10. pp. 988-1000.
- Wagner**, A. (1997): A study of traffic pattern modifications in an urban crime prevention program. *Journal of Criminal Justice* 25:1, pp. 19-30.

- Wall, D. S.** (2009): Crime and Deviance in Cyberspace (second series). International Library of Criminology, Criminal Justice and Penology. Farnham. Ashgate. pp. 20-46.
- Walsh, A. & Hemmens, C.** (2008): Introduction to Criminology. California: Sage Publications Inc. pp. 246-258
- Webber, C.** (2007): Revaluating relative deprivation theory. Theoretical Criminology, 11 (1) Retrieved May 14, 2007, from Sage Criminology database. pp. 397-417
- Weisburd, D. Maher, L. and Sherman, L.** (1992): Contrasting crime general and crime specific theory: The case of hot spots of crime. In (Freda Adler and William Laufer, eds.), New Directions in Criminological Theory, Advances in Criminological Theory, Volume 4. New Brunswick, NJ: Transaction. pp. 146-173.
- Weisburd, D. and Mazerolle, L. G.** (2000): Crime and disorder in drug hot spots: Implications for theory and practice in policing. Police Quarterly, 3: pp. 331–349.
- Weisburd, D. Bushway, S. D. Lum, C. and Yang, S. M.** (2004): Trajectories of crime at places: A longitudinal study of street segments in the city of Seattle. Criminology, 42: pp. 283–321.
- Weisburd D.** (2008): Place-based policing. In Ideas in American Policing. Washington, DC: Police Foundation. pp. 2-16.
- Weisburd, D. Groff, E. R. and Yang, S. M.** (2009): Understanding Developmental Crime Trajectories at Places: Social Disorganization and Opportunity Perspectives at Micro Units of Geography. Washington, DC: National Institute of Justice. pp. 113-155.
- Wiatrowski, M. D. Griswold, D. B. & Roberts, M. K.** (1981): Social Control Theory and Delinquency. American Sociological Review., 46 (5), pp. 525-541
- Wilcox, P. Quinsenberry, N. Cabrera, D: and Jones, S.** (2004): Busy places and broken windows? Towards defining the role of physical structure and process in community crime models. Sociological Quarterly 45:2, pp. 185-207.
- Williams, Phil** (1994):“Transnational Criminal Organizations and International Security,” Survival 36, No. 1 pp. 96.
- Wilson, J. Q, and Kelling, G. L.** (1982): „Broken windows: The police and neighborhood safety” (PDF). http://www.manhattan-institute.org/pdf/_atlantic_monthly-broken_windows.pdf. Retrieved 2007-09-03. (HTML version) pp. 37-61.
- Winterhalder, B. & Smith, E.A.** (1992): Evolutionary ecology and the social sciences. In EA. Smith, & B. Winterhalder, (Eds.) Evolutionary ecology and human behavior New York: Aldine de Gruyter pp. 3-23.
- Wolfgang, M. E. & Ferracuti, F.** (1967): The subculture of violence: Towards an integrated theory in criminology. London: Tavistock Publications pp. 34-43.
www.investigativepsych.com/ipm3.htm
- www.zodiackillerfacts.com/radian.htm:** R. Graysmith (2007): Portrait of a Zodiac scavenger: The Zodiac’s Mt. Diablo map
- www.doca.org.uk** (2002): Designing Out Crime pp. 5-26
- Yang, X.** (2006): Exploring the influence of environmental features on residential burglary using spatial-temporal pattern analysis. Unpublished PhD thesis, University of Florida. Available at pp. 119-130.
[www://etd.fcla.edu/UF/UFE0013390/yang_x.pdf](http://etd.fcla.edu/UF/UFE0013390/yang_x.pdf)

Young, J. (2004): Voodoo Criminology and the Numbers Game. In Ferrell, J. Haywood, K., Morrison, M. and Presdee, M. (eds) Cultural Criminology Unleashed. London. Glasshouse Press. pp. 13-27.

Zafirovski, M. (1998): Socio-economics and rational choice theory: Specification of their relations. Journal of Socio-Economics, 27 (2). Retrieved May 5, 2007, from PsycINFO database. pp. 165-205.

Zavoski, R. Lapidus, G. Lerer, T. Burke, G. and Banco, L. (1999): Evaluating the impact of a street barrier on urban crime. Injury Prevention 5, pp. 65-68.

Konferencia kiadványok

Brantingham, P. J. and Brantingham P. L. (1995): Location Quotients and Crime Hot Spots in the City. - In: Block, C. R. - Dabdoub, M. - Fregly, S. (eds.): Crime Analysis Through Computer Mapping. Police Executive Research Forum, Washington DC, pp. 129-149.

Brooke, M. (2004): Mallard Court, Bradford. Paper presented at the Architectural Liaison Officers' Conference, Leeds, UK. pp.429-444.

CNU (Congress for the New Urbanism) (2001): Charter of the New Urbanism. Available at http://cnu.org/sites/files/charter_english.pdf (accessed 2 July 2007). pp. 157-202.

Commonwealth of Australia (1995): AMCORD: A National Resource Document for Residential Development, (Commonwealth of Australia, Department of Housing and Regional Development) pp. 18-32.

Cozens, P. (2005): Designing out crime from evidence to action. Paper presented at Delivering Crime Prevention: Making the Evidence Work, Carlton Crest Hotel, Sydney, 21-22 November. pp. 51-64.

<http://www.aic.gov.au/conferences/2005-cp/cozens.html> (megnyitva: 2012. 02.22.)

Cozens, P. and Hillier, D. (2008): The shape of things to come: new urbanism, the grid and the cul-de-sac. International Planning Studies 13:1, pp. 51-73.

Paulsen, D.J. (2004): Geographic profiling Hype or hope? – Preliminary results into the accuracy of geographic profiling software Paper presented at the UK Crime Mapping Conference, London, UK pp. 23-38.

United Nations Conference on Environment and Development (1992): Agenda 21 UNCED , Rio de Janeiro, Brazil pp. 1-35.

WAPC (2004): Network City: Community Planning Strategy for Perth and Peel WAPC, Perth, WA pp. 104-112.

WAPC (Western Australian Planning Commission) (2004): Liveable Neighbourhoods 3rd edn, WAPC, Perth, WA — Available at pp. 53-63. <http://www.planning.wa.gov.au> (megnyitva: 2012. 02.22.)

<http://www.otk.hu/cd05/4szek/Pödör%20Andrea.htm> Pödör A.(2005): Térinformatikai alapú bűnözési térképek alkalmazása a helyi bűnmegelőzési stratégia kidolgozásában. Országos Térinformatikai Konferencia (megnyitva: 2011. 02. 12.)

Honlapok

- <http://ttmk.nye.hu/>: A regionális és az általános ágazati földrajz feladata (megnyitva: 2011. 02. 23.)
- <http://umaruddinsmart.blogspot.hu/2011/08/asal-mula-sosiologi.html> Comte, A. (1844): Discours sur l'esprit positif. (megnyitva: 2012. 02. 22.)
- <http://www.articlesbase.com/education-articles/the-role-of-geographic-profiling-in-serial-violent-crime-investigation/> (2010): A földrajzi profilalkotás kialakulásának története pp. 3-8. (megnyitva: 2012. 02.22.)
- http://www.asanet.org/about/presidents/Edwin_Sutherland.cfm (megnyitva: 2012. 02. 22.)
- <http://www.d.umn.edu/cla/faculty/jhamlin/4111/Spencer/Herbert%20Spencer.htm>: Spencer, H. (1873): The Study of Sociology, Ann Arbor: (megnyitva: 2012. 02. 22.)
- http://www.delmagyar.hu/vilagvevo/a_10_leghirhedtebb_noi_bunozo/2117474/ (megnyitva: 2012. 04. 22.)
- <http://www.ecricanada.com/Rigel.htm/> (2010): Rigel softver (megnyitva: 2012. 02.22.)
- <http://www.enotes.com/forensic/criminal-profiling> (2010): A földrajzi profil modellezése (megnyitva: 2011. 02. 20.)
- <http://www.enotes.com/forensic/criminal-profiling> (2010): A földrajzi profil modellezése (megnyitva: 2012. 02.22.)
- <http://www.enotes.com/forensic-science/psychology> (2010): A földrajzi profil pp. 1-6. (megnyitva: 2012. 02.22.)
- <http://www.fldoca.com/links.html> (2002): Designing Out Crime 5-26. (megnyitva: 2011. 11. 23.)
- <http://www.google.hu/imgres?biw=1024&bih=662&tbm=isch&tbnid=1LC7IkaWGvQy8M:&imgrefurl=http://www.amazon.com/Larry-J.-Siegel> (megnyitva: 2012. 02. 22.)
- <http://www.google.hu/imgres?sa=X&biw=1024&bih=662&tbm=isch&tbnid=w4nylVJR0eCzrM:&imgrefurl> (megnyitva: 2012. 02. 26.)
- Shaw, C.R. & McKay, H.D. (1942): Juvenile Delinquency in Urban Areas (megnyitva: 2012. 02. 22.)
- <http://www.google.hu/imgres?sa=X&biw=1024&bih=662&tbm=isch&tbnid=vV9H0O6goJm1tM:&imgrefurl> (megnyitva: 2012. 02. 22.)
- <http://www.google.hu/imgres?sa=X&biw=1024&bih=662&tbm=isch&tbnid=qspuFTZVKZHaGM:&imgrefurl> (megnyitva: 2012. 02.26.)
- <http://www.google.hu/imgres?sa=X&tbm=isch&tbnid=oL3mIaMO9HQQ5M:&im> (megnyitva: 2012. 12. 21.)
- Magyarországon 2012-ben elkövetett közterületi bűncselekmények (megnyitva: 2012. 06. 17.)
- Magyarországon 2012-ben elkövetett személy elleni bűncselekmények (megnyitva: 2012. 06. 17.)
- Magyarországon 2012-ben elkövetett gépjármű lopások (megnyitva: 2012. 06. 17.) (megnyitva: 2012. 02. 22.)
- Beccaria (1764): Delitti e delle pene (megnyitva: 2012. 02. 22.)
- <http://www.nap.edu/openbook> (1999): Határokon átnyúló szervezett bűnözés pp. 1-10. (megnyitva: 2011. 01. 18.)

<http://www.nap.edu/openbook> (1999):Határokon átnyúló szervezett bűnözés pp.1-10.
<http://www.nihon.eoldal.hu/cikkek/kik-a-yakuzak-/>: Yakuza csoport (megnyitva: 2011. 07. 15.)
<http://www.nihon.eoldal.hu/cikkek/kik-a-yakuzak-/>: Yamaguchi-gumi csoport (megnyitva: 2011. 07. 15.)
<http://www.origo.hu/nagyvilag/20090921-napolyi-maffia-casalesi-klan-akik-a-bortont-is-maguknak-epitettek.html>: A nápolyi Casalesi klán (megnyitva: 2012. 09. 28.)
<http://www.origo.hu/nagyvilag/20090921-napolyi-maffia-casalesi-klan-akik-a-bortont-is-maguknak-epitettek.html>: Pablo Escobar (nyitva: 2012.10. 11.)
<http://www.otk.hu/cd05/4szek/Pödör%20Andrea.htm>: Pödör A.(2005): Térinformatikai alapú bűnözési térképek alkalmazása a helyi bűnmegelőzési stratégia kidolgozásában. Országos Térinformatikai Konferencia (megnyitva: 2011. 02. 12.)
<http://www.parameter.sk/rovat/kulfold/2008/05/02/elkaptak-az-egyik-legnagyobb-drogbarot> (nyitva: 2012.11. 15.)
<http://www.parameter.sk/rovat/kulfold/2008/05/02/elkaptak-az-egyik-legnagyobb-drogbarot/>: Mejía Múnera (nyitva: 2012.11.15.)
<http://www.parameter.sk/rovat/kulfold/2008/05/02/elkaptak-az-egyik-legnagyobb-drogbarot/>: Tommaso Buscetta (nyitva: 2012.12. 18.)
<http://www.parameter.sk/rovat/kulfold/2011/04/07/trendinek-tartjak-lopast-gyerekek-neha-pedig-gyilkossagot-indokoltnak> (megnyitva: 2012. 07. 14.)
http://www.piacessprofit.hu/infokom/it_biztonsag/naponta_legalabb_egymillio_aldozat/(megnyitva: 2012. 09. 23.)
<http://www.planetizen.com/node/107> (accessed 24 January 2007).
<http://www.planning.org/policyguides/smartgrowth.htm> (accessed 7 July 2007).
http://www.planet-wissen.de/alltag_gesundheit/psychologie/psychotherapie/ (megnyitva: 2012. 02. 22.)
<http://www.planning.org/policyguides/smartgrowth.htm>: A földrajzi profilalkotás pp. 3-9.
<http://www.rcmp-grc.gc.ca/>(2010): A regionális és az általános ágazati földrajz feladata pp.6.
<http://www.tarki.hu/adatbank-h/nok/szerepvalt/Feherlenke-97.html>, megnyitva: 2012. 11. 23.
(megnyitva: 2012. 02. 22.)
http://www.swlearning.com/quant/kohler/stat/biographical_sketches/bio4.2.html (megnyitva: 2012. 02. 22.)

Megjelent publikációk jegyzéke

1. **Erdei G.** (2011): A bűnözésföldrajz úttörői. Hadtudomány XXI. évfolyam, elektronikus szám, p. 10
http://mhtt.eu/hadtudomany/2011/2011_elektronikus/2011_e_6.pdf
2. **Erdei G.** (2011): A földrajzi modellezésben alkalmazott matematikai módszerek. Hadmérnök, elektronikus szám, VI. évfolyam 2. szám p. 12,
http://hadmernok.hu/2011_2_erdei.pdf
3. **Erdei G.** (2011): The social-economical correlations of illegal metal trade Hadtudományi Szemle elektronikus szám 4 évfolyam 2. szám pp. 74-78.
http://uni-nke.hu/downloads/kutatas/folyoiratok/hadtudomanyi_szemle/szamok/2011/2011_2/2011_2_br_erdei_gabor_79-88.pdf
4. **Erdei G.** (2011): Földrajzi profilalkotás Zsaru Magazin (Kiadó: Országos Rendőr-főkapitányság megbízásából az Absolut Media Zrt. XX. évf. 2011/11.09. pp.26-27)
5. **Erdei G.** (2011): Vasszigor a fémpiacon Zsaru Magazin (Kiadó: Országos Rendőr-főkapitányság megbízásából az Absolut Media Zrt. XX. évf. 2011/03.09. pp.10-11)
6. **Erdei G.** (2012): Településkörnyezeti tényezők Zsaru Magazin (Kiadó: Országos Rendőr-főkapitányság megbízásából az Absolut Media Zrt. elektronikus szám <http://zsaru.hu/modules.php?name=News&file=article&sid=3385> 2012.)
7. **Erdei G.** (2012): A földrajzi profilalkotás módszerének értékelése Zsaru Magazin (Kiadó: Országos Rendőr-főkapitányság megbízásából az Absolut Media Zrt. elektronikus szám <http://zsaru.hu/modules.php?name=News&file=article&sid=3385> 2012.)
8. **Erdei G.** (2012): Példa a parkok meghatározó szerepére a bűnözésföldrajzban Zsaru Magazin (Kiadó: Országos Rendőr-főkapitányság megbízásából az Absolut Media Zrt. elektronikus szám <http://zsaru.hu/modules.php?name=News&file=article&sid=3385> 2012.)
9. **Erdei G.** (2002): A Rendőrség és a Határőrség hatása a bűnözésföldrajzra Pécsi Határőr Tudományos Közlemények (Tanulmányok a „Határőrség és a Rendészet” című tudományos konferenciáról Kiadó: Magyar Hadtudományi Társaság Határőr Szakosztály Pécsi Szakcsoportja 2002 pp. 176-179.)
10. **Erdei G.** (2012): French example on the mechanism of organized metal theft without frontiers Science Military Armed Forces Academy of General Milan Rastislav Stefanik, Liptovsky Mikulas Demanova 393, 031 06 Liptovsky Mikulas Slovak Republic pp. 100-105.
11. **Erdei G.** (2012): A Bűnözésföldrajz struktúrája V. Hadttudományi Doktorandusz Forum Abstract Füzet (Kiadó: Nemzeti Közszolgálati Egyetem Hadtudományi és Honvédtisztai Kar 2012) pp. 23-31.
12. **Erdei G.** (2012): A bűnözés földrajzi határok nélkül Szakmai Szemle A Katonai Nemzetbiztonsági Szolgálat Kiadványa (2012/2.)

13. **Erdei G.** (2012): A földrajzi profil Magyar Rendészet (Kiadó: Nemzeti Közszolgálati Egyetem 2012/4.) pp.13-17.
14. **Erdei G.** (2013): A bűnözés társadalmi-gazdasági aspektusai Hadtudományi Szemle NKE HHK Tudományos folyóirat Budapest (2013/6/2.) pp. 59-67.
15. **Erdei G.** (2012): The place of crime geography in the science of geography Hadtudományi Szemle NKE HHK Tudományos folyóirat Budapest (2013/6/2.) pp. 121-126.

Konferencia előadás

Erdei G. (2012): A földrajzi profil A Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából megrendezett Rendészeti Ágazat Doktoranduszainak IV. Országos Fóruma (mint előadó 2012. 11. 22.)